

Г. Ф. ЮРЧАНКА

НАРОДНАЕ
ВЫТВОРНАЕ
СЛОВА

Г. Ф. ЮРЧАНКА

НАРОДНАЕ ВЫТВОРНАЕ СЛОВА

3 гаворкі Мсціслаўшчыны

А — Л

Рэдактар
А. А. Крывіцкі,
кандыдат філалагічных навук

Рэцэнзенты
А. І. Падлужны, І. Я. Яшкін,
кандыдаты філалагічных навук

Юрчанка Г. Ф.
Ю83 Народнае вытворнае слова: 3 гаворкі Мсці-
слаўшчыны. А—Л.—Мн.: Навука і тэхніка. 1981.—
280 с.

У пер.: 1 р. 20 к.

У слоўнік уключан багаты лексічны матэрыял, сабраны на ўсходзе Беларусі, на мяжы непасрэдных кантактаў сучасных рускіх і беларускіх гаворак. Шырока паказана форма- і словаўтваральная сістэма гаворкі, яе выключна багатая сінаніміка і эмацыянальна-вобразная афарбоўка. Усяго пададзена і растлумачана каля 4100 лексічных адзінак. У ілюстрацыйным матэрыяле адлюстраваны фанетычныя, марфалагічныя і сінтаксічныя асаблівасці гаворкі.

Разлічана на лінгвістаў, выкладчыкаў і студэнтаў філалагічных факультэтаў ВНУ. Карысны для сябе матэрыял знойдуць тут работнікі друку, пісьменнікі, журналісты.

70105—045
Ю—137—81 4602020000
М316—81

ББК 81.2 Бел-4
4Бел

© Выдавецтва «Навука і тэхніка», 1981.

ПРАДМОВА

Пададзеная ў слоўніку лексіка сабрана на працягу 50—70-х гадоў на Мсціслаўшчыне, пераважна ў яе ўсходняй частцы. Сюды ўвайшлі толькі тыя словы, якія не зарэгістраваны «Тлумачальным слоўнікам беларускай мовы», адсутнічаюць у найбольш поўных слоўніках рускай літаратурнай мовы і, як правіла, не друкаваліся ў нашым «Дыялектным слоўніку» (1966) і іншых падборках дыялектных слоў. З апублікаваных раней змяшчаюцца адзінкавыя словы, у якіх удалося выявіць новыя значэнні. У некалькіх выпадках у якасці рэестравага ўзята літаратурнае слова, калі яно дае значную колькасць дыялектных утварэнняў: *воўк* — *вайчуга*, *вайчына*, *вайчышча*; *зямля* — *зямліца*, *зямлічка*, *зямелька*, *зямелічка*, *зямелюхна*, *зямлішча*.

Лексіка падаецца камбінаваным алфавітна-гнездавым спосабам. Асноўны парадак падачы слоў алфавітны. У гнёзды аб'ядноўваюцца звычайна аднакарэнныя словы, якія блізка стаяць па алфавіту. Сюды адносяцца:

адназначныя аднакарэнныя варыянты слова: *бульбашнік*, *бульбянік*, *бульбятнік*, *бульбяшнік*; *базарыць*, *базарыцца*. Пры гэтым у гняздзе ў якасці апорнага слова для назоўнікаў, прыметнікаў, прыслоўяў бярэцца найбольш распаўсюджанае;

аднакарэнныя назоўнікі мужчынскага і жаночага роду, якія абазначаюць асобу па дзеянню: *вечарынашнік*, *вечарынашніца*; *ірзун*, *ірзуха*;

дзеясловы незакончанага і закончанага трывання, незалежныя і залежныя, а таксама дзеепрыметнікі і дзеепрыслоўі на -*ёшы* да адпаведных дзеясловаў: *выскрыпываць*, *выскрыпывацца*, *выскрыпаць*, *выскрыпацца*; *баниць*, *баницца*; *заясняць*, *заяснёный*, *заяснёшы*. Для дзеясловаў у якасці апорнага падаецца форма незакончанага трывання;

аднакарэнныя варыянты назоўнікаў і прыметнікаў, якія маюць значэнне памяншальнасці, павелічальнасці

і інш.: *апрат*, *апраціна*, *апрацішча*; *атлёт*, *атлёцік*, *атлёціна*, *атлёцішча*; *дуплясты*, *дуплясценькій*.

Большасць слоў у гняздзе тлумачыцца. У якасці тлумачэння прыводзіцца пераважна літаратурны адпаведнік, адзін ці некалькі сінонімаў. Калі ж літаратурны эквівалент адсутнічае, даецца апісальнае тлумачэнне. У шматзначных словах значэнні падаюцца ў парадку іх ужывальнасці. На першае месца выносяцца найбольш пашыраныя, нейтральныя, прамыя значэнні, а затым прыводзяцца пераносныя.

Калі слова падаецца як норма ў слоўніках літаратурнай мовы, а ў гаворцы падобнае слова адзначана ў іншым значэнні, як правіла, пераносным, то літаратурнае значэнне не паказваецца, а з паметай *перан.* даецца толькі гэтае значэнне: *Асколак м. перан.* Задзіра, балаўнік. *Іграць незак. перан.* Хацець, імкнуцца, выражаць нецярпенне.

Без тлумачэння падаюцца наступныя словы: назоўнікі жаночага роду пры назоўніках мужчынскага роду, якія абазначаюць асобу; памяншальныя, павелічальныя, узмацняльныя і іншыя ацэначныя формы; дзеепрыметнікі і дзеепрыслоўі да адпаведных дзеясловаў. Дзеепрыметнікі, якія падаюцца асобнымі артыкуламі, тлумачацца.

Выкарыстоўваецца досыць шырокая сістэма памет.

Рэстравыя словы прыводзяцца ў літаратурным запісу. Ілюстрацыйны матэрыял падаецца ў спрошчанай транскрыпцыі. Націскі пазначаюцца ў тых выпадках, калі слова можа быць няправільна прачытана. Выбухное *г* паказваецца графічна: *г*.

СПІС СКАРАЧЭННЯЎ

Абраж.— абражальнае, *абур.*— абуральнае, *асудж.*— асуджальнае, *выш. ст.*— вышэйшая ступень параўнання, *гл.*— глядзіце, *груб.*— грубае, *гумар.*— гумарыстычнае, *дзеепрым.*— дзеепрыметнік, *дзеепрысл.*— дзеепрыслоўе, *дзіц.*— дзіцячае, *ж.*— жаночы род, *жарт.*— жартоўнае, *заг.*— загадны лад, *зак.*— закончанае трыванне, *зб.*— зборны назоўнік, *звыч.*— звычайна, *знач.*— значэнне, *зневаж.*— зневажальнае, *зніж.*— зніжальнае, *інш.*— іншае, *іран.*— іранічнае, *ласк.*— ласкавае, *м.*— мужчынскі род, *мн.*— множны лік, *н.*— ніякі род, *-н.*— небудзь, *неадабр.*— неадабральнае, *незак.*— незакончанае трыванне, *павеліч.*— павелічальнае, *пагардл.*— пагардлівае, *памяніш.*— памяншальнае, *перан.*— пераноснае значэнне, *прым.*— прыметнік, *прысл.*— прыслоўе, *узмацн.*— узмацняльнае, *узнёсл.*— узнёслае, *часц.*— часцей, *экспрэс.*— экспрэсіўнае.

А

Абажмаць зак. Абціснуць. Карзінку сплёў — кылы дна абыжмаць нада, роўнінька выправіць кругом. Дугу як сыгінайш, акуратнінька абажмеш рыспаріную палку, іна і ні пулумаіцца. **Абажмацца** зак. Абціснуцца. Козлымі салома абажмецца, пріляжыць роўнінька, і будзіць красівыя крыша. Крепка пляцень абыжмаўся, Сыціпан яго сьціскывыў як нада. **Абажманий, абажматый** дзеепрым. Была тут карзінычка с абыжманымі быкамі. Ты во сам пыглядзі, як тута ладна ўсё абыжмана, Сярьгей умеіць пыдыгнаць, роілым ён ня кініць. Тыкая абыжматыя лубка мне ні нада, зь яе высыпацца усё будзіць.

Абаранянне н. Захады па абароне. Ні нада мне яго абырыняньня і сам ён тута ні нада, ніхай ідзець, айдзе быў. Ці многа пымагло Віктыру Хрітанкова абырыняньня?

Абараняннік, абараняльшчык, абараняльнік, абароншчык м., абарона м. і ж. Абаронца, заступнік. Сь Цімоха ніплахей абырыняньнік, ён чужога чылавека увідзіць і слова ні прароніць. У іх абырыняньнікыў многа, тута ты ні пыткайся. Сядзь і сядзі, тама бісь цябе абырыняльшчыкыў хваціць. Пы насу схваціць — во й абырыняльшчык увесь будзіць. Сыбралыся тыкая куча абырыняльнікыў, што куды к ім пытыкацца. Нада табе, абароншчык, іціць спаць, тута бісь цябе рызьбяруцца. Абароншчыкі з вас ніплахея, толька асталыся наўчыцца насы пыціціраць. Пынасьёнык—твыя самыя луччыя абарона, ты за ім як зы камінныю гарою, а бізь яго прыпаў ба. Ён знаіць, каго браць сабе зы абарону, Гапкіна дычка зышчыціць яго луччы некуды. **Абаранянніца, абараняльшчыца, абараняльніца, абароншчыца ж.** Ідзі ты ўжо, ідзі, абырыняньніца, двору, ідзі нілаіныя. Цэлыя куча абырыняньніц сыбралыся, яны сваіх у абіду ні дадуць. Машкіна абырыняльшчыца як пытхваціліся: вы ніправільна дзельіця, вы ніпраўду гаворіця, я куды нада

дайду і свайго даб'юся. Каб вы ні быяліся слова прыгваріць, з вас ба ні абы-якея абырыняльніцы былі. Пычалі ўжо рысхадзіца, а бягіць тая абырыняльніца: нашто вы майго дзіцёнка трогыіця. Такея ўжо ж джогія абаронішчыцы, што куды там зь імі спруўляцца.

Абасець зак. Застацца без абутку, зрабіцца босым. Што ты нічога ня рупісься, хлопіц саўсім абасей, яму б нада боты якея думыць т гязі. Ня хочыць біспакоіцца, ніхай ні біспакоіцца, згалеіць, абасеіць, будзіць ны пасьмешышча людзям.

Абассаць зак. 1. Абсмактаць. Канхвету абыссаў — кінуй, быранік рыскрышыў — ціпляты пьдзяўблі, — во яго іда. 2. перан. Выцягнуць усе сродкі, набыткі (часцей пра дзяцей, сяброў). Етыя ня ўпусьцюць, абассуць яго кругом, усё пывыцягьнюць.

Абаткнуцца зак. 1. Заштукавацца, заканапаціцца. Ты бярі стамеску і зыпіхай хлоп'я патрошку, і хырашо абаткнецца. Абаткнецца твоя пуця, пасьпеіць, управім ся з бульбыю і зьдзелым. 2. Абторкацца. Ні заўтра абаткнуцца, а січас ідзі і абаткні, высыдкі саўсім вальюцца.

Аббарабаніваць незак. перан. неадабр. Абгаворваць усюды і на ўсе лады. Як возьмуцца аббырыбанівыць усіх пьдряд, нікога ні прапусьцюць. **Аббарабаніць** зак. Абгаварыць на ўсе лады. Пакуля усіх пьдряд ні аббырыбаніюць, ні разойдуцца, хуць да поўнычы гатовы стыяць. Каго ж вы сян'ня аббырыбанілі, хто прішоўся па ўкосу?

Аббірала м і ж. асудж. Той, хто абірае, ашуквае. Былі аббіралы, чаму ж не, умелі кырманы сабе ныбіваць. Тыкая аббірала, чышчы якога мужука, у дзяўчонк усё пывыцягывыла сабе.

Аббіраннік м. Той, хто абірае, абрывае. Зь іх ішчэ аббіраньнікі такея, ну ніхай, трошку ж квасоль абарвуць. Памянш. **аббіраннічак**. Ну-ка, аббіраньнічык, як у цябе йдзець работа? **Аббіранніца** ж. Відзіш, якея яны аббіраньніцы, ня столька сьлівык у карзінку, сколька ў рот.

Аббрындавусіць зак. неадабр. Абхадзіць, пабываць у розных месцах. І Жыгалкі, і Ціляткыва, і Мазылыва — усё аббрындавусіў, работыць ня хочыцца, а каб чарычку ставілі — дужа лас. Зы нядзелю ўсю акругу аббрындавусюць, што ж ім яшчэ дзелыць.

Аббрындаць зак. неадабр. Абхадзіць без патрэбы, без

мэты. Пакуля ўсіх падруг сваіх зудушэўных ні аббрындыць, ны гряды ня пойдзіць, а тама ўсё травішчыю зырасло і зуплуло. Ён паўсьвета ўжо аббрындыў, ты луччы спрасі, айдзе яго толькі ні было.

Аббрынкываць *незак. перан.* Абкошваць (абы-як або рэдкую траву). *Пычай* аббрынкывыць, тама травінка ат травінкі на гоні,— кінуў. **Аббрынкывацца** *незак.* Абкошвацца (абы-як або пра рэдкую траву). Ня дужа тут аббрынкывыцца, пыт касу нічога ні пупыдаіць. **Аббрынкаць** *зак.* Абкасіць (абы-як або рэдкую траву). Хуць слаб, а склаўшы рукі ні сядзіць, то кусты аббрынкіць, то айдзе лашчынку сабець, там пуд, там ношку і нызьбіраіць ны карову. **Аббрынкацца** *зак.* Абкасіцца (абы-як або пра рэдкую траву). Січас ні пасьпеіш — заўтра аббрынкіцца, цяперя пагода харошыя, высыхніць. **Аббрынканы** *дзеенрым.* Не ўжо, сьперіду ўсё аббрынкына, можа, дальшы, узаду, ікая лашчынка пупадзецца, там толькі адзін Зьмітрачоньк хадзіў.

Аббягаць *незак.* 1. Аббягаць. Аббігай кругом, яны там! 2. *перан. гумар.* Пераўзыходзіць, аыходзіць у працы, у справах. Ты ні на сьмех бярэсься, сьмаго Сільчынка аббігаіш, крепка поршы пыдняў зы пасьледнія ўрэмь. **Аббежч** *зак.* 1. Абабегчы. Пакуля аббягіць сваіх падруг, с кажнюю язык пачэшыць, і работыць некылі. 2. Пераўзыходзіць, абысці ў працы, у справах. Пятрок цябе даўно аббег, ён у брыгадзіра у друзьях ходзіць, а ты ніяк ні пыдладзісься. Не, яны цябе аббягуць ува ўсём, ты пакуля пыстаіш, падумыіш, а яны ныярэд знаюць, што дзельць.

Абвазголіваць *незак.* Заквэцаць, вымазваць, завэдзгваць. Пыднясі яшчэ ты сюды рукавы абвазголівыць, цябе тут ні хвытала. Што ж ён дзельць — харошыя зыняція найшоў: стульчык абвазголівыць. **Абвазголівацца** *незак.* Заквэцацца, вымазвацца, завэдзгвацца. Сядзіць, абвазголівыцца куляшом, вазьмі на рукі ды сьма пыкармі трошку. **Абвазголіць** *зак.* Заквэцаць, вымазаць, завэдзгаць. Твой ядун абвазголіў міску куляшом, на пол нымазыў, сам увесь чыста вымызыўся, к яму ні пуцступіцца. Пырыяткі то ў карыццы парыюцца, то к яму, абвазголілі лычамі усе штаны. **Абвазголіцца** *зак.* Заквэцацца, вымазацца, завэдзгацца. Ну айдзе йта ты етык абвазголіўся, цеста нейкыя ну рукувах ужо зысыхаць пычало. Зыбярі-ка ты ат іх міску, нічога яны ні

зьядуць, яны ні галодны, а абвазголюцца па вушы. **Абвазголений, абвазголетый** дзеепрым. А божычка ж ты мой, а чым жа етый дзіцёнык абвазголін, што дайжа вачэй ня відна! Ходзіць, як атрыха, перід абвазголітый, худзь ба апцёрла троху.

Абвазграўліваць незак. Моцна заक्вэццаць, вымазваць, завэдзгваць. Ні нада табе брацца, адзежу чыстыю абвызгряўлівыць, я сьма прібярэ трошку і пойдзім. **Абвазграўлівацца** незак. Моцна заक्вэццацца, вымазвацца, завэдзгвацца. Ахота вам абвызгряўлівыцца, ніхай яно пыстаіць, у шайку акуратнінька сыстаіць і ўсё. **Абвазгравіць** зак. Моцна заक्вэццаць, вымазаць, завэдзгаць. Ня столька натоўк, як мост цестым абвызгрявіў, ныляныў кругом шайкі, ныляныў і ішчэ ныгамі нымясій. Зыкласьць нада рукавы, шырахнісься і абвызгрявіш краі. **Абвазгравіцца** зак. Моцна заक्вэццацца, вымазацца, завэдзгацца. Ня столька зьелі, сколька абвызгрявіліся, памыць нада абоіх. **Абвазграўлений** дзеепрым. Большым што, зыняліся, гуляюць, а малыў сядзіць ны сінніку ўвесь абвызгряўліны і міска збоку стаіць. У цябе уся левыя пыла абвызгряўліна.

Абвяхваць, абвяхкываць незак. перан. неадабр. Абгаворваць, балбатаць пра чалавека пустое. Луччых мысьцяріць абвяхкывыць у белым сьвеці са сьвечкыю ні найдзіш. Пірістаньця абвяхкывыць людзей, вам ба нада за ета ізыкі пывыцягывыць ды якою-небудзь драчкыю нацерць, каб яны нызад у рот ні ўлазілі. **Абвяхаць, абвяхкаць** зак. Абгаварыць, набалбатаць пра чалавека пустога. Такея ніпутнэя ізыкі, каго хочыш абвяхыноць, усё, каб ім перць трілюды. Алёна абвяхыла па ўсёй дзярэйні, што яны ў сталовый, знаць, пысядзелі. Ім каго хочыш абвяхкыць, што сыбаку на вецір гайкнуць. Насыціны ета і абвяхкылі, ім дужа колык Стыхванёнык быў. **Абвяханий, абвяхканий** дзеепрым. У Марінкі любэй будзіць абвяхыны, ёй на зуб толька пупадзіся. Усяго будзіць, ня бойся, і абвяхыным паходзіш. Ну й будзіш абвяхкыны, а што ты горла заткнеш ёй ці што. Ходзіць, як абвяхкыны, гылаву навесіўшы.

Абдаваннік м. Той, хто абдае, абдаецца (звычай. пры мыцці ў лазні). Ты кіпятку ні ліні, абдываньнік, ато апшпаріш усяго мальца, будзіць тады вазьні. **Абдаванніца** ж. Доўга абдываньніцы пліскаліся, ім толька дай ды вады дыбрацца, усю выльлюць.

Абдзёрашны прым. Шатраваны, з шатраванай мукі. Абдзёрышнюю муку часта ні малолі, ета г балышым празьнікым ці к свадзьбі, тады мяшочык зывязуць, абдзяруць і зьмелюць. Твоя сьвякroва угышчала мяне абдзёрышнымі блінамі, многа ныпяклі.

Абдзіраннік м. Той, хто абдзірае (здымае кару, злуплівае абоі і інш.). Нашто етым абдзіраньнікым вольха, і рукі вымызлі, і ліцо, і рубашычкі, іх жа ні атмыіш цяперь. **Абдзіранніца ж.** Узяліся нашы абдзіраньніцы зы квасолю, ніхай абарвуць, пацсохніць, пулузкаіцца, зваріць калі будзіць, зьядуць с ахоткі.

Абдзогаць, абдзугаць зак. неадабр. 1. Абабіць, пазбіваць скачучы (складзенае сена, пасцель і інш.). Абдзогылі сена ў пуні, пылавіна ны кладкі, пылавіна ны зямле, езьдзілі зь яго ці што. А што ім, абдзугыюць копы, а ты хадзі тады ўсьлед, пупруўляй. 2 перан. Абабегаць з тупаннем. Сколька іна хат за дзень абдзогыіць, к адным прібягіць — адно трілюдзіць, у другіх другога нясець, вярзець, — як такей чылавек урадзіўся! Сколька вы сяньня чаго абдзугылі — у Шмату пыбылі, у Зяціцкыю рошчы змыталіся, у Радкейшчыну ні зыхадзілі, а пряма ў Равы кытанулі. **Абдзоганы, абдзуганы дзеепрым.** Абабіты, пазбіваны. Уся чысьцінька крыша абдзогыныя, чаго ты іх палкыю ат'етуля ні гнаў, яшчэ раз-два злазюць так — і пір'крываць будзіш. Тама два нібальшэя стажкі саломы абдзугыныя са ўсіх бакоў, — ёрзыюцца, хочыш, ішчэ каторый на вілкі успоріцца.

Абдзыгаць зак. неадабр. Абабегаць з намерамі нешта адшукаць, выведаць. Зы раньня етый канец абдзыгыла, ды, знаць, нічога ні пачула. Сярдзітгя сядзіць: ні ўдалося дзярэйню абдзыгыць.

Абдзяўбыванне н. 1. Абдзёўбыванне. Кыш с абдзяўбывыньнім, дам вам ячмень, як мятлою луплянў каторыю. 2 перан. Няўмелае абсяканне, падобнае да дзяўбання. С такою работыю луччы было ні брацца, мне ета абдзяўбывыньня ні нада, худзь ба тапор найстрыў, як у людзей.

Абдзяўбываць незак. 1. Абдзёўбываць. Віряб'і дужа каноплі абдзяўбывылі, як нывалюцца ны галоўкі — як насвіпына. Снапкі пыставіла пат крышу, а куры абдзяўбывыюць. 2 перан. Абсякаць (няўмела або тупой сякерай). Нідаўна ж ён быў пад вербымі, сучча абдзяўбывый, можа, г бані пашоў. **Абдзяўбывацца незак. перан.** Абсякацца (няўмела або тупой сякерай). Ну як яно ў цябе

абдзяўбывыіца, ці кончыш сваю работу к посьлібедзь-
дзю?

Абеданне н. Сядзенне за абедам. Любілі пысядзець
зы сталом, адзін ты-лы-лы, другой та-ла-ла, у іх абедынь-
ня ны два часы рысьцягывылыся, пы-паньську любілі
абедыць.

Абеданнік, абедашнік м. Той, хто абедает. Нешта доў-
га нашы абедыньнікі сідзяць сяньня, каб ні зываліліся
яны спаць посьлі вічарінкі, ато будзіш стыяць адзін зь
естымі каровымі да вечыра. Глядзі, ці дажджэсься ты
етых абедышнікыў, ім як пыдвязець, яны могуць і да ве-
чыра праседзіць. **Абеданніца, абедашніца ж.** Во калі
ідуць абедыньніцы, і пабедылі як нада, і ныгываріцца
пасьпелі ўволю. Доўга ня йдзець мыя абедышніца на
зьмену, верна, з бабымі зутурлычылыся, стануць кучыю
і пашлі новысьці рысказывыць.

Абедашнік, абедашний, абедный прым. Абедзенны,
такі, які мае адносіны да абеду. Ні нырізай, ішчэ вун аб-
едышнія кукі выляюцца. Абедышнія крупеня стаіць у
печы, нальлю, кылі хочыш, большы нічога ні асталыся.
Усё абедышныя мы ў шайку пызьлівалі, пырысятым бу-
дзіць, яны любюць зыдыбрыня. Абедныя мылако пыста-
віла квасіцца, а ўвечырі пыдаю і ў ваду пыстаўлю, ны
раньня халодныя будзіць.

Абжарысты прым. Добра падсмажаны. Курыцу пы-
варіла троху, а тады ны скыўраду, дыстала — абжарі-
стыя, ажно хрупыць. Мае любюць, каб бульба абжарі-
стыя была.

Абжыманнік м. Той, хто абціскае, займаецца абціс-
каннем. Відзіш, як мне етый абжыманьнік памог: рябро
ў карзіні злумаў і пабег. **Абжыманніца ж.** Ох, абжы-
маньніца сь цябе, пляцёнку нада наныва піріплітаць.

Абжынаннік м. Той, хто абжынае вакол чаго-н. Гля-
дзі, абжынаньнік, рызваліш сярпом руку ды касьці, та-
ды атмучысься, ніхай пыстаіць тая трыва, упраўлюся і
сыма сажну. **Абжынанніца ж.** Сь цябе б нядренныя
абжынаньніца, толькі серп ня дужа роўна ў руках дзяр-
жыцца.

Абзямляніваць незак. Наношваць нагамі зямлі на
чыстае месца. Будзіш яшчыкі абзімлянівыць, дык дам,
ідзі на вуліцу, гуляй, найдзі сабе зыняція і ня гойзыйся
тут. **Абзямлянівацца незак.** Абсыпацца, забруджвацца
зямлёй. Як ты акуратнінька ні ступай, а будзіць абзімля-

нівщица, ты ж пы зямле ходзіш, а ні па чом другом. **Аб-зямляніць** зак. Нанасіць нагамі зямлі на чыстае месца. **З ныгамі пы мішках тулува́ліся, абзімлянілі, хуць зьмяці астарожнінька, ну нада мальцым прўта.** **Абзямляніцца** зак. Абсыпацца, забрудзіцца зямлёй. Мы ціхінька й сты-навіліся, а зімля зы ныгамі носіцца, пасьцілка абзімля-нілыся, тріхані чуць-чуць з рыжка. **Абзямляненый** дзее-прым. Ну скажы, ну што зь імі зьдзелыць: пыслала пыла-ценцы на сонца, ніхай, думыю, пац сонцым адбелівуюцца, атварну́лыся, пріхаджу — абзімляніныя: дзўгыліся пы палотных.

Абкаваць зак. Акаваць, абабіць жалезам (абручамі, пласцінкамі). Апкува́лі, круглінька зьдзелылі, ладный ломік пулучыўся. Цэбір зьдзелылі і сразу апкувалі, такей ні паб'ецца, ну, прайда, лі калодзіжа нада сы ўсякім акуратнінька. **Абкавацца** зак. Акавацца, абабіцца жалез-зам (абручамі, пласцінкамі). Апкуецца — знаіш, якая крепкыя будзіць вядро, ніякыя халера яго ня возьміць. **Абкаваны** дзеепрым. С апкуванымі дзвёрымі яны нічога ня зьдзелыюць. Вароты крепка апкуваны, гвоздзя пыза-гну́та у паліц тыўшчыною. Апкуваныя восі будуць доўга дзіржацца.

Абкалантарыць зак. неадабр. Абабегаць, наведацца ва ўсе куткі. За́ дзінь сьвет апкыланты́рюць, усюдых іх поўна, усюдых пубува́юць.

Абкалачваць незак. 1. Моцна абтрасаць. Чуіш, б'ець: ета ж ён так ірм'як апкыла́чыць. 2 перан. Аббягаць усё навокал. Сколько яны за́ ныч апкылачы́уюць сьвету, усю акругу зьбігаюць, пакуля вічарінку найдуць.

Абкапашыць зак. перан. Дапамагчы абжыцца, удзель-нічаючы ў клопатах, справах і інш. Самі б яны ні ў век ні абжыліся, ета іх дзядзька апкыпашы́ў: і хату памог субугоріць, і кыравёнку купіў пасьці зы свае грошы, і так многа чым пысыбляў. **Абкапашыцца** зак. перан. Аб-жыцца, прыкладаючы значныя намаганні. Як трудна ні было, а, відзіш, апкыпашыліся, нічога живуць. Гультаі ні разу ні апкапошу́цца, каб абжыцца, нада рукі пріла-жыць ды прілажыць, а ці ета хочыцца.

• **Абкапываннік** м. Той, хто абкопвае, займаецца абкоп-ваннем. А Жэнька — луччыі апка́пывыньнік, відзіш, як у яго роўнінька кружком пулучаіцца. **Абкапыванніца** ж. Ты ж, апкапывыньніца, кыранькоў ні папорці, лупаткыю астарожнінька кыпай.

Абкінуцца зак. 1. Абсыпацца (звыч. зямлэй), абкласціся (звыч. саломай). *Зысыпаць хундамінт вісока дужа ні нада, а як зьнізу апкініцца, дык ня хужы, цяплей будзіць.* Ніхай тута ляжыць, апкініцца іржышчым і ладна. 2. **Накінуць** на сябе, акрыцца. *Апкінься якою-небудзь тряхоліныю, каб зы каўнерь ні цякло, і пірскочыш вуліцу.* 3. **перан.** Набыць у дастатку маёмасці, рэчаў і інш. *У іх нічога, троху апкінуліся хызайствам, і пастройчына ёсьць, і скот дзіржаць.*

Абкічаць, абкічваць **незак.** Абкітоўваць. *Нада брацца вокны апкічаць, зукуюць — тады позна будзіць душыць. Апкічывыць — ета нібыльшая мудрысьць, кіт бярі ды маж строгінька, сыцёклы зымазывыць ні нада.* **Абкічацца, абкічвацца** **незак.** Абкітоўвацца. *Што, самі вакенцы ні апкічаюцца? Чаго ні апкічывыцца? — кіт нада рызьмясіць хырашо, каб ён мяккій стаў.* **Абкіціць** **зак.** Абкітаваць. *Горька нада апкіціць вокны: зіма ны насу.* **Абкіціцца** **зак.** Абкітавацца. *Вокны ішчэ пасьпеюць апкіціюцца, а як сена вадою прыбярэцца, хужы будзіць.* **Абкічаны, абкічоны** **дзеепрым.** Як вокны апкічаныя, тады куды цяплей у хаці, дух ні праходзіць. Я гляджу: у цябе ужо і вокны апкічоныя. **Абкіцёмшы** **дзеепрысл.** Апкіцёмшы, я марозу ні спужаюся, ня ўлезіць. *Кылі вокны апкіцёмшы, цяплей у хаці, а так вецір у рямых праходзіць.*

Абкладнэй, абкладный **прым.** Аблажны (пра дождж). *Столька ўрэмя апкладнэя дажджы лілі! Дождж апкладный, а мы ў адных кохтычкых, і пірімяклі, і пірядрыглі, — хваціла нам.*

Абклііваць, абкліновываць **незак.** Абіваць, умацоўваць клінкамі. *Тама нямножка асталося апкліівыць, піряд вечырым кончу. Пычаў апкліновывыць стыякі, стукнуў мылатком, а ён сырвайся ды мальчыку зы адною каплю ня ў вока.* **Абкліівацца, абкліновывацца** **незак.** **Абабівацца, умацоўвацца** **клінкамі.** *Тута дужа нялоўка, сайсім ні апкліівыцца. Ну й што, ежылі етыя твае ножкі крепка апкліновывыюцца, пыставіш уніз клінкамі, яны пацсохнуць у хаці і пывысыпаюцца.* **Абклініць, абклінаваць** **зак.** **Абабіць, умацаваць** **клінкамі.** *Тута апклініць нада, іначы дзіржацца ня будзіць, а як заб'еш клінкі, станіць кряпчэй. Козлы як ставіш, нада хырашо у балькі апклінуваць, каб нікуды ні пыхіснуліся, крепка стыялі, ато крыша можыць паехыць.* **Абклініцца, абклі-**

навацца зак. Абабіцца, умацавацца клінкамі. *Канешня, нада б край таўсцей зьдзелыць, меншы сыцясывыць, ды некылі пірядзелывыць, зыклініцца і будзіць дзіржацца. Апкліну́цца і будзіць сядзець, тут-то тыкая важнысьць—будзіш лупатку да цугу дывадзіць. Абклі́нений, абклі́на-ваны́ дзеепрым. Апклі́ныня калёсы — ета ні калёсы, паедзіш, раздрёгыюцца, і ўсё клінува́ння пывысыпаі́цца. Стойка там апклінува́ныя, ну, па-мойму, іна ніна-дзёжныя, слаба пыстаўлі́на, можыць пыхі́тнуцца.*

Абкрывяніць зак. Акрывавіць. Ты глянь-ка, як увесь бок апкрывя́ніў і дайжа штаны апка́пыны, як нясьлі кыбына, тута ка́пыла. **Абкрывяніцца** зак. Акрывавіцца. Ні пыткысаў рукавы і апкрывя́ніўся, толька зумува́й зытабою. Апкрывяні́сься — то сам як хочыш і атмувайся. **Абкрывянены́** дзеепрым. Апкрывяні́ныя тряпкі складзі у вугалку, памыю́цца посьлі, січас пабеды́м.

Аблавушка ж., **аблавух** м. Старая зімовая шапка. Та-бе б дык дайжа і стыдна такую аблаву́шку ныдзіваць, разьві ж у цябе німа за што купіць. Во нейкій мальцыў аблаву́х выляі́цца, вазьмі ды ўсторні ны гылаву.

Аблакат м. Адвакат, абаронца, заступнік. Другей аблыка́т найшоўся, у заступу ідзець. Памянш.-зневаж. **аблакацішка**. Быў там нейкій аблыка́цішка, ён ніякія ролі ні йграў. **Аблакатша** ж. іран. Ідзі пушкай сабе другую аблыка́чшу, я зы цябе зуступа́цца ня буду.

Абламанец м. Абламаныя рэч (нож, грабенчык і інш.). Хуць аблуман́цым етым вазьмі атреж кусочык. Аблумані́ц нейдзі ліжай, трошку прічэшысься. Памянш. **абламанчык**. У грібы можна і с аблуман́чыкым іціць, калі й пыціраі́цца, ні так жалка.

Аблашчыцца зак. Зрабіцца ласкавым, рахманым. Як толька прівялі карову, дык к рукам ні блізка і к сабе ні пупускаі́ць — рыгамі круціць: ні пытхадзі, чуць пыстыя-ла пыдаі́цца, а тады абла́шчылыся, і к рукам ідзець, і чашы яе, гылаву зыдзіраі́ць,— прівыкла.

Аблезлік м. зневаж. Нязграбная, неакуратная, знешне непрыемная асоба. Німа мужука́, ну й аблезьлі́ка ў хату я ні хачу,— вазьмі ды кармі яго, абглідай. З горыда там нейкій аблезьлі́к хадзіў к ёй, нешта ў іх ні зладзілыся. Во баба зь яе, аблезьлі́к якей-то, толька язык пыплічах цігаі́цца бісь пірядышкі.

Аблеціцца зак. Крыху нагрэцца (звыч. пра ваду). З надворья ня пі вады, горла зразу зыкладзець, ніхай

пыстаіць, аблеціцца, ато дык зы заслонку пыстаў у кружкі.

Аблом м. Паваленыя, паламаныя бурай дрэвы. Хваціся, аблом валяўся пы лясу, гніў, я прывёз, во пынкарю, пынкарю, мыціріял яшчэ ладный.

Аблыхаць зак. неадабр. Абабегаць з мэтай пажывіцца. Што ёй дзельць, печ пракуріць і кытанула, за дзінь пуйдзярейні аблыхыць. **Аблыханы дзеепрым.** Ці ўжо ў цябе хаты аблыхыны, ай асталыся што-небудзь, айдзе ты ні пыбыла?

Аблягаць, аблягацца незак. 1. Аблягаць. Ні аблігай ны прясла, аб'едзіць. 2. Змяншацца, спадаць (пра пухліну). Пухліна ны ладоні дзяржыцца і дзяржыцца, ні аблігаіць. Ныга была рузбрюсянела ды самыга калена, ета сы ўчырашніга дня вопух стаў аблігацца. **Аблежч, аблежца зак.** 1. Аблегчы. Неба аблягло тучымі. 2. Зменшыцца, спасці (пра пухліну). Куды ты пойдзіш, ніхай вопух у ліцэ абляжыць, прістудзіш — ішчэ ікая халера прікініцца. Січас што, вопух аблёгся, на той нядзелі быў, як шапка.

Абманнік, абманываннік, абманяннік, абманяльшчык м., абманяла м. і ж. Падманшчык. Ні аднаму слову яго ня верь, ён абманьнік с абманьнікыў. Хто ж такому абманьніку паверіць, ён ні днаго слова праўды ні скажыць. Я дужа ні люблю абманывыньнікыў, ні хачу я зь імі і рызгыварывыць. Вот ня думыў я, што ты такей абмыняньнік будзіш, як ня стыдна дзеда пыдманівыць. Мала што ён табе нывярзець, ня слухый ты етыга абмыняльшчыка, дайжа аднаму слову ня верь. Ня веріш — ні нада, ён абмыняла первый маркі. Ні знаю, каторыя з вас лучыя абмыняла, абяя хырашы, адна другой ні пыткычаіця. **Абманніца, абманыванніца, абманянніца, абманяльшчыца ж.** Ой ты, абманьніца дзеўка, нешта ты ня тоя гаворіш, Мішка ўчора нікуды ні хадзіў. Ня думылі мы, што ты будзіш тыкая абманывыньніца. Вот табе на, другая абмыняньніца чышчы Тонічкі. Чаго ты ўрадзілыся еткыя абмыняльшчыца, знаіш жа сьма, што ніпраўда, а трілюдзіш пустоя.

Абмываннік м. Той, хто абмывае, займаецца абмываннем. Во глянь, абмываньнік, сколько тут грязі асталыся, хут травоя цірні як-небудзь. **Абмыванніца ж.** Ты, абмываньніца, уся чысьцінька аблілася, во пыглядзі ны свае боцікі.

Абмятаннік м. Той, хто абмятае, займаецца абмятан-

нем. Ты ж, абмітаньнік, хуць усякыга сьміцьця ні мяці ў ямень. Памянш. **абмятаннічак**. Во ўзяўся абмітаньнічык, стырацільнны мальчык. **Абмятанніца ж**. Цябе толька і нынімаць у абмітаньніцы, работа будзіць кіпець.

Абмятлёвываць незак. Абшываць, абкідваць краі адзення, тканіны. Толька села абмятлёвывыць, бягіць Зінка з рожыно пышыптаць, ну айдзе ж ты аткажыш, пакуля пышыпта́ла, рыспрасіла пра Колю — і цёмна. **Абмятлёвывацца** незак. Абшывацца, абкідвацца (пра краі адзення, тканіны). Ня дужа ў цябе красіва абмятлёвывыцца, ты глядзі, каб ніткі роўнінька ішлі. **Абметляваць** зак. Абшыць, абкідаць краі адзення, тканіны. Хырашо было б і абмітлюваць сяньня, зайтра большы работы будзіць. Чуць к цёмнаму абмітлювала, ета зразу кажыцца, што нечыга дзелыць, а работы многа. **Абметлявацца** зак. Абшыцца, абкідацца (пра краі адзення, тканіны). Пыдаждуць твае крайкі, абмятлююцца, бульба — большы пільныя работа, марозік цісканець і прыпала. **Абметляваны** дзеепрым. Ніз абмітлюваны, а большы я ні пасьпела нічога зьдзелыць, дадзелывы сыма. Нічога тут ні абмітлювана, што ты трілюдзіш пустая.

Абмурзаць зак. Зрабіць мурзатым. Сам сябе абмурзаціў і ходзіць. **Абмурзацца** зак. Зрабіцца мурзатым. Як абмурзаюцца, іх ні атмуваць — ацскрібаць нажом нада, пляйсьціры адзьдзіраць засохлыя. **Абмурзачаны** дзеепрым. Сідзяць з ложкамі абмурзачыныя, у кулеш у нейкій вымызыны.

Абнаравіць зак. Упадабаць. Нейкій сьвітазерскій тваю Зойку абныра́віў, ды крепка, ці ні к свадзьбі ў іх ідзець дзела. Тута ты сабе абныра́віш дзеўку.

Абніманнік м. Той, хто абдымае. Пашлі нашы абніманьнікі, дужа вясёлыя хлопцы. **Абніманніца ж**. Ну пойдзім ужо, абніманьніцы, посьлі дыцалўіціся, Паўлік машыну заводзіць.

Абныкаць зак. Абысці, заглядаючы ў розныя мясціны, шукаючы што-н. Увесь двор абны́кый, і айдзе тэй сьвардзёлык дзеўся — ні знаю. **Абныканы** дзеепрым. Тута ўсё кругом абны́кына, я знаю, раз Мікіпырэнык пубувай.

Аборкавы, аборашны прым. Атрыманы з аборка (пра сена). Я таго прішоў, што аборкывыга сена німа, а адным лугавым ні дакормімся. Аборышныя сена тожа ўсякыя бувайць, адно ядуць — аж хвытаюць, а другая папоруць, папоруць і атойдуць.

Абпарыць зак. Апарыць. Ні знаў, што кіпяток, лінуў ны ладонь, аппáріў, уся кожа уздуўлыся, нічога ўзяць нілізя.

Абпетаваць, абпетаць зак. Моцна пабіць. Тэй пыдгываріў, дык яго пупалі ны Слыбадзе і крепка аппетывылі. Хацелі аппетывыць, каб ня ўцёк, ладна пупала б. Ня слухыйць і ня слухыйць, што ні скажу — зубы скаліць, дык я зы тряпку ды пы плічах, крепка аппетыла. Пабегый большы, пабегый, ні аппетылі, дык аппетыюць, ну тады ні жалься і ні склімі. **Абпетавацца, абпетацца** зак. Моцна пабіць адзін аднаго. Ці доўга такім бізгалоўцым аппетывыцца, толька што рызгыварівылі, а ўжо ні пыладзілі за нешта. Ты ўжо луччы ні звадзі чарцей, ато ім нядоўга, зывядуцца і ўзноў аппетыюцца. **Абпетаваны, абпетаны** дзеепрым. Дырзайся, што пашоў аппетывыны. Аппетывыному стыдна будзіць іціць, а ты палучыш сваё, ты прями сам просісься. Я зразу пачуствывыла, што нешта ня тоя, пріціх, сядзіць як вады ў рот ныбраўшы, а ета Анька сказыла, што аппетыны прішоў.

Абпівала м. асудж. Аматар выпіць як мага больш за чужы кошт. А быў аппівала, хто пры яго добрыя слова скажыць.

Абраголіць зак. Ашукаць. Іна думыла, ніізьвесна як памогучь, а яны яе абраголілі, узялі пілку і долыта. **Абраголений** дзеепрым. Думыў усіх піріхітріць, ажно сам астаўся абраголіны.

Абразаннік м. Абразальшчык. Зірні, ны якім сучку етый абрізанынік стаіць, сучок крэхніць і ён пыляціць, як мячык, уніз. **Абразанніца** ж. Сь цябе абычайныя абрізаньніца, будзіш резыць усё пыдрад, што пуд руку пупадзецца.

Абрасяніцца зак. Абрасіцца. Бягі луччы прями, дарогую, ну Лугуваткі абрысянісься, тама трыва большая. С краю між кусыцікыў пылазілі, нічога ні найшлі, толька абрысяніліся. **Абрасянений** дзеепрым. Ужо ладна бралыся на зорьку, як яны пріцягнуліся абрысяніныя да поіса. Ня столька штаны, сколька рукавы абрысяніныя.

Абскараджыванне, абскароджыванне н. 1. Баранаванне вакол якой-н. перашкоды. Пы разу праехыў туды і нызад, во і ўсё апскырадживыньня, дайжа камлыжкі як ліжалі глутырімі, так і асталіся ліжаць. Якое ж ета апскародживыньня, кылі дайжа нізаметна, што тут бырына была. 2. Забаранаваная ралля. Апскырадживыньня прі-

біла дажджом, нада будзіць прігнаць борыны ушшурушыць. Апскароджывыньня зырасло травой, хуць узной пашы.

Абскараджываннік м. Той, хто барануе вакол якой-н. перашкоды, займаецца баранаваннем. **Апскыра́джывыньнікі** коні пусьцілі з борынымі ны па́рініні, а самі спаць зываліліся посьлі вічарінкі, во, крыў бог, коні спужаюцца ды ўзаб'юцца ны кляцы! **Абскараджыванніца ж.** Як запутыліся апскыраджывыньніца, за пні гужамі зычаніліся, а коні мыладэя, ні стыяць, кідыюцца.

Абскараджываць, абскароджываць незак. 1. Баранавачь вакол якой-н. перашкоды. *Ляда выцірібілі, пыласу рызработылі, а бальшыя дубы асталіся, нескылька пнёў сядзела, так трудна было апскыра́джывыць, круціцца с канём. А што ж ты зьдзельіш, прідзіцца апскароджывыць, ня кініш жа лапкі між пнёў ніскароджывынь.* 2. Выходзіць пераможцам пры баранаванні. *А што, Пецька меншы зы цябе, а ўсігда цябе апскыраджыіць, ён куды рухавейшы.* Як ета табе ўдаецца *Сеньку апскароджывыць, стыряіцца ён, стыряіцца, а памерііць брыгадзір — у цябе большы.* **Абскараджывацца, абскароджывацца незак.** 1. Баранавачца вакол якой-н. перашкоды. *Троху апскыра́джыіцца, туды-нызад праеду, пулумая камлыжжа, каб дождж прайшоў, ляхчэй ба скырадзіліся. Відзіш, як у цябе апскароджывыіцца: с аднаго боку прыхына борынымі, а з другога як ліжала пахыта, так і ляжыць.* 2. іран. Празмерна старацца пры баранаванні. *Ня дужа Мікілай станіць апскыра́джывыцца, ён ня с тых, ні пірарьвецца. Я знаю, як вы там апскароджывыліся пук кустамі ў цяньку.* **Абскарадзіць зак.** 1. Забаранавачь вакол якой-н. перашкоды. *Пакуля я нукруціўся між пнёў, пакуля апскырадзіў іх, і сам намучыўся, і коні нумурдува́ліся. Па тройкі зыкладуць, дык яны за дзінь нівісь якей кусок апскародзюць, хлопцы яны дужа прыцайня, самі піржыюць, коні троху скубануць і ў борыны.* 2. Выйсці пераможцам пры баранаванні. *Мы вашых апскырадзілі у два шчоты.* **Абскарадзіцца зак.** 1. Забаранавачца вакол якой-н. перашкоды. *Там нямножка асталыся, ураньні апскародзіцца.* 2. іран. Празмерна пастарацца пры баранаванні. *Вы тама хвацілі, апскырадзіліся, лежучы пьд бярэзкымі, можа, вам мухі дужа мішалі.* **Абскароджаны** дзеепрым. *Тама места нізкыя, сыроя, ну ўсе аборычкі аппахыны акуратніька, апскароджыны.*

Кругом апскароджына, а тута кусок кінупі і кінупі нівісь на што. **Абскарадзёмшы** дзеепрысл.

Абсям'іца, абсем'яніца зак. жарт. Абзавесціся сям'ёй, ажаніца. Во будзіць чуда, калі Мішка апсям'іца. Ці ня думыіш ты апсім'яніца, нешта дужа ласа ны Матруніну дачку пыглідаіш.

Абтрапаць зак. 1. Ачысціць ад кастрыцы (ільновалакно). Цяперя і ці сеіць хто тэй лён, а ранышы, бувала, самнеш, аптrepліш і прядзеш чуць ня ўсю зіму. 2. Абнасіць, абабіць краі ў адзенні. Ён жа пінжачок яшчэ ня дужа выціртый, ныдзіваць ба можна, а рукавы аптrepіаў, ні к чорту годны. 3 перан. неадабр. Абгаварыць. Ізыкі, як хвасты у сарок, аптrepлюць каго хочыш кругом. **Абтрапацца** зак. 1. Ачысціцца ад кастрыцы (пра льновалакно). Ну кінь, ніхай пыляжыць жмуток, другім разым аптrepліцца. 2. Абнасіцца (пра адзенне). Аптrepіаўся, як старіц якей, ці ты пўтнію адзежыну ня можыш купіць ці справіць. Штаны зьнізу аптrepіаліся, худзь ба махры падрезыў.

Абтропак, атропак м. Рызман. Пад дождж якей аптrepнык накінуў на плечы, тэй і ладзін, ці к табе хто прігладывыцца будзіць. Пысыбярі аптrepкі, с краічку пылажы на сенцы наверх, будзіць трыпышнік ехыць і здасі. У такім атрeнку дайжа к тубуну стыдна йціць. Ляжыць вун куча атрeпкыў, выбір што-небудзь пыд гылаву. Памянш. **абтропачак, атропачак**. Ну пайдзі там якей-небудзь аптrepнычык узьдзень, ці ты ж будзіш у гной пўтнюю адзежыну гамзіць. Атрeпычыкым накрыйся і пірібягіш, тут нідалёка.

Абтропыш м. 1. Абадранец. Дужа нада Кулініный дачке аптrepныша зяцім сабе браць. Ходзіць аптrepнышым, усё дно як ня можыць пўтнэя адзежыны справіць. 2. Рызман. А многа ў мяне ўсякіх аптrepнышыў выляіцца, прыпуціць ніяк ні сыбяруся.

Абшчыгіляць зак. Пераўзысці ў майстэрстве, здольнасцах. Пятрок апшчыгіляць цябе ў два шчоты, ён прыварней зы цябе. **Абшчыгіляный** дзеепрым. А што я гываріў, што прідзіш апшчыгіляный, стыдна цяперя.

Абшываннік м. Той, хто абшывае, займаецца абшываннем. Ідзі ты, апшываньнік, с такою работыю, я луччы зынясу каму-небудзь, дык пычылавечыску зьдзельюць. **Абшыванніца** ж. Ты ныстыяшчыя апшываньніца, зьдзельыла, як у сапожыный, можыш дайжа зыказы браць.

Абязножыцца зак. Абязножаць. У Праскоўі дайно балелі ногі, усё, была, жаліцца, а цяпер саўсім абязножылысь, хаты ня можыць пірайціць.

Абяхлебіць, абяхлебіцца зак. Спажыць увесь хлеб, часова застацца без хлеба. Неік абяхлебілі, нада, знаць, пресныя што-небудзь сьпеч. Чаго ж ты етык абяхлебілыся, пыслала б хлыпца у мыгазін, ніхай ба купіў.

Аваўчэць зак. Зрабіцца нелюдзімым, азварэць. Адзін, седзічы ў хаці, і аваўчэць можыш. Нешта ён зы пасьледнія ўрэмя аваўчэў, зьдзелыўся, як зьверь, ні пыдыйдзі, ні слова ні скажы.

Адбрык м. неадабр. Грубае адмаўленне. Ого, якей адбрык, ні пуцступайся, рыспайшыць ён табе. Мне твае адбрыкі ні нывавуюцца, чым ты зыняты? — нічым, і можна было паможч Сяргею, ён жа табе ішчэ свой.

Адгрымець зак. перан. Набурчацца, скончыць бурчанне. Адгрымеў, паплёўся некуды с касою, усё раньня хадзіў і бубнеў. Нешта яны сянья рунувата адгрымелі, раныя яны большы свае песьні рызвядзілі.

Адгрымачыць зак. Надаваць кухталёў. Івана зы яго дўрікі дайно нада было адгрымачыць. Ты свайго, знаць, кренка адгрымачыла, я ажно на вуліцы чула нейкыя бух, бух. **Адгрымачаный** дзеепрым. Ты хочыш пайціць адгрымачыны і палучыш сваё, так палучыш, што задзівісься.

Адгультаіць, адгультаіцца, адгультайнічаць, адгультайнічацца зак. Налодарнічацца. Хваціць, сколько адгультаілі, як пріехылі ў маі, так і прыкычаліся у цяньку цэлыя лета, помышчы нікія ні было. Штоб столька ўрэмя адгультаіцца, нада было ні глядзець, а прамы гываріць: тоя зьдзелый, ета, а ты слова сказыць былася. Жджы ты, пакуля ён адгультайнічыць, тады ён кышануць пойдзіць. Ніхто столька ні адгультайнічыўся, як твой Пецька, скажы, што ён зьдзелый палезныя зы два гады, сядзеў ны твай шыі і большы нічога.

Адгуляцца зак. 1. Раздабрэць, паправіцца без работы. Адгуляўся за лета, як сьлімянёк, стаў. Коні адгуляліся, што сьлімянёнё, ня дужа у аглоблі пыставіш. 2. Закончыць гульню (у куля, у ножыка і інш.). Мяне ніхто ні абгулівыў, я як стану, так зы адзін раз і адгуляюся.

Адгыцаць, адгыцацца зак. неадабр. Набегацца, абабегаць з тупаннем. Німала адгыцыла зы два гады, айдзе іна толька ні пыбыла, усюдых нісмашина, нада самой зырыбляць. Ні знаю, калі етыя мальцы адгыцыюцца.

Аддалікатнічаць, аддалікатнічацца зак. іран. Перастаць абыходзіцца далікатна. *Дужа панельна Пітрачонык лі яе хадзіў, столька аддылікатнічыў, што ні прідумыйш большы, і чаго-то ў іх рызладзілыся. Яны ўжо, памойму, ні разу ні аддылікатнічыюцца.*

Адданы, аддаты дзеепрым. Аддадзены, вернуты, заплочаны. *Адданы доўг у кырманы ня муліць. Такей жадобіна, што адданыя гатоў другой раз узыскывыць. Ён, хочыш, і аддатыя грошы спросіць. Аддатыя грошы ня верніш, нада было глядзець, што бярэш.*

Аддзіраннік м. Той, хто аддзірае, займаецца аддзіраннем. Ты ж вазьміся, адзьдзіраньнік, дзьвюма рукамі збоку ды пыцягні хырашэнька, яно й ацскачыць. **Аддзіранніца ж.** Во табе ў памошнікі другая адзьдзіраньніца, удзьвюх вы мігым справіціся.

Аддзогаць, аддзогацца, аддзугаць, аддзугацца зак. неадабр. Нагойсацца, надурэцца, напрыгацца. *Пастой, пыдажджы, пакуля яны аддзозгынюць,— крікні, каб уняліся з дзозгыннім, ато будзіш любувацца. Увесь дзень насіліся, тулуваіліся, цёмна стала, дык тады аддзозгыліся, во айдзе німа спакою мальцым, дык німа. Сколькі яны за ету нядзелю аддззугылі, я табе прэма сказыць ні магу, што зь іх тварілыся. Ні піражджэш, пакуля яны аддззугынюцца, бярі прут ды прутым гані, угаворы ім ні памогучь.*

Аддзыгаць, аддзыгацца зак. іран. Закончыць беганіну з карыслівымі намерамі. *І натура тыкая, і ўхватка, што йна ні разу ні аддзыгыць, усё будзіць насіцца — а можа, пыдлытацца удасца айдзе. Нешта ня веріцца, што Куліноўна так сора аддзыгылыся. Ня столькі ім урэмя нада аддзыгыцца, ім цыліком усяго дня ні хвытаіць.*

Аддзяжыць зак. Пабіць, адлупцаваць дубцом, дзягаю. *Я свайго ўчора адзьдзяжыла зы балыўства. Дуроў зь іх многа, адзьдзяжыць ніхто ні найдзіцца. Аддзяжаны дзеепрым. Сяньня ты дажджэсься, што пойдзіш адзьдзяжыны, пы ўсяму відна.*

Аддручыць зак. Аддубасіць, пабіць палкаю. *Такую шка́рідую нада было даўно аддручыць. Цябе каб аддручыў раз ды другой хырашэнька пы рібрах, ты б пыспыкайней. Аддручаны дзеепрым. Ня хочыш так паслухыць, дык аддручыныя пыбягіш пыцсакыючы, і капрызы уміг айдзе дзенуцца.*

Аддрынчаць зак. Перастаць бразгаць, дрынчаць. *Што*

яны там зывялі нейкыю кузьню, ніяк ні аддрынчаць,— брязкыюць, што ны вярсту кругом чутна.

Аддубырываць незак. Адстаўляць, адтапырваць. *Што ты рукі аддубырэвіш, так нікрасіва. Во як вецір сарочку аддубырэвіці!* **Аддубырывацца** незак. Адстаўляцца, адтапырвацца. *Зыпáзыха аддубырэвіціца і сьперіду, і з бакоў: яблык с пуд ныхай.* **Аддубырыць** зак. Адставіць, адтапырыць. *Руку аддубыріў і дзяржыць. Кайнерь аддубыріць і ходзіць, думыіць: дужа модна.* **Аддубырыцца** зак. Адставіцца, адтапырыцца. *Нечыга пыныкльдаў, кырманы аддубыріліся, аж атвісаюць,— пытарьвець, усё ўсякыя так піхайшы.* **Аддубыраный** дзеепрым. Ны сьпіне пінжак ляжыць ладна, а барты аддубыріны нікчомна.

Аддудукаць, аддудукацца зак. Нагаварыцца, закончыць ціхую неразборлівую гаворку. *Ні знаю, пра што яны тама гыварілі, ну доўга нешта адна адной дыказы-вылі і ўсё ў грудзі прібівалі, ужо ладна цямнела, як яны аддудукалі.* *Старыя падругі сыйшліся, цяперя няскора аддудукаюцца, пакуля ўсе новысьці адна другой пірікажуць.*

Аддыханне н. Адпачыванне. *Доўгыя ў вас аддыханьня пулучаіцца, нада б жывей пышавелівыцца, а так вы нядзелю хадзіць сюда будзіцца.*

Аддыханнік м. Той, хто адпачывае, знаходзіцца ў адпачынку. *Етыя аддыханнікі як сядуць, так да беда і ні пыдымаюцца, тáры ды бáры і сонца нівісь айдзе.* **Аддыханніца** ж. У кусцікых тэя аддыханніцы, хлопцыў абгыварівыюць. *Нешта ж аддыханніц нійдзе ня відна, ці ні пашлі яны двору.*

Аджаніхаць зак. перан. Адлупцаваць за пагулянкi (пра дарослае дзіця). *Каб вярэўкыю аджжыніхаў, тады б ён забыў дурікі.* *Аджжыніхала сяньня сваю, ладныю лупку дыла.* **Аджаніхацца** зак. Спыніць заляцанні. *Ці ета праўда, што ты ўжо аджжыніхаўся? Варычкіна аджжыніхалыся, у дваре сядзіць, нянчыць.* **Аджаніханы** дзеепрым. Адлупцаваны. *Січас ён будзіць аджжыніханы, толька бацька прідзіць двору.*

Аджвянькаць, аджвянькацца зак. неадабр. Перастаць дакучаць, назяляць размовамі. *Пры таго аджжвянькыюць — пычынаюць пра етыга, ныдыдлыя бабы.* *Луччы ні чыпацца і ня трогыцца, ня столька таго пызычання, столька аджжвянькыюць посьлі.* *Мархва ні ў век ні аджжвянькыіцца, ета ўжо тыкая прырода, па цёткі ўся пышла.*

Адзадавацца зак. Перастаць выхваляцца, важнічаць. Адззыдыва́лыся сваімі дычкамі, маўчыць. А скоро адззыдаецца, пройдзіць трошку ўрэмя і кончыцца яе зыдыва́нныя.

Адзадзі прысл. Ззаду. Яны нідалёка ат мяне адзза́дзі йшлі, нешта адзін другому рыскавывылі і зыліваліся хохытым.

Адзваніць зак. перан. іран. Скончыць балбатню. Эта толькі што пільныя работа, дык рызыйшліся, ато яны, кажыцца, і за ныч ба ні адззванілі,— і аткуль у іх бярецца ахота былбытаць!

Адзнібець, адзнібецца зак. Перастаць дакучліва хныкаць, ныць. Ці ён калі адзьзьнібіць, ці не, усё кавэнчыцца, усё яму баліць, мучыць яго нешта — такая ніпуцьцё зыдалося, што большы некуды. Нешта зьнібіць, як малінькій дзіцёнычык, нідылігаіць яму, як малютычку, калі ўжо ён адзьзьнібіцца.

Адзызнуць зак. Намерзнуцца, накалецца. Мы думылі, цёпла, туды-нызад ацскачым, скорінька вернімся, а тут ліхалецьця ўзьнялося, мы ў пінжачышкых трясліся, трясліся, дык тресца большы некуды, во адззызьлі, дык адззызьлі.

Адзыкаць зак. 1. Перастаць гізаваць. Скот ужо адззы́кыў, цяперя можна па́сьцівіць, эта ў зык трудна. 2 перан. іран. Перастаць бегаць, дурэць. Адззыкалі яны, тэя козы, у дваре сідзяць, адна замужым, а другая гатуіцца к свадзьбі.

Адкабызіцца зак. Перастаць капрызіць. Мутруноўна тыкая зыды́лася з роду, іна ні ў век ні аткыбызіцца. Аткабызяцца і яе дочкі, троху пакривіюцца, а тады ўрэмя пройдзіць і будуць глядзець, каб хто-небудзь узяў.

Адкавэнчыць, адкавэнчыцца зак. Адмучыцца, намучыцца. Ня будзіш бярежца, пыля́дзіш, аткавэнчыш. Рану дужа глыбокою зьдзелыў, косыць пасек, крепка аткавэнчыўся з нагою, і трудзьдзень заробіць нада, і лі двыра што зьдзелыць, а ён цэлыя лета прыгыць с кыстылём.

Адкаенчыць, адкаенчыцца зак. Адмучыцца, намучыцца. Косы́ціку прішлося здорыва аткаенчыць, апёкі — знаіш, якая мучэ́ння. Пы сваёй глупысьці аткаенчыў, ці ён ня мог пы́бярэжца, як другея хлопцы. Аткаенчыцца — тады пойміць, як маткі ня слухыць, яму ж разумныя што скажыш, дык станіш пыхая.

Адкаіванне н. Прывядзенне ў прытомнасць. Луччы

атыйдзі ты і атлезь сы сваім аткаівыньнім, біс твае помышчы абойдзіцца.

Адкалантырыць, адкалантырыцца зак. Выбегаць усё навокал, набегацца. *Сколько ж яны аткылантырілі за етыя месіцы, я б, кажыцца, за цэлый год столька ня выбігыла, а яны ўсюдых пубувалі. Ні знаю, калі ўжо іна аткылантыріцца, калі яе душычка уціх якей-небудзь найдзіць.*

Адкалець зак. Намерзнуцца, накалецца. *Лёхкія ныпраткі ўзялі і паехылі: што нам, цёпла,— а хыладзіна як узілася, вецір як узбушуваўся, што яны аткалелі там, большы некуды як аткалелі.*

Адкальжэць, адкальчэць зак. Намерзнуцца, накалецца. *Зіму аткальжэў, дык хочыш, каб і ну другую біз валінык астацца. Ні надзеніцца — аткальжэіць, тады ніхай сам ны сябе абіджаіцца. Ні прідумыць, сколько мы тама аткальчэлі, такую хыладзіну пірінясьлі. Ніхай пыкапошыцца, аткальчэіць, дык сам прібягіць, і зваць ні нада будзіць.*

Адкалясіць зак. Набегацца, наездзіцца, пабываць у шмат якіх месцах. *Як у іх толькі ногі ні зыбыляць столька аткылясіць. Ны лісапетых паехылі, сяньня яны аткылісяць німала.*

Адкамсаць, адкамсіць зак. Пабіць, надаваць кухталёў. *Цябе дайно дзеўкі зьбіраюцца аткымсаць, што ты ў Шыркi ўсё бегыш. Матка яго аткамсіла, каб ні дурюваў, дык што яму, троху пыпішчэў і ўзноў зы сваё. Адкамшоны дзеепрым. Ён сяньня пыбягіць аткамшоны, так яму ні абойдзіцца.*

Адканархаць зак. 1. Перастаць канькаць, дакучаць. *Ці ты калі аткынархыіш зь естымі канхветымі, ці бісь цірісьсядзельніка ні абойдзіцца?* 2 перан. Памерці ў пакутах. *Аткынархыла Ганна, столька іна атмучылася, ацстрыдала!*

Адканіцеліцца зак. Наваждацца. *Там, кажыцца, і простыя дзела было, а пакуля мы аткыніцеліліся: то бумажкі ні хвытаіць, то патпісына ня етык — дык мы разой пяць туды зьбегылі.*

Адканькаць зак. неадабр. Перастаць надакучліва, доўга прасіць. *Атканькыў дык атканькыў, як у яго язык ні зыбалеў. Аддай ты ім тэя канхвеціны, ніхай яны ўжо атканькыюць, сьціхнуць ніхай.*

Адкапашыцца зак. Напоркацца, спыніць порканне.

Ты пыдажджы, пакуля яны аткапошуцца ды заснуць —
ныдыядуць сы сваім ёрзыньнім.

Адкаравіць зак. перан. Збэсціць, нагаварыць на чала-
века непрыемнасцей. Ні за што аткыр'явілі чылавека, ну
і ў яго ж цярьпеньня: слова ні прыраніў. **Адкараўлены**
дзеепрым. Луччы палы атреж і ацступіся, троніш чорта —
ну й пойдзіш аткыр'яўліны.

Адкарожыцца зак. Перастаць капрызіць. Большыя
мае былі спакойныя, нічога дзеці, а етый пакуль аткарё-
жыцца, ныдаесць, спаць ня ўложыш, нянчы яго, пакуля
засьнець.

Адкархаць зак. перан. 1. Намучыцца ў цяжкай хваро-
бе. Аткархый ён етый месіц, застуда пышла пы ўсяму
целу, і ў бані жаріўся, і я чым толька ні ныцірала, чуць-
чуць прайшло троху. 2. Памерці. Пірідыв'алі сьлёзкыйцы,
што і Пракоп аткархый, схувалі нідаўна.

Адкасціць зак. Паўшчуваць вельмі моцна, груба.
Дужа крепка яго аткасьцілі, усё пымянулі. Аткасьціць
цябе Гапычка калі-небудзь, іна даўно абішчаіць ды цябе
дыбрацца.

Адкаўкаць зак. 1. Перастаць мяўкаць, намяўкацца.
Прывыкла на печы спаць, а сяньня я ўзіла ды выкінула
за дзьвері: ідзі ў каморычку, мышы тама пляшом хо-
дзюць, — што йна аткаўкыла пьдзь дзьв'ямі, што ныпра-
сілыся ў хату. 2 перан. іран. Наплакацца, перастаць пла-
каць. Аткаўкыйць, пакуля засьнець, дужа ніспакойный
дзіцёнык. 3 перан. Памерці. Я б ужо сьма хацела аткаў-
кыць, каб ім ні ныдыдаць.

Адкахікаць зак. 1. Перастаць кашляць. Ну калі ты
ўжо аткахікыйш, ажно слухыць ныдаела, усё кахі ды кахі.
2 перан. Памерці. Старому ўжо аткахікый дый ляжы
спакойна, ні ныдыдай нікому.

Адкіданнік, адкідываннік м. Той, хто адкідвае, зай-
маецца адкідваннем. Крепка ўзяліся аткіданьнікі, яны
табе ўвесь сьнег раськідуюць ды заўтріка. Зьмаріліся
аткідывыньнікі, сідзяць, гамонюць. Памянш. адкіданні-
чак. Што, аткіданьнічык, гуляць луччы, як работыць?
Адкіданніца, адкідыванніца ж. Другая аткіданьніца як
прідзіць на помышч, вы тую мінуту справііся. Прітна
аткідывыньніцы ўзяліся за дзела.

Адкльпаць зак. 1. Адхадзіць, нахадзіцца павольна,
кульгаючы. Аткальпыла я сваё, сяджу во на печы: млач-
шыя пріходзіць, унучкі зыбігаюць, вядро вады прінясуць.

2 перан. Памерці. Старый як атклыпый, тады спакоін, нічога яго ні трывожыць.

Адкляпаць зак. перан. неадабр. Перастаць балбатаць, плявузгаць. *Сколько Мітрывыняты ны яго аткліпалі, каб ты толька чула, ета во пасьледнія ўрэмя трошку ўняліся.*

Адкрэмзаць зак. Адрэзаць тупым нажом, абы-як. *Ты яму толька дывай, ён што хочыш аткрэмзыць, ты і ў рукі тады ня возьміш.* **Адкрэмзацца** зак. Адрэзацца тупым нажом, абы-як. *Ну, можа ж, як аткрэмзыцца, реж, такей жа кусок ня будзіш перць.* **Адкрэмзаны** дзеепрым. *Во кусок аткрэмзыны ляжыць, бярі.*

Аддукобіцца зак. Навазіцца, намучыцца. *Сколько іна з малым аткукобілыся: спіра адзін прустудзіўся крепка, успаленія лёхкіх пычалося, тады другей ножку злучмаў — вазіся, хваціла ёй.*

Аддуксіцца зак. Перастаць плакаць, капрызіць (пра малое дзіця). *Як аткуксіцца, тады пыспыкайнеіць, а січас, можа, болі якея чўствыць, трошку нідылігаіць што-небудзь.*

Аддулажыцца зак. Распагодзіцца пасля хмурнага надвор'я. *Тры дні зьбіраўся дождж: вот-вот пойдзіць, прэма вісеў, а сяння-тыкі аткулажылыся, відна, станіць харошыя пагода.*

Аддуламесіцца зак. Натаўчыся ў гразі. *Нійдзе ні ступіць, ні прічаліцца, пакуля мы тама аткуламесіліся, хваціла з нас, доўга будзім помніць бызар.*

Адонне н. Подсціл пад складзеным сенам. *Стог зыбралі, троху адонья асталыся, каб ны кані пад'ехыў ды пысыбраў. Памянш. адонніка. Адонніка ў сянцы нада было прібраць, ніхай ба чысьцінька было.*

Адпалавініць зак. Узяць значную частку, хапануць. *Такей чылавека, што атпылавініць і будзіць с табою гываріць як ні у чом ні бувала. Сала ўжо атпылавінілі, пасьпелі.* **Адпалавінены** дзеепрым. *Пыгляджу — жыта атпылавініна, а там жа мех стыяў пудоў на шэсьць.*

Адпаска ж. Пасьба за іншых. *Сяння ў нас атпаска зы Кындратывых, мы прасілі, каб яны ў скрысеньня зы нас пасьвілі, нам нада было пырысят везьць.*

Адпасць зак. Спасці (пра мароз, гарачыню). *Калі ўжо етыя марозы атпадуць, жарюць і жарюць столька ўрэмя, і печ нівісь сколько дроў пыжыраіць, і скаціні халодна. Ніхай ба ўжо атпала трошку жыра, дыхыць нечым, а ж жары ўсігда палёты буваюць.*

Адпаець зак. перан. Скончыць цяжкую працу. Атнацелі ны стыгах за ета ўремя, ці лёгка вілкімі ўсё мыхай і мыхай.

Адпетушыца зак. Перастаць задавацца, выстаўляцца. Скора атпітушыцца, во пад'едзіць Кірей, і ён як шоўкывый стانیць. Ты пыдажджы-ка, пакуля яны атпітушацца, ішчэ ні тыкая указэя будзіць.

Адпілікаць зак. Скончыць іграць. Во Стэшкін сын атпілікыў сяньня вічарінку, Машычка была, дык ён ужо стыраўся, стыраўся, дыі стырацца большы некуды.

Адпіліць зак. перан. Перастаць лаяць, грызці, ушчуваць. Аtpілілі яго, пакуля ўмесьці жыві, старыя дужа бурклівыя, ці ёсьць прычына, ці няма, будзіць грімець. Адпілёмшы дзеерпысл. Пыгладзім, атпілёмшы, іна, ета палка, ці ні патрескыныя. Ат кымля даўно атпілёмшы, нічога ўжо ні замеціш і ні праверіш. Аtpілёмшы аднаго, зу другога бяреца.

Адплутухаць зак. Адблытаць. Нешта цялёнык с кустой ні выходзіць, можа, зукруціўся, нада схадзіць атплутухаць. Ні атплутухайш тут нічога, вазьмі нож ды атреж. **Адплутухацца зак.** Адблытацца. Улезла ў лазу, ні магу атплутухацца, ногі, як зьвязаныя, а тут яшчэ жавіньнік коліцца. Не, сам ён ні атплутухаіцца, ідзі ўжо, пымагі троху. **Адплутуханы дзеерпым.** Я думый, ён аттуля ня выбіріцца,— не, гляджу, вылазіць атплутуханы.

Адпоставаць, адпоставацца зак. 1. Перастаць паставаць. Було ж во такая дурная: дзьвінаціцыць нядзель ня есьць скаромныга, ні браць у рот мылыка, а тады ўжо як атпостыноць, ньядуцца—кычаюцца ж жывытамі. Ну ўжо, бувала, як атпостыноцца, тады ныйдаюцца ўволю. 2 перан. жарт. Нацярпецца нястачы. Сёліта ты ладныга атпостыйш, скоро твоя ніныгядныя пакоціць. Ці ўжо атпостывыўся? — глядзі, скоро яшчэ адзін астанесься.

Адпракудываць, адпракудзіць, адпракуднічаць зак. Навычвараць. Ну й атпракудывыў тут Аксюцін сын, увесь чысьцінька у дзеда пашоў. Лыўрінковы хлопцы і Санькіны сыны зьехаліся, цяпер яны атпракудыноць, ім тут раздолья. Іх была ладныя кынпанія, што яны атпракудзілі за лета, кажнюю ноч ня тоя, дык другая утворюць! Разьві яны тут мала атпракуднічылі?

Адпульгаць зак. Адшпурляць, нашпурляцца. Во каб ты пыгладзеў, сколько яны атпульгали камлыжжым адзін у другога!

Адпурхаць зак. Набурчацца, перастаць злосна бурчаць. *Нешта хлопцы у пуні ні пы яго здзелылі, прішоў, як рыськінейся на етых хлопцыў, а тады атпёрхыў і пашоў у лес с тыпаром.*

Адпярхаць зак. Накашляцца, перастаць кашляць. *Во атпёрхэй пасьлі купанья, ета ж нада було надумыцца такою хыладзінюю лезьць у ваду.*

Адсакатаць, адсакатацца зак. перан. іран. Перастаць балбатаць. *Унілася трошку Кулініна дычка, ацсыкытала, так ужо ў яе язык ходзіць, места яму нійдзе найціць ня можыць. Есьлі зываліся, няскора ацсакочуцца, ты іх ізыкі сам знаіш.*

Адсіпець, адсіпецца зак. неадабр. Перастаць злаваць, стоена выказваць незадаволенасць. *Ходзіць і ўсё ўрэмічка скрозь зубы бубніць і бубніць, калі іна ацьсіпіць, што зь ёю тваріцца. Ніхай, пыцярэні троху, скоро яны ацьсіпьяцца.*

Адсклець зак. Настыцца. Ня хочыцца слухыць, ня хочыцца ныпрятывыцца — ацсклеіцца, сяння цёплыга ня ждэжыцца, ужо сьняжынкі круцюцца, а к вечыру ніізьвесна што можыць быць.

Адсклімець, адсклімецца зак. Нахныкацца, наплакацца, перастаць хныкаць, плакаць. *Нізыдашлівыя дзевычка, усё кавэнчыцца, ны живоцік доўга пыказывыла, тады зубкі резыліся, ні знаю, калі іна ацскліміць. Табе б ужо ацсклімець пыра, квокчыш, як малютычка якей. Калі ты ў мяне ацсклімісься, горя ты ны маю гылаву.*

Адскусьць зак. Адскубі. Нада ацскусьць трошку сена ац стога ды ўкінуць у сані. *Нешта пыпрікарела к шубі, чуць ацкуб.* **Адскуса зак.** Адскубіся. *Пыцягні кряпчэй, можыць ацскуса.* Відзіш, як яно ацкублыся с аднаго боку.

Адсланяцца зак. Прабадзяцца. Цэлыя лета ацслыняцца, такая гырччыя ўрэмя, айдзе яго совісьць. Було за кім, дык і ацслыняўся два месяцы бязь дзела.

Адсмегавацца зак. Нагаравацца ў нястачы. А ў каго дужа дыстаткі былі пасьлі вайны, ці мала мы ацьсьмігваліся аб адной бульбі, а каровы ж ні было.

Адсмурывыць зак. 1. Змякчыць трэннем, шморганнем (пра вяроўку). *Вярёўку хырашэнька ацсмурывж, іна пымякчэй, луччы будзіць зыцягывыць.* 2 перан. Даць добрую праборку. *Тымарка узнала, што ты стыяў с Хадорінюю дачкою, цяперя іна цябе ацсмурывыць.* **Адсмурывыць.**

жаний дзеепрым. Відна, што ацсмуржыный явіўся, німа ныстраенія, як расстроіный.

Адстраміць зак. Насарамаціць. Толька стреніць вас Аўдотычка, іна вас ацстраміць як нада. Ты іх ацстрамі хырашэнька, каб ні вярзэлі ўсякія лухты. **Адстрамлений дзеепрым.** Дыхіхікыіць, што пойдзіць ацстрамліный.

Адстукатаць, адстукатацца зак. Адгрукацца, перастаць грукаць. Гылавень дужа крепка сьпіць, прямиа як забітый, ну, ён лёг і заснуў, а Паўлюк прішоў, дывай ляпыць, што ён ацстукытаў, пакуль дубудзіўся. Ці ён тама ацстукочыцца, ці ўсё будзіць грюкыць?

Адсупаратываць, адсупаратывацца зак. жарт. Перастаць супраціўляцца, упарціцца, натурыцца. Ну-ка, ці ацсупура́тывыў? — цяпер я зы цябе пы-ныстыяшчыму вазьмуся. Нешта вы скоро ацсупура́тывыліся, а я думый, вас прідзіцца доўга угыварівыць.

Адсэндзіць зак. неадабр. Наплявузгацца, скончыць плявузгаць. Можна было пы грядкі бульбы прайціць, пакуля яны ацсэньдзюць. Слава богу, тыкі ацсэньдзілі, ніяк ні маглі рызыйціцца.

Адтаівацца незак. Адмаўляцца, працягваць утойваць. Дужа ні аттаівыіцца, што быў, чулкі тэа схваціў, страміла яго, страміла, большы некуды як страміла.

Адталаскаць зак. Натузаць, добра пацягаць. Іна доўга ні глядзела: аттылыскала Вольгу, аттылыскала: во табе чужыя мужукі, пулучай. Дайно нада було аттылыскаць такога. **Адталаскацца зак.** Натузацца, добра пацягацца. Зывяліся, зывяліся і ладна аттылыскаліся, во табе й свае. **Адталасканий дзеепрым.** А ці ты ні знаіш, за што іна аттылыскана, спрасі, можа, пыхваліцца.

Адтарабаніць зак. 1. Аднесці хутка, жвава, з шумам. Паішлі Сярэжку, ён уміг аттырыба́ніць і нызад верніцца. 2. Расказаць хутка, неразборліва. Ня чы́кылыся, аттырыбани́ла, што думыла, і села: рызьбірайціся. **Адтарабаненый дзеепрым.** Аднесены хутка, жвава. Што ты шукаіш, карзінкі дайно аттырыба́ніны, ішчэ ўраньні.

Адтараніць зак. Аднесці хутка, жвава. Жыва аттыра́нь бабі рэшыта, я на́ дзінь брала, а яно цэлыю нядзелью выляіцца. К цёткі ён што хочыш аттыра́ніць, любую мінуту гатоў ляцець туды як на крыльліх. **Адтараненый дзеепрым.** Я думую, айдзе йта тэй бязьмен дзівайся, ажно ён ужо аттыранін.

Адтараторыць зак. Расказаць паспешліва, хутка, не-

разборліва, нагаварыцца. *Нешта аттыраторіў і пашоў, яго ніхто ні пыняў. Калі ўжо вы тама свае трілюды аттыраторіця, скот гвалту у пуні крічыць.*

Адтарачыць зак. Аднесці хутка, са спрытам. Скажы *Высілёвуму сыну, ён мігым табе што хочыш аттырачыць, пуслухмяный мальчышка. Адтарачаны дзеепрым. Ці ні г бабі ўжо аттырачыны клубочыкі, што пат крышыю вісёлі ны хаці?*

Адташнаваць зак. Набедавацца, наперажывацца. *Аттушнуваў, пакуля карову ету піржыў. Адарка бедныя аттушнувала, як прішло Стыхваныва пісьмо, айдзе ён пра жонку пісай.*

Адтопаць зак. 1. Прайсці павольна, з намаганнямі. *Якей ні слабінькій, а вёрст восім аттопыў.* 2. Адхадзіць. *Я сваё аттопыў, сядзі цяпера на печы і ня ріпыйся, жджы, пакуля унук кружку вады пыдасыць.* **Адтопацца** зак. Скончыць тупанне, нахадзіцца. *Пакуля аттопыюся лі скыта, зымарюся, што большы некуды. Як ні аттопыўся, а сядзець жа ня будзіць, якая ні хызайства, усё нешта находзіцца зьдзелыць.*

Адтоўч зак. Натаўчы, налупцаваць. *Як аттайкеш ладна, тады ён будзіць знаць, што ні нада ўлазіць ні ў сваё дзела. Такого ўжо ня дужа аттайкеш, у яго ў сымаго сілы хвытаіць.* **Адтоўчаны дзеепрым.** *Пабег аттоўчыный, а каб ні пабег, ня столька было б.*

Адтрахтаваць зак. Адчаставаць. *Ці вы аттрухтувалі сваіх гасьцей? Пакуля адных аттрахтуў, тады другім пычынаю гатовіць, як натопыюся, дык і зы работу некылі брацца, некылі і сілы німа.* **Адтрахтавацца** зак. Адчаставацца. *Я і сьма ні знаю, калі яны аттрахтуюцца, і хырашо, што заехылі, хацелься устреціцца, і ўрэмя ні мінуты свабодныя німа.* **Адтрахтаваны дзеепрым.** *Ідуць ат Кузьмы аттрухтуваныя, давольныя.*

Адтрубіць зак. перан. Адбыць, марна затраціць час. *Аттрубілі цэлыю нядзелю зря, урэмя пыцірэлі. Паехыць яно ня штука, ну баюся: аттрубіш і толку ня будзіць.*

Адтрудзіцца зак. Закончыць мучыцца; памерці. *Я відзіў, сколько ён адтрудзіўся з нагою, усё ны маіх вычах было. Адтрудзілыся бедныя, столька піямўчылыся, учора хувалі, пріжджалі усе дочкі, а сын тут на месьці гатовіў.*

Адтруніць зак. Перастаць насмяхацца, кпіць. *Сколько над ім аттрунілі кўдріцкія хлопцы, устрецюць яго: чаго*

ты ні пріходзіш у сваты, Мархва даўно цябе жджэць, а ён думыіць і праўда.

Адтруняца зак. Налодарнічацца, набадзяцца. Як табе ня стыдна столька уремя аттруняцца, стырікі адны стырваюцца, кідыюцца, а ты паліц ап паліц ні ўдаріш.

Адтужыць зак. Набедавацца, насумавацца. Крепка Пыраска ны свайму Зьмітраку аттужыла, што ж ты думыіш, пашоў і як у ваду кануў, ні слыху ні дыху ніаткуля німа.

Адтукаць зак. Наўшчувацца ў злосці. Што ўжо Адарка атту́кыла ны свайго большыга, дык што яму, ці тукый, ці ня тукый, а раз убоіна урадзіўся, то да веку ні піраву́чыш.

Адтуляцца зак. Перастаць бадзяцца, бяздзеінічаць. Аттуля́ўся ўжо большы некуды, паплёўся сяньня с касою ну лужок,— хва́ціць, будзіць накошына.

Адтуняцца зак. Набадзяцца. Калі ты, чылавек, аттуня́ісься, калі ты падумыіш, што табе дзяцей гудуваць нада, а Хвенька адна ні рызарьвецца за ўсім зы ўсякім.

Адтупілічыць зак. жарг. Адрэзаць (тупой прыладай). Я табе што-небудзь аттупі́лічу, толька пупадзесься ты мне ў рукі. **Адтупілічыцца зак.** Адрэзацца (тупой прыладай). У мяне скарей аттупі́лічыцца. **Адтупілічаный** дзеепрым. Ага, элавіў, дывай шыю, с аттупі́лічыныю гылавою многа ні ныба́лыісься.

Адтурыць зак. Адагнаць бесцырымонна, рашуча. Аттурі к аборку, нашто каб коні ў ячмень лезьлі. Кылы нас немцыў аттурі́лі вёрст ны дваццыць зы адзін дзень. **Адтураны** дзеепрым. Каровы й атту́рыныя будуць лезыць у вык.

Адтухаць незак. Тухнуць, патухаць. Мы паехылі, як пасьледнія гылавешкі ужо аттуха́лі, а кырыбчані ішчэ асталіся сядзець. Печ аттухаіць, сора буду зымітаць. **Адтухнуць зак.** Патухнуць. Тыкая дубіна зы адзін раз ні згаріць, ну атту́хніць, дыгаріць зайтра.

Адтыхаць зак. Шмат пабіцца ў хваляванні, перастаць біцца (пра сэрца). У Аўдоткіныя атты́хыіць сэрца, як пачуіць, што Шэ́ндрікыў думыіць у сваты іціць, яны ж доўга дружнылі: усё хадзілі умесьці.

Адтэпкаць, адтэпкацца зак. Натупацца. Сяньня я ладна аттэ́пкыла. Ідзіця вы адны, пакуля я аттэ́пкыюся, ікая пыра будзіць, я посьлі ны мінутку атвярнуся, мне нада толька нітык пыглядзець.

Адхадная, адходная ж. Развітальны вечар. У Пітраковых сяньня атхыднѣя, сын ідзець у армію. Ты хуць атхаднѣю ні забудзь справіць, ато табе й скруціць нядоўга. У іх быгатыя атходныя была, чуць ня ўсю дзярѣю сывѣлі, двоя судык Верка с Танькыю гатовіць пымыгали.

Адхваліць зак. Закончыць хваліць. Ні прідумыю, калі ўжо яны свайго Дзѣму атхвѣлюць, па-іхніму, луччы яго і чылавека ува ўсѣм сьвеці німа. Знаць, кончылі, атхвалілі, большы ні хвалюць, ато ж толька пры яго і былі рызгаворы. **Адхваліцца зак.** Закончыць хваліцца. Ды атхвалюцца, прайдзіць трошку ўремя і атхвалюцца, ета хвыльба ні надоўга. **Адхвалѣмшы дзеепрысл.** Атхвалѣмшы яго, пашлі, дужа рад быў, хадзіў прывѣджывыць. Ён ужо так у іх атхвалѣмшы, што большы некуды.

Адхітрыць зак. Нахітравацца, закончыць хітраваць. Што ён ужо атхітріў с Кузьмінятымі, ныгаворіць ім, ныбішчѣіць ніізьвесна чаго і нічога ня зьдзелыіць, а яны ўсѣ верілі. **Адхітромшы дзеепрысл.** Ня думый, што так атхітрѣмшы у цябе ўсѣ будзіць пулучацца.

Адхліпаць, адхліпкаць зак. Перастаць усхліпваць, плакаць. Дужа я буду успыкаівыць, атхліпыіць і сьціхніць, былыя ткая абіда — кніжкі піралажылі ні па ёй. У мяне б жыва атхліпкыў, я атаўчыў ба ат етыя прывычкі, — іш ты яго, пыдывай яму тоя, што зыхацелыся.

Адхлупнуць зак. 1. Аддзяліцца, адстаць (пра кару, скуру). Кыра як атхлупніць, сьвісткі дзелым. 2 перан. Адваліцца. Ні атхлупла яму гылыва, зыбясьпечыў усіх сваіх кырмамі, цяперя ім ня горя, цѣплінька будуць зіму сядзець.

Адхлынкаць, адхлынкацца зак. Набадзяцца, наблукатца (пра няспешнае хаджэнне). Ня дужа ат іх тѣя работы увідзіш, пакуля яны находзюцца, атхлынкыюць туды-нызад, выпіріліваюць с пустога ў парожня, тады толька к конім падойдуць. Папробый дажджыся, пакуля яны атхлынкыюцца, ім рузвуршыцца доўга нада. Не, ішчѣ ні атхлынкыўся, чаго-то к Максімывым пывалокся.

Адхлянуць зак. Адхлынуць (пра ваду, натоўп). Выда атхляніць троху, тады як-небудзь будзім пірібірацца ў Жавінку. Я жду, каб трошку народ атхлянуў, ні к чому ні пріступіцца.

Адхропць зак. Перастаць храпці, нахрапціся ў сне. Атхроп за судкі ладна, ат вечыра да вечыра прыспай.

Атхраплі часоў пы дзэвінаццыць. Чарычку возьміць, тады ўжо атхрапець.

Адхуркаць зак. неадабр. Злосна набурчацца, перастаць злосна бурчаць. А ніхай яго, такога чылавека, зь ёстыю жаднысцю: каб зы карзінку бітых яблык столька атхуркыць.

Адхырлець зак. 1. Начахнуцца, намарнецца. Засту́дзісься, дык атхы́рлііш, луччы ні зустуджа́цца. 2 перан. Памерці. Ня слухы́ў нікога, ні бярэ́гся, рыспацелый пукпа́ўся, тады вады хваці́ў халодныя, зачэ́г і зачэ́г, большы года кыча́ўся, дык во атхы́рліў, схувалі учора.

Адцісканнік м. Той, хто адціскае, займаецца адцісканнем. Зь яго ніплахей аццц́ісканьнік, ня достычыю пріці́снуў, а кумушок пысярэ́д пылажы́ў, тама трошкү аццц́існулысь, а кругом жыва́й творг аста́ўся. **Адцісканніца** ж. Паўчы хуць ету хызя́йку творг аццц́існуць, гымза, а ні аццц́ісканьніца.

Адцмыгаць, адцмыгацца зак. іран. Набегацца з патайнымі намерамі (пра залішне цікаўнага). Пакуля ні аццмы́гыць на ўсіх хатых, пряма ня жыва, пряма цярьпець ня можыць, дайця ёй пыглядзець, што хто дзелыіць, айдзе што ў каго ляжыць, дайця ёй паслухыць, хто што пры каго скызаў, тады йна давольна. Ну, можа ж, як-небудзь і Матруна аццмы́гыіцца, толька ныўряд, каб у такея совісьць аткуль узілася.

Адцыгаць зак. 1. Перастаць пішчаць (пра куранят). Мае аццы́гылі: тхорь сяньня увывра́ўся, усіх пылажы́ў. 2 перан. неадабр. Перастаць дакучаць плаксівымі просьбамі. Аццыгы́іш, як нулуплю́ бакі, кініш ныды́даць і зыняція пы сабе найдзіш.

Адцяпаць зак. 1. Адсячы з цяжкасцю. Во ў цябе нешта сілы саўсім німа, чуць ацця́пыў етыя палычкі. 2. Перастаць сячы. Калі ты ўжо ацця́пыіш, сьці́хніш, аж ныдаела тваё стукыта́ньня. 3 перан. Адкусіць. Сьві́ньням дужа ня верь, будзіць вўхыць, вухыць, дыі ацця́пыіць паліць.

Адчаёўнічацца зак. Перастаць частавацца чаем. Сумувар зыварюць, на стол пыставюць, пыся́дуць кругом, пакуль аччаёўнічыюцца, дык і поўныч ны дваре.

Адчапаць зак. 1. Адтопаць (пра павольную хаду). Куды мне ны свадзьбу йціць, я сваё ачча́пыла, мне дайжа хату пірйі́ціць трудна. 2 перан. Памерці. Во і Кірей аччапы́ў, у тую пятніцу схувалі.

Адчапурыцца зак. Перастаць прыбірацца, займацца сваім знешнім выглядам. Як малыя зы хвастом цігаюцца, тады ўжо ні ды прыборыў, мы сваё аччупурыліся, ніхай мыладэя прыхырашыюцца.

Адчарніць зак. перан. Прымусяць пакутаваць. Так яны аччарнілі Домні серца, большыя некуды як аччарнілі. Аччарніў ён дзяўчонку дужа крепка, іна ж, дура, яму веріла, а ён сьміяўся.

Адчарэпываць незак. Адчэрпваць. Столька ня вьнісіш, прідзіцца аччарэпывыць, пынясьм — і будзіць пліскацца на ногі. **Адчарэпывацца** незак. Адчэрпвацца. Ні знаю, чаго ў цябе ні аччарэпывыцца, можа, рукі ні туды служуць. **Адчарэпаць** зак. Адчэрпаць. Нада было б аччарэпыць, рызальлём, шаічка дужа поўна. Ліні пряма зь відра, будзіш цыркыцца, пакуль аччарэпыш. **Адчарэпацца** зак. Адчэрпацца. Ну дылівай ужо, астарожнінька аччарэпыцца, каб цірязь беріг ні пылілося. **Адчарэпаны** дзеепрым. Аччарэпыныя поіла пыстаў у чугунку, посьлі вьнісіцца, карова ш чугунка дап'ець. Тут ужо аччарэпына, ну мулува́та, расплешчыцца.

Адчаяннік, адчайнік м. Адчайны чалавек. Ён быў дужа аччайні́к бальшэй, ну любая дзела усігда быў гатоў, хуць на нож. Такей аччайнік: тонінькія сучкі, вісы́та нізвьесна ікая, а ён лезіць худзь ба што. Узмацн. **адчайнюга, адчаюга.** Такея аччайню́гі, яны што хочыш утворюць. Ні падумела б, што ён еткій аччаю́га, а ён пыдыйшоў: быська, быська — зы вярэўку і павёў. **Адчаянніца, адчайніца** ж. Ну ў аччайні́ца, я б ні асьмелі́лся так лезьць іх рызвадзіць. Такея аччайні́цы я ня відзіла дайжа, нада такою парою асьмелі́цца іціць.

Адчубаціць зак. перан. жарт. Даць праборку, паўшчуваць. Пыдажджы́, Хвенічка цябе яшчэ раз аччуба́ціць. **Адчубаціцца** зак. Суняцца, супакоіцца. Твае дзеўкі ужо аччуба́ціліся, табе б тожа пыра ачылавечыцца.

Адчубучываць незак. Рабіць штосьці незвычайнае. Нас хлыпамі было многа, мы ўсякія штукі аччубу́чывылі ні адзін раз. **Адчубучыць** зак. Зрабіць штосьці незвычайнае. Такей ма́хырь што хочыш аччубу́чыць. Ці ты ня чуў, што Пітрачоньк аччубучы́ў у Жыріціне?

Адчудзіць зак. 1. Зрабіць штосьці дзіўнае, смешнае. Што ўжо аччудзі́ў Коля лырья́ныйскі́й, усе пряма пыка́тывыліся. 2. Перастаць весяліць, смяшыць. Не ўжо, яны аччудзі́лі, куды ім з мольдзі́жжу ру́няцца.

Адчыгаць, адчыгацца зак. Нажыцца ў нястачы, прымаючы захады да паляпшэння становішча. *Ніхай, ніхай прыдаюць хвост, як аччыгыюць хырашэнька, дык будуць ложкі мылыка рады, — ета яны ўтраіх ня могуць ны адну кыравёнку сена прідбаць, лабрэты такея ны плічах за лета нынасіць могуць. Січас яны ні пра што ня рупюцца, а як аччыгыюцца, тады пра жызінь стануць ду-мыць, такіх мудрацоў я німала відзіў па сьвету.*

Адчыкільгаць зак. Адкульгаць. *Конь панёс з гары, крепка пытріпаў, Пракоп с калёс зваліўся ды пыт каток, ладна аччыкільгаў, большы месіца чуць нуступай ны нагу.*

Адчыкіляць зак. іран. Пахадзіць з выкрутасамі (пра фарсуноў). *Пітраковы сыны аччыкілялі тут за лета, па-ехылі, дужа многа зыдач було, цірязь верьх.*

Адчыкрыжываць незак. жарт. Адразаць хутка, лёгка. *Падбег і дывай аччыкрыжывыць вярэўку, а нож тупэй-тупэй, нічога ня здзелыіць, я ны яго: ты што дзелыіш? — як кытанець ён зу кусты! Адчыкрыжывацца* незак. Адразацца хутка, лёгка. *Як яно ў цябе аччыкрыжыіцца? Адчыкрыжыцца* зак. Адрэзацца хутка, лёгка. *Ну-ка, ну, сьмялей, яно ў цябе січас аччыкрыжыіцца. Во табе й малый, у яго аччыкрыжылыся луччы, як у большога. Адчыкрыжаны* дзеепрым. *Ты глядзі, як лоўка аччыкрыжына, відна, што масьцір пыхадзіў, я б ні сумеў абрэзыць так.*

Адчыкрыніваць незак. жарт. Адразаць лёгка, спрытна. *Відзіш, як бярецца аччыкрынівыць, січас тут кўчышчу бруквы нываліць. Адчыкрынівацца* незак. Адразацца лёгка, спрытна. *Дывай, дывай сьмялей, відзіш, як ладна аччыкрынівыіцца. Адчыкрыніць* зак. Адрэзаць лёгка, спрытна. *Коля ны вас доўга глядзець ні станіць, залезіць у кублік, аччыкрыніць кусок, зьесьць, а вы сабе глядзіця, як хочыця. Адчыкрыніцца* зак. Адрэзацца лёгка, спрытна. *Я дайжа і ні падумыў, што так аччыкрыніцца, ну пілка войстрінкыя, сучкоў німа, яно й пулучылыся гладзінька, акуратнінька. Адчыкрынены, адчыкрынетый* дзеепрым. *Ты сь Пёклью ні зывадзіся, іна, знаіш, ікая: ні так слова скажыш — і пойдзіш с аччыкрыніною ылавою, пыт пахыю пынясеш. Канешня, твой брат масьцір, фірўг, ён табе аччыкрынітыю руку пріставіць, зымажыць і ты пашоў, гуляй. Ураньні выйшыў, гляджу — пылавіна пацсоніц аччыкрыніта.*

Адшабуцець, адшабуцеца зак. Перастаць шумець, буяніць. *Ачшубуцеў, дайжа ня чутна яго стала. Іх была крепкыя кынпанія сьпета, гэрчыкыў тых, яны тута ладна ачшубуцелі. Вот увідзіш сам, што скоро яны ачшубуцяцца, рыспадзецца іхныя бражка.*

Адшалапуціца зак. іран. Перастаць вычвараць, паводзіць сябе легкадумна. *Я ждаць ня буду, пакуля етый хлюст ачышалапуціца. Каб Васіль пыкызаўся ны парог толька, яны б ачышалапуціліся зразу.*

Адшалаца зак. неадабр. Набадзяцца, перастаць бадзяцца. *Ну й ачышалаўся за гыд! Каб дзядзька троху павысіў голыс, яны б скарей ачышаліся, а як ніхто дужа ні пріцісьняў, дык што ім.*

Адшалудзіца, адшалудзівіца зак. Перастаць вычвараць, паводзіць сябе груба, задзірыста. *Ачшулудзіўся і Іхімёнычкыў, сядзіць у дваре і малых няччыць. Каб меншы іх сныбжалі біз усякія меры, яны б скарей ачшулудзіліся. А прідзіць уремя, і Пракопчыкыў ачшулудзіца, нямнога яму асталыся. Адшалуджэмшы дзеепрысл. Яны і ачшулуджэмшы ня дужа пойдучь, ты іх прі — ні так скоро выпрціш. Паехылі ачшулуджэмшы, адуцілі яны мне галовухну.*

Адшарабаніць зак. перан. Адлупцаваць. *Я прут вылымыла, стала, дыжыдаю, думыла, ачышырыбаю, — так упікаіцца, толька за ныч нервы адумьюцца. Адшарабаны дзеепрым. Ну каб злавіла, пабег ба ачышырыбаны.*

Адшарахоніць, адшарахоніца зак. Навычвараць, на-выстаўляцца. *Помніш, як яны летыся прііжджалі, сколько тут ачышырахонілі, у іх зыдываньня бязь меры. Большы яму нечыга дзельць, ачышырахоніўся, сатнець зубы і будзіць муўчаць як вады ў рот ныбраўшы. Ачышырахоніліся твае дзіварькі, саўсім ня тэя людзі сталі.*

Адшарсціць зак. перан. Адлупцаваць. *Нада было крепка ачшарсціць іх прутым, каб і дарогу сюды забылі. Як ачшаршчў пугыю, ува ўсе бакі будуць ляцець бізы глядкі.*

Адшарыць зак. Нашукацца, напоркацца ўсюды. *Пакуля ўсюдых ні ачшарюць, ня пойдучь. Ай-я-яй, сколько яны ачшарілі ны двару, усё чыста піривярнулі дыгары ныгамі, што яны ўжо хацелі найціць!*

Адшатацца зак. 1. Перастаць хістацца. *Ачыштаўся мой зуб: нітку зывізаў, смырганў, ён і выскычў.* 2. пе-

ран. Нашвэндацца, набадзяцца. Ачыталіся лета, нічога ня дзелылі, цяперя ны кынбінат устроілісь.

Адшлындаць, адшлындацца зак. Перастаць швэндацца, бадзяцца. Яны і пріехалі сюда, каб ачшлындыць лета, нягож чаго другога яны пріехалі. Каб я столька ачшлындыўся, мне б стыдна было за стол садзіцца, а яму нічога, напцеца і ўзноў пыцягнуўся.

Адшмараваць зак. Намазаць, адшмальяцаваць. Пынас усё ўмеў прыпыр'яччыць, давесьць ды ладу, ён, бувала, ачшмуруўць хумуты, яны ў яго аж блішчаць. **Адшмаравацца зак.** Адшмальяцавацца. Ну й ачшмуруваўся ты нейдзі, верна, у якім сьвінн'арніку усе сьценкі выцір плічамі. **Адшмараваны** дзеепрым. Ты мне толька явіся другой раз такей ачшмуруваны, буду лупіць чым дзержа, ці я йта кажный дзень нуспруўляюся шчолык ны цябе дзелыць, атмуваць тваё трыхолья.

Адшмуляваць зак. Адшмальяцаваць. Як жа так можна,—так ачшмулюваць новы пінжак, ці ты п'юд машынымі лазіў, уся сьпіна у нейкім масьлі. **Адшмулявацца зак.** Адшмальяцавацца. Сь цябе выйдзіць ныстыяшчы трыктаріст: ачшмулюваўся—толька вочы блішчаць. **Адшмуляваны** дзеепрым. Штаны ўжо так ачшмулюваны, што каб паднёс сьпічку, яны б і апхваціліся агнём у сікунду.

Адшныпарыць, адшныпарыцца зак. Нашныпарыцца, перастаць шныпарыць, вышукваць. Ого, сколько яны тут ачшныпірілі, як толька мы з двыра, яны і паілі ш'аріць, ні знаю, што ім хацелыся найціць. Я пытхаджу і віджу: нешта вароты аччыніны трошку, я раз вароты насцьж—яны там,—ну, ці ачшныпіріліся?—дык ім вочы некуды дзіваць, хуваюцца адзін зы днаго.

Адшныхарыць, адшныхарыцца зак. Нашныпарыцца, нашукацца. Ого, ні ныб'ярець іна грібоў, у ёй чорт сядзіць, іна табе кажный кусьцік падверніць, кажную ветычку падніміць, ачшныхыріць пы ўсяму лясу. Ачшныхыріўся, ідзець нызад с апушчыною гылавою, відна, нічога ні найшоў, дык што ён найдзіць, там ды яго сколько пубуло.

Адшпыраць зак. Нападколваць. Цяперь Домна ачшпыр'яіць нявестку, каб ёй толька было за што прічапіцца. **Адшпыраны** дзеепрым. Ні гыварі ты яму нічога, ён і так ужо ладна ачшпыр'яны.

Адшурхаць, адшурхацца зак. Перастаць злосна па-

крыкваць. Ачшўрхыў ужо, маўчыць, толька пыглідаіць коса,— а чаго я дылжна яму уважыць, я ні ны яго прішла. Як ачшўрхыйіца, яму, кажыцца, ну душэ палехчыіць, ато ўсё ходзіць і бу-бу-бу, як борыхыва кіла.

Акапіровываць незак. Дапамагаць абжывацца. Чаму Зьмітраку ні акыпіровывыць сына, у яго грошы нішчысьлёныя, ён і хату купіць, і карову, і ны хызайства дасьць. **Акапіровывацца незак.** Абжывацца, асталёўвацца. Дынілёнык тут акыпіровывыцца ні зьбіраіцца, у яго харошыя сьпіцыяльнысьць, будзіць ны заводзі работыць. **Акапіраваць зак.** Дапамагчы абжыцца. Большыя ўжо нічога, пріпырйччыны, цяперя мне каб меншыга акапіровыць, і тады б у мяне клопыту ні было ніякыга. Што Адаркі тушнуваць, дачок іна акыпірува́ла, сядзі паціхіньку ды унукыў гадуй. **Акапіраваны́й, акапірованы́й** дзеепрым. Канешня, іхныя жызьня ні твайёй вірста, дзеці акыпірува́ны, пеньсія ідзець, ды харошыя пеньсія, чаго ім пра што клыпаіць. Твыя дычка акыпіровыныя, зы яе можна быць спакойным.

Аклумліванне н. Затлумліванне. Кажный дзень такая аклўмлівыньня, ні ўсякій сыгласіцца цярпець, а яны цярпяць і нічога.

Аклумліваць, аклумляць незак. Затлумліваць. Каб яны мяне так ні аклўмлівылі, я б сыгласілыся быць, а так пряма ні магу, к вечыру як рызбаліцца гылыва, цярьпець нілізя. Дзеці ў яе балыўныя, распўшчыныя, яны мяне пряма аклумляюць, ні кыпілінычкі ня слухыюць. **Аклумлівацца, аклумляцца незак.** Затлумлівацца. На што яны мне тут, чаго я буду аклўмлівыцца, ніхай ідуць к Насьці і там дурюць гылаву. Я б ш чужымі дзіцямі так ні аклумля́лыся, а ёй жа во ахота, кажын дзень дуріцца. **Аклуміць зак.** Затлуміць. Тыкая сямейка, што аклўмюць — ні рызьбярэсься, як скызаць. **Аклуміцца зак.** Затлуміцца. Ад дурай ат ваших я аклумілыся, ці вы мне ні ўспакоі́іся? Як аклуміліся, дык ні рызьбярёмся, што к чаму. **Аклумлены́й** дзеепрым. Я ўжо стаю аклўмліны́й, думю: што яны так дзельюць. **Аклумёмшы** дзеепрысл. Такей гам, гылыва аклумёмшы, я ўжо нічога ні сыбрыжаю.

Аклямацца зак. Разабрацца, прыйсці ў сябе, сцяміць. Пакуля мы акліма́ліся, што к чаму, аўтобусік нашой, куды нам было кінуцца.

Акурыцца зак. 1. Суняцца, супакоіцца. Мышару́іцца

ны хаці, будзіць бяды,— ня бойся, пыстаіць, пыстаіць і акўрыіцца. 2. Асталявацца. А во акўрыўся ў вашых Кудрічых і живець, ужо дзеці ёсьць.

Алюкаць зак. **Зацюкаць**. Як нывалюцца гуртым, алюкуюць, ныпраўду пышчытаіш сябе пасьледнім чылавеком. Такей мушчына, а во алюкылі і зы чылавека ні вядуць.

Аляпіста прысл. Няўклюдна, аляпавата. Ты ўсёгда дзелыіш аляпіста, ні ў чом толку німа.

Аляпісты прым. Няўклюдны, аляпаваты. І ны ліцо харошыга німа нічога, і ўвесь ён нейкі дужа аляпісты, як рызівон. Ны такей аляпісты тубурет і садзіцца страшна.

Амарочыць зак. **Затлуміць**, **задурыць**. Яны цябе нарошня амарочылі,— штоб такея махырі ды чаго-нібудзь ні атпалілі? Ты адною трілёдыю пра коз любога амарочыш. **Амарочыцца** зак. **Затлуміцца**, **задурыцца**. Як амарочыліся, нічога ні рызьбярёмся, іна пыказывыіць: у тэй бок іціць, а мне кажыцца саўсім у другей. **Амарочаны** дзеенрым. Мы былі такея амарочыныя, што нам было ні ды жыніхой, мы думылі, худзь ба як двору дыбрацца.

Амарыць зак. **Ахапіць** стомай, зморанасцю. Неік амаріла мяне ўсяго, ні магу граблі ў руках удзержыць. Сяджу, доўга сяджу, а тады сон мяне аморіць, дык я прылягу трошку.

Амягнуць зак. **Аслабець**, **адчуць** прагу ад спёкі, смагі. **Наліця** с сабою глячок вады, еткыя жарішча, амягніця. **Зынясі** бутылку вады, ён тама амяг.

Аніжаць незак. 1. **Зніжаць**, **апускаць**. **Хундамінт** ні нада аніжаць, як хата вісачэй, крысвей глядзіцца. 2. **Зніжацца**. **Крыша** пысьрэд аніжаіць, нада патпорку пыстаіць. 3. **Прыніжаць**. Ён шчытаіць, што яго ты аніжаіш, ён сам хацеў пыцватыцца. **Аніжацца** незак. **Зніжацца**. Яно й так відна: у етым месці зімля аніжаіцца. **Выда** стала аніжацца, нада было б пыткапаць калодзіж.

Аніжыць зак. 1. **Знізіць**, **апусціць**. **Нада** ж так лоўка аніжыць страху, што ўсюдых пупала ў пазы, як зразу дзелылыся. 2. **Знізіцца**. **Етый** вугыл здорыва асеў, аніжыў. 3. **Прынізіць**. Ён сябе дужа вісока нёс, а тута яго аніжылі, ні далі рызьварнуцца. **Аніжыцца** зак. **Знізіцца**. **Дайжа** на вока відна, што погріб аніжыўся. За восінь стагі зьлягліся, аніжыліся, дайжа узьлезьць можна. **Аніжаны** дзеенрым. Чыріз аніжыныю сыцяну сынегу

нымітаіць, там дзірка быльшая абрузуваўся, ніякыя зытыканьня ні дзяржыцца.

Анцімонія ж., анцімоны мн. Пустаслоўе. Дужа табе Зьмітракова аньцімонія ныравіцца. Твае аньцімоніі пір-слухыць і ночы ні хваціць. Я біз вашых аньцімоныў абыйдуся, некылі мне трілюдзіцца.

Апаланіць зак. Апанаваць, авалодаць. Аткуля яго апыланіла, што мы пьдбываем клінкi пьд Аньку? Ваша семя апыланіла дзяреўню.

Апароць зак. Адшукаць. Було ў мяне трошку канх-вет, хорошыя, пляменьніца прінісла, я блюла к празьні-ку, а малыя ды празьніка апаролі і зьелі. Куды ні сху-ваю, ён усюдых апоріць.

Апетаць зак. 1. Ударыць. Як апетыюць хырашэнька, што ні паднімісься, тады ты атўчысься с кулукамі на-сіцца. 2 груб. З'есці. Хунты два сала апетыіць зы раз, чаму ж тады сіла ня будзіць.

Апеч зак. перан. Моцна, балюча ўдарыць. Каб апёк яго ладна, каб з ног зваліўся, тады б пыспыкайнеў. Апя-кі пы загріўку, пачуствыіць.

Апослі прысл. Пасля. Вы йдзіця січас, а я апосьлі пьдбягу, толька печ зымяту і чугункі прістаўлю. Апось-лі вы ўсе разумны.

Апоўзлік звчч. м. абраж. Нягеглы чалавек, няўклю-да. Успакой сваіх апоўзлікыў, ніхай у гряды ні лазюць. С тваім апоўзліком на людзі стыдна пыкызацца.

Апоўзлы прым. абраж. Нягеглы, няўкладны. Усігда іна была апоўзлыя і нечыга табе яе зышчышчаць.

Апрат м. Здравовы малады чалавек. Морда, што ре-шыта, здаровый хлопіц, апрат-апрат стаў. Узмацн. **апра-ціна.** Такей апраціна задзелыўся, дайжа ні падумыйш, што ета сь Ціхонывыя пароды. Павеліч. **апрацішча.** Сам апрацішча хлопіц, а йна, зьнібычка, сядзіць танюсінь-кыя, платочык пьд быраду, плашчык,— ці йна яму жон-ка, ні с красы, ні з росту, апсалютный дзіцёнычык ся-дзіць.

Апытацца зак. Выявіцца ў выніку распытванняў, працуца. Мне каб апыталыся айдзе-небудзь ладныя піцісьценка, я б на месці купіў і піряхыў ба туды.

Апытыванне н. Выведванне. Ні пымагло яму і апы-тывыньня, у каго ні спрашывыў, ніхто ня чуў, каб айдзе пытхыдзяшчыый іструб быў.

Апялетываць зак. Прагна з'есці. Як апялетыіць дзьве

міскі капуста ды кусюган мяса, дык яны і дровы колюцца хырашо. Нада столька апялетывыць, апіціт пряма нямерный у чылавека! Апялетавааны дзеепрым. Я думала, тама ішчэ с пуўгышка асталыся, ажно глянула — уся крупеня апялетывына.

Асада ж. Матэрыял для акон і дзвярэй. Ны асаду ўсігда выбіраіцца самы і лучый лес. Асада выпілівыіцца са смольныга бярьвенья і с тоўстыга, ніхай дайжа няроўныя, ну каб крепкыя.

Асесца зак. Суняцца, супакоіцца. Пыра б табе асесца сымаму бізь вярэўкі. Калі ўжо Сашка асядзіцца, калі ны яго якая сьціханьня найдзіцца.

Асколак м. перан. Задзіра, балаўнік. У яго хлопці расьцець асколык. Асколык дзяўчонка, быявей любога хлыпца.

Асоціна ж. Асобная расліна асоту. Вьірысла асоціна ны пуйгяды, чуць вырвыла, усе рукі пыкалола. Памяни. **асоцінка.** Кінь пырасёнку нескылька асоцінык, ніхай зойміцца.

Асурочыць зак. звыч. жарт. Сурочыць. Тонька цябе асурочыла, цяперя табе ні ды жанідзьбы. Асурочылі, яй-богу, асурочылі, у гылаве зымырачэнія і ногі зьдзельліся, як ватышныя. **Асурочаны дзеепрым.** Мала што будуць трілюдзіць: асурочыны, звазі ў бальніцу, там скажуць што.

Атайціць зак. перан. Адсырэць. Сена суха, як порых, січас гресьць нілізя, ніхай пыляжыць, атойдзіць, інычы патрецца ны аторю, будзіш у карзінкых насіць.

Атаманша, атаманшая ж. Уладалюбная жанчына, ахвотніца верхаходзіць. Зы старым стыршыною іна была атымаша, а цяперя нісмашна стала разым са ўсімі іціць ны работу. Нешта твоя атымашыя дужа рысхадзілыся, ці ні пыслаў яе Стыхванёнык пыдальшы?

Атамліваць незак. Ахопліваць знямогай. Мяне часта неік атамлівыіць, атамлівыіць, тады ўжо нічога ні магу дзельіць, сяду і сяджу. Такая надворья мяне ўсігда атамлівыіць. **Атамлівацца незак.** Ахоплівацца знямогай. Як трошку цяплейшыя пагода, я зразу атамлівыюсь, у пот кініць, тады ўжо зь мяне работніца пыхая. **Атаміць зак.** Ахапіць знямогай. Жарою мяне як атоміць, ня то што палоць, а шывяльніцца ні магу. Дужа мяне атаміла, дай я пысяджу мінутычку. **Атаміцца зак.** Ахапіцца знямогай. Я віджу, што вы саўсім атаміліся, хадзіця

пысядзіця ў цяньку. Атомлений дзеепрым. Сядзіць ны парогі атомліны, гаворіць: ні магу ны жаре нічога дзельцы.

Атарвывацца незак. перан. Адлучацца ад пастаяннага занятку. Мне ж некылі атарвывыцца, малыга нада глядзець, каб было каму пыгладзець, я б схадзіла. **Атарвацца** зак. Адлучыцца ад пастаяннага занятку. Мне б дужа горька нада было атырвацца ў Сьвітазерья, гыварілі, там нехта дужа харошый мёд прыдаець, я б узяў бітончык.

Атаўчаць, атаўчываць незак. Адвучваць. Сколькі я ні атыўчала яго грызць нохці, нічога ні пымыгала. Ад дренныя прывычкі нада атыўчаць. Як набольшыў, позна ат вічарінык атаўчывыць. **Атаўчацца, атаўчывацца** незак. Адвучвацца. Атыўчайся так дзельцы, хто йта будзіць цярынец, каб ты куды зра шывнямі кідаў. Атаўчывыйся курыць, кўрива ішчэ нікому на пользу ня йшло, а лёхкія ураз спорціш: то бранхіты, то пляўріты і пойдуць, і пойдуць. **Атаўчыць** зак. 1. Адвучыць. Другей раз пупаду, дык атаўчу пы яблыных лазіць, іш, места табе німа. 2. Скончыць вучыць. Яе дзейкі як атаўчылі, зразу пріехылі, яны абяя ны ныстайніц вўйчыліся, а летым у дваре пымыгаюць. **Атаўчыцца** зак. 1. Адвучыцца. У мяне б сора ад дураты атаўчыўся. Прывыкла цёлычка карову ссаць у тубуне, паццэліцца і ўсё выцігніць, што дзельцы, каб як атаўчылыся. 2. Скончыць вучыцца. Дзеці атаўчыліся, цяперя ляхчэй стала, большы пымыгаюць у дваре. **Атаўчоный** дзеепрым. Адвучаны. Ты глядзі, што твой атаўчоный дзельцы: зы пазыху гуркоў нышываліў айдзе-то.

Атачывацца незак. перан. Асталёўвацца, уладкоўвацца, абжывацца. Ныўрад ці думыць ён тут атачывыцца. Хомкіны патрошку атачывыюцца, купілі карову, пацьсвінка ладныга забілі, ны прідзельк лесу ныгатовілі. **Атачыць** зак. 1. З'есці. Яны, як жучкі, грызуць і грызуць, за дзінь атачылі булку хлеба, пабегыюць і за нож, за нож. 2. Апанаваць. Ня будзіш пріглідаць сябе, вошы аточуць. Цябе ж поршы атачылі, ты сыма сябе агледзіць ня можыш, сыма зы сабою ні пыўхаджыш. **Атачыцца** зак. Асталявацца. Каторый год атачыўся і жывець. Ты б глянула, як Аўсяёнык атачыўся, там яму ужо і зьвікуваць.

Атвалтузіць зак. Натузаць, намуштраваць. Едзь, ды

с пня ні чыпайся, зловюць лісьнікі — атвалтўзюць, ішчэ ў суд пыдадуць, нызьбірай шыгилья буйнейшыга і ладна будзіць. **Атвалтузіца** зак. Натузацца, намуштравацца. Во-тыкі і Мыкыріняты атвалтўзіліся, усё ні маглі бацькывыга быгаства пыдзяліць, — такея-то зыпасы тама. **Атвалтўжаны** дзеепрым. Абоя прішлі атвалтўжыныя, ім тама хваціла ны арехі.

Атвалхвіць зак. Скончыць пялегаваць, песціць, перастаць цацкацца. Хто б вас атвалхвіў столька, столька я, вы ж за мною паліц ап паліц ні ўдарілі, усюдых сьма, усюдых сьма.

Атвалыніць, атвалыніцца зак. Страціць час бяздума, абыякава. Столька ўремя атвалынілі і якога дырагога ўремя! Я вас атвалыню, ці вы ня відзіця, што вечыр ны дваре, а еткью кучу прібраць нада. Атвалыніціся, што капёшкі нідыкладжыныя астануцца, а дождж як сьбраўся наныц, і прамочыць наскрозь.

Атварзёкаць зак. Запэцкаць, напэцкаць, вымазаць. Ну й маліц, прібіць мальца нада, усю скыўраду атварзёкыў, атварзёкыў і кінуў: ежця, кылі хочыця. **Атварзёкацца** зак. Напэцкацца. Калі вы тут атварзёкыціся, усё чыста зыляпылі, к сталу ні пыдыйціць. **Атварзёканы** дзеепрым. Скамейка атварзёкына, што я ўжо ні прідумыю, ці яе мыць, ці скресьць?

Атварзёпаць зак. Запэцкаць, напэцкаць, вымазаць. Як атварзёпыюць адзежу, хут ты бярі і зразу выкідай, дужа нікуратны людзі. **Атварзёпацца** зак. Напэцкацца. Ці яны тама атварзёпыюцца, ці не, ацьцягні, можа, зы кайнерь. Пакуль я атварзёпыюсь с курямі ды с пырысатымі, пакуля ныкармлю — нівісь ікая пыра. **Атварзёпаны** дзеепрым. Пулушубык у яго ня проста зымазын, а неік атварзёпын, толька мыць нада, калі атмыіцца.

Атвашакоміць, атвашакомнічаць, атвашакоміцца, атвашакомнічацца зак. Навыхваляцца, перастаць фанабэрыцца. Яны любюць сябе пыкызаць, пакуля ні атвышакомюць, ніаткуля ня пойдуць зьмірна. Тады яны прямицаны сабе ні зналі, столька атвышакомнічылі, што ні прідумыіш, ета цяпер уняліся. Вы самі увідзіця, што ён вот-вот атвышакоміцца. Каб ты знаў, столька яны атвышакоміліся, жывая указэя зь іх была. Не ўжо, ныўряд ці атвышакомнічыіцца калі Кыныстрацёнык, і аткуля толька еткія зыдачы ў яго бяруцца.

Атвечара прьсл. У пачатку вечара. **Пляменьніца**

мідзькыўскыя атвечыра ў суботу зыбігала: як ты тут, цётка, жывеш? Учора коцюць, коцюць атвечыра учыць-варых: цётка, ці ёсьць у вас вічарінка сяньня?

Атвухрыць зак. Павучыць доўгі час, перастаць павучаць. Што ўжо іна атвухріла сваю дзейку, дык што толку: паехыла, а ціраз год іўляіцца з бэньсім: гадуў, матка, ўнука. Атвухріў свайго Іваньку, маўчыць.

Атвыкамырываць, атвыкамырнічаць, атвыкамырыць, атвыкамырнічацца, атвыкамырыцца зак. Навычварацца. Не, Сільчынка сваё атвыкамырівыў, сюрёзна за розум узяўся, ета ранишы места яму нійдзе ні було. Ён да веку ні атвыкамырнічыіць, такей ужо урадзіўся, у яго ў кысьцях злыідух сядзіць. Столька атвыкамырілі, усякыю дуратў сыпысали, хто сьміяўся, а каму ня дужа аньціресна было. Пыра б ужо йціць, дык айдзе ж ты іх вьіпрывіш, пакуля ні атвыкамырнічыліся, ні ў жысьць ня выпрывіш. Ты йшчэ пыдажджы, ім ня столька ўремя нада, пакуль атвыкамырюцца, ім цэлыю ноч пыдывай.

Атвылангацца зак. Наляжацца, налодарнічацца. Устывай, атвалынгаўся, часоў дзесіць сьпіш. Вы большы ўсіх атвылынгаліся ў етым гаду, зы палку дроў дайжа ні ўзяўся каторый.

Ат'еджаний, ат'етый дзеепрым. Ад'едзены. Я доўга там ні зыбавілысь, мінутку с Пыраскыю пыстыяла, а прыбегла ў хату — кусок кілбасы ат'еджын: кошка пыхызяйнічыла. Ат'етыя кусочыкі пыдмяці ды ў чугун укінь. Усё ат'етыя пыбрізаць нада.

Атлапатаць, атлапатацца зак. Перастаць балбатаць, адбалбатаць. Ні знаю, каб іна так скоро атлыпытала. Да не, стыяць, ішчэ ня ўсё атлыпыталі, ім ны кажныю новысьць нада пуўдня, калі ня меншы. Скажы-ка, ніхай двору ідуць, ніяк яны ні атлапочуцца.

Атлёт м. і ж. Прайдзісвет. Такей ўжо атлёты яе хлопцы, сытвырять што хочыш. Чышчы мальцыў атлёт, хочыш, у яблыкі злазііць. Памяни. атлётік. Ты думыіш, Грішычка цішэй, такей самы атлётік. Узмацн. атлётіна. Мілыя атлётіна, ў цябе ухватка цётіна, зу ухватку цётіну люблю цябе, атлётіну. Павеліч. атлётішча. Вы ўжо Мікілая ня помніця, а мы ж разым расьлі, во хто быў атлётішча!

Атлындаць, атлындацца зак. Набадзяцца, перастаць бадзяцца. Што б ён скызаў, каб мой маліц столька атлындыў. Цэлыі месіц атлындылі, пашлі зы палучкыю, а

там ні даюць нічога. Прітўрковыць іх дужа некыму, цётка кажын раз ні набегыцца — атлындыюцца, самі яны ня дужа рўпытныя.

Атмантачыць, атмантачыцца зак. неадабр. Налодырнічацца, туляючыся, робячы выгляд занятасці. Еткія дырагея месіцы ён атмынтáчыў, такая гырячыя ўремя, каб рўпытлівы́й чылавек, сколько чаго можна было зьдзельць. Ня с тога пріродзьдзя ён, што возьміцца зы работу, нядзелю пышавеліцца, а тады жджы, пакуля атмынтáчыцца, а ета ў яго цэлы́й месіц.

Атмардаваць зак. Намучыць. Пакуля зыпрягець, атмардўіць кыня, а тады ў быразьне пычынаіць учыць, ну й патопчуць бульбоўнік. **Атмардавацца** зак. Намучыцца. А ня трогый чорта, атмардўіцца і ўціхаміріцца. Во атмурдувáліся яны сяння ны кынаві: зыстрылі з возым, ні туды ні нызад. **Атмардаваны́й** дзеепрым. Каб ты прішоў такей атмурдувáны́й, што б ты скызаў.

Атмастачыць зак. Зрабіць умела, спрытна. Атмыста́чылі крыльцо луччы, як у горыдзі. Бочычку як атмыста́чыць, ёю зулюбува́цца. **Атмастачаны́й** дзеепрым. Ого, якея атмыста́чыныя шаі́чкі, ета ж, верна, ні з бызару, ці ні знакоміц твой прівёз з-зы Сыжа?

Атматалыжнічаць, атматалыжнічацца, атматалыжыць, атматалыжыцца зак. Намахлявацца, нарастранжырваць. Зы два гады атмыталы́жнічыў, хырашо, што ня ўціўргыўся нікуды. Іх была сьпетыя кынпанія, ладна атмыталы́жнічыліся, блыгыдыря Сенька ўмішаўся ды рызыгнаў троху. У мыладосьці крепка атмыталы́жыў, а цяперя хваціўся за вум, ня п'ець, работы́ць, хызяйства вядзець ладна. Ня дужа на іх пахожа, што калі-небудзь атмыталы́жуцца, работы́ць ні прівучыны, распўшчыны.

Атматузаць, атматузіць зак. Адхвастаць матузамі. Настолька рызбалывыліся малыцы, што я ўжо даўно зьбіраюся атматуза́ць абоіх. Рыскажу пры твае прадзелкі маткі, іна цябе крепінька атматузі́ць, ня будзіць с табою чыкыцца. **Атматузаны́й, атматужо́ны́й** дзеепрым. Сядзіць атматуза́ны́й і хныкы́ць, ніхай, а што ж ёй дзельць, калі на ём ро́гі пырасьлі. Ён цябе біз мутуза́ння нісколька ня слухы́ў і атматужо́ны́й столька паслухы́іць, нада было зма́лку ні руспускаць.

Атмашараваць, атмашаравацца зак. Навыхваляцца. Ні знаю, як яны сёліта будуць, а ў прошлым гаду атмушурувáлі, цэлыя лета уходу ні было. Як дзядзька з рем-

нім паходзіць, тады яны атмышаруюцца. Ці яе вогірі ужо атмушуруваліся?

Атмітушыца зак. Намітусіцца, мітусліва набегацца. Ну й атмітушылыся ўчора Пыраскіна большыя, усё гасьцей сустрыкала, насілыся туды-нызад.

Атмымрыца зак. іран. Перастаць дзьмуцца. Тыкая ўрадзілыся, што ні ў век ні атмьмрыцца. Знаць, атмьмрыўся, рызгыварівыіць сяньня з Машычкыю.

Атмэнчыць зак. Навалаводзіць. Такей быў дренны чылавек, пакуля ён табе патпішыць якую бумажку, атмэнчыць, духі выцігніць. **Атмэнчыца** зак. Навалаводзіцца. Каб ты столька атмэнчыўся, як я, тады ні гываріў ба, чаго ня сьледыць. **Атмэнчаны** дзеепрым. Атмэнчыны паехыў, пакуля сы сваім хызайствым рызбраўся.

Атмяжджуліць зак. Надаваць кухталёў. Атмяжджулюць бакі разы два, тады ён уніміцца, троху пызнаіць, як на сьвеці зь людзьмі жыць. Знаць, атмяжджулілі, ні хваліцца, маўчыць. **Атмяжджувены** дзеепрым. Ну й добра, калі будзіць атмяжджуліны, ён даўно етыга зуслужыў. Прышлі пыд раньня с атмяжджулінымі быкамі.

Атмяздрачыць зак. Надаваць моцных кухталёў. Цябе б даўно стоіла атміздрячыць, каб трошку джогысьці сь цябе зьяцела. Каб ня ўцёк, яго б кренка атміздрячылі. **Атмяздрачаны** дзеепрым. Ішчэ двору ні прышоў атміздрячыны, а мне ўжо ныярэд пірідаюць: твайго сяньня пыдзіржалі ў руках лырьяныўскія хлопцы.

Атмяздрыць зак. Надаваць важкіх кухталёў, моцна натаўчы. Атмяздріла яго, атмяздріла кулукамі, толька што я такому лабрэту зьдзельно, зыхыхытаў і ўсё. **Атмяздромшы** дзеепрысл. Эта мы посьлі ўжо узналі, што сюда яны зьявіліся, атмяздрёмшы Хымчынка. Ты сваё палучыш, атмяздрёмшы пойдзіш зь дзяреўні.

Атмякшыць зак. Надаваць кухталёў, натаўчы. Так жа ён кажный дзень выводзіць нас сь сябе, атмякшў калі-небудзь, яй-богу, атмякшу. Яго за дзела атмякшылі, ніхай джогысьці трошку меншы будзіць. **Атмякшоны** дзеепрым. Яны абоя атмякшоныя, толька прізнацца ім ня дужа лоўка. **Атмякшомшы** дзеепрысл. Пабеглі, атмякшомшы Пуўлюка, папробый дыгані іх. Сяньня табе так ня бойдзіцца, атмякшомшы цябе толька пусьцюць.

Атнюндзіць, атнюндзіцца зак. Наплявузгацца (нудна, паволі). Ну ўжо, думыю, атнюндзіў, пойдзім,— не, пыдыйшоў Айхімёнык, узноў пычалі: я там быў, я тоя ві-

дзіў, а ніхай вас з вашымі і быў, і відзіў. Ні знаю, калі яны атнюньдзіліся, а што ім дзелыць, ці ў іх дзеці плачуць, пад'еў ды сядзі ны лавычкі, рызвадзі лухту.

Атняхайваць незак. Адгаворваць, пераконваць адмовіцца. **Нашто атніхайвыць**, іна дзеўка нічога: і на від пыгладныя, і с прыроды с харошыя. **Атняхайць** зак. Адгаварыць, пераканаць адмовіцца. **Ета Прося атніхайла браць тога пацьцёлка**. Цьвёрда я ні знаю, ну, па-мойму, твой зяць атніхайў яго ац Стыхванывых пырысят.

Аторва м. і ж. Вялікі гультай, лежабок. **Такую аторву ня дужа к рабоці прітўркыйш**, еў ба ды спай. **Узмацн. аторвіна**. Аторьвіна быў, аторьвіна, нывазіліся зь ім і матка, і цётка, і ўсе. **Павеліч. аторвішча**. Ні пасьледній быў аторьвішча твой браціц, сколько тут жыў, палкі дроў ні разу ні піріськяпіў.

Атосіна ж. Атоса. **Дужа далёка твоя атосіна**, пыт плятнём ляжыць кылы бярэзычкі, пыд ныгамі вылялыся, я прібрала. **Памянш. атосінка**. Во і ў малінькія кыляскі атосінкі прічапілі!

Атрыгнуца зак. перан. Паўтарыцца. **Летыся была рожа і глядзі, каб сёліта ні атрыгну́лыся**. **Ета ў яго старыя балежня атрыгнулыся**.

Атукаць зак. Затуркаць. Як ныва́люцца са ўсіх бакоў, кругом, як атў́кыюць, а яны ета ўмеюць, дык сам аць сябе атражесься. **Атуканый** дзеепрым. Яму ўжо на від пыр'ядышна, гадоў шыснаццыць, а нейкій атў́кыный, усяго баіцца.

Аўчыніна ж. Аўчына. **Каб яшчэ аўчыніна, і пулушубык ба быў дыбр'ячый**. **Памянш. аўчынінка**. **Етыя аўчынінкі харошыя**, сы старых авец і позна резиныя, кысматыя. **Павеліч. аўчынішча**. **Аўчынішча** — як сь цялёнка, ну тулуп біз натточкі пойдзіць.

Ахайваць незак. 1. Ганьбіць. Як яны цябе глядзелі, былі хырашы, а цяперя ты іх ахайвыіш кругом. 2. Прыглядаць, даглядаць. А як я стыріка ахайвыла, етыга ты ні шчытаіш? **Кулініна** крепка сям'ю ахайвыіць, усе ў яе дагледжыны і хата прібраджына.

Ахламонька, ахламоня м. Неарганізаваны, неахайны, затуканы чалавек. **Куды ж ты, ахламонька, сыбрайся?** **Быў ахламоня і астаніцца**. **Памянш. ахламонічка**. **Ці ні к вам ахламонічка Пёклін нупруўляіцца?**

Ахотка ж. Ахвота. **Ніхай збегыюць, раз у іх ахотка ёсьць**. **Ахотка яму цемінью, грязішчыю цягнуцца ў тэя**

Сапрынывічы. Памянш. ахотачка. Ахотычка на цэлыю ноч бежч нізъвесна чаго, мне каб сто рублей плацілі, я ні пышла б.

Ацішацца незак. Сунімацца. Пасьледнія ўремя сталі троху ацішацца, а раншы ж уходу ні было, прями ўсё хыдаром хадзіла ат іхніх дурай. **Ацішыцца зак.** Суняцца. Калі ўжо етыя малыцы ацішуцца? Каб ацішыліся ны мінуту, ні разу спакою німа.

Ацэліць зак. Выпадкова застацца цэлым. Яблынкі ацэлілі, а йгрушкі памёрзэлі, ну тады марозы былі нівынасімыя.

Ацяміцца зак. Разабрацца, зразумець. Зразу мы і ні ацяміліся, к чаму ён ету трілюду прець. Цімка быйстра ацяміўся, што ім нада было.

Ачэгнуць зак. Змізарнець, схуднець. Што ета зы матка тыкая зыдылася, дзеці ачэглі, а іна і ў тэй бок ні глядзіць.

Б

Бабахканне н. 1. Гучныя ўдары, стрэлы. Мы чулі ў том баку, пьд Валоўнікі, быбáхкыньня. 2. Важкае паданне з гукам. Дам з вашым быбáхкыньнім, усю салому ны аторю пірацёрлі.

Бабахкацца незак. 1. Падаць важка, з гукам. На стог узьлезуць і ўніз на воз быбáхкыюцца,— што кылі каторый ні пупадзець, а ны зямлю лясьніцца? Вун твае малыя, у сьнягу па вушы быбахкыюцца. 2 перан. Праяўляць актыўнасць. Мыкар німала ў жызьні быбáхкыўся, яму ўсігда неік ні вязло, ну патроху выкрўчывыўся.

Бабіца ж. Мажная жанчына. Ух, Куліна бабіца была: і красівыя, і рыжайныя, і ны работу як агонь. Бабіца-бабіца Мархва, а во ў дзіцях бог шчасьця ні даў.

Бабіюшчый прым. Цяжкі для абмалоту, аббівання (пра лён). Быбіюшчый лён, атырвай ён мае рукі, аж ня чуствыю.

Бабчанне н. 1. Скручванне крута спрадзеных нітак. Пакуля бабчыньня русплутухаю, сколько ўремя праходзіць, ці я дужа крута спрідáю, ці што. 2. Важданіна, кешканне. Каб ні ваша бабчыньня, мы б на цэлыі час раншы выйхлі, а з раньня бызар куды луччый.

Бадзюленне н. Усаджванне, уторкванне з сілай. Пайстріць нада кірку, якое ета бадзюліньня тупою.

Бадзюліць *незак.* Усаджваць, торкаць з сілай. *Лупатка саўсім зутупілыся, бадзюлю-бадзюлю ў зямлю, а йна ня лезіць.* **Бадзюліцца** *незак.* Усаджвацца, торкацца з сілай. *Тупы кылячкі, ня хочуць бадзюліцца.*

Бадзюлька, бадзюлінка *ж.* Завостраны калок, палачка і інш. *Тут ба якую-небудзь бадзюльку уторнуў, і ета пацсонічына стыгла б. Нібальшую бадзюльку атлумаі ды пыдапрі. Сюда нада нібальшэнькыя бадзюлінка, і яно будзіць дзірэжацца.*

Бадуля *м. і ж. ласк.* Бадлівая карова або цялё. *Ого, якей ты бадўля расьцеш, рожкі чэшуцца. Хадзі, бадуля мыя, я табе хлеба с солькыю прінісла. Памянш. бадулька, бадулічка, бадулінька* *м. і ж., бадулёк, бадулёчак* *м.* *Ай, бадўлька, ай, любіш чысацца, ну стой, пычашу, пычашу. Брыкыіць мой бадулька, вясёлінькій бычок. Пыдажджы, бадўлічка, пыдажджы, мыя харошыя, січас вьнісу піць. Пыгладжу, бадулінька, пыгладжу, дужа ты любіш лыскацца. Бягіць бадулёк, пачуў, што вядром брызнула. Ай, рожкі у бадулёчыка чэшуцца, любіць бавывыцца.*

Бадун *м.* Бадлівы бык, бычок. *Во бадўн пыдрыстаіць, каб на семя кінулі: с харошыя прыроды, з малошныя дужа. Памянш. бадунок, бадуночак, бадунчык.* *Ну што, будунок, мылыка хочыш? — січас ныпаю. Такей будуночык напорлівы, каб абізацільна босца. Ух, бадўнчык растопыўся, ды глядзі, каб ні пысьлізніўся ны масту, ато рызыдрацца можыць.*

Бадуха *ж.* Бадлівая карова. *Твыя бадўха рузвуювалыся, усіх кароў у тубуне гыняіць.*

Базаранне *н. неадабр.* Шумная балбатня, сварка, крык. *Ныдыідзіць мне кажный вечыр бызэріньня іхныя, плятуць пустату ніізьвесна нашто.*

Базарыць, базарыцца *незак. неадабр.* Шумна балбатаць, сварыцца, крычаць. *Сыбраліся ў кучу і паішлі бызэріць. Доўга пра нешта тубуном бызарілі, яны найдуць пра што. Вы луччы б меншы бызэріліся, а скарей дырізэлі бульбу, кыня вот-вот прыгонюць і ў вас будзіць нінарезыныя.*

Байкнуць *зак.* Сказаць, пусціць чутку. *Дужа я баюся, калі нехта якую лухту байкніць. Пры Андрэёнкы ў былі байкнулі, што нібытта яны замешыны у тым ільне, а тады прыціхлі.*

Бакаць *незак.* Кортка, адрывіста бляяць (пра авеч-

ку). Ніхай ба́кыіць, пыба́кыіць і ўспакоі́цца, айцу ішчэ валхві́ць буду. **Бакнуць** зак. Коратка, адрывіста забляяць (пра авечку). Па-мойму, айца нечыга бакнула, схадзі-ка ты глянь, чаго б ета іна.

Балабол м. Балбатун. Слухы́ць былабола пасьледнія дзела. Адзін толька ты можыш павері́ць былаболу.

Балакі мн. Пустая павольная гаворка. Вашы была́кі ніхто ні пірэслўхы́ць. Каб было каму слухы́ць, ён ба, ні сьціхаючы, свае балакі рызвадзі́ў, ні разу б ні наню́нь-дзі́ўся.

Балахоненне н. неадабр. Нудная балбатня. Трошку і я пыстыя́ў, былахоні́ння паслухы́ў.

Балахоніць, балахоніцца незак. неадабр. Весці пустую, нудную балбатню. Дос вам былахоні́ць пустая, ці вы былі на том сьвеці, відзілі што, ай вам кума пріхадзіла і рыскызывыла, як там дзеі́цца. Каб я ні скызала іці́ць двору, ні знаю, ско́лька б яны былахоні́ліся, сідзя́ць і трі́люды с пустога ў парожні́я пі́ріліваю́ць.

Балдэс, балдэська м. Недалёкі чалавек, дурань. Ці ты балдэса ні знаў, ён што хочыш мог брызну́ць, як веці́р быў. Балдэська ты самы́й ныстыяшчы́й, с табою ні найці́ць ні пыці́раць. Памянш. **балдэска, балдэсічка.** Балдэска іхні́й так сяньня вьі́рідзі́ўся, што ні пызна́ць стала, ху́ць пыд вянец стаў. А балдэсічка ж ты мой, ну што йта ты прі́дўмывы́ш, я ж дайжа нагою ні была ў тых Суто́кых, знаю толька, што яны нейдзі́ пі́ряд горы́дым. Узма́цн. **балдэсіна.** Што ты будзі́ш з балдэсі́ныю гыва́ріць, яму нічога ні ўталку́ш. Павелі́ч. **балдэсішча.** Куды ты еты́га бадэсі́шчу пысыла́ш, ніхай ён сядзі́ць у дваре.

Балезный прым. Хваравіты. Увы ўся́кыю ра́боту сам і сам, у яго жонка нейкы́я балезны́я, сядзі́ць у хаці. Крічы́ць ёй: выйдзі́ с хаты, балезны́я!

Балматаць незак. Гавары́ць невыразна, неразборліва, балбатаць. Балмочы́ць і балмочы́ць нешта, я ніза́штычка ні рызьбяру. Сойду́цца тубуно́м і балмочу́ць бісьпі́ріста́нку, усі́х аптре́плюць. **Балматнуць** зак. Сказа́ць невыразна, неразборліва, балбатну́ць. Я ўжо сам ні пріста́ўлю, хто б мог тако́я былматну́ць, ну прі́думы́на ета наро́шня, яй-богу, наро́шня.

Балматня н. Невыразная, неразборлівая гаворка, балбатня. Я дык пр́яма ні хачу туды йці́ць, былматню́ іхнію слухы́ць, ка́жнны дзень пі́ріліваю́ць с пустога ў парожні́я.

Бандзізма, бандзіцізма ж. Бандытызм. Тады жывая баньдзізма кругом была, што мы ныбыяліся, што ныпрінімаліся страху. Не, у нас быйстра баньдзізму ліквідзірывылі. А ці ты забыў, якая трясучыя ўрэмя было, усюдых баньдзіцізма, ня то што ўноччы, а й днём маглі пріціць і абыбраць, пакуля іх пычалі лавіць ды згыняць.

Бандура ж. перан. Вялікая нязграбная рэч. С такою бандурыю у аўтобус ня ўлезіш, каб толькі ны якей грузавік. Узмацн. **бандурына.** Ні шкап, а бандурына, нікуды зь ім ні разьвернісься. **Павеліч. бандурышча.** Ай-я-яй, бандурышчу нейкую прывязьлі машыну, усю пуню зыніла, ні пывярнуцца стала.

Бандурыць, бандурыцца незак. Балбатаць (звыч. пра мінулае). Любуюць бандурыць, сыбяруюцца і пашлі бу-бу-бу — што калі было. А ні бандуры ты чаго зря, каб у Машкі былі сваты, мы б даўно пачулі. Старыя знакомцы ўстрэціліся, доўга сядзелі, бандурыліся, успыміналі, як яны мыладымі былі.

Баненне н. Паранне, мыццё ў лазні. Якое ета баніньня, што ны палок ні лазіў, пыласнуўся, пыласнуўся і гатоў, ныдзяецца.

Баніць незак. Парыць у лазні. Ня дужа ён любіць, калі яго баніш, пішчэць пычынаіць. Я баніць ня ўмею, на, сам цёпыйся паціхіньку. **Баніцца незак.** Парыцца, мыцца ў лазні. Мае мушчыны любуюць баніцца, кажныю б нядзелю хадзілі, каб ім тапіў, самі тапіць ня дужа хочуць.

Барабаненне н. 1. Ігра на барабане. Пылажы ты луччы бубін с такім бырыбаніньнім. 2. Грукат. Вот ныдае-ла іхныя бырыбаніньня, пыдбіраю жалезьзя і пызакідывую. 3 перан. неадабр. Шпаркая, неразборлівая гаворка. Яны цябе сваім бырыбаніньнім навучуць на сьвеці жыць.

Барабаненнік, барабаннік м. Той, хто барабаніць на бубне. Во вам яшчэ адзін бырыбаніньнік, яны ўдваіх ныбырыбанюць, што вушы зыткніцё. Сь цябе бырыбаніньнік луччы ўсіх, другога такога ні найдзіш.

Барабаніць незак. 1. Рэзка, настойліва стукаць. Бырыбанюць у поўныч у дзьвері, я выйшла: хто там? — а ета Высілёвы хлопцы ішлі зь вічарінкі і зублудзіліся. Якая жалезьзя пупадуць ны дваре і бырыбанюць. 2 перан. часта неадабр. Шпарка, бойка гаварыць, балбатаць. Так бырыбаніць, што ня дужа пойміш, што йна хочыць

скызаць. Толька чатырі гады, а ўжо бырыбаниць, аж захлёбыіцца, бойка гаворіць. Што ім дзельць, бырыбаниць пустоя дзень у дзень. З перан. жарт. Несці. Ого, якей мяшок бырыбаниць, а ўсё жаліцца, што слаб. Пуда пуўтыра хлеба ны сабе ат аўтобуса бырыбаниў. Барабаницца незак. 1. Іграцца на барабане. Нешта сяньня табе ня дужа бырыбаницца посьлі ўчырашніга. 2. Грукаць. Бітоны слаба прівізаў, яны й бырыбанюцца. Дзеці нейкімі цацкымі бырыбанюцца. 3 перан. неадабр. Балбатаць. У іх каровы ні рявуць і дзеці ні плачуць, чаго ім ні бырыбаницца. Сойдуцца, доўга будуць бырыбаницца, пакуль ныталкюцца.

Барана 1 ж. перан. неадабр. Беспарадак. Там і двыра таго столька — ланік, дык і на тым бырына, ні прайціць, ніяк пріпырыччыць ня можыць. 2 м. і ж. перан. Неакуратны чалавек. Якей жа ты бырына, усё глядзі зы табою ды глядзі.

Баранак, баранік м. Абаранак. Пагрыз, пагрыз быранык і ктнуў, во ядун. Вун у кашолкі ліжаць, быранік зьез і пацерьпіш ды зайтніка, скоро бульба зваріцца. Памянш. бараначак, баранічак. Нескылька быранычкыў у кырман і пашлі гуляць ну пуўдня. Хадзі сюда, я дам табе быранічык, дужа смашныі.

Баранашнік, баранішнік м. Ахвотнік да абаранкаў. Рана ж ты, быранышнік, ускруціўся, быранькі ішчэ толька патходзюць. Бягі, быранішнік, к цёткі, іна табе нешта прінісла ў кашолычкі. **Баранашніца, баранішніца** ж. Томка як была малінькыя, дужа ўжо більшая быранышніца была, цэлый дзень, бувала, грызець. Успакойця ету быранішніцу, торніця што-небудзь у рукі, ніхай маўчыць.

Бараненне н. Абаранянне. А йдзі ты с тваім быраненьнім, ты ім пымыгла як хваробі кашыль.

Бараненнік м. Абаронца. С Хныкоўніныга сына ніплахей быраненьнік, ны яго хто нагою топніць, і ён пыбягіць уцікаць. **Бараненніца** ж. Січас другая быраненьніца пыдбягіць, утрэх яны зышчыцяць Юрку.

Барахловый, барахляный, барахлястый прым. 1. Нізкай якасці, вартасці, дрэнны. Барахловыя шубы ні купляй, кылі браць, дык каб на людзі можна надзець. Ны работу ён чылавец нічога, ну хрэкцірым дужа бырыхляный, ны адзін нохыць ні ўладзь — і завёўся, пашоў бубнець, як борыхыва кіла. Хата яго бырыхлястыя, хрэккі,

летнія вёлкі, хырашо, каб гадоў пітнацыць вьістыла. 2. Маланадзейны. Пятрок бырахловый кынпаньён, ён у любую мінуту можыць падвесьць. С такімі бырыхлянымі людзямі луччы ні зьвязывыцца. Аўдотка бырыхлястыя баба, у вочы с табою як масьліны блін, а атышла — ны цябе пынясець што зря. Памянш. **барахловенькій, барахлясценькій.** Бырахловінькій касьцюмчык, зы такея грошы путнога ня купіш. Бырыхлясьцінькыя пастройчына, луччы ты паездзі пушкай чаго-небудзь кряпчэйшыга.

Барахольнік м. 1. Барахольшчык. *Бырахольнік ён быў і астаніца, зы ірванью тряпку дрыжыць.* 2. перан. Маланадзейны чалавек. Антон такей бырахольнік, ты яму ні ў чом веры ні дывай, січас шушукыцца с табою, а атойдзіць — і ны цябе ныпляець. **Барахольніца ж.** 1. Барахольшчыца. *У твае бырахольніцы ні разу путнэя вешчы ня будзіць.* 2. Маланадзейная жанчына. *Зы бырахольніцу зы такую ні ў чом ручацца нілізя, айдзе хочыш і ў чом хочыш пыдвядзець.*

Барахольня ж. 1. Памяшканне для старых рэчаў, памяшканне са старымі, малакаштоўнымі рэчамі. *Пусьціў клець ны бырахольню, там ні аднае вешчы путнэя німа. Ні мыгазін, а бырахольня, што ў ім купіш людзкыя.* 2. Месца збыту старых рэчаў. *Збоку тут была тыкая бырахольня, тряпкі ўсякія прыдываліся.*

Барахольшчына ж. Беспарадак (звыч. у гаспадарцы). *У іх знаіш ач чаго бырахольшчына? — што ня ў места глідзяць, а кажный сам пы сабе і сам длі сабе.*

Бардзіла звыч. м. Высокая няўклудная асоба. *Во ўрадзіўся бардзіла, ніякія адзёжыны ны яго ні пыдбяреш. Прыхаджывылыся на горыду зь нейкім бардзілю. Тыкая ж бардзіла, як і мужык. Павеліч. бардзілішча. Большы сажня вьімыхыў бардзілішча, толька чужым розумым жывець.*

Барсаннік м. Той, хто забарсвае лапці. *Во ўзяўся бырсаньнік, січас будуць лапці гатовы, ідзі нубувайся.* **Барсанніца ж.** *Дывай-ка ты, бырсаньніца, ні трілюдзь, а скарей шываліся, ужо дзень ны дваре, січас твалт сьвіньні паднімуць.*

Барсацца незак. 1. Забарсвацца. *Неік у яго бырсайца ня ў тэй бок і ціріс кулец.* 2. перан. неадабр. Блытацца пад нагамі, перашкаджаць. *Ні бырсайся мне тут лі рук, ішчэ посыд наб'еш.* 3. Дзесьці хадзіць, цягацца.

Аткуля я знаю, айдзе ён бырсаіцца, лі Цёмныга лесу, гыварілі, відзілі.

Басалыга звыч. м. Мот, круцель, падманшчык. Хвалі, хвалі Андрейвыга, ета такей бысалыга, што пыдзівіцца толька. Узмацн. **басалыжына**. І ты еткыму бысалыжыну веріш? — яму ж ні ў жысыць паверіць нілізя.

Басатва, басота ж., басатво н. Басата. Бысытв́а с таго кынца сыбярэцца тубуном і ходзюць, каб што-небудзь утваріць, за імі глядзі і ня згледзіш. Ранішы ў іх у дзярэўні тыкая басота была, — усігда кучыю, усігда кучыю і каб што сытваріць. Такая бысатво ні ўвішчаць нада, а хлыбазіну схваціць ды туріць хлыбазіныю піріц сабою.

Басець незак. Станавіцца босым. Хылады находзюць, а я басею, нада ў лаўкі пыглядзець што-небудзь цяплейшыя на восінь. Ці ты ня відзіш, што дзеці басеюць, ні ачом твая гылыва ні баліць.

Басяк м. Басяк. Узмацн. **басячуга, басячына**. Я дык і ні прідумую, у каго ён удаўся, еткій бысячуга. Бысячына быў, бысячына, прііжджаў раз, мы ны яго нагледзіліся ўволю. Павеліч. **басячышча**. Бысячышча ты, с табою ж путная дзеўка рызгыварівыць ні станицы!

Басяка, басяком прысл. Басанож. Хырашо, пріятна так бысіка пы расе пыхадзіць. Куды ж вы бысіка вупруўляіцісь хыладзіныю? Ета січас усё набуўшы, а мы, як сьнег сойдзіць, і пабеглі бысяком. Дайжа у школу бысяком бегылі.

Басятнічаць, басятнічацца, басякаваць, басячыцца незак. Паводзіць сябе распусна, па-басяцку. Як увідзілі, што пычынаіць бысятнічыць, зразу крепка ў шоры ўзялі. За імі прігляд ды прігляд нада, спусьціш з вока і пойдуць бысятнічыцца. Нада глядзець, каб ні бысятнічыліся, як рызбáлыюцца, тады нічога ня зьдзелыіш. Ні я твая матка, у мяне б ты атвык і зарэкса бысікуваць, я б цябе разым атаўчыла. Ды не, ня зь лета ён бысячыцца, ужо ў прошлым гаду, ці ты ня помніш, што ён вытвыряў у горыдзі.

Баўтанне н. неадабр. 1. Боўтанне, гушканне. Ныдае-ла іхныя буўтаньня, ідзі-ка ты шчапі вярэўку. 2 перан. Балбатня. Чулі мы яго буўтаньня, прець усякыю лухту, вушы вянуць слухыўшы.

Баўтаннік н. Балбатун. Буўтаньніку нядоўга што хочыш ляпнуць, ты толька верь. **Баўтанніца ж.** Тыкая сама баўтаньніца, як матка была, пустая меліць і меліць.

Баўтануца зак. перан. Боўтнуца, мільгануць. Нехта буўтануўся лі выкна, а ў дзьвері ня йдзець, глянь-ка, хто тама. Згонь, нечыга яму там лазіць, буўтанеца ж жэрдзя ўніз і ня згледзіш.

Баўтуха ж. Балбатуха. На ўсім белым сьвеці ні сыйскаць большыя баўтухі, як твоя Проська была, іна ж чула ці ня чула, а прідумыць, прыкладзець, усё піржавеніць і пышла лыпытаць.

Баўцюля, баўцюліна ж. Невялікі прадмет, які вісіць. Павесь яму над люлькыю баўцюлю якую, ён будзіць зубуўляца. Павесіў кыцінятым баўцюліну, дык тэя цэлы дзень прыгыноць, ажно сь сябе выходзюць. Памянш. **Баўцюлька, баўцюлечка, баўцюлінка.** Ну разьві ж красіва баўцюлік на кохту нычыпляць, па-мойму, нісколька ета нікрасіва. Ты ўжо ці ні вілікуват трошку, каб, як малінкый, баўцюлічкымі зубуўляца. Баўцюлінка нейкыя вісіць, я ні знаю, длі чаго йна павешына.

Бачына ж. 1. Мяса з боку тушы. Бачыны зваріла, нарэзыла ны тарелкы, солью трухнула,—зы маліну йшла. 2 узмацн. ад б о к. Нада було дубінкыю ны бачыны зы такая адурюваньня.

Баянне н. Страх, боязь. У цябе ўсюдых быяньня, або-рык пірайціць і то страшна. Я ўмею атвучывыць ад быяньня, у мяне мігым пысьмялеіць.

Баярыць незак. Цяжка працаваць. Аткалалі да будучыга году, тады будзіць трі месяцы быяріць.

Беганнік м. Той, хто бегает. Такей шустрый бегыньнік, усё носіцца і носіцца, мінуткі ні пысэдзіць. **Беганніца** ж. Во дабегыліся бегыньніцы, разьбілі каленкі ды крыві.

Безадхланне, безадхлынне н. Нявыкрутка, нешанцаванне, няхватка часу. Нейкыя бізытхланьня сыпіцца ны яе гылаву са ўсіх бакоў: тады с каровыю случылыся, ён ў бальніцу злёг, а цяперя самой такая нішчасьця. Кругом у мяне бізытхланьня. Што б ты сам гываріў, каб ны цябе такая бізатхлынньня нывалілыся.

Безгаловец м. неадабр. Дурань. Бізгаловіц нейкій урадзіўся, сколько ні дукуй, ат яго ўсё ацскакыйць як аць сьценкі гарох. Ні хачу я зь бізгалоўцым звязывыцца, купіш, а тады жвянькыньня ні абяресься. **Безгалоўка** ж. Чаго той бізгалоўкі нада, я яе ня трогыла і ня трону, і ніхай сядзіць спакойна. Зьвяжысься зь бізгалоўкыю, тады трудна будзіць распутывыцца.

Бездарожыца ж. Бездараж. Вот-вот пусьціць, пыча-

нецца біздарожыца, нікуды ня вы́пыўзьць будзіць, ета скрысення ны бызар абізацільна едзьця.

Безікі мн. абразж. Вочы. Чаго безікі вытрішчыў, куды нада глядзі. **Безікі** пратрі, увесь табун у атаві.

Безураддзе н. Бязладдзе. Сам нірыстаропный, жонка пупалыся толька спаць, старыя троху тұркыла, а бізь яе пашло бізурядзьдзя. **Калі** ўжо бізурядзьдзя, дык яно ўва ўсім толку німа.

Безуродзіца м. і ж., **безуроддзе** н. Няўдаліца. Як зыдасца бізуродзіца, ныгарюісься і ныбядуісься. Не, ты майчы і ні гыварі нічога, во **Прося** цягнула горя сы сваёю бізуродзіцыю. Зыдалося бізуродзьдзя, зь ім ні ў пір ні ў вір ні ў добрыя людзі. Хто яе возьміць, каму такая бізуродзьдзя нада, іна ні ататрець як нада, ні есьць ні зваріць.

Безуродный прым. Бязродны. **Саўка** нейкій бізуродный быў, троху у **Лешчынкі** прівіваўся, нынімаўся кароў пасьвіць, ні знаю, айдзе ён дзейся.

Белабрыск м. жарт. **Белабрысы** чалавек, бландын. **Танька** сабе ў жыніхі білабрысіка вашыга выбрыла. **Памянш. белабрысчак.** Ты відзіш, якея ў яго білабрысічкі, як шпўньцікі, бегуюць. **Белабрыска** ж. За рожыўскаю білабрыскаю уго як хлопцы гыняюцца, а ны вас нешта ня дужа і глідзяць.

Белазорый прым. З белымі вачамі. **На** рост ён нічога, пыгядный, толька вочы нікрасівыя,— нейкій білазорый. **Памянш. белазоранькій.** Білазорінькыя дзяўчоныхка.

Белапузік м. 1. **Белабрухая** живёліна. Сёліта ў іх красівый бычок білапузік, ны вярэўкі ўсё скачыць. 2. **перан. жарт.** Малады, нявопытны чалавек. **Што** етый білапузік табе скажыць, з маткыю нада рызгыварівыць. **Белапузка** ж. 1. **Белабрухая** живёліна. Зь естыя білапузкі можыць нядренныя кароўка выйціць, яе матка дужа малошныя. 2. Маладая, нявопытная дзяўчына. **Яе,** білапузку, ніхто і слухыць ні станіць, сыма схадзі, дык хуць рыскажыш усё.

Белянуць зак. Крышку пабяліць або забяліць. **Мел** во атхлуп і апсыпыўся, біяні, ніхай плямы ня сьвецоць. **Дужа** многа ныработылі, біянулі пы два разы і расьселіся курыць ны час.

Беспрытулле н. Неўладкаванасць, адсутнасць парадку. **Біспрітўля** цябе нейкыя водзіць, ні найдзіш, за што рукі зычаныць. **Ныпала** ны чылавека біспрітулля.

Бесталань ж. Нешанцаванне. *Ікая на сьвеці бестылынь, уся ны маю гылаву. Ні знаў, куды ад бестылыні азівацца, пряма як нарошня кругом ні ў чым ні вязло.*

Бесталковіца ж., бесталкоўе н. Бесталкоўшчына. *Бісталковіца нейкыя у вас, ці вам нілізя узяцца хызяйства пріпуціць, як ува ўсіх людзей. Такого бісталкоўя я нійдзе ня відзіў. Вы ж ад бісталкоўя прыпыдзіце, чаго вы ня думыіця, як на сьвеці жыць.*

Бізун м. перан. Худы, тонкі чалавек. *Ішла сы сваім бізуном, ён як сьпічка, узяў ба і пірішчыпніў.*

Біндзюгала, біндзюгаіл м. асудж. Той, хто блукае бязмэтна. *Выгыдывыла біндзюгалу, рукі ў кырманы і пашоў ветру шукаць, помышчы ні на нохыць німа. Што ж ты зьдзелыіш, кылі зыдаўся такей біндзюгаіл, цігаіцца як сьвет біз ума і большы нічога. Павеліч. біндзюгалішча. Ты ж біндзюгалишчу свайго пашлі скасіць, такей лабрэт у хаці — і ты чылавека ныймаіш.*

Біндзюгі мн. Воз для перавозкі бярвення. *Кыла Хведзькі біндзюгі стыяць, зыпрігай і прівязеш палкі. Калі што дробныя зь лесу прівезьць, дык біндзюгі зыпрігаюць, каб калёс ні гнаць. Памянш. біндзюжкі. Цяперя ўсё ны машыных возюць, а раншы калёсы адзьдзельна, біндзюжкі адзьдзельна дзелылі.*

Біндзюжка ж. Невялікі воз для перавозкі бярвення. *Зыпрягі ў Шыпырёнка ны дваре біндзюжку і прівязеш палычкі. Біндзюжку дзелылі падвезьць што-небудзь нядоўгя.*

Біндзюжына ж. Дэталё у біндзюгах (гл.). *Нейкія біндзюжыны за пунію выляюцца. Памянш. біндзюжынка. Адна біндзюжынка там, другая там, нада сыбраць уместа.*

Бітва ж., бітво н. Бойка. *Чуць-чуць бітва ні ўзьнілася, блыгыдыря бога Хведзька нырвайся, угыманіў. Ну спраўця бітво, ніхай людзі апхахочуць. Ні ўгыварі, ні рузуверь, бітво ўзьнімуць.*

Біток м. 1. Аматар пабіцца. *Хадзі, біток, пацсўнься, у цябе рёбры дайно няшчытыныя.* 2. Біта (пры гульні ў грошы). *Ат разьбітыга цугунá кусок атаб'ець і біток ім.*

Біць незак. 1. Прабіваць. *Дзіркі ў лесьвіцы біў і разьбіў у дольці усю калодычку. Чым біць дзіркі, луччы сьвердлым калоць.* 2. перан. Разлічваць (на што). *Мыкар б'ець на тоя, што можа паццёлка ўдасца пірядзержыць.*

На што яны б'юць, нічога ў іх с такіх рашчотыў ні палу-чыцца.

Блажэннічаць *незак.* Жыць у шчасці, у дастатку. Ёй такей мужык пупайся, што блажэньнічыіць за ім як зы камінныю гарою, усюдых сам, толька што карову ня доіць. Доўга блажэньнічылі, усё ў іх гатовыя было.

Бліжаюшчый *прым.* Бліжэйшы. Большы цягнуць ня буду, у бліжаюшчыя скрысеньня пайду ў Сутокі. Самыя бліжаюшчыя ўремя яны паедуць.

Бліннік *м.* Ахвотнік да бліноў. Рышчынай-ка ты і сяньня што-небудзь, бліннык наш ужо ны дзяжу пыглі-даіць. Памянш. **бліннічак.** Нясі, бліннычык, скамеічку, во табе сьмітана, латка бліноў, мыкай. **Блінніца** *ж.* Меншыя ўсё пядряд ела, а большыя дужа была блінныца, бувала, які ёй кажны дзень.

Блудзяга *м. і ж.* зневаж. Бесклапотная і безгаспадар-лівая асоба. Яны ўсе такея блудзягі, мы ж іх знаім, як яны яшчэ пац стол пашком хадзілі. Узмацн. **блудзяжына.** Каб ты знаў, якей зыдаўся блудзяжына, атвылынгаіцца і пашоў цігаіцца на ўсю ноч.

Блында *м. і ж.* неадабр. Асоба, якая блукае бязмэтна. Ну што, зыдаўся блында, цігаіцца айдзе пупала. Што дзяўчонка блында, ета пасьледнія дзела.

Блынданне *н.* неадабр. Блуканне бязмэтнае. Думыйш, мне ныравіцца ны яго блындыньня глядзець, пыцярплю-якую нядзелю, а тады путурю шукаць работу, нечыга мне гультая карміць.

Блындаць, блындацца *незак. неадабр.* Блукаць, хадзіць бязмэтна. Як ім ні ныдаесць блындыць дзень прі дні, ці яны сабе зыняція найціць ня могуць. Блындылі б і блындылі, зьдзельць што ні кажы ім і ні гыварі, ня люблюць слухыць. Прііжджаў Максімыў большы, блын-дыўся тут зь месіц, цяперя узноў зьехыў куды-то. Чаго ты ўсьлед блындыісься зы хвастом, шагу ні даеш ступіць.

Блямба *ж.* Сіняк, крывападцёк. Блямбу як пасодзюць, тады будзіш знаць, ці лезыць куды ні нада. Ходзіць твой Пітрачок з блямбыю, ды ні гаворіць, хто пысадзіў. Па-мянш. **блямбачка.** Глядзі, якей ужо рузухабістый Міхяё-нык, а блямбычку знасіў.

Блямканне *н.* Бразгат, пазвоньванне. Я чуў нейкыя блямкыньня, думый, дзеці пупалі якая жалезьзя ды ба-лыюцца. Уніміціся з блямкыньнім, спакою ат вас нійдзе-німа.

Божканне н. Бажба, спачуванне. *Божкынья тваё ні паможыць, нада рукавы зыкасывыць ды рукамі брацца, а ні ізыком.*

Болмат м. неадабр. Балбатун. *Мала што болмыт ваш трілюдзіў, яму ні ў чом дайжа ны адну капейку веріць нільзя.*

Больный прым. Хворы, балючы. *Увесь пымятыў, больный, зы яго ўзяцца страшна. Нявестка мыя дужа больныя, няскора іна выдужыць. Тыкая больныя рана, нілізя цярэпец.*

Большы прысл. Больш. *Большы я туды ні пайду, ніхай жывуць, як самі знаюць. Адзін раз пычастую, большы ня ўздўмыць ну дурюванья.*

Боля ж. дзіц. Балячка. *Ня сунь пальчык, пріцісьніш — будзіць боля. Зыработыіш болю і зыпішчыш.*

Боўтала м. і ж. неадабр. Балбатун. *Ты яго паслухый, еткыя самыя будзіць боўтыла, як тата, дайжа выхыдкі тэя самыя.*

Боўталы мн. груб. Ногі. *Прыбярі боўтылы, чарцей ты імі калышыш ці што.*

Брадзений, браджаний, браный, братый дзеепрым.
1. *Кратаны, браны. А ні трілюдзся ты — брадзіна, ніхто тваю бульбу ня трогуй. Па-мойму, дровы во тут брадзіны, відзіш, палык ні хвytaйць. А я гыварю, ячмень браджыный, во дайжа яміна, айдзе мяшок стыяў. Нічога тут ні брана, усё як ліжала, так і ляжыць. Разьві ты сам ня відзіш, што дровы браныя? Братыю кучку раскрый ды ныгрябі мяшок.* 2. *Вырваны (пра каноплі, лён). Куды ты занёс брадзіныя поскыньні? У нас лён ішчэ ні браджын, зыпазьніліся троху. Браный лён увесь стаіць у кучкых. Братыя каноплі нада пат крышу пыставіць, каб ні нымяклі.*

Бражанне н. Скісанне. *Бражыньня таго тут і ня відна саўсім, толька пенкыю трошку ўзялося зверху.*

Бражка ж. Спражка. *Бражка атырвалыся, прышываць нада. Ремінь тоўсты ў дзёве редзі, і бряжкыю як узяліся яго лупіць у паліцы, ды крыві зьбілі. Памянш. бражачка. Купіў сабе новыі ремінь с красівыю бряжычыкыю. Павеліч. бражышча. Бряжышча ў ремні бальшэнныя, блішчыць — дужа красіва, думыць.*

Бражыць, бражыцца незак. Кіснуць, укісаць. *Тута ў цябе нешта бражыць, кіслый запых. Капуста толька-толька пычыла бражыць, нядзельку ішчэ ёй нада пысты-*

яць. Нешта бра́жыцца ў цябе у бочычкі, кіслый запых аттуля б'ець і пена нывяр'ху. Нічога яно ні бражыцца, як заліта, так і стаіць.

Бразкатанне, бразкаценне н., бразкатня ж. 1. Бразгат. Нейкыя там брізкыта́ньня было, мы чулі, ну ні абрасьцілі ўніманія, цяпер я помню: нейкыю чэпкыю брызкылі. Чую: нейкыя брізкаценьня зы дрыва́мі, ажно ма́лыя залезьлі і брызкыюць чым-то. Якея ў іх там жылі́зкі: брізкытня, аж у вушах зьвініць. 2 перан. неадабр. Балбатня. Брізкыта́ньня ваша ўжо ў пячонкых ува ўсіх сядзіць, вы худзь ба час пыдзі́ржалі, як людзі, язык зу зубамі. Вашыга брізкаценьня усе наслухыліся, як толька ізыкі вашы ні зыбыляць. Ныдаела іхныя брізкытня, як сыбярүцца, абізаці́льна пычынаюць чые-небудзь косьці пі́рүма́ць. Пыміша́ліся ны брізкатне, ня могуць, каб каго ні аблыпыта́ць.

Бразкатаннік, бразканнік, бразкатун м. 1. Бразганнік. Во рызьля́пыліся брізкыта́ньнікі, нешта куоць цэ́лыі дзень. За што яны, тэя бря́зкыньнікі, узаліся, пальцы пыдбі́ваюць адзін аднаму жалезьзі́м, во што ў іх будзіць. Уніміся ты, брізкату́н, сы сваім ляскыньні́м. 2 перан. неадабр. Балбатун. Такей брізкыта́ньнік, хужы бабы, што пупадзець ны язык, усё лапочыць і лапочыць. А ты разьві́ ні знаіш, якей ё́н бря́зкыньнік? Во брізкату́н: прідзіць ё́н суботыю,— у суботу ё́н зыня́ція сабе найдзіць, у суботу свадзьба пу суседству. **Бразкатанніца, бразканніца, бразкатуха, бразкатуння ж.** 1. Бразганніца. Ішчэ толька сері́нька было, за посы́д узі́лася брізкыта́ньніца, ня сьпі́цца ё́й. Ці ныбрызкы́лыся, бря́зкыньніца, так ты ўсе ца́цкі свае пу́лүмаіш зы два дні. Адбя́рі-ка ты ў тае брізкату́хі мылаткі: пальцы пыдбі́ваіць. Ты, брізкату́ньня, паб'еш вядро, акуратней на́да. 2. Балбатуха. Та́кіх брізкыта́ньніц сьвет ня відзі́ў, чаго яны за дзень ні пі́рүлапочуць. Брызкыньні́ца чышчы мамы, ака́снү́ла яе. Ты і́краз ты́кая самыя брізкатуха, як твыя цётка, тая ўсё чыста дзелыла толька ізы́ком. Аб́ея брізкату́ньні та́кея, што да́йжа ні прідүмыць, ско́лька яны чаго пі́рүлапочуць.

Бразкотка 1 ж. Бразгалка. Толька што бегы́ў з брызкоткы́мі па вуліцы твоей ма́лыі, а сі́час ня відна. 2 м. і ж. перан. неадабр. Балбатун, балбатуха. Што́б мушчы́на і та́кей брызкотка! Ка́б сьці́ха́ла тая брызкотка хуць ны мі́нүту, як і́на толька ува сьне церьні́ць — ні лапочыць,

усё лах-лах-лах ізыком бісь сыціханьня. Памянш. **бразкотачка**. Ныбраў нейкіх бразкотычык і балыіцца цэлы дзень.

Бралка ж. Ільноцерабілка. К нам первы раз як пріг-налі бра́лку, мы думылі, іна саўсім ня пойдзіць,— як ета, бяруць рукамі, а тут машына.

Браннё н. Уборка льну ўручную. Лён браць ня дужа лёгка, ад брыньня і рукі, і сьпіна быляць, пастой-ка са-гнутий ды пыцягні, ня дужа ета лёгка.

Браннік м. Мужчына, які ўбірае лён уручную. Як вы тут, брыньнікі, ні зызіму́ця, нешта ня дужа ў вас дзела дзвёгііцца упрэ́д, ацсты́ць. **Бранніца ж.** Ідуць мае бранніцы абедыць, ды нешта ня дужа бадзёрыя зь ні-прівычкі.

Браток, браточак, братка, братачка, братуха, бра-тушка, брахненька, брахнейка, братуля, братулька, бра-тулічка, братулінька м. Зварот да блізкага чалавека. Знаіш, бра́тка, па-мойму, ня стоіць табе сяньня саўсім туды йціць. Ай, бра́тычка, што ты гаворіш, я ж там узгудуваўся. Дывай, бра́ту́ха, махнём пад вечыр у **Сты-раселья**. Бра́хнінькі мае, ці вы ж мяне ні знаіця, мы столька гадоў у суседстві жылі, калі мы адзін аднаму плахоя здзелылі. Ну, бра́хнійка, ні жадай я аць цябе дураты еткія. Бра́ту́ля твой некуды сыбраўся, чэшыць, аж гай шуміць. Чаго-чаго, а етыя ты ні гыварі: бра́ту́лька цябе ні дасьць у абіду. Што зь яго дзелыіцца, бра́ту́лічкі мае, чаго вы ня тукніця ны яго як нада. Бра́ту́лінька ты мой, я табе ўсю праўду рыскажу, як ны прісягі.

Брахло м. і ж. асудж. Хлус, брахун. Первыя брахло быў на ўсю акругу, хто яго знаў, ні днамў слову яму ня веріў. Брахло брахлом, праўды ў яе ні на волыс ні было й ня будзіць.

Браценнік, брацельнік м. Стрыечны брат. Твой бра-ценьнік дужа ўлігаіць за Пёкліную дачкою, праміа ні выходзіць зь іх дзяреўні. Брацельніка пызаві, ён тут уміг усё выправіць. Памянш. **браценнічак, брацельнічак**. Ета ня вьдумка, ета браценьнічык твой гываріў. Пыдаж-джы сваім брацельнічкым хваліцца.

Бруда ж. Бруд. Нашто ж вам такую брудў зупускаць у хаці? Пакуля з брудою ўпра́віліся, дзень прашоў.

Брудзянець, брудзець, бруднець, брудзянецца незак. Забруджвацца, рабіцца брудным. К мылацілкі харошы-га нічога ні нызіваюць, пыльна, усё брудзянецць. Таго

кыўнярі брудзянеюць, што шыю ня мыіш. Ты нешта саўсім у пасьледнія ўрэмя брудзянеіш. Ны табе ўсё брудзеіць, як ны пырасёнку, хуць нічога ныдзіваць ні дывай. Ны мыладзьбе ўсё бруднеіць, як ні бірягіся, там пыльна дужа. У цябе ўсё будзіць брудзянецца, ты дужа нікуратный і нізграйный, зы пырядкым ні глядзіш, усё выляіцца як пупала і айдзе пупала.

Брудзяніць незак. Забруджваць, рабіць брудным. Толька надзеў і пычай брудзяніць, нісколька ні глядзіць, каб чысьцейшыю пыбыла адзежына. **Брудзяніцца незак.** Забруджвацца, рабіцца брудным. Як ты акуратна ня дзелый, лі машыны ўсё брудзяніцца. Ты сабе як хочыш, а мне брудзяніцца ахоты німа.

Брус м. іран. Празмерна тоўсты чалавек. Ходзіць брыс, ня спышыцца, ажно адзежа на ём ня сходзіцца. **Узмацн. брусюган.** Наеў брысюган пуза, нічога ня дзелыйшы. **Павеліч. брусюганішча.** Ідзець с Тонькыю брысюганішча пудоў на дзесіць, глядзеў я, глядзеў, хто ета, і ні пызнаў, толька посьлі ўспомніў, што Мыксіменкый большый.

Брызканне н. Брызганне. Учора ты зы абліваньня схваціў, а сяньня за брызкыньня тоя самыя палучыш. Малыі трошку пареў посьлі брызкыньня, а тэй уцёк.

Брызкаўка ж. Дзіцячая цацка для брызгання. Надзеляюць брызкывык, а тады абліваюць адзін другога — пырсь, пырсь. Сядзіць, кулупаіцца: брызкыўку дзелыйць.

Брызкаць незак. 1. Брызгаць. Ну што ж яны дзелыюць, вадою адзін ны днаго брызкыюць, зыняція сабе найшлі. Учора атвечыра дожджык як пычай брызкыць, дык во й ні пірістаець. 2 перан. Сеяць (пра рэдкую сяўбу). С краёюшку ячмень трошку брызкый, нескылька каліў узышло. **Брызнуць зак.** 1. Брызнуць. Як брызньніць яму ў вочы! 2 перан. Пасеяць (пра рэдкую сяўбу). Нада было брызнуць пышаніцы паўлұбычкі ат кынавы, ніхай ба ні пустуваў кусочык, якей ба сноп увосінь і жжаўся б.

Брызкун м. 1. Той, хто брызгаецца. Ну-ка, брызкуны, уніміціся, ато я вас набрызкыю. 2. Рэдкі дождж. Якей жа ні брызкун, а сена намочына, у копы ні складзеш. Як пы дажджынкі брызкыць, тады й брызкун. **Брызкуха ж.** Тая, што брызгаецца. Успакой брызкун, як малютычкі якея, брызкыюцца, людзі будуць сьміяцца.

Брызчык м. Адборнае зерне, якое адлятае найдалей пры веянні ўручную. Калі харошый хызяін быў, ён брыз-

жчык адзьдзельна адгрібаў і сеіў. Брыжчык зьбіралі ў жыці, можа, калі ў пышаніцы, у другім хлебі ні глядзелі.

Брыкі звыч. мн. Падбрыкванне. Глядзі, карова, табе толькі брыкі на ўме, аж скачыш ны вярэўкі. Жарэбка вьірылыся і ў брыкі зы балота. Жырібатым толька брыкі — пускай іх, што ім дзельць.

Брыкун м. 1. Гуллівая жывёліна (звыч. маладая). Вун брыкуны носьца на выгину, харошыя жырібаты, гладкія. 2 перан. Хлапчук-гарэза. Нешта твой брыкун рызырэўся сяння цірашчур, ці ня хочыць ён вярэвычкі. Памянш. **брыкунок, брыкунчык, брыкунчычак**. Рузгуляўся брыкунок, хочыць бізь вярэвычкі ну лугу пабегыць. Во брыкункі твае рызыішліся, яны б харошыя былі мальчыкі, каб ні балыўныя. Такей быў брыкунчык і так ні выдвязло: нагу выкруціў. Ну, брыкунчык, ці смашных бліноў матка ныпікла? Стой, стой, мой брыкунчычак, січас я цябе спушчу, пугуляіш. **Брыкуння, брыкунніца, брыкуля** ж. Гуллівая маладая жывёла. Распрыгылыся брыкуння, каб яе пусціў, ніізьвесна б куды зьбегла. Кытанула твая брыкунніца ў кусты, ідзі шукай, пакуля ня зьбегла куды. Тыкая брыкуля, усё б гуляла, і на від пыгядныя. Памянш. **брыкунька, брыкулька, брыкулічка, брыкулінька**. Напрыгылыся за дзінь брыкунька, піць зыхацела. Вядзі-ка брыкульку нашу нывяжы, у пуні ёй ужо ныдаела. Брыкулічка мыя, брыкулічка маладзенькая, ні пускаюць цябе пабегыць. Ах, брыкулінька, як ты любіш пыбалывыцца!

Брылёўнік м. Лопух, дзед. Пылагеіна дворішча зырасло брылёўніком, што туды ня ўлезыць, увосінь рыспашуць. З брылёўніку дзелылі цэўкі, яны някрепкія, ну трошку дзіржацца. Памянш. **брылёўнічак**. Брылёўнічык мыладэй пысьсікай, зуглушаць хуць нічога ня будзіць.

Брынды I мн. Махры ў абтрапанай знізу адзежыне. Вазьмі ножні ды падреж троху зьнізу штаніны, брынды ўнізу цігаюцца.

Брынды II мн. неадабр. Бязмэтнае блуканне. Я б яго так аччытала зь яго брындамі, што ён ба зразу ўняўся, такей хлопці гульма гуляць. Ныдаелі мне яго брынды, ці ён ня можыць што паможч у дваре.

Брысюган м. Здравовы, але гультаяваты чалавек. Ня дужа етыга брысюгана зыставіш зьдзельць што-небудзь, будзіць вылежывыцца і ўсё. Узмацн. **брысюганішча**. Рысхаджыць брысюганішча пы дзярэйні дзень прі дні.

Буба ж. Ягада, зярнятка. **Бярі, дзетка, бубу ў роцік, смашныя ягідка. Памянш. бубка, бубачка.** **Прынёс у кы-заўку нейкія бубкі, я такіх з роду ня відзіла. Чаго ў вас бубычкі пы сталу пынысыпаны?**

Бубеншчык м. Барабаншчык. **Якей жа сь цябе бубіншчык, есьлі ты бубна ў руках ні дзіржаў. А ты бярі мяне за бубіншчыка, дадзім копыці.**

Бубеннік м. 1. Барабаншчык. **Мой бубненьнік пыд раньня прішоў, ужо дзяньнець пычынала. Ні нада тут етый бубненьнік і бубненьня яго ні нада.** 2. неадабр. Буркун. **К старысьці такім бубненьнікым стаў, што слухыць ныдаела, любую прічэпку найдзіць, каб пубубнець, і біс прічэпкі бубніць.** **Бубенніца ж.** Буркуха. **Тама адна была бубненьніца — спакою ні было, а тут другая серца рвець. З раньня бубненьніца заводзіць свае песьні і бубніць да цёмнага, ні ны мінуту ні сьціхаіць.**

Бубніла і н. жарт. Барабан. **Бярі на плечы бубніла, пашлі, дзевык сяньня многа сыбралыся.** 2 м. і ж. неадабр. Буркун. **Учора з раньня бубніла як завёўся, к вечыру чуць сьціх. Пыстарела — бубніла стала, ніхто ні дагодзіць.**

Бубны мн. Вытапаная, выбітая паша. **Ну бубна́х ні ныпасеш, а ні ныпасеш — і мылыка ня жджы. Ны Зьмітракойшчыні адны бубны, ні травінкі німа, усё выбіта, аж пыл пыднімаіцца.**

Бузаванне н. 1. Цяжкая праца. **Што толку с твайго бузуваньня, сілу ныпрасна ўбіваіш, столька-то дроў зь етыга пня. Нічога з вашыга бузуваньня ні палучыцца, дырма ўсё.** 2. Неберажлівае абыходжанне з адзеннем. **Пры таком бузуваньні табе ні нуспруўляісься нічога.**

Бузаваца незак. Цяжка працаваць. **Тры дні бузуваўся нат погрібым, ікая аднаму работа пры такой цяжысьці.**

Бузгорак м. Узгорак. **Зы Стахойшчыныю ну бузгорку лісіцы доўга вяліся, с погріба ямкі падзелылі і жылі. Памянш. бузгорачак.** **Нібальшэй бузгорычык, а чуць конь усьцягнуў воз.**

Бузгор'е н. зб. Пагоркі. **У іхній дзярэўні ніважныя зімля, усё бузгорья і бузгорья. Пу бузгорью ня дужа што родзіць.**

Бузяный прым. Са смеццем (пра зерне). **Мяшочык бузяныга ячменю бый, змалолі пырасёнку. Бузяныя жыта сеіць нілізя, нашто ж траву сеіць.**

Буй м. Халадэча з ветрам. **Павеліч. буішча ж.** Тыкая буішча, а ён у адной рубяцёнкі — пляхотычкі. Чаго вам дрыгнуць ну буішчы, ці нільзя ў хаці пысядзець?

Буйнецца незак. Буйнець. Як пыцяплела, і гуркі сталі буйнецца. Ня дужа яблыкi буйнеюцца, сідзяць мулюпáх-тынькія, як пызідзірвянелі.

Буканне н. Стуканне лбамі (пра авечак). Як у іх ілбы дзіржацца ат такога б́укыньня!

Букатый прым. З вялікім брухам (звыч. пра жывёлу). У Мікіпыра быў букатый-букатый конь, як кабыла жа-ребная, у аглыблях ня месціўся.

Букацца незак. Стукацца лбамі (пра авечак). Відзіў, як быранчыкі мыладзенькія б́укуюцца: разгонюцца і лбамі бук, бук. **Букнуцца зак.** Стукнуцца лбамі (пра авечак). Глядзі, глядзі, быраны сiчас б́кнуцца, нуступаюць адзін ны днаго.

Булдоўка ж. Булдавешка. Схваціў нейкую палку з булдоўкью,— паткнісіся! Булдоўку ну шнурок прівізаў і круціць.

Булдыр м. Пухір, гуз. Ускачыў нейкій булдырь ны калені, аж нагу ні сагнуць. Зьявіўся з двума булдырямі на лбе. Памянш. **булдырок, булдырочак.** Пашлі булдыркі па целу, наверна ат прастуды. Іна тыкая былячка, нейкій булдырэчык малінькій, ну лі самыга ж вока.

Бульбашнік, бульбяннік, бульбятнік, бульбяшнік м. Ахвотнік да бульбы. Ну што, б́ульбышнік, можа, сяньня капуста з грiбамі зварім? Мае бульбяньнікі як прашнуцца, так і пыдывай ім чугунок сь печы. Такея ўжо бульбяньнікі, большы ім нічога ні гатоў. Сунь у руку бульбіну ш чугунка, есьлі ён бульбятнік такей: дай, дай, аж енчыць. Другей мне бульбяшнік найшоўся, хочыць ён тае бульбы, ета во увідзіў і будзіць склімець: а чаго ні яму. **Бульбашніца, бульбянніца, бульбятніца, бульбяшніца ж.** Тваёй б́ульбышніцы ня дужа што дыгадзіш. Хадзі, б́ульбышніца, будзім са мною есьць. Садзіцісь-ка, бульбяньніцы, скабліць, дровы сiчас рызгырацца, гаршчонычык прістыўляць нада. Пастой, сiчас бульбятніцу сваю пыкармлю, ліну бульбы жыдкія і пыбягім. Тыкая ўжо бульбяшніца, дай бульбіну, будзіць цэлыя раньня марзёкыцца, троху зьесьць, а большы рызатрець.

Бульбіна ж. Бульба (у абагульненым значэнні віду гародніны). Ікая бульбіна будзіць, ён рыспырядзіцца, жыва дасьць ряд. Бульбіны трошку ў ямку насыпылі,

мароз дыбраўся, пымарозіў, улезла я, хвацілыся — ліжаць цацкі.

Бульбоўнішча н. Бульбянішча. Як ты чыста ні кыпай, усё дно бульба ў зямле астаецца, бульбоўнішча нада піріпахвыць. Пу бульбоўнішчу можна ўсё сеіць, і ячмень вірысьціць, і пышаніца будзіць.

Бумажына ж. 1. Кавалак паперы. Пыднімі бумажыну ды ны загнет кінь. 2 пагардл. Нязначны дакумент. Ня хочь патпісывыць тваю бумажыну.

Бумажэнцыя ж. пагардл. Нязначны дакумент. Можна й так ехыць, ну ніхай ба ікая бумажэнцыя была ў кырмані. Нейкыю ж бумажэнцыю сабе рыздабыў.

Бунтаванне н. Перашкоджванне. Пірістань з бунтаваньнім, січас пу руках палучыш, я ўгыварывыць ды ўмасьлівыць ні стану.

Бура м. і ж. перан. Буйнацелая асоба. Во бў́ря Сенькіна баба, верна, пудоў на восім, Сенька быў упылавіну яе. Павеліч. **бурышча**. Бўрішча чылавек, плечы тэя ня зьмерііш, ростым зы сажынь, яму адзежы ні пыдбяреш.

Бурбуленне н. Кіпенне з моцным бульканнем. Айт, ня жджы ты бурбуленьня, ета ня піць, нагрелыся і цягні, скарей выпылышчым плацьця.

Бурбулець незак. Кіпець з моцным бульканнем. Чугун ужго даўно бурбуліць, дыстывай, пасуду пірамыць нада ды сталы гатовіць.

Бургун м. 1. Купіна, грудок. 2 перан. Жаўлак, шышка. Памяніш. **бургунук**, **бургунчык**, **бургуночак**. Па Сімыныву ад балота бургункі, бургункі былі, а во пырыспыхалі ўсё. Хата стыяла ну бургўнчыку, а баня лі сажылкі ўнізу. Зу бургуночык схуваўся, паспробый найдзі яго. Бургунук ускачыў на шыі, гылаву ні пывярнуць. Па левый руке нейкія бургўнчыкі. Ня трогый бургуночыкі, ні даві, яны самі разойдуцца.

Бургунне н. зб. 1. Куп'е, грудкі. Мы духу даліся, пакуля бургўньня троху пызрізалі, рузруўнялі, зямлю дывялі ды ладу. 2 перан. Жаўлак, шышкі. Ат прастуды пашло бургўньня па целі, пацстыў нейдзі дужа крепка.

Бурдзель, **бурдзіла** м. зневаж. Чалавек з шырокім тварам. Куды тэй бурдзель дзьвініцца, ён ляніцца на печы з боку на бок піривярнуцца. Ці твой бурдзіла ня пішыць, калі ён думыць пыд'явіцца? Павеліч. **бурдзялішча**, **бурдзілішча**. Ці ня відзілі вы Антанойніныга бурдзялішчу, ён некуды у етый бок нупруўляўся. Хітрый

бурдзілішча, думыіць, ніхто пра іхныя мыхінацыі ні прызнаіць.

Бурлян м. Бур'ян, былнѣг. Каб пывысікаў бурлян, дык ба луччы было. Сухім бурляным грўбычку хырашо тапіць: нулумаіш ббілья, кініш, яно пых — і дух зразу пашоў ны хаці.

Бурлянішча н. Месца, якое зарасло бур'янам. Пакуля рыскывіраілі бурлянішча, зымаріліся, ні ўкулуніць было, ні атварнуць.

Буртоўшчык м. Буртаўшчык. Ныпрянися, буртоўшчык, цяплей, на ветрі будзіць прыбіраць, а станіць жарка — здзенісься. **Буртоўшчыца** ж. Ты буртоўшчыца луччыя зу мушчын.

Бусіць незак. жарт. Цалаваць. Бягі, бягі сваю ніныгладню бўсіць, іна цябе даўно жджэць — ні дажджэца. **Бусіца** незак. Цалавацца. Відзілі мы, відзілі: стыяць, бўсіюцца, можа, ны свадзьбу скора пызавеш.

Бухікала, бухукала, бухала м. Чалавек, якога працягла мучыць моцны кашаль. Мне бухікыла ні нада, я, кылі зыхачу, найду сабе чылавека ні такога. Таго бухукылу зу пуйварсты пачуіш. Выйшыў бўхыла на вуліцу, буху, буху — ац самых Равоў чутна.

Бухіканне, бухуканне н. Моцны кашаль. Ці йдзі лажыся, ці што дзелый, тапі баню, парься, ну мне ныдаела тваё бухікыньня. Яго бухукыньня ў мяне і сяньня ў вушах стаіць. Во бухукыньня, як ірвеца што ны сярэдку!

Бухікаць, бухукаць незак. Моцна і працягла кашляць. Чаго ён усё бухікыць, як у бочку, у яго у лёхкіх нешта зывіраіцца, іначы б чаго так біў кашыль. Доўга бухукыў, а тады некуды зьездзіў, пыдлячыўся, як чылабек стаў. **Бухікацца, бухукацца** незак. Моцна і працягла кашляцца. Ну-ну, нешта табе бухікыіцца, як стыріку якому. Дывай-ка пыднімай, каб большы ні бухукылыся.

Бухценне н. неадабр. Нездаволеное бурчанне. Тваё бухцення пряма ў пячонкых сядзіць. Ну іх зь іхным бухценнім, я тэя лухты наслухыўся дос.

Бухцець, бухціць незак. неадабр. Нездаволеное бурчаць. Села і пычыла бухцець: ні ныравіцца, што яны новаю хату становюць. Нешта бухціў, мы ня слухылі дужа, пашлі. Ні знаіш, дык німа чаго бухціць попусту.

Буцвелый прым. Гнілы (ад сырасці, макрэчы). Кладзі ў погрібі дужа буцвелыя, што ж, усё сырысьць і сы-

рысьць. Пыдніла бацінкі, яны ні сырыя, а пряма буць-велья.

Бушмаценне, бушмачанне н. Нагаворванне, хлусня. Як вы веріця іхному бушмацінню, яны ж трілюдзюць што зря. Наслухыіцца бушмачыння, можа, дайжа нарошня пад'юдзюць, тады пріходзіць — сам ня свой.

Бушмаціць, бушмачыць незак. Нагаворваць, хлусіць. Пра ета Сідарёнык бушмаціў, толька яму дывіряць дужа нільзя. Бушмацюць што пупала, ім каб ізыкі троху пыўкырачывыць. Нашто бушмачыць, ежылі ні знаіш, ці ты падумыў, што с такея тріпатні можыць быць.

Бушна прысл. Лапушыста. Ігруша бўшна рызрыслася, толька ігрушкі на ёй ня дужа смашныя.

Бушнець незак. Лапушыцца, рабіцца лапушыстым. Ціплыта ўзілася посьлі дажджоў, гароды віда бушнеюць.

Бушний прым. Лапушысты. Прімець-ка, усігда пыт капусту нада пыцсыпаць залу, іна тады бўшныя расьцець. У гурках дужа бушныя ціціва ні нада.

Бывалашній, бывалашный прым. Мінулы, колішні, былы. І цяперя адзінакыва ні буваіць, і бувальшнія гады ўсякія выпыдалі: калі хырашо пріродзіць, а калі пасеіныя чуць зьбіралі. Бувальшнія людзі што зналі? — ныработыцца, пад'есьць і спаць. Бувальшнія гаршкі век жылі і ня біліся, а цяперя зьлепюць, зьлепюць, ды яго датронуцца страшна. Бувальшныя ўремя хлопцы, знаіш, што вытвырэлі. Бувальшныя леты, ух зылі жаркімі, пряма гарела ўсё.

Былка ж. Былінка, травінка. Вісна зыпазьнілыся, дык пыдыбраліся людзі, былкі ні ў кога ні асталыся. Худзь ба рысла ікая былка на етый вьгырі. Памянш. **былачка.** Як былчыкі ў пуні ні астанаіцца, тады ты пырыскашўісься і бярежч наўчысься.

Быстрэць незак. Рабіцца рухавейшым, больш актыўным. Прыкапёнык з мыладаю жонкыю быстрець стаў, сяньня вун ну гумно, з гумна, як мітульга, лётыіць.

Бычанок, бычонак м. Цялё-бычок. Сыцінькій бычанок быў, ны здачу купілі. К восіні бычынка як пыткычаіш, капейчына будзіць. Нешта смутный сяньня бычонык, бакі пыўпалі і піць пасьці ні ўзяў, два разы цмыктанўў. Памянш. **бычаночак.** Гладзінькій бычаночык, ён дзьве нядзелі пыт каровыю быў, ні тнімалі.

Бычэць незак. Рабіцца грубым, нелюдзімым. К триц-

цаці гыдам сайсім стаў бычэць, скоро і гываріць разу-чыцца.

Бэнкнуць зак. Дзынкнуць. *Нешта зызьвінела, усё дно як хто ны былылайкі бэнкнуў. Во пріслухыйся: што-то бэнкніць, ня чуць, а тады ўзноў так.*

Бэрла *груб. 1 н. Широкі твар. Прііжджай іхній зяць, здыравушчы мушчынішча, во такая бэрла. 2 м. Чалавек з шырокім сытым тварам. Ходзюць бэрлы, хари пынаелі. Прінясець тэй бэрла сьвярдзёлкі, дажджэсься. Павеліч. бэрлішча. Рызгудуваўся бэрлішча, нічога ў дваре паможч ня хочыць.*

Бэрсанне *н. 1. Блытанне пад рукамі, перашкоджанне. Ну-ка вон ат'етуль з бэрсыньнім, мішаць пуд рукамі! 2. Бадзянне, швэнданне. Я б скоро атаўчыла ад бэрсыньня: ні пусціла б ціріс парог, во і ўсё.*

Бэrsaца *незак. неадабр. Блытаца пад рукамі, перашкаджаць. Чаго вы тут бэрсыііся, ішчэ посыд пыскідаііця. 2. Бадзяца, швэндаца. Якей жа ета мужык, што нядзелю жывець у сям'е, а тады месіц ніізьвесна айдзе бэрсыіця.*

Бязведаный прым. Невядомы. *Я неік ні рішаюся браць бязведымныга пацьцёлка, мала якей ён, можа, загуна ікая ёсьць.*

Бязвылазна прysl. Пастаянна (пра знаходжанне). *Чаго б я там сядзеў бязвылызна? Прыпыдаюць бязвылызна у Сяльцэ, нейкія іх дужа ўжо бальшэя крысавіцы ні тпускаюць.*

Бязвырушна прysl. Непрыбыткоўна, бескарысна. *Цяперя мне бязвырушна ехыць куды-небудзь, заробіць—ужо сіла ні тая, буду тут сядзець.*

Бязвырушый прым. Непрыбыткоўны, бескарысны. *Учырашній бызар у мяне быў бязвырушый, толька ны-прасна кыня згыняў.*

Бяздзетух *м. Жанаты мужчына, у якога няма дзяцей. Жыў тут нейкі старік бяздзетух, і старуха была, ні знаю, ці жонка, ці так ікая прівівалыся троху. Грішка ні яго сын, ён быў бяздзетух.*

Бяздоліца *ж. Няўдача, нешанцаванне. Як ні зыдасца жызьня, век зьвякуіш у бяздоліцы, прайду ж гаворюць: як ні было ішчасьця з раньня, ня будзіць ды зьмірьканыя.*

Бяздоліць *незак. Абяздольваць. Вінуват то ён вінуват, ну толька неік жа жалка бяздоліць сям'ю, дзеці*

дробныя, пыгыварю: ніхай ён пы-харошыму сплюціць, біс суда.

Бяздомак, бяздомец м. груб. Легкадумны, бесклапотны чалавек. *Што етыму бяздомку гываріць, ён цябе ні паслухыў і ні паслухыіць ні разу. Усігда твой хваліныі Андрей быў бяздоміц бяздомцым і ныўсігда астанеца такім. Бяздомка ж. Ні хачу я зь ёю тулкуваць ні пра што, іна паследнія бяздомка ў дзярэўні.*

Бяздоміца 1 м. і ж. груб. Дурань, неслух. Чаго вы еткія бяздоміцы рысьціць? Якей бацька бяздоміца быў, такей і сын зыдаўся. 2 ж. Беспарадак, бязладдзе. Бяздоміца вас кругом заела, ці вы ж ня можыця, як людзі, жыць, прыпыр'яччыца?

Бяздомства н. Беспарадак, бязладдзе. Кылі бяздомства, дык яно ува ўсім бяздомства, бацька з маткыю ні на што ні брышч'алі ўнімання, і ў дзіцях німа пуця.

Бязлюднік м. Нелюдзь. Бязлюднік нейкіі зыдаўся, ідзець і на сьвет ні глядзіць. Не, ўжо я таго бязлюдніка пір'іпрашывыць ні пайду, ніхай пішыць, што хочыць. **Бязлюдніца** ж. Усе бабы як бабы, кўчкыю, кучкыю, а йна бязлюдніца нейкыя, усё ўбок і ўбок, ні разу к людзям ня юціцца.

Бязлюдства 1 н. Бязладдзе. У іх бязлюдства ніяк ні вылазіць. 2 м. і ж. Нелюдзь. Хто яго чылавекым нызавець, бязлюдства нейкыя зыдалося.

Бязмозкавата прысл. Бяздумна. Аб адном толька прашу цябе: ня дзелый так бязмозкывыта, як у Сьвітазеры, ніхай хуць тута ціха абойдзіца.

Бязмозкаватый прым. абраж. Бязмозглы, зусім някемлівы, тупы. Ці ні бязмозкывытый ета чылавек, ну хто ж калі ныкармлііць скаціну, у поля гнаўшы.

Бязулістый, бязульный прым. Бяздумны, бестурботны. Увесь у бацькыву радню пашоў, такей самыі расьцець бязулістый. Хто яе замуж возьміць, такую бязулістыю, дзяцей на сьвет нупускаіць, а ні дагледзіць. Ня будзіць толку зь бязульным мужуком, а ўжо як баба бязульныя, то хата прыпала.

Бязулле 1 н. Гультайства, нядбайнасць. Уелься бязульля ў чылавека, ні за чым ні глядзіць, па ім хут трыва ні расьці. 2 м. і ж. Аб'ібок, няўдаліца, гультай. Бязульля ты і ніхто большы. Такая ўжо бязульля урадзілыся, як адзін, так і другей, нічагенічка ні прітўркыіш зьдзельцы.

Бязульнічанне н. Гультайства. Яны прамы спыстылі сваім бязульнічыньнім, пра іх ніхто пўтніга слова ні скажыць.

Бязульнічаць, бязульстваваць, бязуліцца незак. неадабр. Гультаяваць, разгульваць. **Бязульнічыюць** абоя Пітраковы, ні за што ні бяруцца здзельцы, палкі дроў рыськяпіць ня хочуць. Я дужа ні стану глядзець, што вўчыный, у мяне многа бязульнічыць ня будзіць. Раз пычаў бязульствывыць, то нызад трудна пірядзелывыць. А ці мы ні знаім, сколька яе лабрэт бязульствывыў, ні хацеў відра вады прінесць. Столька ўрэмя яны бязулюцца, паліц ап паліц ні ўдарілі, а сколька сена можна было пу кустах ныкасіць.

Бяленджанне н. неадабр. Нудная балбатня. Ні хачу я Мыланкіныга бяленджыньня слухыць, ці йна пўтняя скажыць што-небудзь.

Бялендзіць незак. неадабр. Балбатаць нудна, павольна. Што іна там бяленьдзіць, раз гной вазіў, то, верна, і пасеіць, цэлый жа дзень вазіў.

Бялёвы прым. Адбелены (пра палатно, тканіну, вырабы з такой тканіны). Марья, бувала, як нашыіць хлыпцам бялёвых рубашык, яны як дубы йдуць. Зь бялёвыга пылытна што хочыш палучыцца. Памяніш. **бялёвенькій.** Бялёвінькія пылаценчыкі разьвешыла сушыць, красівыя.

Бяльмастый, бяльматый прым. груб. 1. З бяльмом на воку. Чаго яшчэ твой більмастый ні ў сваё дзела нос уторкыць. Іхный більматый нечыга тут вылачыўся, ні знаю, што яму нада было. 2 перан. Залішне цікаўны. Дужа ты більмастый стаў, меншы нада любапытнічыць. Ня будзь такім більматым, нос можыш прішчаміць ці на лбу схваціш.

Бяльмачча, бельмаччо н. груб. Вочы. Ні вытрішчай більмачча, ні длі цябе гатовілі. Ідзі хуць більмачча прамый, як людзі. Прулупі більмаччо, ці ты знаіш, ікая пыра, а ў цябе карова ў пуні рывець.

Бяскішкій прым. абраж. Худы, тонкі. А мяне ваш бяскішкій ні разу ні аныцірісуваў. Ныйшла сабе жыніха нейкыга бяскішкыга.

Бяспамятлівый прым. Бяспамятны. Чаго ты біспамітлівый такей, табе ж ясна рустулкува́лі, як іціць ны За-речча, а ты ны Сьвітазерья пашоў.

Бяспросыпна прysl. Беспрасыпна. Судкі бяспросып-

на спалі — так вибіліся зы нядзелю. Яго толька ні будзі, бяспросыпна прасьпіць троя судык пыдряд.

Бяспросыпный прым. Беспрасыпны. У цябе ўсігда бяспросыпный сон.

Бяспутнасць 1 ж. Няўдальства. Трахім доўга ны тваю бяспутнысьць любувацца ня будзіць, жыва дасьць табе места. 2 м. і ж. Няўдаліца. Не ўжо, што ён зы бяспутнысьць, луччы ні гываріць. Зыдылася бяспутнысьць, сколька зь ёю Каця нугурювалася!

Бяспутні прым. Няўдалы. Усігда ён быў бяспутні і ні талкуй ты мне большы пры яго нічога. Твой Сярёжка бяспутні, як ты ні хвалі.

Бяспутнік м. Няўдаліца. Што ты рыскавыіш, ці я сьма ні знаю: ён быў пасьледні бяспутнік у дзярэўні. **Бяспутніца ж.** Відзіш, як буваіць на сьвеці: і матка талковыя, і бацька хызыін — пушукаць толька, а дычка ўрадзілыся бяспутніца.

Бяспутства, бяспутствіе н. Няўдальства. Нагледзіўся я ў прошлым гаду на іх бяспутства, ні знаю, ці піраўчыць хто-небудзь калі такіх. Усё аць сям'і завісіць, ні было пуця ў сям'е, паэтаму і зь дзяцей бяспутства плувець, а каб вухрілі ў сям'е, саўсем ба другой толк быў.

Бяспуцце н., бяспуціца ж. 1. Беспарадак, няўдальства. Раз пашло бяспуцця ў сям'е, толку ня жджы, ні дажджэсься. Яны троху ветрыныя, а Сямён крепка ў рукі ні ўзяў, пышла і пышла бяспуціца. 2. Няўдаліца. Прыжыла бяспуцця ны сваю гылаву, ён зысьвістаў — паехыў, а етый маліц, як палена дубовыя, зь ім ні ў пір ні ў вір ні ў добрыя людзі. Ні маліц, а бяспуціца, толку зь ім ні найдзіш. Абця бяспуціцы, як матка, так і дычка.

Бяштаннік м. неадабр. Гультай, абібок. З вашым біштаньнікым путня дзеўка і гываріць ні стانیць. Ці ён за што ўзяца хочыць, прыжывець век біштаньнікым.

Бяштанны прым. іран. Гультаяваты. Гультай біштанный цігаіцца, глядзіць, каб хто пыкарміў. **Бяштання каманда жарт.** Дзеці, дзетвара. Ну-ка, біштанныя кыманда, пыра пыднімацца, ужо зайтрук стаіць ны стале.

Бяшчасце н. Нешанцаванне, адсутнасць шчасця. І рупытныя, і стыряцільныя былі, а бішшчасьця іх нудушыла, прямиа душыла, аткуль якая горя, усё было на іх гылаву.

В

Вава ж. *дзіц.* Боль, болька. Нільзя трогыць агня, будзіць вава. **Памянш.** ваўка, вавачка. Во відзіш, як з нажом балывыцца, ваўка ны пальчыку і кроў ідзець. Айдзе ж ты зьдзелыў такую вавычку, а малінькій мой!

Вад м. Перашкода, мулянне. Вад нейкій цябе поріць, спакою німа пысядзець ціха. Ці ў табе вад завёўся, што ты верцісься, як ны іголокых.

Вадавозка м. Калёсы або сані для падвозкі вады, вадавозня. Дзьве ношкі сена і выдавозкыю дывязеш. **Выдавозка** — ета і калёсы, і сані старінькія, вады с калодзіжа прывезьць. **Памянш.** вадавозачка. Чуць лініць выдавозычка, каткі рышышымыталіся, ручкі ні дзіржацца. **Выдавозычка** рызваліцца, тут трошку зьяляныцца нада.

Ваджэннік м. Той, хто водзіць. Якей зь яго ваджэньнік, есьлі ён к каню, к мордзі пыдыйціць байцца. **Ваджэнніца ж.** Зымарілыся ваджэньніца, ногі пыкалола пы камльжских, біс прывычкі, знаіш, як больна.

Важджаннік м. Той, хто чапляе лейцы да аброці. Якей сь цябе выжджэньнік, калі ты ды канёвыя морды чуць дыстаеш. **Важджанніца ж.** І зь мяне тыкая выжджэньніца, як сь цябе: пуўчыса кулупаюся, пакуля найду, што к чаму прічаниць.

Важджаць незак. Чапляць лейцы да аброці. **Цяперя,** знаіш, якея яны растуць, кыня выжджэць ня ўмеюць, на ўсём гатовым сідзяць. **Важджацца незак.** Чапляцца да аброці (пра лейцы), дазваляць чапляць лейцы да аброці (пра каня). Ці знаіш ты, як запрежныый конь выжджэцца? Ня дужа ён хочыць выжджэцца.

Важэнне н. Возка. Што толку з вашыга важэньня, кылі вы ныклалі вазы, а на іх дождж, прівізіце — усё дно пірсцшывыць нада.

Важэннік м. Возчык. Учора твае важэньнікі ні пірваліся, па трі вазкі прівязьлі, дождж зыкапыў і атпрглі. **Важэнніца ж.** Як, важэньніца, на новыі рабоці, ціжалеі, чым лі цілят, ай ныравіцца?

Вазграва, вазгравіста прысл. Брудна, запэцкана. Лі тваіх шайк усігда вызгрява й вызгрява, як прібраць ня можыш. Ну нягож, ты чысыцінька і акуратнінька ўсігда прібіраіш, толька ны масту вызгрявіста, — кажный дзень.

Вазгравенне, вазграўленне н. Пэцканне. Не ўжо,

куры, ня буду я цярьпець ваша вызгрявіньня, я вас січас палкыю пугурю ач шайкі. І кыла печы вызгряўліньня, і лі стыла прыбраць нада, вы ні глідзіце нічога.

Вазграватый прым. Ліпкі, няўдалы, брудны. Не, ні хваліся, хлеб твой пулучыўся вызгріва́тый, у харошыя хызайкі так ні бувайць. Увесь мост вызгріва́тый.

Вазгравіць незак. Пэцкаць. Ці ты нарошня вызгрявіш, ці што ты дзельіш, ныкв́акліш, што ні ступіць будзіць. **Вазгравіцца незак.** Квэцацца, пэцкацца. Толька што быў пызадзелыный, пызамўрзыный, пірядзела, а ён узноў вызгравіцца, ці я ж намыюся, ці ныпрыбіраюся за ім.

Вазгравый, вазгравісты прым. Ліпкі, няўдалы, брудны (пра печыва). Вызгря́выя нейкія ў цябе бліны. Хлеб вызгря́вый, к нажу ліпніць. Вызгря́выя ікая-то твыя каша, ныйўрад ці будуць яе есьць. Тэй хлеб быў нічога, а етый саўсім вызгравісты́й, ці ўчынка вінувата, ці мука, толька гаворюць: мука як мука, а калі паходзіць па ёй пыганыя рука... Каб ты быў троху меншы вызгравый!

Вазграціць, вазгроціць незак. Пэцкаць. Пыстаў курам ны дваре, яны пыдзяўбўць, нашто табе мост вызгряціць. Харошыя, харошыя ладкі, рот троху вазгрё́цюць, а тады пыпалошчыш і нічога. **Вазграціцца, вазгроціцца незак.** Пэцкацца. Скарей сыбірайся, будзіш зь естыю ірундой вызгряціцца два часы. Каб ты меншы тут вазгрё́ціўся, луччы было б.

Вазгротнік м. Пэцкаль. Кв́акліцца вазгрётнік і квакліцца, і ны масту бульба, і ну грудзях, і дайжа ны гылаве,— і сьмяецца, рад. **Вазгротніца ж.** Была ты вазгрётніца і астанесься, ці ў цябе уремя німа, каб прыбраць, прыгледзіць усё.

Вазіць незак. перан. Соўгаць. Глянё ты ны яго: возіць рукавом пы сальному сталу, к чаму етый рукаў будзіць.

Вазярына ж. Невялікае возера або мясціна, дзе было возера. Кыла іх дзярэйні ёсьць нескылька вызарін, вясною рыба нуплува́іць, астаецца, а тады яе ловюць. Вязярі́на зырысла явырым, зь вясны выда троху дзяржыцца, а тады высыхаіць. Памянш. **вазярынка.** Я нейкіх кароў кылы вызарінкі відзіў, можа, і ваша там.

Вайстрак м. Востры прадмет, востры канец. Унаце́мку на нейкій выйстра́к плячом узб́іўся, прыкалоўся, кроў цікла.

Вайстрака, вайстраком *присл.* Вострым канцом. Як пусьціць кылячок вайстріка, каб трошку, пряма б у Стася мог прабіць. Прытырчака нейкыя вайстрыком тарчыць, прыкалоцца можна.

Вайстрэннік, вастрэннік *м.* Той, хто вострыць. Стыраўцільна ўзяўся вайстрэннік, пілка будзіць, як агонь. Посьлі твайго вастрэнніка тапор яшчэ большы пугнеў. **Вайстрэнніца, вастрэнніца** *ж.* Зь мяне знаіш ікая вайстрэнніца, жала брусом пацёрла, пацёрла, а тапор усё дно ні сякець. Во табе, вастрэнніца, луччый сьпіцыяліст.

Валаводзенне *н.* Важданіна, валаводжанне. Цяпе ля пеньсію дзельюць біз усякыга вылаводзіньня. Ні нывавіцца мне вылаводзіньня, ужо ці то, ці то, каб зразу гварілі.

Валавянка *ж.* Ваўнянка (грыб). У нас выльвянкі толькі атварівыюць, атварівыюць і солюць, а так варіць — яны горькі, ня возьміш есьць. Памянш. **валавяначка.** Бувала, нывалю сваім выльвянычык мыладзенькіх, так смашны з галычкымі.

Валакіціца *незак.* Распачынаць важданіну. Эта ня хочыцца вылакціціца, ато б усё эта можна было рыскыпаць. Столька ўрэмя мы вылакціціліся з бумажкымі, пакуля ўсё пулучылі.

Валакічанне *н.* Важданіна. Хваціла мне вылакчыньня, пакуля я бумажкі пысыбрала, пакуля пыпатнісывылі, пызывірлі.

Валам *присл.* Навалам. Што яны стогнуць, ня слухый, у іх быгаства вальым. У Анькі адзёжы вальым, і дзеці ні паносюць усяе.

Валантыранне *н.* Валакіцтва. Я валантыріньня сайсім ні люблю, па мне так: хырашэнька падумый і рішай, каб ні пірэшывыць.

Валантырыца *незак.* Важдацца, валаводзіць. Яны ац самыя зімы валантыбіруюца зь естыю хатыю: сяньня прыдаюць, зайтра ні прыдаюць, то едуць, то ня едуць — яны самі ні знаюць, чаго хочуць.

Валасастый, валасастый *прим.* Валасаты. Нейкія госьці вылысастыя выпріехылі к Аксюці, ідуць — дык валосься ны плічах рызьлігаіцца, во мода пышла. Ішоў тут нейкій вылысастый, што глядзець ніпрятна, пывярнуў у правулык зы Кацінымі.

Валасасцік *м.* іран. Хлопец з доўгімі валасамі. Пят-

лы во такея атпўсьцюць і ходзюць вылысасьцікі зарос-
лыя, глядзець ня хочыцца.

Валасатка ж. іран. Жанчына з непрычасанымі вала-
самі. Дайжа ні прідумыіш, ны каго эта вылысатка па-
хожа, на нейкыю абізьяну, а ні ны дзяўчонку, касмоцьця
руспўсьціла, што сьвету ня відзіць.

Валасень м. Нагцяеда. Выласень — дужа гадкыя ба-
лезня, як уесца, пальцы пыкалечыць. Эта ў цябе ны
пальцы выласень, пыглядзіш, выласень.

Валасініна ж. Асобны волас. З бырыдаўкі тарчыць
адна выласініна. У яго ніплахей чуб: нескылька выласі-
нін сьперіду вісіць, а ўся гылыва голая, як бубін. Па-
мянш. **валасінінка.** Штук дзесіць выласінінык тарчыць
пад носым, во і вусы ўсе.

Валачыльшчык м. Баранавальшчык па засеянаму. Як
дужа суха, вылачыльшчыкым дыстаецца, пыхадзі-ка цэ-
лый дзень з борынымі пы камльжжы ды пы пылішчы.

Валачыльшчыца ж. Я пышла за борынымі верна сь сямі
гадоў, хуць ікая зь мяне была і скырадзьбітка, і выла-
чыльшчыца, сыма зь вяршок, коні ня слухыюць, — дыва-
лыся.

Валеннік м. 1. Той, хто валіць лес. Ідзіця, валеньнікі,
ды глядзіця, каб вас там соснымі ні пыпрідаўлівыла.
2. Шапавал. Ня дужа сьпецный валеньнік твой Грішыч-
ка, во ў горыдзі быў шупувал, во эта сьпец!

Валка ж. 1. Збіванне валёнак. Самі ў нас ніхто ні
валіць, аддаюць у валку. Ікая ж эта валка, што ўсё сук-
но сьвіціцца. 2. Валюшня. У горыдзі валілі, ну зы Са-
жом луччыя валка, там работыў дужа сьпецный мась-
цір.

Валоўскій прым. Валошскі. Я мάλінькыю дужа лю-
біла валоўскія арехі, дзед, бувала, паедзіць у горыд,
купіць, і я б'ю мылатком ны парогі.

Валтужанне н. Валтузня. Нагледзіліся на іх валтў-
жыньня, жывая указэя была, усе жываты пынырвалі.

Валхвенне н. Пялегаванне, песты. Дужа мне эта валх-
веньня ні ныравіцца, ты сыма рызбальіш мальца, што
ён ні к чорту станіць. Дзяцей гадуў біз валхвеньня, у
строгысьці дзяржы.

Вальня ж. Валюшня. Ні пыдвязла мне сяньня: панёс
сукно зваліць, а вальня зачыніта, піряўчот нейкій, ці
рвізія.

Валэнданне н. Цяганіна, валакіта. Большы я ні ста-

ну вашим валэндыньнім любувацца, паленым пугурю на поля гультаёў.

Валяць *незак.* 1. Качаць у брудзе. Ты пы масту ні выляй булычку, бярі у ручку і еж. Новыю цацку пы гязі выляіць. 2 перан. Моцна біць. Дывай яго утраіх выляць, чуць ён выкруціўся, во табе й здаровый. 3. Дзейнічаць (звыч. заг. лад). Выляй пряма на тую йгрудыну, там будзіць сьцёжычка. Выляйця ацсюль біз аглядкі! Дык што, резиць вербу? — Выляйця!

Варажбічка *ж.* Варажбітка. Сь цябе выражбічка, як зь мяне мытаріст. Цыганкі — такея выражбічкі: у адной хаці распросіць пры каго-небудзь, а тады ідзець туды і ўгадыць.

Варажэннік *м.* Той, хто варожыць або каму варожаць. Выражэньнікі ўселіся кругом стыла, стол ім ножкымі пастукыіць. Што ж табе, выражэньнік, скызала цыганка? **Варажэнніца** *ж.* Другая ныйшлася выражэньніца, трясцы іна знаіць што-небудзь. Пышла выражэньніца наша з Мушына нейкыя смутныя.

Варацілка *м. і ж. іран.* Дзеяч. Нашыму вырацілку брыгады мала, яму каб у рывоні кымандывыць. Ну й вырацілка быў ба, жалка, уласьці яму ні даюць. **Вараціцелка** *ж.* Польша тыкая ўжо была выраціцілка, што куды там, большы сьмага рыспыріджалыся. Ты б харошыю выраціцілкую была, толька табе кіруваць ні даюць.

Варзёкала *м. і ж.* Той, хто пэцкае. А йдзі ты, варзёкыла, ат мяне, ні ныдыдай. Пылядзі, ікая варзёкыла: ныляпіла, ныляпіла бульбы і садзіцца.

Варзёканне *н.* Пэцканне. Ну куды ж глядзець ны такая варзёкынья! Ну вас абейх з варзёкыньнім з вашим, я пайду.

Варзёканнік *м.* Той, хто пэцкае. Ці наеўся, варзёкыньнік, толька хадзі с тряпкою зы табаю ды пыцьцірай кругом цябе. **Варзёканніца** *ж.* Чаго ж ты еткыя варзёкыньніца, акурятній ляпі і маж, ато мыста ні дамыісься послі цябе.

Варзёкаць *незак.* Пэцкаць. Мый як нада, варзёкыць я і бись цябе ўмею. Сядзіць і варзёкыіць ны масту. **Варзёкацца** *незак.* Пэцкацца. Чаго ты столька варзёкыісься лі гаршкоў? Варзёкыіцца у гязі кажнюю мінуту, ня згледзіш. **Варзёкнуць** *зак.* Пэцнуць. Глядзі, рукавом варзёкніш пы загнету, на што плацьця станіць пахожа.

Варзёкнуца зак. **Пэцнуца**. Тама гліна толька што была налепліна, а ты боным варзёкнуўся, новы пінжак пызадзелый увесь.

Варзёпа 1 м. і ж. **Пэцкала**. Ты варзёпыю быў і астаніся, ты сваіх прывычык ні міняіш. 2 ж. Бруд, пэцканне. Рызьвялі варзёпу, ні ўвайціць, ні стаць нійдзе. **Варзёпка** ж. **Пэцкала**. Ікая ж ты варзёпка нікурятныя, ці відзіш, як тут наквэцына, а ты становісься.

Варзёпала, варзёпкала м. і ж. **Пэцкала**. Ну варзёпыла ты, варзёпыла, ці табе вочы ня сьвецяць: зыварзёпыла мост і чыстыю адзежыну кідыйш. Кылі варзёпкыла возьміца за дзела, луччы атыйдзі.

Варзёпанне, варзёпканне н. **Пэцканне**. Дзелыйці-ка вы біз варзёпыньня, ныварзёпыліся там большы некуды. Як ты глядзіш ны яго варзёпкыньня, ты ж учи, дукуй, як луччы нада.

Варзёпаннік, варзёпканнік м. **Пэцкала**. Мыляр, мыляр — варзёпыньнік, а ні мыляр, паквэцыў, паквэцыў сьцены, а высахлі — сталі плямымі. К путной рабоці варзёпкыньніка ні путпускай: будзіш пірядзелывыць. **Варзёпанніца, варзёпканніца** ж. Ну хто ж ты, варзёпыньніца і большы ніхто, у цябе дайжа кохта у нейкыя цеста вьквыцына. Січас табе на помышч прібягіць другая варзёпкыньніца, дзела шуганець!

Варзёпаць, варзёпкаць незак. **Пэцкаць**. Нашто ты лайку варзёпыіш, ці я ўсьлед зы табою кажныю мінуту мыць буду. Кылі варзёпкыць абы-як, луччы саўсім ня дзелый. **Варзёпаца, варзёпкаца** незак. **Пэцкаца**. С адным чугунком раньня варзёпыіца, а каб табе сям'ю на рукі ды скыта повін двор. Полы варзёпкыюца апшайку, пыдаткні ці пыдвяжы як-то. **Варзёпнуць** зак. **Пэцнуць**. Не ўвы шта варзёпнуў локыць, усё дно як у сальныя што-то. Січас нос у сажу варзёпніш. **Варзёпнуца** зак. **Пэцнуца**. Варзёпнісься лі скыўрады, а сала, яно ж ні тмуваіца. Варзёпніца ў цеста каленкымі і рызглідаіць: што йта такая?

Варонае н. **Варанае**. Якея прісмакі ня будуць, дык варёныя ўсігда нада. Біз варёныга многа ні ныжывеш, язву якую пытхвациш, а тады ня жыціль.

Варухнуць зак. перан. **Крануць**. На первы ўзгляд кажыца, што йта пірастройка, а вурухні-ка ўсё, на цэлыя лета работы, ды якея работы. У сьвет вурухніць з наседжыныга места нялэхка. **Варухнуца** зак. перан.

Крануцца. Былі вурухнуліся ўсёю дзярэйню ехыць, а тады адзін па дным нызад: жалка ўсё сваё кідыць.

Ваўкаўня ж. Непрыязнасць, адкрытая нянавісць. Нейкая выўкыўня ў іх зывілася, німа ладу каторый год. Заестьць цябе выўкыўня, кылі ты ні піраменісься ў сваёй жызьні.

Ваўкоўня ж. Вялікае або недагледжанае памяшканне. Нашто табе ваўкоўню рызвядзіць ны дваццыць аршын, сь кім ты жыць у ёй будзіш? Ты йдзі жыць у тую ваўкоўню, калець там.

Вахмістрня ж. іран. Уладалюбная жанчына. Ты была б вахмістріню, ого. якою, толька рыспырджацца нечым. Ідзі ўжо, твоя вахмістрня зьлізаіць з машыны, пасобіш.

Вашаком, вашакомец, вашакомнік, вашакомшчык м. іран. Задавака, вихваляка. Што Лыўрінёнык рысказы-выў, дык ета вышаком, ён і ні такая можыць ныгываріць, ну, відна, троху праўды ў яго ёсьць. Такей вышакоміць, рыскажыць — як рызрісуіць, што ў яго быгства нямерныя і грошы няшчытыныя. Ізвесныя вышакомцы, я ні аднаго іхныга слова слухыць ні хачу. Я на тых вышакомнікыў і глядзець ба ні стала, а Тайкі яны дужа пыныравіліся, і ніхай любуіцца на іх. Первы сьцепіні быў вышакомшчык, чаго ат яго толька ні нагледзіліся.

Вашакомка, вашакомніца, вашакомшчыца ж. Ну ці ты Платоніхіныя вышакомкі ні знаіш, як рысхваліцца, ікая йна мысьцяріца і работніца, дык луччы ў сьвеці німа. Сыма іна нічога, ціхыя дзейка, а прііжджала сь сёстрымі, старей зы яе, — якея ж яны вышакомніцы! Нікрасіва такою вышакомшчыцыю быць, ты вядзі сябе, як і ўсе, каб ныт табою ні сьміяліся.

Вашакомістый прым. Такі, які задаецца, вихваляецца. Вышакомістыя хлопцы, самі сабе цаны ні знаюць. С такімі вышакомістымі пыгаворіш, дык ныпраўду падумыіш, што ніізьвесна хто піріт табою.

Вашакоміць, вашакоміцца, вашакомнічаць, вашакомнічацца незак. іран. Задавацца, вихваляцца. Як у чарку нюхнуў, і пашоў вышакоміць: ух, я луччы ўсіх. Каб ён меншы вышакоміўся, саўсім ба другога атнашэнія і к яму было. А якей толк, што яны вышакоміліся, як быраны? Нечыга вышакомнічыць, нада зы работу брацца, ёсьць троху сьвылкі, дзіркі ў пуні апторкый, быракі нада дачысьціць, дос ім выляцца. Вышакомнічыцца яны

любуюць, только за ета хлебым ніхто ня корміць, а пад'есць яны глідзяць, каб смашней.

Вашакомства, вашакомнічанне н. іран. Задаванне, выхваляння. Я ня меншы нагледзіліся ны яго вышакомства, ён сябе пычытаіць луччы ўсіх на сьвеці. Дужа праціўна ны тваё вышакомнічыньня глядзець,— во чаго іна атвырачывыіцца.

Вашанос м. іран. Задавака. Лаўрінчыкаў сын, ого якей вышанос, мы ныдзікува́ліся ны яго зыдываньня: пряма ня чўствыіць, пы якому ён сьвету ходзіць. **Вашаноска** ж. Ты думыіш, іна прайду гаворіць, што ў іх усё ета ёсьць, ета вышаноска тыкая, каб только пыхваліцца хуць ба чым-небудзь.

Вашапруд, вашапруднік м. іран. Задавака, вычвараннік. Хто цябе ні знаіць, ты вышапрўд ізьвесный. Вышапруды вы, вышапруды, айдзе вы тую работу відзілі, што ізыкамі трепліця. Бацька твой быў вышапрўднік, і ты еткій самы зыдыва́ла, ні тря́сцы німа, а хвальбы — як у яго зылатэ́я горы усяго ўсякыга ныкля́джына. Узмацн. **вашапрудзіна**. Во ўжо вышапрўдзіна, ты пыгладзі, што ён только вытвыряіць. Павеліч. **вашапрудзішча**. Такей жа вышапрўдзішча, каб только яму пудурачыца. **Вашапрудка, вашапрудніца** ж. Ікраз тыкая сама вышапрўдка, як мама, той тожа нійдзе места ні було. Ідзі ты ўжо, йдзі, вышапрўдніца, сы сваім быгаствым, ты ішчэ на сьвеці наўчы́ся жыць, а тады бацькывым дабром рыспыріжа́йся.

Вашапруддзе н. іран. 1. Задаванне, вычваранне. Такей шка́ріда, а сколько ў ём вышапрўдзьдзя! Пойдзім, ні хачу я ны яго вышапрудзьдзя глядзець. 2 зб. Задавакі. Лаўріныва вышапрўдзьдзя пашло, пряма ні знаюць, пы якому яны сьвету ходзюць.

Вашапрудзіць, вашапрудзіца, вашапруднічаць, вашапруднічаца незак. іран. Задаваца, вычвараць. З гніду чылавека, а вышапрўдзіць як станіць, дык ого! Вышапрўдзіца, як тата, у таго тожа еткыя прывычка была. Хто луччы Каці ўмеў вышапрўднічыць? — ніхто ня ўмеў, ці мы ні знаім, а ты яе пычынаіш рысхва́лівыць. Кыравёнку прыдаў і вышапрўднічы́цца: быгач,— за ме́сіц распы́сьціць, пратру́біць і будзіць пу людзях цмы́гыць пляцёрку пірхваціць.

Вашапрудный прым. іран. Такі, які любіць задаваца, вычвараць. Кылі чылавек вышапрўдный, зь ім луччы

ні зв'язывицца. Усе яны вышапрўдныя, зы каторыга ні хваіць.

Вашапрудства, вашапруднічанне, вашапруджанне н. іран. Задаванне, вычваранне. Ня столька таго чылавека, сколька вышапрўдства, ну, а як хто ні знаіць, дык падумиць, што і ныпраўду гірой. А ну яго зь яго вышапрўднічыньнім, ніяк ужо ні піраўчыш, кылі змалку такей урадзіўся. Я нагледзілыся ны Васілёва вышапрўджыньня, пыглядзі ты, кылі дужа аныцірэсна.

Вашапут, вашапутнік м. іран. Задавака, вычвараннік. Нада ж, і ў Ганны такей вышапўт урадзіўся, ніза што б ні падумала, што яе сын такім можыць быць. Троху разьехаліся нашы вышапуты, пыцішэла ў дзярэйні. Па кім ён пашоў, етый вышапўтнік, бацька яго сайсім ні такей быў. **Вашапутка, вашапутніца ж.** Чыя ж эта вышапўтка выкрўчыіцца, пы ліцу я нешта ні пызнаю. Ніхай такея вышапўтніцы часта сеюцца, ды рэдка ўсходзюць.

Вашапутный прым. іран. Такі, які любіць задавацца. Скажы свайму вышапўтному, што ны яго дуры ня дужа хочыцца глядзець.

Вашапуціцца незак. іран. Задавацца, вычвараць. Яны там вышапуціліся чуць ні ды раньня, самі ні зналі як.

Вашапуцце н. іран. 1. Задаванне, вычваранне. У пўтніга чылавека такога вышапўцьця ня будзіць. 2 зб. Задавакі. Айт, вічарінка, адно вышапўцьця сыбярэцца, будуць выкрўчывыцца.

Вашапучанне н. іран. Задаванне, вычваранне. Я ўсякыга вышапўчыньня навідзілыся, што ты мне пру Сумусёнка рысказыіш.

Вашчоный дзеепрым. Вошчаны. Вашчоныя ніткі і прыцягывиць ляхчэй, і яны многа кряпчэйшыя, вашчы.

Ваявацца незак. Мучыцца ў працы, прыкладваць вялікія намаганні. Ніхай ба ён тут згареў на месьці, етый пень, каб я столька над ім вуюваўся. Кыпай, кыпай, вуюваўся, вуюваўся, а сыціна бах і аб'ехала.

Векаўшчына ж. Шматгадовы набытак (гаспадарка, спадчына). Эта вы цяперя мыладыя самі сабе зырыбляіця, а стырікі як жылі, яны пры вікаўшчыну думылі, каб сынам было, каб унукым астывалыся. У наша ўрэмя ны вікаўшчыну ніхто ні надзеіцца. Памянш. **векаўшчынка.** Ён прікаціў, думыў, тута вікаўшчынка яму будзіць, а тута бізь яго рыспырядзіліся.

Вербіна ж. Асобная верба. Ету вербіну каб зываліў, трі б вазы дроў було. Нескілька вербін сьмехым уторнуў, а яны якея дзерівы ўзяліся! Памянш. **вербінка.** Нешта вербінка на ўглу ня йдзець у рост.

Верзяя м. і ж. Балбатун, пляткар. **Узмацн. верзяіна.** У каго ён, такой вірзяіна, урадзіўся? К старысьці ты поўною вірзяіною стала, ну, праўда, у цябе і ў мыладэя язык быў нізыбársывыный. **Павеліч. верзяішча.** Хто паверіць хуць ны каплю твайму вірзяішчу, таго і сымаго чылавекым ні низавеш.

Верхнік м. Верхняе адзенне, верхняя крышка і г. д. **Верхнік зьнімі,** а малыю юшычкыю зылажы хырашэнька ўсярэдык. Ськідай верхнік, ужо цёпла. **Памянш. верхнічак.** Была калодычка німудренькыя, думыў, пару верхнічкыў вырізыць.

Ветрагонне, ветрагонства н. Бязладдзе, непарадак. Каб жа пуць зь яго быў якей, не, адно вітрагоньня. Вітрагоньня ты маё, ніпуцьцё, с табою і богу нагрешыш, і людзей насьмешыш. Раз у гылаве вітрагонства, то якей можыць быць толк у жызьні.

Ветранік, ветрагонец, ветрагоннік м. неадабр. Бяздумны чалавек, ветрагон. Як жа на ветрініка надзеіцца, ён пыбішчаіць і тут жа забудзіць, яму і ні ў гылаве твае прозьбы. Ш чыйго ты пріродзьдэя хызяіна хочыш, і дзед быў вітрагонцым, і бацька, во й дзеці па іх пашлі. Каб чылавек путнэй пунаўся, ніхай ба брала, а вітрагоньніка я і ў хату ні пушчу, ніхай луччы ў дзеўкых вякуіць. **Ветраніца, ветрагонніца ж.** Ні нада зь ветріныцю звязывыцца. Каб табе чылавек ета скызаў, ато ж ветрініца. Ікраз тыкая вітрагоньніца, як матка, у тае вечна у гылаве вецір сьвістаў.

Вечарынашнік м. Ахвотнік да вечарынак. Некуды ўжо вічарінышнікі згываріліся, ну ім каб хто ріпнуў хуць ны мятле ці ў пабітыю заслонку ударіў. Коля дужа джогій быў вічарінышнік. **Вечарынашніца ж.** Во вічарінышніцы нашы суботу ў скрысеньня, суботу ў скрысеньня, кажныю нядзелю, нійдзе ў акругі ні прапўсьцюць скокі.

Веяннік м. Веяльшчык. Веіньніку дыстаецца, пысядзі-ка дзень у пылі, веіць нада пад вецір, уся пыль у вочы, нікому ета нісмашна. **Веянніца ж.** Ікая зь мяне веіньніца, ну відзіла, як мушчыны кідаюць лупатычкыю, і я так мыхаю, некуды ліцяць зірнаты.

Віканне н. Выкрыкванне. Ніхто зь іх ніякыга вікынья ня чуў, ну а калі чулі, чаго яны ні маглі пыгледзець.

Вікаць незак. Падаваць крыклівы голас. Ага, надзейся, будзіць ён і пікыць, і вікыць,— ён слова проця нычальства ні скажыць, ета хітрец ішчэ тэй. **Вікнуць** зак. Падаць крыклівы голас. Я гляджу: яны круціюцца, круціюцца, каб хто пікнуў, каб хто вікнуў. Вазьму ў рукі, што ня вікніш.

Віліна ж. Развілка. Я думыў, віліна пойдзіць ны саху, а йна треснутыя, нічога ні пулучаіцца, ня будзіць дзіржацца. Памянш. **вілінка.** С самыга кымля атреж палкі дзьве на дровы, а зь вілінкі палучыцца пацсошычык.

Вілістый прым. Вілаваты. Вілістыя дзеріва на досткі піліць ня стоіць, іх ні пустругаіш. Ікая вілістыя бярэза, выкальціцца ува ўсе бакі!

Вільготыванне н. Выгода, прывольнае, бесклапотнае жыццё. Прывіклі жыць у вільготывыньні, мутырна брацца зы работу. Мінулыся вільготывыньня, крекчуць ны аборку, што само ня косіцца.

Вінаполька ж. Дзяржаўная лаўка ў мінулым для гандлю гарэлкай. Калі-то вінаполькі зваліся, казённюю гарелку там прыдывалі. Хто знаў дарожку у вінапольку, тэй жыцілім ня быў. Памянш. **вінаполічка.** Ета твой знакаміц вінаполічку дзіржаў?

Вінаход м. Празмерна рухомы чалавек (звычай. дзіця). Ну ў удайся вінаход, ні аднае мінутычкі спакойна ні пысядзіць, цэлы дзень бегыць, носіцца, круціцца, угамоньня яму німа.

Вінаходства н. Празмерная рухавасць. Пряма нейкыя вінахоцтва сядзіць у дзяўчонкі, ніякыга сўдзіржу ні знаіць.

Вінтом прысл. Па кругу, кругам. Віхырь як падніміцца, вінтом круціцца ўверх. Вінтом верціцца бальіўнік цэлы дзень.

Вірлы мн. груб. Вочы. Няцёсыный, бясовісны, вірлы ўстаіць, зіркыць.

Вісажыр м. Сузор'е. Вун кучка зорік, ета у нас вісажыр завецца.

Вісачына ж. Вышыня. Тыкая вісачына, а ён ходзіць худзь ба што, я каб глянула ўніз аттуля, і самлела б. Я ны вісачыне ні работы ў ба, гылыва кружыцца.

Віскатня ж. Віскатанне. Як справілі, віскатню, було хуць з двыра бягі. Віскатні як наслўхыісься, пойдзіш ачумелый.

Вітнік м. Той, хто займаецца віццём. Зырабoтыўся вітнік, што й абедыць ня ідзець. Вітнік наш круціў, круціў суваі, пакуля заснуў с ключкамі. **Вітніца ж.** Я гляджу, што ты вітніца ня хужы мушчыны, круцінькыя вярёвычка пулучаіцца.

Вогірнічанне, вогірства н. Задаванне, фанабэрства. А нагледзілыся я ны тваё вогірнічыньня, ідзі, другім пыказывый. Ты ўчыся трошку бяз вогірнічыньня апхадзіцца. Дужа ў табе многа вогірства, каб і меншы, ня хужы было б.

Вогірнічаць, вогірнічацца, вогірстваваць незак. Задавацца, фанабэрыцца. Вогірнічылі ўсё лета ны дзяреўні, зыдач было ні сышчытаць: як жа, у сьвеці два месяцы прублукуняліся. Так быў пычай вогірнічыцца, што с кукішым ні пытхадзі. Трошку падніміцца — тожа будзіць вогірствывыць, як старшый, яны дужа мысьціра ны зыдываньня.

Вогірскій прым. Фанабэрысты. Пынасьёнык — вогірскій хлопіц. Кудрічані — вогірскія малыцы, яны ўмеюць сябе пыкызаць.

Волік, волічак м. перан. гумар. Сыты, распешчаны малады чалавек. Ладный волік рузгудуваўся, нічога сёстры дыглідаюць. Ніхай-ка твае волікі троху пыкашыюць. Вырыс волічык зы бацькіною сьпіною.

Вольшына ж. Алешына. Харошыя была вольшына і ссохла. Трі вольшыны сьпілілі і воз ныклалі.

Вомарак м. Галавакружэнне, непрытомнасць. Вот іду і нічога, нічога, а тады нейкій вомырык, вомырык пывядзець у гылаве, ажно дренна дзелыіцца і туман у выцах.

Вомег м., вомега ж. Штосьці нясмачнае, непрыдатнае да яды. Ні прідумыйш, што табе нада, вомігу ўжо хваціў ба. Аднае вомігі табе ні хвытаіць. Вомігі ім толька нада.

Вопад м. абур. Пагібель. Ніхай на іх вопыд ны тваіх хваліных. Ты даўно жджэш ны мяне вопыду якога.

Вопрамець прысл. Надзвычай шпарка, імкліва. Ляцеў аттуля вопрыміць, сам ні знаў куды. Кінуйся вопрыміць ат іх.

Вотлаз м. Адставанне. Я табе січас дам вотлыз, ты

ат мяне аччэпісься. Лезіць ка мне бяз вотлызу, ну палучыць калі-небудзь.

Воўк м. Воўк. Узмацн. **ваўчуга, ваўчына.** Бег па полю ваўчўга, з ладнага цялёнка, такей любую скаціну парьвець. Знаіш, ваўчыну пыцстрылілі, бальшўшчыга-бальшўшчыга, толька ён ўцёк. Павеліч. **ваўчышча.** Ваўчышча ж жырыбёнка прыг к каню, конь на дыбы ды ўбок, аглыбля крэх, я як зыкічу: туга, туга — воўк у кусты і ўцёк.

Воўна ж. Воўна. Памянш. **вовенка, воўначка, вовеначка.** Пірамью вовінку, пірісушў, нада ныпрясць ну чулкі і ны вязёнкi. Харошыя воўнычка, доўгінькыя і тонінькыя-тонінькыя. Вовінычку ні кідай, зьлямчыцца, акуратнінька складзі і павесь.

Вошчуп'ю прысл. Вобмацкам. Ці ня вошчуп'ю ты грібы шукаіш, што пацёмкымі бягіш у лес. Зыпалі сьвет, тута вошчуп'ю нічога ні найдзіш.

Вуглавiк м. Вуглавы крук у страсе. Як вешыюць крjуча, вуглавiк усігда выбіраюць кряпчэйшыі, ны яго вес большыі ны рагў. Памянш. **вуглавiчок.** Ну вуглывiчок цяжыль большыя, з двух бакоў, ён нада, каб крепкiй быў.

Вугол м. Вугал, куток. Вугол ад гароду у пуні крепка падгнiў. Смяццё у вугол ні сыбіраюць, а выносюць. Памянш. **вугалок, вугольчык, вугалочак.** Я мячыкі у вугольчыку вiдзiла. Ці ні твае вязёнкi пуд вугалочыкым ны зямле лiжаць?

Вуднуць зак. 1. Украсi са спрытам. Карзiнычку пыстаў у мяшок ды сеным прiкрыі, ато вуднўць і ні замецiш. Тыкая скобля лоўкiнькыя была — нiма, вуднўлі прiма зь бярьвенья і нiкога чужога ні было, кажыцца, ўсе свае. 2. Ударыць рэзка. Як вуднець ладна, другой раз ня будзiш пыцскiкывыць.

Вузёл м. Вузел. Вузёл зыцягнуўся, што хут ты яго зубамі грызi. Вузёл выстрынiць, ні туды ні нызад ні пыцягнiш. Памянш. **вузельчык, вузельчык.** Вузельчыкі нада пырызвьязывыць, яны церць будуць. Ат вузельчыка намулiла і балiць, красьнець стала.

Вуйма м. Мноства. Табе ні бiда, у цябе вўйма раднi, пыдбiгаць, пы быразёнкi выбiруць, во і ўся бульба. Павеліч. **вўмiшча.** Ёх жа вўмiшча пы акругi, зьбеглiся атаўсюль, за дзень хату самшiлі, склалi і яшчэ на пуню зыкыпалi шўльля.

Вулдыр м. Пухір. *Па ўсёй руке пашлі вулдырі, дайжа ны плячэ пуйскакывылі, ці ні ат укусу ета якога-небудзь. Памянш. вулдырок, вулдырочак. Малінькій вулдырэк, ну дужа балючый, каб ня рожжа прікінулыся. Пашлі якея-то вулдыречыкі, ач чаго б яны былі. Узмацн. вулдырына. Во якей вулдыріна ўскачыў ат кіятку, акуратней нада. Вулдыра н. зб. Вулдырьра пасела ны ныгах, чулка ні надзець, ці мазыць нада чым-то, ці вьпыріць хырашэнька.*

Вумнасць, вумственнасць ж. Розум, разважлівасць. *Вумнысьці ў яго німа ніякія, хто ны каго захочыць патпець — пытпець і ён: так, так, і пы плячу ляскай. Вумствіннысьцю бог цябе ні абідзіў, кылі што айдзе плоха ляжыць, тваіх рук, пішы, ні мінець, на ета ты ціряшчур вумствінін.*

Вумственный прым. Разумны, разважлівы. *Ня можыць быць, каб Каця такая здзелыла, іна вумствінныя баба. Каб ты быў вумствінны хлопіц, такей ба ірунды ні гываріў.*

Вуравень м. Грунтава. *Верхнія вакенца ў вурыўні разьбілыся, цяперя стыякі ні памеріш; ці яны роўна стыяць, ці не.*

Вурзнуць зак. 1. Ударыць. *Усё ўходу ні было, а як вурзнулі, тады пыцішэў.* 2. Рэзка адштурхнуць. *Як вурзніць Пынаську аць сябе, тэй і пыляцеў дыгары тырмашкымі.* **Вурзнуца зак.** *Моцна ўдарыцца. Глядзі, наўзныч вурзнісься затылком ап каменьня, тады будзіш знаць баўлыства. Дурачыліся ны стагу, пыкаціліся, як вурзнуліся, пывязло, што ні на вілкі.*

Вусастый прым. Вусаты. *Ахрем такей быў вусастый, вусы закручыны ўверх, бравый мужык. Памянш. вусасценькій.* *Яны цяперя ўсе вусасцінькія, адзь зямлі чуць пыдняўся і ўжо тарчыць мох пад носым.*

Вуханне, вухканне н. Трывожнае рохканне. *Ета пырысяты гуляюць так, балуюцца: вух, вух адзін аднаму і пабеглі, ну дам я ім прўціка з вухыньнім, бігаць жа у гряды. Я табе дам вухкыньня, я пыкажу як карыта варочыць.*

Вухар м. Зух, хват. *Як тута былі адны меншыя, ён вўхыр быў куды там, а цяперя пыцішэў, уняўся, ня чутна стала.*

Вухарскій прым. Зухаваты. *Ты вўхырскій хлопіц, ну*

і Сяргей жа ня лыкым шыт. Шка́ріда шкарідыю, від толька дужа вухы́рскій.

Вухарства н. Зухаватасць. Ву́хырьства у іх дужа многа было. Каб хто найшоўся уняць вас умесьці з вухы́рствам вашым.

Вухаць, вухаць незак. Трывожна рохкаць. Пацьсьвінкі нешта доўга ву́хылі ў пунькі: ці яны чулі каго, ці есьць хацелі, можа, ты мулувата ім вынісла. Нізнакомыя места, кыбанчык нюхнець і ву́хкыіць: куды йта яго прывязьлі? **Вухацца, вухацца** незак. Трывожна рохкаць (пра знаходжанне ў стане дзеяння). Ну чаго, чаго вам ву́хыіцца, вы ж і травы пускублі, і ныпіліся хырашо, сьпіця. Ім ву́хкылыся, што баню пулучылі зы пары́тыю бульбу, — улезьлі скрозь пляцень і дывай быразёнкі гнаць у ряд.

Вушла прысл. Разумна, разважна, дасціпна. У вашым дзелі нада ву́шла пы́дыйціць, нада пы́шывяліць мызкамі, інычы усё пы́ляціць уверьх тырмашкымі, ны адной кыпілінычкі дзяржыцца.

Вушласць н. Розум, развага, дасціпнасць. Каб к яго ву́шлысьці ды яшчэ сіла, ён ба горы зьвярнуў. Якую ты вушлысьць у тумыка хочыш найціць!

Вушлець незак. Станавіцца больш разумным, разважным, дасціпным. Відзіш, як ты ў зіцях вушлець пычай, нада было раныш пайціць.

Вушлый прым. Разумны, разважны, дасціпны. Платон ву́шлый мужык быў, ён ба вас у два шчоты абвёў кругом пальца. Выш. ст. **вушлейшый**. Не, ні гыварі, старік, быў вушлейшы, яго ніхто ні ў чым ні правёў ні разу. Аткуля яны вушлейшыя, так, ізыкі гладка ходзюць, а ці яны што разумныя гыварілі? — трілёду ўсякю. Памянш. **вушленькій**. Ён у цябе ўсігда ву́шлінькій, толька ня мог сыбразіць, што сена пыд дажджом ня сушуць.

Вушна прысл. Вусцішна. У нізнакомым лесі аднаму ўноччы дужа ву́шна. Мушчыны паедуць у ізвоз, я адна як астануся ў хаці, як зьдзельіцца мне вушна.

Выбалець зак. Пашкодзіцца або страціцца ў выніку хваробы (пра вока). Зразу, як зыбалела, г дыктырам ня кінуўся, думыў, прайдзіць, а яно ўсё хужы і хужы, і вы́быліла вока. **Выбалелый** дзеепрым. У яго вока вы́былілыя.

Выбарный прым. Адборны, найлепшы. Вы́бырный іч-

мянёк пыстаў ны пасеў. Мы дужа ня кормім, каб сала
выбырныя, пацешым, пацешым і заб'ём.

Выбарсыванне н. Выцягванне аборы з лапця. *Ні
трацьця вы ўремя з выбарсывыньнім, кідайця так.*

Выбарсываннік м. Той, хто выцягвае аборы з лапця.
*Ні кулунайся, выбарсывыньнік, а цягні. Выбарсыванніца
ж. Ты выбарсывыньніца, усё дно як і радзілыся ёю.*

Выбарсываць незак. Выцягваць аборы з лапця. *Што
тута выбарсывыць, іна рваныя, вузёл ну вузьле, змытай
ды кідай умесці з лапцім у печ. Выбарсывацца незак.
Выцягвацца з лапця (пра абору). Іна была зьвіта ні
абора, а так вярэвычка, ды няроўна, аттаго й ні выбар-
сывыцца. Выбарсаць зак. Выцягнуць аборы з лапця.
Адну абору скора выбырсыў, а другая як запутылыся,
чуць толку даў. Выбарсацца зак. Выцягнуцца з лапця
(пра абору). Сыма ж абораіна ня выбырсыцца, нада ру-
камі ўзяцца. Выбарсываны, выбарсаны дзеепрым. Лі-
жаць вун пыдз загнетым твае лапці, а ці выбарсывы-
ныя — ні знаю, я за іх ні браўся. Вун яны, твае атопкі,
выбырсыны, іх толька ў печ заўтра укінуць.*

Выбіваннік м. Той, хто выбівае, займаецца выбіван-
нем. *Твой выбіваннік расколіць січас ручку, тады бу-
дзіш новую дзельіць, вазьмі сам ды выбі астарожніька.
Выбіванніца ж. Во ўзілася выбіванніца, мяшок ап сыця-
ну рызаб'ець.*

Выбіраннік м. Той, хто выбірае, займаецца выбіран-
нем. *Глядзіця, выбіраннікі, каб бульба ў зямле ні
астывалыся. Будзіць пароць носым твой выбіраннік і
ні ш чым астаніцца. Выбіранніца ж. У тваіх выбіран-
ніц ня столька работы, сколька былбатні самыя пустэя.*

Выбузаваць незак. 1. Змяць, забрудзіць (звыч. пра
адзенне). *Выбузывыў пінжак, што ні пінжак стаў, а
тряпка. Усе плечы выбузывыў у грязь ці ў дзёгыць, ні
дамыісься рубашкі. 2. Выкапаць звыш меры. Выбузывы-
лі ямішчу, як погріб. Сьвіньні выбузуюць яму пыць сыця-
ну і самі вылізуць, туды нада кольля глыбока забіць.
3. Стаміць празмерна. Коні мяне так выбузывылі, чуць
ны ныгах стаю. Выбузавацца зак. 1. Змяцца, забрудзіц-
ца. У што ён выбузывыўся, ідзець грязнюшчый, як чорт.
2. Стаміцца да знямогі. Мы ны сажылкых ладна выбу-
зывыліся, пакуль пнянку дыстывалі. Выбузаваны дзее-
прым. 1. Змяты, заквацаны. Якей жа етый касьцюмчык
выбузывыны! 2. Выкапаны звыш меры. Там ямішча*

вѣбузывына у два чылавекі. 3. Стомлены да знямогі. Што ты ўжо ат яго хочыш, аткуль тая сіла будзіць брацца, ён крепка вѣбузывыный.

Выбухацца зак. 1. Стаміцца, выбіцца з сіл. Вѣбухыліся мы с пнямі, чуць жывэя прікаціліся двору. 2. Вырасці вялікім, моцным. У дзедыву пріроду пашлі, вѣбухыліся хлопцы пы сажню. Усё быў малінькій і малінькій, а тут зы два гады вѣбухыўся мушчынішча, што зьверь.

Вывадзіць незак. Старанна пець. Іхнія дзейкі дужа красіва выводзюць, вашы так пець ня ўмеюць. Ты выводзіш ікраз, як кріклівыя карова.

Выважаны дзеепрым. Запэцканы, вымазаны брудам. Прішоў пад вечыр вѣмызыный, вѣвыжыный, ці ён кычаўся айдзе, ці яго хто кычаў, ці хто яго знаіць, айдзе ён быў і што тваріў.

Выварзёкываць незак. Вымазваць, забруджваць. Айт, нікуратный старік, усякую адзежыну выварзёкывыць. **Выварзёкывацца** незак. Вымазвацца, забруджвацца. Дужа табе нада тут поўзыць, выварзёкывыцца. **Выварзякаць** зак. Вымазаць, забрудзіць. Яй-богу, у дзёгыць вѣвырзікыў сарочку, цяперя ні дамбіісься, чым ты дзёгыць атмыіш. **Выварзякацца** зак. Вымазацца, забрудзіцца. Ён мігым найдзіць у што вѣвырзікыцца. Вывырзікыліся ў пуні, сталі як чэрця гразныя абоя. **Выварзяканы** дзеепрым. Чугун усігда вѣвырзікыный, што ў рукі ні ўзяць, ну большы я ў пуні карміць ня буду, ніхай ны дваре есьць.

Вывухраць, вывухрываць незак. Старанна вучыць, падвучаць. Узілася сваю меншую вывухрэць. Ты луччы сваіх вѣвўхрэвий, а ны маіх ужо ні глядзі. **Вывухрыць** зак. Старанна навучыць, падвучыць. Машка свайго так вѣвухрэла, што па дной масьнічкі ходзіць піряд ёю. Яны к чаму хочыш вѣвухрэюць. **Вывухраны** дзеепрым. Ат Насты пойдзіць вѣвухрэный, раз пунайся к ёй у рукі, то йна ўмеіць розум укладывыць.

Выгаварыванне н., выговор м. Замова. Выгыварывынья паможыць, як хваробі кашыль. Выговор, хто яго знаіць, можа й памог. Я б цябе пугурій ны яго месці с хаты разым з выгаворымі, іна дунець, пуплюець, дык вѣлічыць.

Выгаварываць незак. Вышэптваць замовамі. Сам Навум умеў многа выгыварывыць, і Навуміха лі яго наўчылыся. Пымыгаіць ці не, а рожу у нас выгыварывыюць.

Выгаварыць зак. Вышаптаць замовамі. Рожу каб хто-небудзь выгаварыў. Ці йна выгаварыць, ці кот у вадугаварыць — адзін толк будзіць.

Выгаліць зак. Ачысціць дагала. Пріехалі пыліцэйскія шайкы на дзвюх машынах, выгілілі дзярэўню, ны машыны, ны машыны і паехалі. Ну лужку выгіліў скот, дык калі йна там, трыва тая, атрасцець. **Выгаліцца** зак. Ачысціцца дагала. Уся сьпіна у пулушубку выгілілася, прыма клоччым воўна вылізла і ўсё. **Выгалены** дзеепрым. Так поля выгіліна, разу скубнуць нечыга, нада у кусты гнаць скот.

Выганяне н. Выгнанне. Дужа ты яго нупужайш сваім выгняньнем, ты прагоніш, а ён г другой пойдзіць.

Выганянік, выганяльнік, выганяльшчык м. Той, хто выганяе. Мы етыга выгняльніка пріжмём, што ня пікніць, во яму будзіць выгняньня. Хто цябе баіцца, выгняльнік такей-то найшоўся, ці пынімаіць цябе хуць хто-небудзь? Выгняльшчык ваш сам скарей пыляціць біз выгядкі і ат храбрысьці ат яго мэтлуха ні астаніцца.

Выганяніца, выганяльніца, выганяльшчыца ж. Успакойсь-ка, выгняньніца, што яны табе плахога здзелылі, яны ж праўду скызалі. Так аччитала выгняльніцу ету, што йна навік забудзіцца пры свае гіморы. Устреціла я січас учырашнюю выгняльшчыцу Ныталкіну,—ідзець і атварнулася, у бок гядзіць.

Выгарныванне, выгартыванне н. Выгортванне. Такая выгартывыньня ні па мне, кылі так дзелыць, луччы саўсім ні брацца і аткызацца. Тваё выгартывыньня ны час, а тама мінутныя дзела, бруском два разы падзввінуў і ўсё.

Выгарнываннік, выгартываннік м. Той, хто выгортае. І другей такей самы выгартывыньнік, ат вашыя работы пакуля толку дажджэсься, дык і зыначуіш тут. Дывайця я вам пымагу, выгартывыньнікі, вы пы самы зямля суньця, а трошку ну руках граблі падздэргывыця, тады будзіць ляхчэй. **Выгарныванніца, выгартыванніца** ж. Ідзі-ка пымагі свай выгартывыньніцы, ато йна што-то саўсім зыкыпалыся. Адна выгартывыньніца хырыша, а другая яшчэ луччы, бульбу сунуць, а йна едзіць нызад.

Выгарнываць, выгартываць незак. Выгортаць. Жарнада выгартывыць, вугольля бальшоя будзіць чадзіць, а ждаць уремя німа, бярі вядро. Тута выгартывыць дужа нялойка: ні пыварнуцца нікуды, ні дайжа стаць роўна

ні станіш. **Выгарнывацца, выгартывацца** незак. 1. **Выгортвацца**. Што дзелыіш як ні сваімі рукамі, аттаго й ні **выгартныцца**, сілу як прыкладзеш, усё пулучаіцца. **Подсайсім увесь пыкрышыўся, узыдраўся, і зыла ні выгартныцца**. 2 перан. **Выбірацца**. **Пугусьцюваці-пугусьцювалі, ды пыра выгартнывыцца, людзям ныдыідаць ня дужа лоўка**. Сямёнывы госьці, знаць, **выгартыюцца**, зь нейкімі мяшочыкымі пы двару ходзюць.

Выгваздаць зак. **Вымазаць, запэцкаць**. **І рукі выгвыздаў, і рукавы, і нос, ны каго ты пахож стаў цяперя, ты зірні-ка сам ны сябе у зеркыла**. **Выгваздацца** зак. **Вымазацца, запэцкацца**. Так і хацеўшы ня **выгвыздыісься**. **Пыбляпіліся, выгвыздыліся на вушы, ідуць — пірдзівай іх**. **Выгвазданы** дзеерым. Яму хуць **кажый дзень гыварі пры акуратнысьць, як на вуліцу пашоў, так і іўляіцца выгвыздыный**.

Выграбанны м. Той, хто **выграбае, займаецца выграбаннем**. **Міняюць адзін другога выгрібаньнікі, адзін с погріба, другей у погріб, хочучь к вечыру справіцца**. **Выграбанны** ж. Тама каб баб пяць, а адна **выгрібаньніца будзіць да цёмныга пароцца між кўп'я і ні справіцца**.

Выдзелкі мн. **Штукарства**. Табе **пудыдала за відзілкі ні раз, і сяння тоя самыя будзіць**. **Уніміся сы сваімі відзілкімі, пакуля за ремень ні ўзяўся**.

Выдужыванне н. **Ачуньванне, папраўка пасля хваробы**. Ці будзіць зь яго **выдужывыньня што, ці не, дзень, кажыцца, луччы, а нызайтріга як хваціць гылыва — гвалту крічыць**.

Выдужываць, выдужывацца незак. **Ачуньваць, папраўляцца пасля хваробы**. **Хуць трудна, ну выдужывыюць**. Айт, як ён **выдужывыіць, пысядзіць мінутку ны крываці, зьвесіўшы ногі, і нызад лажыцца**. Ніхто дайжа ні **надзеіўся, што Ікімёнык жыў астанецца, а ён, глядзі ты, выдужывыіцца, ужо на вуліцу выходзіць**. **Выдужаць, выдужацца** зак. **Ачуняць, паправіцца пасля хваробы**. Так цяжола ліжаў, думылі, ўжо ўсё, ня **выскрібіцца, а, глядзі ты, выдужыў**. Вясною **выйдзіць на сонца, пысядзіць, пройдзіць трошку, лі двыра патўпыіць — выдужыіць**. Мой **посьлі ціху чуць выдужыўся, усё было сорык адзін і сорык адзін, брюшнэй ціх, а тады вызвратный**. **Выдужыісься, тады і прііжджай к нам, аддыхнеш, пыправісься**.

Выдумываннік, выдумляннік м. **Выдумшчык**. Ён і ма-

лый быў выдумывыньнік харошый, і цяперя такім астаўся, што хочыш прідумыць. Ты выдумляньнік, як дзіцёнык, што было ні было, будзіш несць, верзьць, у цябе трудна прайды дабіцца. **Выдумыванніца, выдумляніца ж.** Ладныя выдумывыньніца, лухту якую сапрець і будзіць верзьць пустоя. Етый выдумывыньніцы ніхто на грош ня віріць. І ты, тыкая самыя выдумляньніца, як твоя сістра, мы тама ўсе былі і нічога етыга ня відзілі, а Коля ні пытахдзіў дайжа.

Выёрываць незак. Бузаваць, вытоптаваць. *Калі вы пірістаініца пасьцель выёрывыць? Што ўжо яны выёрывыюць за цэлы дзень, зь імі ж ня ўбудзіш.* **Выёрывацца** незак. Бузавацца, таўчыся, падскокваць, круціцца. *Яны ішчэ лі сажылкі выёрывыюцца, пакуль ускочыць туды каторый.* **Выерзаць** зак. Збузаваць, вытаптаць. *Як выёрывыюць за дзінь сяньнік, зь яго ажно салома сыпіцца.* **Выёрзылі** гряду, там нічога ня вырысыціць. **Выерзацца** зак. Набузавацца, натаўчыся, напрыгацца. *Кініш малых адных, як выёрывыюцца, дык у хаці пыл стаўбом стаіць.* **Выёрзыліся** і сьпяць, ціха. **Выерзаны** дзеепрым. *Пасьцілкі настолька выёрзыны, што прямиа ні прідумыш, як к ім пріступіцца, мыць іх.* Яно тута ўсё зы раньня выёрзына.

Выжлукчаны дзеепрым. неадабр. Выпіты. *Усё выжлукчына, нічога ні асталыся. Ты і ныпраўду наверіў, што там нешта асталыся, схадзі пыглядзі, адны выжлукчыныя бутылкі найдзіш.*

Выжмураны дзеепрым. жарт. Выпіты. *Нечыга пра выжмурыныю настоічку спрашывыць, ты хуць етыя бутылкі дальшы пыстаў, ато абейх ні найдзіш.*

Выжыманнік, выжымшчык м. перан. Капрызнік. *Ня будзь выжыманьнік, як дзеўка, сам ты ні знаіш, чаго хочыш, гыварі зразу, ці пойдзіш, ці не.* Будзіць такей жа самы выжымшчык, увесь у маму ўдаўся, дайжа кыртавіць, як іна. **Выжыманніца, выжымшчыца ж.** *І я хырашо помню Антоныву выжыманьніцу, усё ён зы хвастом бегыў, а йна ані пріступу, носым вярцела.* У дзеўках і Каця была выжымшчыца, а як замуж выйшла, дзеці пасыпыліся, айдзе й выжыманьня дзелыся.

Выжымацца незак. перан. Капрызнічаць. *До ўжо выжымацца, цябе просюць па-людзку і пыдыдзі, ня ўкусюць жа цябе тама.*

Вызвездзіцца зак. Ачысціцца ад хмар, стаць ясным,

чыстым (пра неба). Такея ўжо тучы йшлі, думалыся, ім кынца-краю ня будзіць, а к ранню вы́звѣзды́лыся, я выйшла, дык зорічкі вы́трішчыліся пы ўсяму небу.

Вызыбаць зак. 1. Выцягнуць расхістаннем. Воз як зыстрыў, каткі пы самыя восі урезыліся ў грязь, што мы нубуйтува́ліся, чуць-чуць вы́зыбылі. Шула ж хырашо рысьхі́стана, можа, ўчыцьварых вы́зыбы́м як-небудзь. 2 перан. 3 цяжкасцю вызваліць. Пы сваёй дурьсыці ў такую кашу ўляцеў, што ныйряд ці ўдасца яго вы́зыбыць. **Вызыбацца** зак. 1. Выцягнуцца расхістаннем.

Луччы ты аткыпай ету штында́ру як нада, можа, іна й вы́зыбы́цца, ну наръвесься, у ёй сукі ўнізу ці ня ёсьць. 2 перан. 3 цяжкасцю вызваліцца. Крепка зыстрыў, ня вы́зыбы́цца, такея дзялі́ проста з рук ня сходзюць. **Вызыбаны** дзеепрым. Мы й вы́зыбыны́ пень кінулі, на воз ня ўзьлез.

Вызыкаць зак. жарт. Выбегаць. Яны толькі вырвуцца, вы́зыкыюць за ныч усё кругом, у дзісяці дзіры́нях пабудуць. Ну й вы́зыкыла ж ты сяньня, айдзе тоя Пашына, і там пыбыла́, ці многа ж там арехыў?

Выкаблучыванне н. Танцы з выкрутасамі. Пойдзім мы, ныдаела глядзець на іх выкаблұчывы́ння, такея-то хлопцы, зыдыва́кі нішчасныя.

Выкаблучываць, выкаблучывацца незак. Танцаваць спрытна, з выкрутасамі. Мішкіна сі́стра з Андрэ́нычым так ужо выкаблұчывы́лі ны вічарінкі, так вы́дзелывы́лі і ўпрі́сідкі, і ўсяк, аткуль толькі што ў іх бралыся. Любоўць пы́дззыда́цца, выкаблұчывыю́цца, хочуць пы́кызаць, што яны луччы ўсіх.

Выказыванне н. Выдаванне. Што ён мяне вы́кыжыць і ў чом вы́кыжыць, дужа я спужаўся яго вы́ка́звывы́ння.

Выкаланта́рыць зак. неадабр. Абабегаць, выбегаць. За́ ныч, ты зна́іш, ско́лька яны вы́кылы́нтырюць, айдзе яны толькі ні ачы́ну́цца, хочыш — у Суто́кі збегыюць.

Выкалясіць зак. Абабегаць, аб'ездзіць розныя месцы ў наваколлі. Нада ж столькі із-зы ірунды вы́кылісіць, луччы было б ны бызар збегыць. Як паедуць, увесь лес вы́кылісюць, а найдуць, што хочуць.

Выкамыр, выкамы́рнік, выкамы́рываннік, выкамы́ршчык м., выкамы́ра м. і ж. Штукар. Эта быў выкамы́р, што другога такога пы́скаць ды пы́скаць, як станиць што прістыўляць, дык усе с хохыту пылі́гаюць. А ну іх, прыма нысьмяшылі тэя выкамы́рнікі. Я ні разу нійдзе ня

відзіў такога выкамырніка, як Лявоньў большый быў. Ты яшчэ ні знаіш, якей ён выкамыривыньнік, любога пріставіць — і голыс пыдбярэць, і пыкажыць, як ходзіць, і што ты хочыш выдумыйць. Толік ікраз такей выкамыршчык, як бацька яго быў. Сыйшліся выкамыршчыкі, адзін піріда дным дурагу сыпысаюць. Во хто яшчэ быў выкамыра, аткуля ў яго што бралыся. Іна тыкая самыя выкамыра, як мальцы, што-небудзь як прідумыйць, усе пыкатыюцца. **Выкамырка, выкамырніца, выкамыриванніца, выкамыршчыца ж.** Такея выкамыркі, на іх прямиа кожа гаріць, як дытвыряць што, дык ба, кажыцца, ні ў век такога ні прідумый. Ты пыглядзела б, ікая выкамырніца Кулініна дзяўчонка, іна і пірідражніць кажныга, і пірікріўляіць, іна табе пыкажыць, як хто ідзець, як гаворіць, — чаго іна толька ні ўтвыряіць. Пулюбуйцісь-ка на ету выкамыривыньніцу, што іна вытвыряіць, ты прідумый паспробый такое зьдзельцы! Я думала, што Маша слова прыгываріць ня ўмеіць, а йна ж тыкая выкамыршчыца, што куды там, чышчы Сямёна вытвыряіць.

Выкамыры мн., выкамырства, выкамыриванне, выкамырнічанне н. Штукарства. Ну й выкамыры ў чылавека, ён прямиа ня можыць, каб што ні прідумыць і ні сытваріць. Можа, каму-небудзь тваё выкамырства і іньціресна, а мне — не. Што ўжо ўсякія выкамырствы зь яго дзеіліся! Чаго-чаго, а выкамыривыньня зь іх хвытала. І ні хыця рысхахочысься, як увідзіш яго выкамыривыньня. Нысьміяліся мы ныд Андреевым выкамырнічыньнім, дужа ён іньціресна пыказывыў, як Пітраковы ў баню зьбіраюцца. Ні ў кога столька ні было выкамырнічыньня, як у Стыхванёнка, што ўжо ён умеў прітваріць, пірідражніць каго-небудзь, так ніхто ў сьвеці ня ўмеў.

Выкамырываць, выкамырывацца, выкамырыць, выкамырыцца, выкамырнічаць, выкамырнічацца незак. Штукарыць. Доўга тут выкамыривылі, еткія зыдачы, што ныўряд ці ў каго яшчэ такея найдуцца. Як пыдап'юць, пашлі выкамыривыць. Во сьма увідзіш, што січас пычануць выкамыривацца, ці я іх ні знаю, слава богу, прыжыла рядом высімнаццыць гадоў. Ета січас ён ціхінькій, ты пыглядзела б ны яго, як пойдзіць выкамыріць, двынаццыць у кысьцях у яго сядзіць. Гыварілі, ішчэ доўга яны тама выкамыріліся, знаць, толька падзь дзень рызыйшліся, мы й то вярнуліся — пасьці поўныч была. Ці Зьмітрок выкамырнічыіць, як раншы, ай троху ўняўся,

тады ж мы помнім яго: агарык быў куды там. Дужа ўжо яны лішніга выкамырнічыюцца. Ці ты помніш, як Ісай усё ўремя тута выкамырнічыўся, чаго толькі ён ні прыстыўляў.

Выканькываць незак. неадабр. Дакучліва выпрошваць. Як табе ня стыдна канхветы выканькывыць, ты ж бальшэй хлопіц. Доўга дуріліся, нешта ўсё у Просі выканькывылі. **Выканьканы** дзеепрым. Ізвесна, што ён за выканькывыню трыячку купіць.

Выкарчыць зак. перан. Знішчыць дашчэнту. Ніхай яго выкарчыць умесьці сы сватым, каб я к ім хуць нагою ступіў. Каб вас выкарчыла, жыніхоў такіх!

Выкачыванне н. перан. Стары спосаб лячэння ад спалоху. Ні знаю, ці пымыгала каму яе выкачывыння.

Выкачваць незак. перан. 1. Выстаўляць уперад. Ні выкачывый брюха, яно і так ня месціцца, разьейся, як ваперь. 2. Гадаваць. Я і слабінкых пырысятык выкачывыла, ды якая сьвіньні браліся! 3. Лячыць старым спосабам ад спалоху. У нас ранішы Вольга выкачывыла, а цяперя ўжо ніхто ня ўмеіць. **Выкачаць** зак. перан. 1. Забрудзіць качаючыся. Новінкый пінжачок выкычыў у грязь, стаў, як тряпка. 2. Выгадаваць. Сколькі ты за ім глядзела, ты ж усё ны работу і ны работу, баба яго і выкычыла. Доўга сырадоім палілі, глядзелі хырашо, во так і выкычылі. 3. Правесці лячэнне старым спосабам ад спалоху. Можна, ён спужаўся айдзе, можна, яго сыбака пірпужаў, ніхай ба яго Марья выкычыла.

Выкіданнік, выкідываннік м. Той, хто выкідае, займаецца выкіданнем. Зымаріліся выкіданьнікі, сідзяць, курюць, там тыкі гной дужа зьбіт. Глядзі мне, выкідывыньнік найшоўся, кіну січас! **Выкіданніца, выкідыванніца** ж. Шывяліцісь-ка вы скарей, выкіданьніцы, у мяне ўжо ні астаецца снапоў. Муўчаць выкідывыньніцы, можна, яны там заснулі?

Выкручываннік м. Той, хто выкручвае, выкручваецца. Ты ж крепка дзяржы, выкручывыньнік, у грязь ні ўпусці пылытна. Во выкручывыньнік, як ён ну турніку выдзелывыць! **Выкручыванніца** ж. Кіпіць у нашых выкручывыньніц работа, ажно упацелі.

Выламіць зак. перан. Знішчыць дашчэнту. Ня выламіць жа яе хвароба зь яе жаднысьцю! Ніхай іх выкарчыць і выламіць, як яны мне жыць ні даюць!

Выламываннік, выламліваннік м. перан. іран. Кап-

рызнiк. Што йта стала с табою, раниш ты еткiм выламывыньнiкым ня быў. У ваша прiродзьдзя пашоў, увесь чысьцiнька выламлiвыньнiк, як дзядзя быў. **Выламываннiца, выламлiваннiца ж.** Сiчас iна йшчэ ня дужа пынiмаiць, а пiдрасцець — будзiць выламывыньнiца. Ня будзь такою выламлiвыньнiцью, с табою рызгыварiюць, i ты атвець.

Вылетаць зак. перан. Хутка абабегаць. Яны ня толька ў Зяцiцых пабудуць, яны як зыкладуць ат Рылуйшчыны, дык за ныч, чорт iх знаiць, сколько вылiтыюць, ну вiчарiнку айдзе-айдзе пупадуць.

Вылiванне н. Стары спосаб лячэння ад спалоху з выкарыстаннем вады. *Нешта я ня чуў, каб вылiваньня каго злечывыла. Тваё вылiваньня паможыць, як мёртвыму прiпарка.*

Вылiваннiк м. Той, хто вылiвае. *Шухнiш на ногi, вылiваньнiк, i будзiш мокрый хадзiць.* **Вылiваннiца ж.** Жанчына, якая займалася лячэннем вадой. *Каб прутурыў с хаты цябе разым з вылiваньнiцью, во ета быў ба толк.*

Вылiваць незак. перан. Лячыць ад спалоху з выкарыстаннем вады. *Старыя Аксюта вылiвала iспуг: нешта шыптала, тады цiрiзь вiрiцяно лiла ваду i яшчэ неiк лiла, цi т таго, цi нi т таго, а некытырым дзiцям пымыгала.* **Вылiць зак. перан.** Правесцi лячэнне ад спалоху з выкарыстаннем вады. *Калi спужайся, мальца нада вылiць. Ну як ты выльлiш iспуг, етыя бабкi ўжо выдумываюць нiзъвесна што.*

Вылупень м. i ж. груб. Дурань, тупiца. *Найдзiцца мне чылавек, нашто мне ваш вылупiнь. Была вылупiнь i асталыся, у яе i рукi нi к чому ня служуць.*

Вылуплянне, вылуплiванне н. груб. Широкае раскрыванне вачэй, разглядванне. *А каму яе вылупляньня важна, нiхай вылупляiцца, сколько ёй хочыцца. Ета ўсё надзелыла тваё вылуплiвыньня, каб меншы рызiвонiў, i бутылкi былі б цэлы.*

Вылупляннiк м. груб. Той, хто шырока раскрывае вочы, разглядае. *Ну што ты вытрiшчыўся, вылупляньнiк, людзей век ня вiдзiў цi што. Пывялi к Аўдотычкiный нейкыга вылупляньнiка.* **Вылупляннiца ж.** Стаiць вылупляньнiца лi гаршкоў, дужа яны ёй аныцiресны, матка пыслала цубулі купiць, дык кўпiць.

Вылуплястый прым. груб. З вялiкiмi вачамi. *Скажы*

свайму . вылуплястыму, што ніхай толька ні прінясець вожычык, будзіць харош. Памянш. **вылуплясценькій.** Прііжджала зь дзіцямі, нібальшэя такея, вылуплясьцінькія бегылі тута кулу Кузьмы.

Вылупляць, вылупліваць незак. груб. Широка раскрываць (пра вочы). Ішла і ўсё вылупляла бельмы ны наш гароччык. Будзіш вылуплівыць вочы—кыня ў кынаву угоніш, тады пуўдня буйтуйся, выцягывый.

Вымазговываць незак. гумар. Прыдумваць. Доўга ж ты вымазговывыіш, на ком луччы жаніцца, нічога, найдзіш пятлю на шыю. **Вымазгаваць** зак. Прыдумаць. Ну што вы цяперя вьмызгыіця, атлёты мае? Глядзі-ка ты, вьмызгывыў, на ком жаніцца, учора к Айсяёўні ў сваты езьдзіў. **Вымазгавацца** зак. Прыдумацца. Што ў вас вьмызгывылыся нашчот паездкі?

Вымакыванне н. Выбіранне маканнем. Посьлі вымакывыньня вады німа, а так усё сыра, нада, каб пацсохла, складывыць пакуль сюда нічога ні нада.

Вымакываць незак. Выбіраць маканнем. Крыша ня дужа крепкыя, а дождж як зь відра, выда ў засікі ныціклá, я і чарепыла, і тряпкыю выма́кывыла. **Вымакывацца** незак. Выбірацца маканнем. Ня дужа тут выма́кывыіцца. **Вымакаць** зак. Выбраць маканнем. Мае дужа любюць мыладую бульбу гáлычкымі і цубулю тоўчыныю сы сьмітаню, усё пычыстыю зьядуць і сьмітану вьмыкыюць. **Вымакацца** зак. Выбрацца маканнем. Мыкайця, што ня вьмыкыіцца, памыйм. **Вымаканы** дзеепрым. Капуста стаіць нятрогыныя, а сала ўсё вьмыкына.

Вымандзыраны дзеепрым. Выкленчаны, атрыманы ашуканствам. А каму ж ты аддаў вьмындзырыныя канхветкі, як табе ня стыдна дзіцёнка дражніць.

Вымахываць незак. 1. Выкідваць, шпурляць. Нешта ён там усё выма́хывыіць у вакенца. 2 перан. Выдзьмуваць. Хата ну бузгорку стаіць, адна, вецір яе дужа вымахывыіць. **Вымахаць** зак. 1. Вышпурляць. Троху пыкыпáюць, а тады дывай дурачыцца, ну пыўкарзінкі бульбы вьмыхыюць адны ну другіх. 2 перан. Выдзьмуць. Іна ўжо старёнык хата, вецір як усходзіцца, вьмыхыіць, дык халодна. 3 перан. Вырасці. **Вымахацца** зак. 1. Вышпурляцца. Патроху вьмыхыіцца і ета дрібядзень. 2 перан. Стаміцца. Ны казьбе вьмыхыісься крепка, асобінна біс прывыккі. **Вымахнуць** зак. 1. Выкінуць. Палычка тута ліжала, я ні знаў, што йна табе нада, вьмыхнуў. 2 перан.

Вырасці. Зы адно лета вымыхнуў, ты глядзі, якей стаў.

Вымудраннік м. 1. Прывторшчык. *Іван быў такей вымудраннік, чышчы ўсіх, нікога такога ны вымудрання ні было.* 2. Капрызнік. *Усёгда вымудраннікі ў ядзе, нічога ні пьдбяреш на іх.* **Вымудранніца ж.** 1. Прывторшчыца. *Мыладою Манька была вымудранніца на ўсё, бувала, пріставіць каго-небудзь, зыхахочысься.* 2. Капрызніца. *Я сваёй вымудранніцы нічога ні магу пьдбярць зьесць, таго ні хачу, ета ні смашна, ні знаю, чым яе і карміць.*

Вымшыць зак. Добра намшыць. *Вышмылі хату, што ніякій мароз ні страшын, дух ня пройдзіць.* **Вымшаный дзеепрым.** *Баня вымшына крепка і на столь многа насыпына, дух дзяржыцца і нызайтрга. У нас вымшыный айчарнічык быў.*

Вымякаць незак. Вымочвацца, адмочвацца. *Ні аднаго мішкі пуд рукамі німа, грязныя посьлі бульбы, нымачыла, вымікаюць. Айдзе трошку лашчынка, выда вясною сыбіраіцца і жыта вымікаіць, калі нібыльшая лашчынка, дык гыняюць быразьнікі.*

Выніманнік м. Той, хто вымае, дастае. *Ну паспробыйка, выніманнік, што ў цябе палучыцца, мыя рука сьціплёным ні вылазіць.* **Выніманніца ж.** *Выніманніца ты малінькыя, у цябе ручка кароцінька, ні дыстаніш.*

Выпараджанне н. Падрыхтоўка, зборы. *Ці доўга ішчэ будзіць тваё выпырэджаньня, пыра йціць. Як пычанеца выпырэджаньня, пра ўсё зубуваюць.*

Выпарадзіцца зак. Падрыхтавацца, сабрацца. *Сяньня ўжо я ні знаю, куды яны выпырэдзіліся. Выпырэдзіцца куды-небудзь і кытанулі.*

Выперазаць зак. 1. Выцягнуць з штаноў (пра рэмень). *Ремінь выпірэж ды прікруці мяшок.* 2. Моцна сцэбануць, хвоснуць. *Цірэсьядзельнікым як выпірэжу, і места будзіць табе, і ўсё!*

Выплаціцца зак. Расплаціцца, выплаціць. *Мы с пычычаньнім выплыціліся ішчэ летыся. Ні знаю, калі я з дуўгамі выплычуся, пыныхвытаў усюдых, сяджу як у шыўках. А ён тады выплыціўся, рышычытаўся, і яго ні трысуць.*

Выпсень м. і ж. абразж. Састарэлая асоба. *Пыцягнуўся Мікілаіхін выпсень чаго-то пыц сажылкі с касою, ці ні нагледзіў бічывічкі, на іх дужа ядомыя атаўка. Твой*

выпсінь усігда дураті поріць, дзяўчонк трогыць, дзяўчонкі яму нада. Ай, выпсінь, куды ёй цягнуцца у тоя Зылачэва.

Выпсець зак. абраз. Састарыцца, знелюдзець. *Выпсій сайсім, а ўсё з дуратою ні ўнімаіцца. Скора ты выпсійш і нікому ні нада будзіш.*

Выпужаць, выпугаць зак. Перапалохаць. Як жа ты мяне выпужыў, я ўжо думала, ета нівісь хто, можа, якей воўк прыгнуй. Так мяне пыліцэйскія выпугылі тады, стаю, кылачўся ўся і сыма ні знаю, ці я жыва, ці ўжо на том сьвеці. **Выпужацца, выпугацца** зак. Напалохацца, набрацца страху. Цігаюцца яны айдзе-зря, выпужыюцца, тады вазіся зь імі, вылачы пы дыктырах ды пы хвірчылаў. Адзін ён такою гразою выпугыіцца большы некуды, ніхай ба хуць к Алёніным пабег ды пысядзеў. **Выпужаный, выпуганый** дзеепрым. Ці ты сыма ня відзіш, ета дзяўчонычка выпужыныя, каб Нінка тут была, іна б вбілічыла, іна дужа сьпецна ат іспугу лечыць. Етый дзіцёнык выпугыный, яй-богу, выпугыный, ножкымі дрыгыць, ручкі раськініць, рыскрываіцца і стогніць.

Выпусканнік м. Той, хто выпускае, займаецца выпусканнем. Глянь-ка сам, ато тэй выпуска́ньнік пыччыняіць пуні разым, а цялёнык прыгніць ціріс прясла і пойдзіць гуляць пы грідаў. **Выпусканніца** ж. Тожа мне выпуска́ньніца, вароцыў як нада аччыніць ня можыць.

Выпылівацца незак. Выбівацца (пра пыл). Ня дужа тваё тряхоля выпылівыіцца, нада було утапіць у шайку, ніхай ба вымікла.

Выручаннік м. Той, хто выручае. С Кывалёнка ніплахей выруча́ньнік, ён ні днаго выручыў. Пынадзейся ны такога выруча́ньніка! **Выручанніца** ж. Січас яшчэ адна выруча́ньніца пыбягіць, дасць помышчы.

Выручка ж. Выгода, разлік. Ныйряд ці будзіць яму віручка ехыць з вамі. Німа мне віручкі січас выбіраіцца, пыцяплеіць троху, тады пыгляджу.

Вырушна прысл. Выгодна, з выгодай. Вірушна купіў пырысятык, яны сяньня ня доргі былі. Мне ня будзіць вирушна цяперь прыдываць карову.

Вырушний прым. Выгодны. Сяньня ў цябе вірушныя прыдажа была. Ня дужа ета вирушныя дзела пыглідаць ну чужоя.

Вырываннік м. Той, хто вырывае, займаецца вырываннем. Не, вырыва́ньнік, тута ні тыкая сіла нада, тута

нада, каб ты і яшчэ троя такіх, тады б вырвылі. **Вырыванніца** ж. Эх ты, вырыва́ньніца, куст апкыпа́ць нада кругом, а тады цягнуць.

Высеверыць, высеверыцца, высеўрыцца зак. Высахнуць на ветры, на марозе. *Пінька вы́сіві́ріла за зіму пыць сьцяною, атхлупла, пасьці мяць ні нада. Ліцо вы́сіві́рылася ны марозі, на ветрі, ажно кожа шулушыцца, а рукі ж, бувайць, у ваду уторніш, з мокрымі ны мароз выскычыш. Ну, твой лён пыць сьцяною вы́сіўры́ўся, што пылатно ні нада будзіць бяліць.*

Выселка ж. Высяленне. *Вы́сілку я хырашо помню. На вы́сілкі на той кулачок пьд бачок і лягу.*

Выскаляннік м. Выскаляка. *Сідзяць выскыля́ньнікі, зубы прыдаюць, ім толька каб пысьміяцца нат кім-нібудзь.* **Выскалянніца** ж. Як вам ня стыдна ныц старым чылавекам сьміяцца, выскыля́ньніцы вы.

Выскараджыванне н. Стараннае баранаванне. *Во ета выскыра́джывы́нья, роўні́нка, чысьці́нка, ні сьлі́дка нійдзе, відна работа хызіяна.*

Выскараджываць незак. Выбараноўваць. Як зря я ня кіну, я люблю выскыра́джывыць хырашо, тады і поля раўней, і жаць луччы, і луччы расьцець. **Выскараджывацца** незак. Выбараноўвацца. *Калі успахына як нада, яно і выскыра́джыі́цца луччы, а калі глутбі́рі узьвернуць, іх і борынымі пулумаць трудна.* **Выскарадзіць** зак. Выбаранаваць. *Калі ён бярецца, поля вы́скыры́дзіць, як пух, глыбжы ліжаць ня будуць, пыскародзіць, а тады камлыжжа пырызьбі́ваі́ць і ўзноў скародзіць.* **Выскарадзіцца** зак. Выбаранавацца. *Харошымі быры́намі любоя поля вы́скыры́дзіцца, а есьлі лымачыну зыпрягеш,—якоя ж ета скыраджэ́нья.* **Выскараджываный, выскараджаный** дзеепрым. Нічога тут ні выскыра́джывына, борынымі разы пы два праехына, пуруўняна трошку, а тут ішчэ нада хырашэ́нка пыскыра́дзіць. Кыла боркы́ў камлыжжа было, а Колін ма́ліц хырашо зьдзелы́ў, выскыра́джына, аж ныга то́ніць.

Выскрыпываць незак. Выстуджваць частым адчыннаннем дзвярэй. *Ні выскры́пывы́йця хату, духу сайсім ні астаецца, тапі і тапі грубку, а дровы суру́ватыя, ня дужа хочуць гарець.* **Выскрыпывацца** незак. Выстуджвацца частым адчыннаннем дзвярэй. *Я ўжо дужа ні хаджу холыдым, а ўсё дно ж нада і кыравё́нкі даць, і пырасё́нка пыкарміць, і курям сыпнуць,—ходзіш, хата выскры́пы-*

выіцца. Выскрыпаць зак. Выстудзіць частым адчыняннем дзвярэй. Адзін за дным, адзін за дным, туды-нызад, дзвері ні пысьпіваюць зычыняцца, выскріпыюць к вечыру хату, як і печ ня топліна саўсім. **Выскрыпацца зак.** Выстудзіцца частым адчыняннем дзвярэй. Дзеці пымінутна бегыюць туды-нызад, туды-нызад, хата к вечыру выскріпыіцца і халодна. **Выскрыпаны** дзеерым. Нада трошку прыкласьць на ныч, хата саўсім выскріпына, халодна спаць будзіць.

Выскубаннік, выскубываннік м. Той, хто выскубвае, займаецца выскубваннем. *Твае выскубаннікі дужа прітна ўзяліся.* Сядзіць выскўбывыньнік, надуўся, воўну рысьцягыіць. **Выскубанніца, выскубыванніца ж.** Нешта ў мае выскубанніцы медлінна дзела пьдзьвігаіцца. Наша выскўбывыньніца ўжо сьпіць над воўною.

Выскяпыванне, выскяпліванне, выскепліванне н. Выколванне. Уніміся ты з выськяпывыньнім сваім, дзельць табе большы нечыга, займіся вун чым нада. На што ж такая ніпуцёвыя выськяплівыньня, каб хто спрасіў у цябе, ці сам у сябе каб спрасіў. Разьві ж так дзельнюць, нікудышныя выськеплівыньня.

Выскяпываць, выскяпліваць, выскепліваць незак. Выколваць. Васіль ісь сірядзіны круглячок выськяпывыў, ды ў яго нічога ні пулучылыся. Ён усё выськяплівыў сірядзіну с палкі, пакуля тыпаром пы пальцу, насіся зь лялькыю, зьдзелыў. Я ўсё гляджу, як ты выськеплівыіш етыя круглячкі, выськеплііш ты лоўка, толькі на што яны табе. **Выскяпывацца, выскяплівацца, выскеплівацца незак.** Выколвацца. Зь ёлкі хырашо выськяпывыіцца, а с алешыны ня выйдзіць ні чырта, пакрышыцца. Ну, тут няроўна выськяплііцца, ні палучыцца ў цябе нічога, ета каб роўнінькій целіш пунайся. Я думыў, раз-два цюк, дыў гатова, а тут ня хочыць выськеплівыцца прями, убок цэліцца. **Выскепіць зак.** Выкалаць. Такая пулучылыся ладныя тыпарішчыка, пасьці быў кончыў і на табе — хацеў пытправіць і ны самыі сірядзінкі выськіпіў, — нада вырізаць новыя. **Выскепіцца зак.** Выкалацца. Нада астарожній цісаць, кыла сўка выськіпіцца і прыпаў пьдвалык, айдзе ты другей возьміш.

Выспаць зак. 1. Здолець спаць або заснуць. *Шумаць, гылдзяць, зь імі тут ня высьпіш.* 2. Праспаць. Я б столька выспыць ня змог ба, а ён храпець як забітый.

Выспячча н. Выспяткі. У яго сянья так ні абойдзіц-

ца, висьпнячча палучыць, зарюмзыіць і пойдзіць. Ніхай ба паткнўся, яго б ат'етуля ны висьпняччы вўкыцілі.

Выстагнаць зак. іран. Выпрасіць, прыкідваючыся хворым, бедным. Я знаю, як пычанець канькыць, у ніжы-вога вўстыгніць што хочыш. Вўстыгнуў бутылычку у Полькі, вясёлінкўй сядзіць. **Выстагнацца** зак. Прытвор-на навохкацца. Пыдажджы, дай яму вўстыгныцца, зра-зу ён ня пойдзіць зыпрігаць. Пакуля вўстыгніцца, можна було пяць раз схадзіць і зьдзелыць.

Выстраміць зак. Насарамаціць. Толька ніхай пупа-дзеца на вочы, вўстрымлю, як пасьледнюю паскуду. А ты ні глядзі, ну людзях вўстрым, ніхай пыкрасьнеіць. **Выстрамлений** дзеепрым. Вўстрымлиный прішоў, яму крепка да́лі, за ўсё пулучыў.

Выстыджаць, выстыджываць незак. Сарамациць. Сколька ты яго ні выстыджай, а есьлі у сымаго совісьці ніякія німа, то словы ні памогучь, хут ты над ім нядзелю былбачы. Мыланка іх ні раз выстыджывыла, кажыцца, поймуць, голывы сьхілюць, а цірязь дзень узноў зы сваё. **Выстыдзіць** зак. Насарамаціць. Так ужо Марчыха вў-стыдзіла Антонывыга меншыга, прямиа ні знаў ён, куды вочы дзіваць. Нада було на месці вўстыдзіць, як цюці-ка. **Выстыджаний** дзеепрым. Пашлі вўстыджыныя як мыла зьейшы, Пынасіха іх крепка прыбрала.

Высьцёбываць незак. Выбіваць сцябаннем. Ты мне ня будзіш вочы высьцёбывыць, не, я ды цябе дыбяруся. **Высьцебаць** зак. Выбіць сцябаннем. Ты астаражнўй, так і вока можна вўсьцібыць. Што ты рьвесься, я такую тра-ву пугыю вўсьцібыю. **Высьцебаний** дзеепрым. У Буланы-га вока вўсьцібына.

Высыпаннік м. Той, хто высыпае, займаецца высы-паннем. Ты так тріханеш, высыпаньнік, а вецір усю залу табе ў вочы. Памяниш. **высыпаннічак**. Ах ты, высыпань-нічык, ты ж карзінку ні паверніш. **Высыпанніца** ж. Сь цябе нічога высыпаньніца, уся у перы з гылавы ды пят.

Высыпаць зак. перан. 1. Выплысці (пра колас). Жы-та харошўй рост ныбрала і вўсыпыла роўнінька, колыс у колыс. 2. Выказаць адразу ўсё, што вядома. Кучу но-высьціў нам вўсыпыла, рызьбяріся, айдзе ў яе праўда. **Высыпацца** зак. перан. 1. Выпасці (пра зубы, валасы). Ні днаго зуба ў році ні асталыся, усе вўсыпыліся, пріш-лося ставіць. Як вўсыплюцца зубы, тады увідзіш, як хырашо біз зубой. Валосься вўсыпылыся, лысіна блі-

шчыць. 2. Выйсці гуртам. Пырцізаны ў другім канцэ стрільнулі, дык бобікі, як сыбакі, высыпыліся с хаты і толька былі зы дзяреўню.

Выталаваць зак. Стаптаць, змясіць. Малаы пысярэд гряды сядзіць і так ужо вытылывыла, я ны бярема ды двору,—нада туды дыбрацца, а сяньня ўжо ні рана.

Вытаркыванне, выторкыванне н. Выторкванне, высоўванне. Каб ні тваё вытάρкывыньня, яны б пашлі і пашлі, а так будзіш трілюдзіца цэлый дзень. Уніміціся з выторкывыньнім, ны ражон каторый напоріца, тады вазіся зь вамі, лячыся.

Вытаркываць, выторкываць незак. Выторкваць, высоўваць. Пруцьця дужа ні вытάρкывый, толька шыра-хыцца будзіць. Кылі ня думала прыдываць, нашто было вытάρкывыць, ці была ў цябе, баба, гылыва ны плічах. Далёка ні выторкывый наплеціны, нікрасіва будзіць зьнізу глядзеца. Папробывала выторкывыць сала, дык ні бяруць, свайго хвытаць, а ці мне ж ёсць уремя цэлый дзень тарчэць там,—нызад прінісла, ныпрасна знасіла.

Вытаркывацца, выторкывацца незак. Выторквацца, высоўвацца. Прібівай, каб крук ні вытάρкывыўся. Яму сайсім нечыга было вытаркывыцца. Нікрасіва ты дзелыш: адны жардзіны у кольлі чуць дзіржацца, а другея многа выторкывыюцца, пудруўняй. Нехта тама выторкывыўся с топліным салым, я ні пытахадзіла. **Вытарнуць, вытаркнуць** зак. Выткнуць, высунуць. Ішоў, гылаву зыдраўшы, а Толік вытырнуў пугаўё дзіхцявыя,—калёсы пугаўём мазыў,—Іван шах ап пугаўё, рубец ны шытах ня ччысьціш. Ні прізмушчай дзіцёнка: вытырнуў канхвеціну і нызад схувай. Пыпрібівай крэпка, а канцы вытыркнуў лішніга, нада пыбрізаць, ато чыпляцца будуць. Вытыркні такея боты на бызарі, зразу схваціюць з рукамі і тургувацца ні стануць. **Вытарнуцца, вытаркнуцца** зак. Выткнуцца, высунуцца. Забі ды канца: вытырніцца і будзіць мішаць, усё будзіш зачэплівыцца. Вытырнулыся ш чыснаком, а к яму дайжа ніхто ні патходзіць. Пыглядзі-ка, якей гвозд вытыркнуўся, во й надзень бацінык. Нейкій шымак вытыркнуўся з бабровыю шкуркыю, яго зразу за хобыт, зерібчылі: айдзе ты выбраўзяў?

Вываранне н. Вычваранне. Мы ні раз у сусестві відзілі яго вытвырняньні, старыя, па-мойму, доўга ўсяго етыга царьпець ня будзіць.

Вывтараннік м. Той, хто вычварае, вычвараннік. Ты січас зышчышчэйш, а ты ня відзіла, што зь етых вытвыр'яньнік'у ўсё дабедзьдзя дзеілыся, тады б ты ні зышчычала. **Вывтаранніца ж.** Тыкая вытвыр'яньніца Ты-марка, чаго іна толька ні пріставіць!

Вывтрапываць, вытропываць незак. 1. Старанна апрацоўваць лён трапаннем. Мыя кума умела лён вытр'япывыць. Ты хырашэнька вытр'япывыі лён, с кастрынкымі прясць марудна: выбірай і выбірай. 2 перан. неадабр. Выдаваць, выказваць таямніцу. Ні нада такою ізыкастыю быць, вытр'япыіш, што нада і што ні нада. Што айдзе ні дызнаіцца, усё вытр'япывыць, каб знаць ды ні разьнесць, іна ня можыць. 3 перан. Знясільваць цяжкай працай. Вытр'япывыць сябе, а якей толк зь естыга будзіць, пыдаб'ецца і ні нада ім станіць. А чаго ён будзіць вытр'япывыць сваю сілу, ны каго, скажы?

Вывтрапывацца, вытропывацца незак. 1. Старанна апрацоўвацца трапаннем (пра лён). В'іліжныі лён хырашо і вытр'япывыіцца. Летысь лён быў што нада, а с'ілітніі ні вытр'япывыіцца, ці ні рана яго пыднялі. 2. Знясільвацца ў цяжкай працы. Швагорь твой ні станіць вытр'япывыцца, ён пахлынкыіць туды-нызад, тады пысядзіць с пыпіроскыю і работа ўся. Вытр'япывыіся на іх, яны будуць кыцацца ды пысьміхацца.

Вывтрапаць зак. 1. Апрацаваць лён трапаннем. Було нескылька снапоў лёну, зьмяла і в'ітріпыла. 2. Выбалбатаць. Пра сена пашло ат Аўсеівых, яны зналі і в'ітріпылі, кромі іх ніхто ні знаў нічогычка. 3. Знясіліць цяжкай працай. Ён в'ітріпыў сябе ў мыладэя гады, здароўя пыцір'яў. В'ітріпліш сілу, тады худа будзіць. **Вывтрапацца зак.** 1. Апрацавацца трапаннем (пра лён). Пыдажджэць твой лён, в'ітріпліцца, есьць налівай скарей, мы ж як пызаўтрікылі, і крошкі ў році ні было. 2. Знясілецца ў цяжкай працы. Пір'ястройка нам дылася ў знакі, мы крепка зь ёю в'ітріпыліся, пакуля туды цягнуліся, тады нызад піріцягывыліся. Якей толк, што ты в'ітріпісься, в'ітріпісься й трыпліся, яны ні такея людзі, каб у чом-небудзь пыспыгыдаць.

Вывтрапаныі дзеерым. 1. Апрацаваны трапаннем (пра лён). В'ітріпыныю жменьку я пыклала ў сенцых ны палічку. 2. Знясілены цяжкай працай. Якоя ж у Хведзькі здароўя, ён в'ітріпын,— столька пыработыў за свой век. Як сіла в'ітріпына, ні к чорту чылавек годзін.

Вывтрасаннік м. Той, хто вытрасае, займаецца вытра-

саннем. *Удваіх вытрісáньнікі як возьмуца, ажно шмацьця ляціць зь мяшкоў. Вытрасанніца ж. Зь яе і вытрісáньніца тыкая, ну хуць зы край пьдзяржыцца.*

Вытраскі мн. Тое, што вытраслася (з сена, саломы і інш.). *Пьдзябі вьт́ріскі ў кучу, нашто, каб вяляліся пьд ныгамі, раськідывыліся. Памянш. вытрасачкі. Ні гам-зі вьт́рісычкі, у стрўшынку пусьціш, карова твья ня дужа пьрабёрлівая, папориць носым, пачмыхыіць і зьесьць.*

Вытрасца зак. 1. Вытрасціся. *Во ты шукаў грьбёнку, а йна з твайго шырабўрья вьт́ріслыся.* 2 перан. жарт. Прагаладацца. *Відна, вьт́рісьліся зы дарогу, ныляглі ну крупеню, зы мінуту ўмылацілі, пьдлівала.*

Вытрашчанне н. неадабр. Празмерна ўважлівае прыгляданне. *Я ны яе выт́рішчáньня доўга ня буду любувацца, пашлю пьдалышы і большы нічога.*

Вытрашчыцца зак. перан. Ярка заззяць (пра зоркі, месяц). *Зь вечыра грімела, доўга грімела, а пат поўныч рызыгáла, зорічкі вьт́рішчыліся і кругом ціха-ціха. Месік выт́рішчыўся, відна кругом стала.*

Выхадзіць зак. перан. Стаміць, намардаваць. *Косы войстрыя, мушчыны здаровыя, вь́хыдзілі яны мяне, луччы б я адзін касіў. Запомнюць яны лешчынцўй, крепка іх вь́хыдзілі.*

Выхітрыць зак. Дабіцца хітрыкамі. *Ня можыць быць, каб такей пракўда што-небудзь ня вь́хіт́ріў, ён усё можыць прідумыць.*

Выхлянуць зак. груб. Выліцца, выцечы, выпасці (у праклёнах, зламысных пажаданнях). *Як ён нывьра́ўся майго зы пяць гадоў, дык ніхай зь яго вь́хлініць! Грьблі, вылаклі, цягну́лі і во нывьра́ліся, ныхвьта́ліся, можа, з глоткі папрець, вьхлініць!*

Выцвісьць зак. перан. Схуднець, саслабець. *Так я вь́ліжыла, так ужо вь́цьв́іла, пяць раз ступлю і ўсё, і садзісь, тады ўжо есьць хота стала.*

Выціраннік м. Той, хто выцірае, займаецца выціраннем. *Выціра́ньнікі так узяліся шуваць, што, хочыш, шыбы пьліцяць ат іх работы. Выціранніца ж. Сь цябе ў выціра́ньніца тыкая самыя, як сеіньніца, ну ні ў чом толку німа.*

Выціраць незак. перан. Вытоптваць, вынішчаць (пасевы). *Што ж эта бысытв́а дзелыіць лета, гароды выціраюць.* **Выцерць** зак. Патаптаць, выцерці (пасевы). *Ня столька там чаго найдуць, сколька вь́т́руць гарод, шко-*

ды натворюць. **Выцертый** дзеепрым. Ура́ньні пышла гурочыкый ачшчыпнуць — выцірт гарод, усё дно як тама мясіліся цалюхтынькыю ноч.

Выцісканнік м. Той, хто выціскае, займаецца выцісканнем. Удаіх як возьмуца выцісканьнікі, ня толька выціснуць, а й рыздавуць. **Выцісканніца** ж. Нічога сабе выцісканьніца прідумала у пырваный мяшочык творг класьць: ка́мушык прілажыла — ён і палез у дзірічкі.

Выціўкаць зак. жарт. Акрыяць. Ні бядуй, стыра́я, к вясёне выціўкыць твой Сенька. Во думылі ўвесь, а ён выціўкыў.

Выцягываца незак. перан. 1. Моцна плакаць. 2 груб. Паміраць. Ні хачу таго, хачу етыга, крічыць, ажно выцягвы́цца, ніхай выцягвы́цца, ніхай, дужа я гадзіць буду. Учора выцягвы́ўся, жонка грелкымі спысала, а сяньня узноў зы сваё. **Выцягнуца** зак. перан. груб. Памерці. Ніхай ён выцігні́цца ат мае гылавы, каб ішчэ пы такому нісызна́цільнэму я тушнува́ла. Каб ты выцігну́ўся, каб мае вочы цябе ня відзілі!

Вычарэпываць незак. Вычэрпваць. Ён пычай вычарэпывыць ваду у погрібі, трі разы злазіў, а тады лі дроў зыба́віўся, выда ўся і ўпіталыся. **Вычарэпываца** незак. Вычэрпваца. Як мокрыя лета, у нашых сажылках поўна вады, а як суха, вычарэпываю́цца, іх ба паглыбіць нада, зуплулі. **Вычарапаць** зак. Вычарпаць. Калодзіж даўно ня чышчын, пад вечыр ваду як вычы́рыпыюць, адзін мут астаецца. **Вычарапаца** зак. Вычарпаца. Днём-то ёсьць, а к вечыру выда як вычы́рыпы́цца, адна грязь, горька нада чысьціць калодзіж, ён ішчэ саўсім ня чышчын. **Вычарапаны** дзеепрым. У бітончыку ўся выда вычы́рыпына, ны паліц на дне асталыся, я з бочычкі нывізаў.

Вычыханіць зак. Выліць бесклапотна (звыч. у лазні). Матка як хлынца схувала, адна сходзіць, пасьледнія, памы́цца, а яны як прідуць, як вычы́хынюць, вады німа.

Вышмуляваць зак. Вышмуляць, зашмальцаваць. Куртычку вы́шмулювы́ў, што зы яе ўзя́цца нільга, усё ры́ўна як па нейкыму дзёхцю на ёй езьдзіў. **Вышмуляваца** зак. Вышмуляца, зашмальцаваца. Тута ўсякыя адзёжына вы́шмулю́цца, як ты ні бірягіся. **Вышмуляваны** дзеепрым. Увесь рукаў блішчыць, у нейкыю смалу вы́шмулювын.

Вышчаранне н. перан. неадабр. Здзеклівы смех. Тваё

вышчырэняня ўсім нываела як горькыя редзька і яшчэ хужы.

Вэдзганне н. Пэцканне ў грязь, у цеста і інш. Пыгля-дзела ны яго вэдзгыненья, зу ручонку ды ў хату. Кідай сваё вэдзгыненья, якой жа будзіць бязар — сонца к абедым ідзець.

Вэдзгацца незак. Пэцкацца ў грязь, у цеста і інш. Ны адну мінутычку атварнулася, і малыя ўжо вэдзгыцца у лужыні, па вушы ў грязі. Усё раньня вэдзгылася з ладкымі, нічога здзелыць ня ўспела.

Вэрзанне н. Няўмелая, абыхавая работа. Я й глядзець на еткыя вэрзыньня ні хачу, мне кылі работа, дык каб была работа ныстыяшчыя.

Вэрзаць, вэрзацца незак., неадабр. Рабіць няўмела, абы-як. Як ты вэрзыіш, разві ета пляцення, ня ўмеіш, дык луччы сайсім ні брацца. Пустая дзела прітылку пыставіць у пунькі, а ён дзень вэрзыцца і яшчэ на судкі работы хваціць.

Вядзернік, вядзёрнік м. Вядзёрны чыгунок, гаршчок. У нас была сям'ішча дзёвінаццыць душ, вядзернікі матка пыставіць на дзінь, і ўсё пойдзіць. Вядзернік етый пыцігай у печ ды сь печы, нада меншый чугун купіць. Такой сям'ішчы нада вядзёрнікі ны абед ставіць у печ, гаршчоныхкымі ні накорміся.

Вязаць незак. перан. Рубіць зруб. Вянец зы вяном стырацільна вяжуць, сьпецныя плотнікі. Цэлы дзень адзін вянец візлі, і то крива пулучылася.

Вязнуць незак. перан. Чапляцца, назаліць. Чаго вы вязьніця ды чылывека, што ён вам здзелыў, ні пыныравілыся, што праўду скызаў? Доўга яны вязьлі к Цімоху, пакуля тэй ачышч іх аць сябе.

Вайнуць зак. Павеяць. Вецір як вайнуў, усё раськідыцца, прыкласьць чым цяжолым нада. Ці вецір вайнец, ці ён скажыць — усё роўна адно.

Вякала м. і ж., вяканнік м. неадабр. Крыкун, той, хто беспадстаўна пачынае спрэчкі, крык. Эта пыстыянный вякыла, усё яму ні ныравіцца. Тую вякылу слухыць — луччы абыйціць. А ета ўзноў Андрюшчыхін вякыннік ірвецца, нійдзе ён угамону сабе ні найдзіць. Во яшчэ другой вякыннік нывыдаіць. **Вяканніца ж.** Уніміся, вякынніца, рызьвякылыся, места табе німа, спраўлюся і ныкармлю. Чыя там вякынніца руспусьціла свой язык?

Вялікаднік м. жарт. Той, хто святкуе вялікдзень. *Нашы вялікыднікі учора дуўгува́та сядзелі. Вялікадні́ца ж. Ты глянь-ка, глянь: вялікыдні́цы некуды выпры-віліся, ды прібраліся як! — во хаці ты пуця, каб мушчы-ны ні хадзілі.*

Вялікадня н. Вялікдзень. Кулініна дзяўчонка зыбігала к нам пірід вялікыднім. *Посьлі вялікыдня вы́біру-ся я к сястры́хні, я ўжо даўно сыбіраюся. Памянш. вя-лікадні́ка. Што, кумок, сора вялікыдні́ка, ты ўжо, відна, пыдгатові́ўся?*

Вярзей м. і ж. іран. Хлус, пляткар. *Аднаго мала, дык, наця вам, яшчэ адзін вярзей пы́д'яві́ўся, слухыйця або-іх. Ікая ж іна вярзей пустамалотный! Узмацн. верзя́іна. Такей ужо твой Васіль быў ві́рзяі́на, што пушукаць толька другога такога, бувала, сапрець лухту, што век ба ні прідумы́ў. Павеліч. верзя́ішча. А ні парі ты, ві́р-зяі́шча, моху з балота, ці ты была ў тых Віхряных, ці ты відзіла што-небудзь.*

Вяртлюг м. Скрутак саломы, галінак. *Мы як былі ў Курскый воблысьці, дык там так тапілі: прінясець сало-мы, вяртлю́г скру́цуюць і ў печ, а дроў там німа. Памянш. вертлю́жок. Сядзіць і віртлю́жкі круціць з лазы цэ́лыі дзень.*

Вяртушка ж. Непаседа. *Нійдзе табе, вярту́шка, ні сядзі́ца, найдзі сабе якую-небудзь зыба́ву ды пысядзі ці́ха. Твоя тожа ня меншыя вяртушка была.*

Вярха, верхака прысл. Вярхом. *Лётыюць ві́рхя́, як яны голы́ сабе ні паскру́чывыюць. Ну пысадзі, ён жа тожа хочыць ві́рхя праехыць. Тады ба́цькі як пашлі ны вайну, старейшыя ві́рхыка́ езьдзі́лі-к ім у Сапрыны́ві-чы, яны там троху стыялі. Ві́рхыка ні і́зда, рызаб'е́сься увесь чыста.*

Вярхняк м. Верхняя частка асады акна, дзвярэй. *Дзьвері як аса́джыюць, збоку ставю́ца пріты́лкі, а зьверху кладзе́ца ві́рхня́к. У нас ві́рхнякі над вокны́мі пу́лукруглыя, а ў каго прамэ́я. Памянш. верхня́чок. Малінькі́й ві́рхнячок, а ско́лька я над ім нубуйтува́ўся, як цісанеш, усё ўбок і ўбок, пакручыны́я нейкыя дзе́рва.*

Вярцель 1 м. Скрутак. Скру́туюць вярце́ль іс тряпы́к і гуляюць. 2 перан. м. і ж. Хітрун, махляр. *Во с каго вярце́ль, ён табе усё пі́якруціць, пі́яверніць, дыга́ры ны́гамі пыста́віць і паспробы́й ты дыка́жы яму што-не-будзь. Мы помні́м, ікая іна вярце́ль была. Памянш.*

верцялёк. 1. Скрутачак. *Прыбіры-ка ты ат'етуль свае вірцялькі.* 2. Хітрунчык. *Вірцялёк хлапчонок, увесь у тату пашоў.*

Вяршэнне н. Завершванне (стога, капы). *Нейкыя ваша вяршэння ніхармўзныя, каб ні паехыў увесь верх у етый бок, г дзяреўні.*

Вяхала, вяхкала м. і ж. асудж. Балбатун, крыкун. *Во ўжо тряпло, во ўжо вяхыла, чуў, ня чуў, кызалі яму, ні кызалі — будзіць пустая несць, перць, трілюдзіць. Ні хвалі свайго вяхкылу і ні зуступайся, за дзела нылаілі, зы язык дужа длінный.*

Вяханне, вяхканне н. 1. Брэх. Сыбачонкі таго са шчэпыць, а вяхыньня як з бальшого. *Ета вяхкыньня твайго сыбакі, яго ўсюдых зразу па голысу пызнаіш.* 2 перан. груб. Бесталковая балбатня. *Хто ж яе вяхыньня ні знаіць, усім ныдаела сы сваім ізыкам. А сьціхні зь вяхкыньнім, як зы язык пачэпліныя цэлый дзень!*

Вяхаць, вяхаць незак. 1. Брахаць. *Дужа ўедлівыя сыбачка, хто ня йдзець, усё вяхыць і вяхыць і к ныгам кідыцца.* У тым канцы дужа уедліва сыбакі вяхкылі. 2 перан. груб. Гаварыць, балбатаць. *Нечыга вяхыць, ты там ні была й ня відзіла. Каб ты меншы вяхкыла, лі цябе б і людзі меншы сьміяліся, а твой жа язык ні разу ні змуўкаіць.* **Вяхнуць зак.** 1. Гаўкнуць. *Усюдых ціха, нійдзе нічога ні шылахнецца, сыбака толька нейдзі далёка-далёка вяхнуў.* 2 перан. груб. Сказаць, балбатнуць. *Усігда такей: ні падумыўшы, вяхніць што зря, а тады глядзіць, як рызівон.*

Вяшчуца незак. Прадчувацца. *Мне ета горя даўно вяшчўлыся, я пы пріметых чўствывыла.*

Г

Гаварнуць зак. 1. Пачаць шырока абгаворваць. *Як гыварнулі пра Колю з Надзькыю, ёй дзівацца было некуды.* 2. Сказаць. *Сяньня гыварнуць, а зайтра успакоюцца, дужа я баюся іхныга гывареньня.*

Гаварунка ж. Гаваруха. *Ен, як мамрўк, а йна гыварўнка, вясёлыя, пріветлівыя, дужа вясёлыя мыладуха, усё шчабечыць.*

Гавець незак. 1. Пасціць. *І ны пасты ўжо забылі, і ны піліпыўкі, ніхто цяпера ні гавеіць, а раншы ж і малый*

пост быў, і вялікій пост, скаронныга ня елі. 2 перан. Не задавальняць патрэбы. Ну што, паехала твая, дык гавейш? Ён і раншы ні гавей, ня бойсь ты зы яго.

Гагатня ж. неадабр. Гучны смех, рогат. Аж на вуліцы ваша гыгытня чутна. Што ім атходзіць, сыбярцуца, сыбярцуца, справюць гыгатню і так дзень прі дзень.

Гадаваннік м. Той, хто гадуе, займаецца гадаваннем. Сь цябе ні абы-якей гудуваньнік, ты нугудуваў дзяцей, знаіш, як зь імі абрышчацца. **Гадаванніца ж.** Глядзі, гудуваньніца, зы дзіцёнкым нада глядзець ды глядзець. У вас будуць і ціляты, і пырысяты ў пырядку, з вас гудуваньніцы ніплахея.

Гадавік м. Жывёліна ва ўзросце аднаго года. Здаровый бычанок, гыдавік, а ну пуйтыра года пыказыць. Двух гыдывікоў к свадзьбі забіў, трі дні гулялі ўсёю дзярэўнію. Памянш. гадавічок, гадавічочак. Пыдгладзіла гыдывічка, с крошкыю будзіць, сваё спарней, чым куплёныя. Ай, гыдывічочыка жалка губіць, ніхай пыткычаіцца.

Гаданнік м. Той, хто варожыць, гадае або каму варажаць, гадаюць. Во і вам карты нада, гыданынікі найшліся. Дык айдзе, гыданынікі, яблыкі схуваны? — ні ў жысьць ні дыгыдаіціся. **Гаданніца ж.** Зычыніліся ў той хаці гыданыніцы, верна, пры жыніхоў варажуць. Тута, гыданыніца, гыданынім ні паможыш, вазьмі ды пушукай хырашэнька.

Гаджэнне н. Дагаджанне. Дужа любіць гаджэньня, толька дыгыджаць яму некыму, ніхто слухыць ня хочыць.

Гаджэннік м. Той, хто дагаджае. Не, ня думый, цяпера гаджэньнікыў табе ня будзіць, ня хочыш дзельцы, дык хуць галодный сядзі, і зьесьць ніхто ні зваріць. **Гаджэнніца ж.** Дужа ў іх Прося быльшая гаджэньніца была, а тута за нешта рысваріліся.

Газеціна ж. Адна газета. Во розум у чылавека, з газеціныю у грібы пойдзіць: іна зачэніцца ў кўсьці і пырвалыся. У газеціну зывярні ды пылажы. Памянш. газецінка. Худзь ба якей кусочык газецінкі, зывярнуў бы трощку.

Гайканне н. Крык, галёканне. Ну нягож хто, лырьяныўскія хлопцы пашлі зь вічарінкі, узнялі гайкыньня.

Гайкаць незак. неадабр. Крычаць, галёкаць. Ішлі сы свадзьбы, дык яны тута цэлыі час гайкылі, усё дурачы-

ліся, ні магли *успакоіцца*. **Гайкнуць** *зак.* **Галёкнуць.** Було *ціха, ціха*, а тады як *гайкнулі* *зу кустамі*, мы ажно *пыцскачылі*: што там такая.

Галаднець *незак.* Рабіцца *галодным*. *Не, ня відна*, каб ты *гыладней*, *брюха цірыз* *ремінь піривалііцца* *ні ад голыду*. Ня бойся, што *гыладнеюць*, *луччы пыд'ядуць*.

Галамуз, **галамузнік**, **галамузік м.**, **галамуза м.** і *ж.* **жарт.** Неслух, *свавольнік*. Во *гыламузы* *сыбраліся*, нічога ня *слухуюць*, што ні скажыш, як ні да іх *гаворіцца*. *Нешта* ня дужа ты *ўспыкаівыіш* *сваіх гыламузыў*. Ах ты, *гыламузік*, у чые йта ты *ўчора ігрушы лазіў*? Ну ніхай *толька пупадуцца* мне тыя *гыламуз'нікі*, *кранівыю ныджгаю*. Стой, *гыламуза*, я *цябе січас злаўлю*. *Узмацн.* **галамузіна**. Якей жа ён быў *малый гыламузіна*, нікога ня *слухыў*. **Павеліч.** **галамузішча**. Ну й *гыламузішча* *дзяўчонка*, чаго *толька зь яе ні тваріцца*. **Галамузка ж.** Чышчы *мальцыў гыламузка*, так і *ходзіць* ны *гылаве цэлыў дзень*, так і *ходзіць*.

Галамузіць *незак.* **жарт.** *Сваволіць*. *Нечыга пытхва-лівыць*, *гыламузюць* і *твае харошынькія*. Ці вы тута *слухылі матку*, ай *гыламузілі*?

Галамузый *прым.* 1. Са *збітымі рагамі*. Я *помню*, у іх была *тыкая гыламузыя карова*, ны *мылако нічога была*. *Бегыіць быран гыламузый*. 2 **жарт.** *Непаслухмяны, свавольны*. Ай, *якей жа ён гыламузый*, *дзядзьку і таго ня слухыіць*. *Памянш.* **галамузенькій**. Дужа ты *гыламузінькій* *стаў*, *нада б табе мыхрыча даць*.

Галапоўзік м. **жарт.** **Балаўнік**. Ах ты, *гылапоўзік*, я *цябе січас ныбальнюсь*. *Твае гылапоўзікі* *тожа ня дужа нысідзяць ціха*.

Галапуз м. **жарт.** 1. *Дзіцё*. Твой *гылапуз цэлыў дзень рягочыць*. 2. **Гарэза**, **балаўнік**. *Нада глядзець*, каб тэя *гылапузы* у *гарод* ня *ўлезьлі*, *патруць усё*, што *ёсць*.

Галапупік м. **жарт.** 1. *Дзіця*. *Нада б тваіх гылапупікыў унімаць троху*, дужа *яны многа волі бяруць*. 2. **Гарэза**, **балаўнік**. *Зыйшла я*, а там *поўныя хата гылапупікыў*, *адзін пыд адзін*. **Галапупка ж.** Ах ты, *гылапупка*, *любіш пыбалывыцца з бабыю*.

Галатва ж. 1. *Бяднота*. *Сколька яны жылі*, усё ў іх *гылытва і гылытва*. *Ад гультайства уся гылытва*, што, *яны ны прыпітанія ня могуць заробіць*? 2. **Басякі**. *Тая гылытва* *што хочыш схваціць*.

Галачка ж. *Адвараная бульбіна*. *Адну галычку збела*,

а большы я ні хачу. Галычык нымыкаюцца с салым, пыстыкану мылыка вып'юць і пабеглі.

Галачкамі прысл. Цалкам. Сідзяць кругом чугунка і бульбу галычкымі ядуць, аж насы гнуцца. Малы́й як устаець, кажныя раньня зыказыіць бульбу галычкымі.

Галашчочка ж. жарт. Прыгожая дзяўчынка-падлетак. Пыдрыстаіць гылашчочка, скоро у Варкі адбою ня будзіць ац сватой.

Галдзець, галдзіць незак. асудж. Бязладна і шумна размаўляць. Усе галдзелі, нічога нільзя было пыняць. Ты сьма галдзіш большы ўсіх, а ны мяне варочыіш. Усю ноч сяння галдзілі тут, спаць ні дывалі. Дакуля яны будуць галдзіць, выйдзі ды прыгані.

Галдзёж м., галдзенне н. асудж. Бязладны крык, шум. Пытхаджў і слухыю, чаго ў іх еткій галдзёж. Ны ма́кы-выя зяренца бяды там зьдзелылі, дык пыдніла галдзёж, хуць ат усяго атрыкіся і зь дзярэйні ўцікай. Што ты рызьбяреш у таком галдзеньні, ніхай троху сьціхнуць, тады пыгаворім.

Галіць незак. Абіраць, агаляць. Я прыгываріла, нашто ж вам галіць чылавека ды пасьледніга, дык адзін с прыкладым ка мне, — ну што ты хочыш, ці ў паліцыю хто с совісьцю йшоў.

Галоўка ж. перан. іран. Галава, кіраўнік, арганізатар. Іхнія галоўка Сьціпанёнык, як ён скажыць, так і будзіць. Ён ваша галоўка, бізь яго вы і шагу ня ступіця.

Галубец м. 1. Голуб. Адзін гулубец живець ны дваре. Дужа любіў гулубцоў, пынавешывыў ім карзінык у пуні, яны тама і вядуцца. 2. Зварот старэйшага, пажылога да маладога. Не, гулубец, ня тоя ты гаворіш, я век пражыў — такога ня чуў. Памянш. **галубчык.** Пыкармі галубчыкый.

Галубятнік м., галубятня ж. перан. Жылое або гаспадарчае памяшканне малых памераў. Што ж ты гулубятнік строіш, ны тваю сям'ю нада пра што большыя думыць, і ў цябе ёсьць за што. Ікая ета баня, гулубятня пулучылыся, вісокыя, цесныя, у ёй ні павернісься і дух ня будзіць дзіржаця.

Галузаванне н. Свавольства, балаўство. Ны галу́зы-выньня нада рімушок ці прущік ёмкій, у мяне б я толька глянуў у тэй бок, сядзей ба як шоўкывый.

Галузлівы́й, галузны́й прым. Свавольны, распусны. Ма́лый такей быў галу́злы́вы́й, такей неслух быў, а ця-

перь стаў і совісний, і сьцясьніцільный, як саўсім другой маліц. Што йта сь цябе, хлопіц, дзеіцца, чаго ты стаў такім галўзным?

Галузнік м. Свавольнік, распуснік. Чаго ты расьцеш еткім галўзнікым, скоро я зы цябе вазьмуся, інычы пуця сь цябе ня будзіць саўсім. **Галузніца ж.** Усе зь ёю нянчуцца, вылхвяцца, а йна тыкая галўзніца расьцець, што ўжо цяперя слова ёй ні гыварі.

Галузнічаць, галузіць, галузаваць, галузавацца *незак.* Свавольнічаць, распуснічаць. Нешта ты крепка галўзнічыць узяўся, ужо і бацьку ня слухыіш, нада зы цябе пырядкым брацца. Адных кініш, пойдзіш на дзінь, ну што яны дзельюць, галўзюць, — носюцца, гылыгыляць, прібягіш — усё напіта. Каб у крепкія рукі пупайся, так ба ні галўзывыў, а тут некыму баню даць кажный раз. Як стануць галўзывыцца, ты б за прут ды пруціныю, пруціныю пы ныгах!

Гаяля, гаяляком *присл.* Галышом. Я як вазьму хлузіну, гыліка будзіш ляцець да выгыну біз аглядкі. Што етыму кырапўзу, гыляком бегыць пы хаці. Гыляком пы такой хыладзіні сыгласны кытануць у горыд.

Гамаванне н. Суніманне, супакойванне. Ім ні такая гумуваньня нада, іх аднаго і другога каб хырашэнька бізунчыкым джыгнуй, тады б яны успакойліся.

Гамаваць *незак.* Сунімаць, супакойваць. Рузмудрелі біз бацькі, тэй скоро умеў гумуваць. Гумувалі цябе, ды мала, нада було так укаціць, каб ты нядзелю ня сеў. **Гамавацца** *незак.* Сунімацца, супакойвацца. Я знаю, як яны гамуюцца, возьмісья зы хлыбазіну — аціхнуць, атыйшоў с карзінкыю — яны ўзноў зы сваё, ладна гамуюцца.

Гамбенне н. Прыніжэнне, ганьбаванне. Ніхто ні спужайся іхныга гамбінья, я кылі скажу, дык зумуруюцца.

Гамжэнне н. Забруджванне. Ну як жа глядзець ны ваша гамжэньня, кылі вы нісколька адзежыны ні біргіцё, хто ж вам калі нуспруўляіцца ўсяго ўсякыга.

Гамзатый *прим.* Неакуратны, нехайны. Дужа гымзатый чылавек, нічога ні бірягець, як ён жыць ні сыбіраіцца. Ня будзь гымзатыю, зы сабою можна дагледзіць.

Гамзаць *незак.* Брудзіць, камячыць. Буваіць, і ладныю адзежыну справюць, нічога ні глядзіць, зразу пычынаіць гымзаць. **Гамзацца** *незак.* Брудзіцца, камячыць.

ца. Ты ж прібярі, складзі роўнінька, акуратнінька, нашто кідаць, каб гымз'ялыся.

Гамзіла м. і ж. Неакуратная, нехайная асоба. Якей ты гамзіла стаў, валіш у адну кучу і чыстыя, і грязныя, розвылкі ў цябе ні на грош німа. Зроду была ты гамзіла і астанісься ёю.

Гамонне н. Канец, смерць. Як рускручу, тута табе будзіць гамоньня на месці.

Ганкі мн. Гоні. Падбілыся сіла саўсім, ганкі прайду і садзісь аддыхаць. Редка ў нас хто гаваріў ганкі, гоні стырікі зналі хырашо, а ганкі — так, редка.

Ганянне н. 1. Праследаванне, беганне ўслед з мэтай злавіць. Твайго гынян'ня дужа нехта байца. 2. Акучванне або выворванне бульбы. Ляглі аддыхнуць посьлі гынян'ня, сян'ня яны пыработылі. У цябе такая гынян'ня, што кусты ні вып'ахвывуюцца.

Ганяцца незак. перан. Мець вялікую схільнасць, ахвоту. Малы гыняіцца за цёткую, куды іна, туды і ён. Малы гыняліся за кніжкымі, а пыдрасьлі — гулян'ня на ўме стала.

Гар, гара ж. 1. Гар, пах гарэлага. Зірні-ка ты ны дваре, нешта гар'рю пахніць. Я даўно пачуў, што гар'я пахніць, ну сп'ярва уніманія ні абраціў, а тады зірк — агонь прыбіваіцца. 2. перан. іран. Самагон. Гарі ў кустах нацэдзіць, сядзіць дый пыцягыць. Пыднасілыся к нам зь нейкую гар'рю, мы ня пробывалі.

Гараджэнне н. 1. Узвядзенне плота. Ацступіся ты с такім гыраджэньнім, я сьма і то райней кыляк заб'ю. 2. Плот, няўмела зроблены. Ты сам відзіш, што тваё гыраджэньня січас пыляціць. Эта гыраджэньня айцы ня ўдзержыць.

Гараджэннік м. Той, хто гарадзіць, займаецца гараджэннем. Якей гыраджэньнік, такей і пляцень. Што ты зыстыўляіш, што зь дзіцёнка зы гыраджэньнік. **Гараджэнніца ж.** Цішэй, гыраджэньніца, бі, абух саскочыць ды пы наге, будзіш ікытаць.

Гарадчанін м. Гараджанін. Нейкій гырычч'анін пры Мархву нашым бабым рысказывыў, як усё было. У нас гырычч'анін нучувай, пупай пад дождж, пірім'як да косчык. Што гырычч'анім, у іх Дуброва пад бокым, яны агр'ібаюць і ягйд, і гр'ібой, і арехыў. **Гарадчанка ж.** Ты ўжо гырычч'анкою стала, ці помніш, як і зы матыку брацца. Зь мяне тыкая гырыччанка, як сь цябе.

Гарбаносік м. жарт. Мужчына з гарбатым носам. Я вашыга гырбаносіка знаю, хітрый мужык, зь ім гываріды аглядывыіся. **Гарбаноска ж.** Узноў нешта наюджывыіць гырбаноска Хадоріным, яны яе ува ўсём чысьцінька слухыюць.

Гарбенне н. Цяжкая, знясільваючая праца. **Гарбей ён тады, гарбей, біўся, біўся, ні пымагло і гарбення нічога, астаўся гылышом.**

Гарбузікі мн. Насенне гарбуза. У кырман гарбузікыў насыпылі і пабеглі, хочыш, на ўроках будуць лўзкыць.

Гарбузіна, гарбузініна ж. Насенінка гарбуза, асобная расліна. Ціплёнык гурбузіну ні русклюець, ні кідай. Адна гурбузіна на ўвесь гарод, ныясі гурбузоў с аднае. Глытаіць гурбузініны ні лупёмышы. Памянш. **гарбузінка, гарбузінінка.** Гурбузінке кой-айдзе узыйшлі,— позна, ня будзіць гурбузоў, ні пасьпеюць. Гурбузінінка лезіць пы плятню, гарбуз вырысьціць і парьвець.

Гарбузнік м. жарт. Ахвотнік да гарбузовай кашы. Якей жа ты ў мяне гарбузьнік, табе хуць выпісывыі гурбузы ды варі. **Гарбузніца ж.** Хадзі, хадзі, гарбузьніца, я табе пыдалью, нясі місычку.

Гарбузятнік м. Той, хто псуе гарбузы або крадзе іх. Ну дам гурбузятнікым, ну толька пупаду іх, ета ж нада: пылавіну гурбузоў пірігэдзілі: пырызбівалі, семічкі пывыбіралі і пакідылі. **Гарбузятніца ж.** Я ету гурбузятніцу палкыю пугуру а т хаты, ніхай толька папробыіць пакнецца.

Гарбыль, гарбэль м. перан. абраз. Гарбатая або згорбленая асоба. Некуды ж кылдыбаіць етый гарбыль. І раншы крукым хадзіла, а цяперя саўсім гарбыль стала. Калі я лысый, дык лысых многа, а ты быў гарбэль і астанісься.

Гардабычанне н. неадабр. Выхвалянне, задаванне. Ны тваё гырдабычыньня усім глядзець спрацівіла, як толька табе сымаму ні ныдаець.

Гардабычыць, гардабычыца незак. неадабр. Выхваляцца, задавацца. Усю жызьню гырдабычыў, нёс сябе ніізьвесна як вісока, пакуль ні абырвайся. Чарку ўзяў і пашоў гырдабычыцца, увесь у бацьку, іхныя ўся прірода тыкая, ні раз людзі ўнімалі.

Гарлапаненне н., гарлапаністасць ж. Крык, крычанне. Схадзі, ты яшчэ паслухый яго гырлыпаніньня. Тут а біс твайго гырлыпаніньня вушы трішчаць, нечыга ны-

дыдаць. Ны работу ня дужа пытхвácин, большы ў кусты глядзiць, а гырлыпáнiстысьцi многа, хуць адбуўляй каму-небудзь.

Гарлапанiстый прым. Крыклiвы. У iх там гырлыпáнiстыя бабы, ня дужа ты зь iмi пыгаворiш. Каб ты быў меншы гырлыпанiстый, i с табою б рызгыварiвылi як нада.

Гарлянка ж. Горла. Каб узяў зы гырлянку, дыўлянўў хырашэнька, ён ба ў тэй мiг места сабе найшоў, айдзе б што ў яго дзелыся.

Гармонiкi мн. перан. Хрып. Набегыiцца, рыспацеiць, а тады вады халодныя хвácиць, нызайтргiа паслухыiш — гармонiкi ў грудзях. Каторый дзень гармонiкi у грудзях чутны.

Гарнец м. Гарнец. Памянш. гарнiчак, гарчык. Бувала, гáрнiчык ячменю на жорных пiрякруцiш, сьпякеш i сядзiш, у вайну, ой, дыстывалыся ўсяго. Гáрчык мукi ў цеста як усьпiш, тады есьць, а так дык варочыiць карыта.

Гарцаванне, гарцанне н. перан. Свавольства з беганiнай. Толька вы нi ўнiмiця сваё гурцувáння, я вас унiму. Дос мне глядзець ны ваша гырцáння, марш на вулицу! Як толька пýднялiся, нi пасьпелi вочы прамыць, пычалi гырцáння.

Гарцавацца незак. неадабр. Сваволiць, дурэць, кiдацца. Як вам тутa гурцувáлыся, нешта да поўнычы хата хыдаром хадзiла.

Гаршчо́нак м. Невялiкi гаршчок. З бызара прiвёз гаршчо́нык, стала мыць, а ён цякець. Памянш. гаршчо́начак. Гаршчо́нычык с кулак, што ў iм ныварiш. Ох, быў у мяне гаршчо́нычык зылатэй — разьбiўся!

Гарэлашнiк м. Ахвотнiк да гарэлкi. Яны гарелышнiкi харошыя, ты iм купляй i станоў, а яны пiць будуць, ну iзыкам пылáхуюць, троху пыхвалуюць цябе. **Гарэлашнiца ж.** Тожa мне гарелышнiца, кылi зыманўлыся выпiць, дык вун мыгазiн, купляй i пi.

Гарэлка ж. Гарэлка. Памянш. гарэлачка. Не, ён ня любiць, ён толька пыглiдáiць ны гарелычку дужа ласа. **Павелiч. гарэлiшча.** Нажлўкцiўся гарелiшчы i пашоў, яму нiчога нi нада, яго нiчога нi бiспакоiць, — спакоiн.

Гаспадзiнка ж. iран. Уладарная жанчына, панi. Тыкая-то гыспадзiнка Тымара, я ёй прiслуговывыць абязына, а сьма што, хвора скацiну пыглядзець?

Гасцівы прым. Такі, які любіць хадзіць у госці. Ці я ні знаю такіх гасцівых, яны б рысхаджывыліся пыгысьцях, каб хто труктуваў — паіў, карміў смашна, яны песьні б пелі.

Гасцявацца **незак.** 1. Частавацца. Я зыйшла, а ён адзін сядзіць, гасціўца. 2. Гасцяваць. Дакуль ты будзіш гусціўца, сядзі с хлыпцамі, пыкашывый.

Гаўрык м. іран. Вычваральнік, распуснік, злодзей. Етым гаўрыкім сад апчысціць і гарод выцірць нічога ня стоіць, ато і ў мёд пацілюцца злазюць. Глядзі хырашэнька, тута гырадзкея гаўрыкі нечыга вылачыліся, прыглідаліся.

Гашчэнне н. Частаванне, пачастунак. Ішлі вясёлыя пасьлі гашчэння, дыгадзілі ім Антоніўны. Ці пыныравіліся ж вам сватыва гашчэння?

Гашэннік м. Той, хто тушыць. Сядзі ты сам ды зытапчы, ато етыя гашэннікі будуць кулунацца ды і самі апсмалюцца. **Гашэнніца** ж. Зверху ў сыякло дуні, і яно пыгасніць, а з машынкы тая гашэнніца будзіць цэлы час вазіцца.

Гваздаць **незак.** 1. Біць. Зывалілі і дывай гвыздаць кучыю, во табе й слабінькія. 2. Забруджваць, пэчкаць. Нашто ты будзіш новую куртку гвыздаць у грязь, старёныш якой уськінь на плечы і йдзі. **Гваздацца** **незак.** 1. Біцца (аб што-н.). Кожын раз гвыздаіцца на дном месці і ня можыць выправіць. 2. Пэчкацца. Чаго ты надзетый пойдзіш гвыздацца, я сам сяджу і пірядзелью.

Гвоздзік м. перан. жарт. Бадзёрае дзіця (звычай. хлапчук). Ну-у, якая вы ўсе тут ладныя гвоздзікі! Баліць яму крепка, а дзяржыцца гвоздзікім.

Гвэзданне н. Забруджванне, квэцанне. Ні магу я глядзець ны такая гвэздынья, як ета так жыць на сьвеці, каб ні бярежч адзежыны.

Гвэздаць **незак.** Забруджваць, квэцаць. Хто ж вам нуспруўляіцца, хто вам нывярецца нырядый, калі вы ўсё пыдрых гвэздыця. Самыя луччыя спраў, толька надзей і пычынаіць гвэздыць. **Гвэздацца** **незак.** Забруджвацца, квэцацца. Ня йдзі гвэздыцца, тама нікога ня відна, як станіш, дык і будзіш пы калена ў грязі.

Генераліць **незак.** іран. Уладна гаспадарыць. Ну ці ты ні знаіш, як ён гініраліць любіць. Яны б гініралілі, ды прызнаваць іх ня дужа хто прынаець.

Генеральшая ж. іран. Уладная гаспадыня. *Прыехала Домніна гініральшыя, будзіць пывадзіць свае пырядкі. Січас іхнія гініральшыя зыявіцца, рыспырядзіцца.*

Гібанне н. Згінанне, хістанне. *Во табе гібыньня, во табе крепкія достычкі, нада ў кросны зыкльдаць, а ты стругай. Гібыньня, гібыньня, а клянок крэх! — дудурачылісь.*

Гібецца незак. Гібець. *Жыць, як людзі, тыкая аторва ня будзіць, будзіць гібецца, айдзе якую капейку зарьвець.*

Гідаваць, гідавацца незак. Гідзіцца. *Я гідубаў ба піць с цэбра посьлі каровы, посьлі кароў ня п'юць, ета посьлі кыня можна, конь чыста п'ець. Яны ўжо гідуюць с аднае міскі есьць. Я б гідувалыся піць посьлі кыня, хуць гаворюць: конь чысты. І посьлі свайго дзіцёнка я дыдаць гідуюся.*

Гіджэнне н. Гідлівасць. *Каб вьхыртывыўся ладна, то біз усякыга гіджэньня зьей ба зы маліну.*

Гіморнік м. іран. Капрызнік. *Такому гіморніку пыдыбраць што-небудзь трудна. Вы ў мяне гіморнікі даўно, ну як ні зварю дзень — другей, забудзіця гіморнічыць. Памянш. гіморнічак. Як табе, гіморнічык, посьлі лупкі гіморнічыцца? Гіморніца ж. Не, мыя ні гіморніца, ня буду гываріць, як ня ёсьць, ей усёгда ладна.*

Гіморніцтва н. іран. Капрызы. *Я б зь іх мігым выгнула гіморніства, у мяне б зылатымі здзелыліся.*

Гіморнічацца незак. іран. Капрызнічаць. *Меншы гіморнічыйся, большы толку будзіць. Доўга тут гіморнічыліся, адзін ладна, а другей яшчэ луччы.*

Гламазджэнне н. Нагрувашчванне. *Тваё глымаджэньня цірізь мінуту рызьляціцца, кылі хочыш, во стой і дзяржы, а я зы цябе дзіржаць ня буду.*

Гламаздзіць незак. Грувасціць, няўмела, беспарадкава класці. *Нашто роілым глымазьдзіць, ета да первыга ветру: толька дунець, і яно ўсё пыляціць.*

Глінамес м. іран. Неакуратны, неахайны чалавек. *Вядзіця яго ў сваты, глінамеса етыга, ён жаніцца гатоў.*

Глінацёп м. іран. Неакуратны, неахайны чалавек. *Табе б і стыдна хадзіць глінацёпым, ці ты сам сябе дагледзіць ня можыш. Глінацёпыў тваіх і зу людзей ні шчытаюць. Глінацёпка ж. Я чылавек як чылавек, зь мяне ніхто ні сьміяўся, а ты ўсёгда была глінацёпка.*

Глінацёпства н. Неакуратная, неахайная справа. *Ны*

тваё глінацёнства глядзець праціўна, ета ж ні работа, а ніізьвесна што.

Глубачына м. Глыбіня. У Сьвятым возіры гллубычына ніізьвесна ікая, лом нывязывылі на двоя вожык і мерілі,— ні дыстывалі дна, лом ідзець і йдзець, як у кісель.

Глуздануць зак. Моцна ўдарыць. **Глуздануць,** што атляціш, тады й айдзе тваё адурюваньня дзеніцца і храбрысьць мігым зьляціць. **Глуздануцца зак.** Моцна ўдарыцца. **Рукі рыстаньбірышы,** пёрся, ня ўвідзіў, што бірвьяно прыцягнулі на ўвесь праём, крепка глуздануўся. **Глузданутый дзеепрым.** Пойдзіш ты глуздануўтый. **Ён, ай-богу,** усё дно як нейкій глузданутый.

Глуздаць незак. Разумець, цяміць. Як ты яму ні нымікай, нічога ня глўздыць. Каб глўздыў у чом-небудзь кыпілінычку,— айдзе там!

Глумачанне н. 1. Псаванне, марнатраўства. Серцу больна глядзець ны такая глумачыньня, а ім худзь ба што. **2.** Важданіна. Луччы ты ні пычынай зь імі глумачыньня, ато сам сабе рад ня будзіш, сам аць сябе атрыкеся.

Глумачыць незак. Псаваць, марнатравіць. Такая ладныя сянцо, а ты глумачыш з восіні, такая ніхай ба пьдвясну пыліжала. **Глумачыцца незак. 1.** Псавацца, марнатравіцца. Віджу, што бяс толку тыкая адзежа глумачыцца, я ўсё у шкап ды ны замок: ня ўмеіця бярежч — у трып'е хадзіця. **2.** Важдацца. Мы зь імі цэлыі месіц глумачыліся; то яны прыдаюць, то ўжо ні прыдаюць, то пыдажджыця дзень—другей. Зь дзіцямі малютычка глумачыцца.

Глуміла, глуміна м. і ж. Недалёкая, разумова абмежаваная асоба. **Глуміла ты,** яны зяця ужо даўно сабе нагледзілі, нит табою толька сьмяюцца, а ты ні пынімаіш нічога. Каб тую глуміну ня слухыў, даўно б с каровью быў, а так ні каровы, ні пацьцёлка. Быў ты глуміна і ўсігда будзіш.

Глупіла, глупіна, глупяк м. і ж. Недалёкая, разумова абмежаваная асоба. **Глупілы вы,** вас абводзюць кругом пальца, а вы і ня відзіця, і ні пынімаіця. Што йта ты зу глупіна, тама ўсё ёсьць: і сода, і дрожжы. **Ён:** я пайду—і пашоў ны быльшак, за ім Верка ўдагон, а дзела було атвечыра, іна ўсьлед: куды ты пойдзіш, глупіна ты. Ну куды ж ты, глупяк, глядзіш, дождж находзіць, хляніць вот-вот, а ў цябе сена сушыцца, скарей хвытай у капёшку.

Памяниш. глупячок. Глупячок ты малінькій, так жа ніхто ня дзелыіць.

Глутырына ж. Глыба, вялікі кавалак чаго-н. Пызысыхалі глутырыны, рызббіваць нада, іх бырына ні пулумаіць, разьві толька прікласьць курчыгыю якою.

Глушня м. і ж. абразж. Глухая асоба. Гыварі ці ні гыварі, ня чуіць глушнѣ, яму нада крічаць у самыя вуха. Я гыварю: коні ў вѣку, глушнѣ ты старыя! **Глушка ж.** Глухая жанчына. Ёй было гадоў чатырныццыць, зыхвырала ціхым, а тады ж ніхто ня ўмеў лячыць, неік ны гылаву падзействывыла і асталыся глѣшчыю. **Памяниш. глушачка.** Як жалка, у яе дзяўчонка глѣшычка.

Глыбеннік, глыбленнік м. Той, хто паглыбляе, робіць глыбейшым. Што вы тут, глыбіньнікі, ныкывіралі, нада хырашо кыпаць, узяць штыкі ны чатырі, ато пыранулі, пыранулі і ладна. Як возьмуцца етыя глыбліньнікі, яны табе зу пудня шахты вѣрыюць, выда будзіць цэлыя лета дзіржацца. **Глыбенніца, глыбленніца ж.** Такея глыбіньніцы будуць пяць дней рыць, узялі б пыпрасілі якога мушчыну ці Пітрыка нынялі. Хырашо ў цябе, глыбліньніца, работа ідзець, ужо ўкыпалыся ны калена.

Глыканне н. жарт. Глытанне. Глядзі, будзіць табе глыкынѣня, як зыстрынуць айдзе костычкі. Дудурачыўся з глыканьнім, хвытаіцца зы жывот.

Глыкаць незак. жарт. Глытаць. Ён твае клѣцкі ня есьць, ён глыкыіць іх, ня еўшы, раз, раз і гатова. Ай, ні пляці, ён ні па дной глыкаў, па дзѣве зразу. **Глыкацца незак. Глытацца.** Учора табе ўсё пыдряд глыкылыся, толька пыдывай было. Мясa луччы глыкаіцца, як бульба? **Глыкнуць зак. Глытнуць.** Ікая тама выпіўка, што ты трілюдзіш, ны разу глыкнулі ды скарей ны калѣсы. Ідзі й ты глыкнеш, тама троху асталыся, лі шкапа стаіць. **Глыкнуцца зак. Глытнуцца.** Бярі, бярі, табе глыкніцца етый стыканчык лѣгінька. Відзіш, як ладна глыкнѣлыся.

Глытаннік, глытальшчык м. Той, хто глытае. Етый глытаньнік будзіць бапывыцца і якую жылізячыну праглоціць, тады што зь ім дзелыць. Глядзі, глытальшчык, ні храбріся дужа, быў тут храбрец адзін, дыхрабрійся: нейкім магнітым жалезьзя выцягывылі зь яго. **Глытанніца, глытальшчыца ж.** Ці ты знаў такую глытаньніцу?— сядзіць і вішні с костычкымі глык, глык. Вун Танічка іхныя была тыкая глытальшчыца, дыглыталься, што апірацыю дзелылі.

Гмыр м., гмыра м. і ж. Надзьмута́я, нелюдзі́мая, не-задово́леная асо́ба. *І гляніш — німа нічога заві́дныга, і так сядзіць гмырь, ат людзей атвырачы́цца. Таке́й са-мый гмыря, як дзед. Усю нядзелю гмы́рію ходзіць: рыза-бідзілі дужа, што пра́ўду скызалі, гаворуць жа людзі, што чорт пра́ўды ня любіць. Памяніш. гмырок. Зыда́ўся гмырёк пы сваёй пры́родзі: спадлоб'я гляніць і пабег. Узмацн. гмыры́на. Як то́лька Прося зь ім век прывіку-ва́ла, с такім гмыры́ныю. Павеліч. гмыры́шча. Ні пыся-дзіць зь людзямі, ні слова ні скажыць, шапку на вочы і пашоў гмыры́шча, і ўсё.*

Гнаяўка ж. Невялікі нарыў. Другей раз і гны́яўка ускочыць — намучы́ць. Памяніш. гная́вачка. Гны́явычкі пашлі пы бырадзе, нада было б чым-небудзь пымазыць.

Гнідзіна 1 ж. Гніда (са знач. асобнасці, адзінкава-сці). Як в́ымы́ш са шчо́лыкым гылаву, ні разу ні гнідзі-ны ні зывядзе́цца. 2 м. і ж. перан. абраж. Капрызнае дзіця, надакучлівая, непажаданая асо́ба. *Лазіць е́та гні-дзіна пуд рукамі усюдых, глядзі, кіпятком абваріш. Паўзець сю́да гнідзіна, рысься́дзіцца і пашоў жвянь-кыць: то́я яму ні так, е́та яму ня е́тык.*

Гнілацёп м. неадабр. Неахайны, недагледжаны чала-век. Я ўстреці́ў: ідзе́ць гнілацёп нейкі́й, дайжа ні паду-мы́ў ба, што Пынасе́нык так апусьці́ўся, — ні пызнаў. **Гнілацёпка ж.** Урадзі́лыся тако́ю гнілацё́пкыю, ці йна сыма сябе дагледзіць ня можыць, зь ёю і мужык із-за е́тыга жыць ні ста́ў. Гл. глі́нацё́п.

Гніліна ж. 1. Загні́ванне, гніль. *На від і́груша уро́дзі крепкы́я была, а ў сярэ́дку гнілі́на, бу́ря й пі́рлумала.* 2. Гнілу́шка. Гнілі́на выля́іцца пы́д ны́гамі, як прыбра́ць некы́му. Памяніш. гнілі́нка. Я ні купля́ў ба тую хату, і́на някрепкы́я, у бе́рных гнілі́нка ё́сьць. Па-мойму, дык з гнілі́нкыю і́грушы яшчэ сма́шней.

Гніллё н. 1. Гнілу́шкі. Ну ніхай па́цсохні́ць гнільё́, у печы спалі́цца. 2 м. і ж. перан. Слабая, нямогла́я асо́ба. Ё́н і мыладзей гнільё́ бы́ў, усё ка́рхыў, як зды́хля. Што, кылі мы ўжо́ гнільё́, то́лька сьвет ко́пцім.

Гнілушка 1 ж. Гнілы кавалак дрэ́ва, гнілу́шка. Гні-лу́шкі пыпі́лілі і скла́лі пы́ць сьцяну, пасохну́ць, дык пы-гыра́ць. Нада было пызьбіра́ць гнілу́шкі, ча́го яны вы-ляю́цца. 2 м. і ж. перан. Слабая, нямогла́я асо́ба. Была ба́біца крепкы́я, здаровы́я, а стала́ гнілу́шка, — уре́мя, што ж ха́цець, кылі пы́дзь дзі́вяноста пы́дбіра́іцца. Па-

мяниш. гнілушачка. Гнілушычку ні нада резыць, іна так рассыпліцца.

Гнілушына ж. Гнілушка. Адну гнілушыну і кідаць няхота, дывай пірарэжым. Каб ны машыну, можна было б і гнілушыны ўскінуць. Памяниш. гнілушынка. На што вам гнілушынкi трогыць, ікая зь іх польза.

Гнісьць незак. перан. У групавой гульні быць у слабейшай камандзе, якая прайграе і знаходзіцца ў падпарадкавальным стане. Сколька ні гуляім у мячыка, мы ўсёгда ны вярху, а яны гніюць. Ці хырашо гнісьць пьд нізом, наверх мы вас саўсім ня пусьцім, у нас матка харошыя.

Гной м. Гной. Памяниш. гнаёк, гнаёчак. Гнаёк ба вывазіць, цяплінь тыкая. Гнайку як дасі, усё бяреца ў рост. Увечырі путрусілі гнаёчык, а ўраньні і зыпыхалі, дужа пьдладзілысь. Павеліч. гнаішча. Гнаішча ны дваре кучымі ляжыць, ніхай ба яго скарей вывзілі.

Гнусіна м. і ж. Скнара, жмінда. Старэй быў гнусіна ішчэ ікая, зь ім жжыць нялёгка было, ладзілі дыі ладзілі.

Гнусавіць незак. Гнусавіць. У іх у сям'е усе гнусаюць, большыя, бувала, станіць гываріць, дык чуць рызьбяреш. Гнусавіцца незак. 1. Гнусавіць. Адз зыдач гнусавіцца, як жа, мол, знай, хто мы такея. 2 перан. іран. Скнарнічаць, сквапнічаць. Дос гнусавіцца, у цябе зыпасьіў ныклэджнына гадоў ны пяць унярэд.

Гнюслівый прым. перан. іран. Сквапны. Мае дзеці гнюсьлівымі ні зыдадуцца, я іх етыму ня ўчу. Ні пыгдах гнюсьлівыя, пы бабі пышла.

Гнядзець незак. перан. жарт. Сталець, убірацца ў сілу. Гнядзеіць хлопіц, яму сімнацыць, а ўжо як ныстыяшчый мушчына. Твае гнядзеюць, нечыга абіжацца, могуць пьдмяніць.

Гнятучка ж. неадабр. Нястрыманасць. Гнятучка іх гняцець, ні даюць тазік пыставіць, у рязон мяне ні бяруць етыя куры.

Гняціна 1 ж. Вялікі гнёт. Ні палка, а гняціна, ні пыпіліць, ні пыкалоць. 2 ж. Адзін гнёт. Выцігнулі іс сажылкі гняціну, пацсохніць — дровы будуць. 3 м. і ж. перан. іран. Цяжкая, непаваротлівая асоба. Сядзіць гняціна дзень прі дзень, с хаты ня выпыўзіць. Разьдзелылыся гняціна, пыварнуцца цяжола. 4 м. і ж. перан. іран. Скнара. Гняціна чылабек, у яго выпрысіць што-небудзь ня

дужа надзейся. Павеліч. гняцінішча. Паспробый ету гняцінішчу на воз усьперць.

Голда м. і ж. асудж. Крыкун. Голду іхныга усе хырашо знаюць, горла руспускаць умеіць ужо як. Успыкаівыі троху сваіх голд, роўныя, як матка, так і дычка, адна другую ні піравесюць. Павеліч. голдзішча. Рыз'явілыся голдзішча, куды там паслухыць каго, худзь ба каплю стыда якога была.

Гонціна, ганціна ж. Адна дошчачка гонту. Во пыдгыдаў прівезыць гонту, як шчытыныя ўсё пашло, нескылька гонцін асталыся. Ня слухыць — дык ты яго гонціныю цірас плечы. Ты, знаць, надумыўся пы ганціні на цэлюю крышу сыбраць. Крыша ўжо старыя, вецір вьдрыў нескылька ганцін і пыцякло. Памянш. ганцінка. І астатнія ганцінкі сыбярі ды ў пучок зьвяжы, мала на што зныдабіцца могуць.

Грабанутый дзеепрым. 1. Крыху згрэбены. Во тут грібанўта, а дальшы ўся гріда ні чыпана, як ліжала, так і ляжыць с камлыжкымі. 2. перан. Узяты. Ладна с кучы грібанута, насыпын мех як панесьць.

Грабар м. Той, хто капае калодзежы. Самі ў нас ні разу ні кыпалі калодзіжыў, неік ня ўмелі, ні было сьпіцыялістыў, нынімалі грабыріў. Грабырі раншы хадзілі зь дзяреўні ў дзяреўню.

Грабёнка ж. 1. Невялікі грэбень, якім чэшуць лён. Грябёнкою мычуць лён, а тады рашчэсывыюць мычку, як узьдзенуць на грэбень. 2. Скаба ў аглоблях калёс, на якой верхнім канцом трымаецца атоса. Ны грябёнкі ёсьць зубцы, атосу пірядзьвініш, можна пугуць і пыслабць, каб хамут крепка сьцягнуць. Памянш. грабёначка. Нейдзі зыціралыся грябёнычка, хацела змычыць мычык і ні найду нйдзе.

Грабун, гробшчык м. Зграбальшчык. Грібуны гыряча ўзяліся, ды скоро астылі, як селі курыць, да бедыў праседзілі. З мушчын грібуны нясьпецныя, гресьць — ета бабскыя работа. Пагода віда-віда порціцца, грёбшчыкі пірхвацілі мылыка с хлебым і скарей набеглі, ішчэ пырядышныга дыгрібаць. Гробшчыца ж. Ці ў цябе рукі ні туды служуць, ці што, мне тыкая грёбшчыца ні нада, што сена клыкaмі астaeцца.

Грабяльнішча н. Дзяржанне ў граблях. Ну хто ж дзельіць грыбільнішча сасновыя, пірібіранку пірібраў, стаў зьдзьвігаць, яно крэх і пыпылам. Памянш. грабяльні-

шчыка. Харошыя грыбільнішчыка будзіць, толька нада, каб высохла.

Градабойкі мн., градабоддзе н. Пабітыя градам пасевы. Убіралі сяньня грыдабойкі, што тама нымалоціш, зяренца сухенічкыя, тонінічкыя, ведыма, нідазрелыя. Зразу посьлі вайны пасеілі дзівітнацыць гіктар жыта, і град усё пымясіў, грыдабодзьдзя нільзя было жаць, кысамі пыкасілі. Памянш. градабоічкі, градабоддзіка. Грыдабоічкі пакошыны, ліжаць, толька на корм пойдучь. Ну што мы, прішлі на поля, пылядзелі ны грыдабодзьдзіка, аж зыплакылі.

Гражэнік м. Той, хто пагражае. Тэй усё дужа грозны гражэнік быў, пакуля сам пулучыў што нада, зарюмзыў і пашоў. **Гражэніца ж.** Ну й схваціць калінебудзь гражэніца твоя, так прыздаўлю, што другім зыкажыць.

Граза ж. 1. Навальніца. У гразіў ўсігда глядзі, каб комін быў зачынін. 2. Пагроза. Думыў, грыза яго камунебудзь дужа страшна. Нада, каб грыза на іх была.

Гразната ж. Бруд. Ну як жа так жыць, рызьвялі грізнаті, ні зайціць у сенцы, ці ў важ жа рук німа прібраць усё, пріпырядзіць, як у людзей. Што я зьдзелью, кылі грізныта, мае змагі німа шагу ступіць.

Гразнота 1. ж. Бруд. Чаго ў цябе грязнота кругом, стыдна так зупускацца. 2 м. і ж. Брудная асоба. Іўлііца мыя грязнота, толька вочы блішчаць с-під гязі.

Гразьба, грозьба ж. Пагроза. Каб твае гразьбы дужа быліся, верна б, ужо ўвесь сьвет разьбежся і ты адзін толька б астаўся. Мікілаівых грозьбыў ніхто і ў рязон ні бярець, пысьмяюцца і ўсё. Дужа ты страшын некыму сы сваімі грозьбымі.

Граканне н. Важкае паданне на зямлю. Грjкыньня такая дырма ні праходзіць, січас ні пачувыйш, а ціріз гады атразіцца.

Гракаць незак. Важка кідаць на зямлю, валіць. Такей кырjндыш, а большыга грjкыць кажный раз, як схваюцца боріцца. **Гракацца незак.** Важка падаць на зямлю. Ахотычка ж яму грjкыцца етык, паўзець туды і паўзець, а тады то грjдкымі, то сьпінкыю грjк і грjк.

Грамацнець незак. Рабіцца больш пісьменным. Ня дужа ты нешта грымытнеіш, усё с памылкымі пішыш і пішыш, урокыў ня хочыш учыць.

Грамаць ж. Пісьменства, пісьменнасць. Як ні знаіш

грамыці, якей жа ты чылавец. Сы стырікоў ніхто грамыці ня ўмеў, ета як царькоўна-прыхадзкую у нас аччынілі, тады дзеці троху бегылі, і то ня ўсе хадзілі.

Граміла м. і ж. гумар. Вялізная няскладная асоба. Відзім — ідзець сы сваім грамілыю, і ён вядзець яе пад ручку, як барышню. Узмацн. **граміліна.** Нада ж тыкая граміліна урадзілысь: ні ў бацьку, ні ў матку, — у каго іна ў пышла. Павеліч. **грамілішча.** Цімоха хто помніць, во быў грамілішча, а ціхій-ціхій, спакойный-спакойный, хто яму што ні скажыць, ён: ай, дзеткі, ні нада.

Грануць зак. Кінуць з рук, перастаць рабіць. Кініць, грэніць, работыць ні ў зуб ня хочыць, сядзеў бы с кніжычкыю ў цяньку.

Грахаводка ж. Грахаводніца. Ой, гріхаводка была Анькіна дзейка, мы яе як аблупліныю зналі, усе яе прадзелкі ны нашых вычах былі. Памянш. **грахаводачка.** Грэхаводычка Маруся, я с табою ажагуюся.

Грахануць зак. Важка кінуць, ударыць. Як грыханець яго аб землю, тэй і зыкытаў. Сысна як грыханула пу кустах, толька треск на ўвесь лес. **Грахануцца зак.** Важка ўпасці, ударыцца. Грыхануўся бокым ны кірпічча. Буря калі падніміцца, етый сук тресьніць і грыханецца ны прывады.

Грачышнік м. іран. Пазашлюбнае дзіця (хляпчук). Ныйшла сабе грячышніка, сядзіць у маткі, нячыцца, ужо з год, ладный мальчонк, як цяльпўх. Памянш. **грачышнічак.** Як жа там яе грячышнічык гадуіцца? **Грачышніца ж.** Пазашлюбнае дзіця (дзяўчынка). Паехыла, года ціріс пўтыра зыўляіцца, грячышніца ну руках, любуйціся, бацька з маткыю, гадуеця, зыбава ны старысьць.

Грашына ж. Манета. Што я табе пазычу, кылі ў мяне самой грашыны німа. Ікая грашына зывядзецца, дык ны яе дзесіць дзірік усігда. Памянш. **грашынка, грашыначка.** Ды хуць грашынку якую заробіць, і то ладна, ніхай сыглышаіцца. Што ён просіць, у яе ў самой грашынычкі німа.

Гроханне н. Грукат, гук ад удару. Нешта ўсё мыста-чуць, цэлый дзень лі іх сяньня грохыньня. С такім грохыньнім лёхкія атаб'еш.

Груздзік 1 м. Маленькі грузд. Пабег сяньня чуць дзень, такіх мыладзенькіх грузьдзікыў выпарой. **2 м. і ж.** перан. Моцнае, здаровае дзіця. Во твае грузьдзікі руз-

гуляліся, вясёлінькія дзеці. Што йта вам, грузьдзікі, ні сядзіцца?

Грукаценне н. Грукат. Як ныдаела ваша грюкацення, ажно ў вушах зьвініць! Уніміціся з грюкаценнем, слова нілізя скызаць.

Гручэць незак. Грукаць, грымець. Я, верна, пуйчыся грючэў, пакуля дастукуйся. Хто там што дзелыў, доўга грючэла кылы канюшні. Вечырым як пычало грючэць, думыла, быльшая грызё будзіць, не, туча бокым пышла.

Грыбазвон м. і ж. абразж. 1. Губаты чалавек. Вашыга грібазвона у хату браць ніхто ні станіць, грібшчы тэя вісяць у яе, як лапці,— нявеста! 2. Балбатун. Распурхуйся Мархвін грібазвон нізввесна за што: ні там кыня нывізілі, айдзе ён хацеў. Памянш. **грыбазвончык.** Во яшчэ нада тут, і Веркін грібазвончык лезіць. **Грыбазвонка ж.** Ты толькі й знаіш, што слухыш Ляксеіву грібазвонку, іна цябе нудукуйць, нывядзець на пуць ісьцінны.

Грыбазвоніць незак. Балбатаць. Сойдуцца аравыю і пашлі грібазвоніць. Каб меншы грібазвонілі, куды б луччы дзела было.

Грыбазвонне н. Балбатуны. Грібазвонья кучыю як сыбярэца у тым канцы, ізыкамі лэх, лэх, лэх — кжнінькыга абмусолюць.

Грыбач, грыбан м. абразж. Губаты чалавек. Скажы свайму грібачу, ніхай уніміцца с тріпатнёю, калі ня хочыць быць нылійным. Ну й жыніхі ж саплівыя — грібачы, дужа яны каму нада. Аксюцін грібан валокся тут чаго-то атвечыра, ці ні прапытывыць ён, каб у зяці к Анькі. **Грыбатка, грывачка ж.** У яе дружба с тою грібаткыю вадую ні разьліць, як сойдуцца і адна адной на вуша шы-шы-шы. Цябе грібачка Домніна і пыдвіла, іна ў Крйчыў цэлыя лета езьдзіла і там нытріла.

Грыбілы мн., абразж. Губы. Грібілы патвешывыюць, рызбіджыны дужа,— масьліціся вы зь імі і няньчыціся, ато яны дужа крййдлівыя.

Грыбіна ж. Грыб (абагульненае мноства). Кылі на зіму грібіну якую высушым лішнію, ні звыліцца, зімою усё пыдбярэца. Пашоччы ў лес, грібіну то там, то там найдзіш.

Грыбнічый прым. гумар. Ахвотнік да грыбоў. Вы ж, грібнічыя, хуць ні зублудзіціся, ато мне некылі бегыць пы лясу шукаць вас. Сустрюкай сваю грібнічыю, цэлыя вядро тыраніць.

Грыжа, грызь ж. перан. Лаянка, сварка. У іх даўно міжду сабою грэжа, даўно ні ладзюць. Што, кылі каж-
ный дзень грыжа і грыжа. Пычына́лыся з ма́лыга, а ця-
пера грызь ні сьціхаіць. Усяго было, і грбізі хвытала.

Грызлівый прым. неадабр. Сварлівы, бурклівы. Грызлі́выя нявесткі пупаліся, і пыміссобкыю міру німа, і старую дыпікаюць. Памяни. **грызлівенькій.** Твой сьвё-
кыр спакойнінькій, ета праўда, толька грызлі́вінькій.

Грымлівый прым. неадабр. Бурклівы, незадаволены. Так ён быў нічога чылавек, і ні скупэй, і пыкладзісты, а к старысьці стаў грімлі́вый, ладзь ды ладзь.

Грымюга м. неадабр. Буркун. Ідзі ты ўжо, свайго грі-
мюгу ублыгытвырай. Яе сьвёкыр грімюга быў, усё грімей
і грімей, ніхто яму уладзіць ня мог.

Грымячанне н. Моцныя, гулкія ўдары. Жджэць цябе
грімячыньня, ой, жджэць, будзіш ты реўць.

Грымячыць незак. Біць моцна, гулка. Пупалі аднаго
і дывай грімячыць, во будзіць знаць, сь кім зьвязывыцца.
Грымянуць зак. Моцна, з гулам ударыць. Грімяну́лі яго
ладна. Каб грімянула туўкачом у плечы с хаты, другой
ба раз ня ўздумыў лезьць. **Грымянуцца зак.** Моцна, з
гулам ударыцца, упаўшы зверху. Лесьвічка крэх, ён як
грімянецца аб мост! Грімянься сы йгрушы, тады ўжо
ні дыжыдай, дам дык дам!

Грэсца незак. перан. Ісці з цяжкасцю (звычай. па сне-
зе). Пашлі, на ныч гледзічы, трудна будзіць пы сынягу
гресца, дарогі нійдзе ні сьлядочыка німа. Сьнегу по поіс,
паспробый гресца ац самыя Зяціцы.

Губашлёпісты прым. перан. Някемлівы. Ён, канеш-
ня, нідурный чылавек, ну нейкій губашлёпісты, то аб-
дурюць айдзе, то сам воўрмія ні сыбразіць.

Губашлёпіць незак. перан. Ратазейнічаць. Хто табе
вінуват, кылі ты сам усюдых губашлёпіш, так нільзя ры-
зівоньнічыць.

Губашлёпка ж. Губатая жанчына. Нейкыю губашлёп-
ку пупай сабе, ні нулюбуіцца. Нашто яму губашлёпка
тая, усё дно як дзевык луччых німа.

Гузыр м. Гузак. Ап прітылку у пацёмках лупляну́ўся
ілбом, гузырь ускачыў, аж на людзі нялоўка выйціць.
Памяни. **гузырок, гузырочак.** Глянула я, дык сідзяць
гузыркі, нібальшыя, ну сідзяць. Ай, гузырёчык там тэй,
толька рызгаворы лішнія.

Гузак м. Гузак. Кылі й гузякой ныставілі, ні ў чужога

места, рузмудреў большы некуды. Памянш. **гузячок**. Ча-го ж ета ў цябе гузячок сядзіць, ды ікраз пысярэд ілба? З гузічкамі явіўся, красіў, нечыга скызаць. Узмацн. **гузячына**. Заробіў нейдзі гузячыну, на ўвесь лоб красуіцца, ладныя цацка. Павеліч. **гузячышча**. Пріходзіць, ужо на дзень браліся, гузячышча во такей, ш шапку, левыя вока падбіта, рубашка рызыдрана,— любуйціся ны яго.

Гульнівый, гульнічый прым. Такі, які любіць пагуляць. Ён вісокій ня будзіць, пы бацьку пашоў, ну ўжо гульнівый, дык ні знаю, у каго ўдайся. А, ета ня дождж, гульнічых нашых каб і зь відра ліў, ня ўдзержыў ба, калі гармоню пачулі.

Гультайё н. зб. Гультаі. Хворыст аблэгся, сеч хырашо, дык айдзе ж яны, гультайё, возьмуцца. Гультайё,— толька пыдываць спруўляйся, сьмітаны было ні паесць, усё пыдмялі.

Гультайнічанне н. Гультайства. Дужа, людзі, у вас гультайнічынья многа. Ціріз гультайнічынья і ў лес ня выбрыліся, а чарніц было усыпына.

Гулюшка ж. Пагулянка. Быгатыю справілі гулюшку, усю радню вызвалі, суседзіў гукнулі, многа было ўсяго ныгатовына.

Гулюшы мн. Гулянне. У вас адны гулюшы на ўме, што-небудзь лі хызайства паможч некылі.

Гуляннік м. Гуляка. С калодзіжа прінясуць, жах, жах, жах, вадзішча халодныя, гуляньнікым некылі дыждацца, каб хут трошку цяплом апхвацілыся, выпрастўдзюцца і пызыхвыраюць. Сьпяць гуляньнікі біз задніх ног, усю ноч прабегылі нейдзі, знаць, ці ні ды Біразуік дыбраліся. Памянш. **гуляннічак**. Не, мой гуляньнічык, нада трошку думыць, як сена сыбраць, у зіму бісь сяніны нільга астывацца. **Гулянніца** ж. Толька скызалі пры вічарінку, усё дзела аб землю, дывай ныпыріджацца, во хаці ты пуця зь етыя гуляньніцы. Мыя гуляньніца тожа пыд раньня прішла, гулі саўсім адурілі, нейкій ці ні дуччанскій прібгаіць.

Гуменнік м. Птушка, якая жыве на гумне (звыч. верабей), живёла, якая бывае ў гумне (звыч. кот, заяц). Віряб'і, етыя гуменьнікі, іх каб з руж'я, усе каноплі абдзяўбывыюць. Варот ні было, дык заіц пыняўся і пыняўся ў гумно, тама трошку сена ліжала, во гуменьнік! **Гуменніца** ж. Кошка саўсім гуменьніца стала, там і сядзіць і на печ ня ідзець, ну, ну гумне мышы ёсьць.

Гуркнуць, гуркнуца зак. 1. Пасыпацца раптоўна. Пудня дровы складывыў, толькі атыйшоў, яны і гуркнулі. Тваё кладжэньня нінадзёжныя, сам увідзіш, што етыя палкі гуркнуца. 2. Увайсці гуртам хутка. Гуркнулі кучыю ў хату, я рысыцірляся, стала і гляджу: адкуль ета яны? Як гуркнуца цэлыю капою, будзіць клопыту бабі.

Гуртаванне н. 1. Складванне абы-як, без парадку. Якей толк з вашыга гуртуваньня, зайтра нада наныва рызьбіраць і піркладывыць. 2. Аб'ядноўванне. Нічога ў іх ні пулучылыся з гуртуваньнім, ня с того яны кынца пычыналі дзела.

Гуртаваць незак. 1. Складваць абы-як, без парадку. Усё ў адну кучу ні гуртуў, посьлі сам ні рызьбярэсься, што к чаму. Навошта вам гуртуваць бульбу ў пуню, лішнію работу дзельць, пацсохла і спрываджывый у погріб. 2 перан. Аб'ядноўваць. Васіль тады як пріехыў сь Пітрыграда, крепка гуртуваў біднату, ён і камуну дзельць.

Гурчэньне н. 1. Гудзеньне. Ці чуіш ты, у том баку усё дно як нейкыя гурчэньня. 2 перан. Бурчанне. Наслухыліся іхныга гурчэньня дос, цяперя паслухый, што я табе скажу.

Гурчэць незак. 1. Гусці. Усю ноч сяньня машыны гурчэлі тут, пьд'іжджалі, ат'іждалі — кіпела работа. 2 перан. Бурчаць. Пычай гурчэць, што ні там возкі пыкладжыны, яму трудна ў чом-небудзь уладзіць. Сыбака залез у будку і гурчыць.

Гутаторанне н. Павольная размова. Каменьня, жалеззя, а божа мой, сколька, кідайця гутаторіньня, тута прібіраць ды прібіраць.

Гутаторшчык м. Аматар да размоў. Сустрюкай гутаторшчыка, січас рызьвядзець бяседы. **Гутаторшчыца** ж. Тыкая ж гутаторшчыца, як яе баба была.

Гутаторыць, гутаторыца незак. Павольна размаўляць. Чаго ёй ні гутаторіць, ні знаіць ні памыць, ні падмесьць, у яе ўсігда усё і падзельна, і паччышына. Пынас, помню, як прідзіць, мушчыны да поўнычы гутаторюца, ён дужа любіў пра жызінь руссуждаць.

Гушчызна, гушчынь, гушчэнь ж. Гушчар. У Шмату аборкі пызырасьлі, гушчызна ні пралезыць, ну зато айдзе чуць чысьцей лі асінык, пьдасінывікі ладна трыпляюца. Я ў падумыць ня мог, што ў Пашыні тыкая гушчынь, усё чыста пызырыстала. Пы Радкеўшыні тыкая гушчэнь

містамі, што ня ўлезіш, тама і травы німа, і грібы ні растуць.

Гушчэць незак. Рабіцца больш густым. Чым далышы мы йдзём, тым гушчэіць большы, а сонца ня відна, ідзём і ні знаім, куды йдзём, во было нам.

Гыкала, гыканнік м. неадабр. Злосны буркун. Сам пыспрабуй здзелый, а тады указывіць будзіш, гыкыла мне найшоўся. Другей мне гыкынньнік будзіць тут рызыр'яцца, ідзі вун у сябе ў дваре пагыкый. **Гыканніца ж.** Ікраз тыкая гыкынньніца яе мама была, пірат тою усе на цыпычкых хадзілі і ніхто ўладзіць ня мог.

Гыканне н. Злосная буркатня. Мы наслухыліся яго гыкыннья большы некуды.

Гыркала звыч м. перан., неадабр. Злосны, нястрыманы чалавек. Я тожа яго помню, ня меншый быў гыркыла, усё надутый хадзіў, носым чмыхый, каб укусіць каго.

Гыркатня ж. перан. Грызня. Як жа ім было умесьці жыць, калі кажный божжый дзень гыркытня, а рызыйшліся — старыя самі пы сабе, мыладыя самі сабе, як хочыця, так і жывіця і ладзця.

Гыцанне н. неадабр. Паездкі. Думыш, ні ныдыідаіць ім гыцыннья, ныдыідаіць, ды яшчэ як!

Гыцаць, гыцацца незак. неадабр. Ездзіць. Сколька яны гыцыюць сюда, во пышчытай, сколька апходзіцца. Яны ў цябе гыцыюць, нашто ён, етый горыд. Кажною нядзелю гыцыюцца туды-нызад, усё ўрэмя, усё грошы, а ты пра ета саўсім ня думыш. **Гыцнуць** зак. Паехаць, адправіцца. Гыцнулі ны Дынбас, думыюць, многа заробюць.

Гэрчык м. і ж. Асоба, здольная падкусіць. Ліванок — гэрчык, што луччыга і ні прідумыш, ён каго хочыш паткусіць і сам убаку астаініцца, як і нічога ні знаіць. Зь віду ціхінькыя, а тыкая гэрчык, што ні дывядзі бог.

Гэханне н. Глухі, цяжкі стук, паданне. Як пыд'іжджаіш к рыке, гэхыннья здаліку чутна. Такая гэхыннья г дабру ні прівядзец.

Гэхаць незак. Глуха, цяжка стукаць, біць. Сваі б'юць ны рыке, трецьцій дзень гэхыюць бабыю. Пуўдня гэхый лі пнёў, іх трудна калоць. **Гэхацца** незак. Падаць, ударацца. Каторый раз ты гэхыісься па етый лесвіцы, яе толька спаліць аста́лыся, упусьці ў погріб новыю. **Гэхнуць** зак. Цяжка ўдарыць. Як гэхніць даўбнёю пу буху, калодка напыл. Цябе раз гэхнулі, пулучый, ну, відна,

яшчэ хочыш, ні хваціла аднаго разу. Гэхнуцца зак. Упасці, ударыцца. Так больна гэхнуўся, як толька жыв астаўся. Глядзі, астарожна, дзяржыся, гэхнісься с такея вісчыны і ні ўстаніш.

Д

Дабіндзюгаць, дабіндзюгацца зак. асудж. Дашвэндацца. Ён дыбіньдзюгаіць, што Ільюшчыха яго каромістым папрець ад дыра, іна ня дужа гультаёў любіць. Ці думыйш ты сваёю лыхматыю гылавою, ды чаго ты дыбіньдзюгаісься. Дыбіньдзюгаюцца, што крошкі аднае ны стала ні астаніцца, во ды чаго яны дыжывуць.

Давечы прысл. Учора, нядаўна. Давечы ка мне ны мінутку зыскачыў Купряёнык. Ты ўсюдых пірібыла, ня ў доўга будущым ці ні збіраісься і ў Пацсолтыва, тама давечы у разбітый лапыць пры цябе званілі.

Дакладаць, дакладываць незак. перан. Прыраўноўваць беспадстаўна. Каго ён толька ні дыкльдаў: у Хведзі спрасіла пры Қышачонка — бегыйш за ім, пыстыяла зь Лявонывым — любім, — ну як жа жыць с такім чылавеком. Ета ён цябе так любіць, што к кажному дыклдывыіць. **Дакласць** зак. Прыраўнаваць. Ні разу ні зыхадзіў ён к Танькі, ета нарошня дыкллі, завідна ім.

Двайнуць зак. Пры гульні ў куля кароткую палачку — куль — падкінуць уверх і адбіць, за што залічваецца два ачкі. Двайнуць і я ўмею, а ты паспробуй чытырнуць, як Гірішка.

Двору прысл. Дадому, дамоў. Як рузгуляіцца мыльгва, двору ні загоніш. Калі ты ўчора прішоў двору? Ласк. дворку, дворачку. Пойдзім, мой малінькій, дворку, цёця ўжо спаткі хочыць, пойдзім. Січас пріедзім дворычку, будзім кніжычку чытаць пры лісічку і зайчыка.

Двухвядзернік, двухвядзёрнік м. Посуд ёмістасцю ў два вядры. Ета мыя цётка так памёрла: яго зыбралі ны вайну, ішчэ на тую, царскую, а йна радзіла, двухвядзернік пыдніла і ўся. У мяне нывярху і січас двухвядзёрнік выляіцца, я ўжо яго і ні зьнімаю, што зь ім дзельць.

Двухлёзка ж. Складаны ножык з двума лязамі. Я купіў сабе двухлёзку, абоя лязы нытачу, як агонь. Двухлёзка луччы, чым с адным лязом. Памянш. **двухлёзачка**. Многа ты хочыш: каб зы пінал аддаць табе двухлёзычку.

Джогасць ж. Бадзёрасць, спрыт. С такою джогысьцю хуць куды. Пряма ні знаюць, куды дзіваць сваю джогысьць.

Джыгун м. Праныра (звыч. хлапчук, падлетак). Урадзіўся ў цябе джыгун, ні пы бацьку з маткю пашоў. Памянш. **джыгунок, джыгунчык.** Ну злаўлю я етыга джыгунка, пакушыіць ён пруціка. Сямёнывы джыгунчыкі такея прайдошлівыя, па дзеду зыда́ліся.

Дзебра ж. Гушчэча. У Канчырых містамі ныстыяшчыя дзебры. Мы раз у такую дзебрю пупалі, думылі, саўсім ня вы́бі́рімся.

Дзебалець незак. жарт. Мацнець, дужэць. Пыдрыстаюць хлопцы, дзібалеюць, сора мушчыны возьмуцца хуць куды. Куды ўжо мне дзібалець, ні к таму мае гады ідуць, каб дзібалець.

Дзеланне н. 1. Выраб, вытворчасць (працэс). Ні хачу я такога дзелыння, зыбірайця вы свае інструменты і разойдзімся пы-харошыму. 2. Выраб (прадмет). Ніхай яны нічога ня дзельюць, ні вазьму я тога дзелыння, кылі мне што нада будзіць, я куплю.

Дзеланнік, дзелальшчык м. Той, хто робіць, вырабляе. Ішла я міма, сьпяць твае дзелыннікі, ныработыліся, так яны і зызімуюць — ні зыряшэцюць пуні. Ай, дзелыльшчыкі яны, зьляпыюць, зьляпыюць як пупала, хочыш, пойдучь — і зываліцца іхныя дзелыння. **Дзеланніца, дзелальшчыца ж.** Якея яны дзелынніцы, кылі матычык у руках ні дзіржалі, хочыш — заместа травы быракі вымытычуць. Сь цябе ніпыхая дзелыльшчыца, пальцы у вязёнках вон вылазюць.

Дзеравенец м. Вясковец, жыхар данай вёскі. Пятрок наш, дзірэвінц, толька што ён даўно пірэхыў у горыд. Пыдыйшлі яшчэ дзірэвенцы ды пымаглі ўскласьць, а ўдваіх ба такая бярно ні пыднялі.

Дзерануць зак. 1. Ірвануць, драпануць. Як дзірэнец етый мех, ён і пыпылам. Тама шурпата, ска́бкі, дзірэнуў плячо ды крыві. 2. Узяць, спагнаць, садраць. Лісьнікі крепка ў яго дзірэнулі зы палкі. **Дзерануцца зак.** Ірвануцца, драпануцца. Ладный быў кусочык мацеріі, нада было атрэзыць, а ён пыцягнуў, укось дзірэну́лыся і прыпаў кусочык. Дзяржыся, пірібірай рукамі, ня едзь пы сасьне, дзірэнесься, што кожа мехым зьлезіць. **Дзеранутый дзеепрым.** Ірвануты, драпануты. Ну кылі трошку ў дзірэну́та, пройдзіць, цэл будзіш.

Дзесяціна ж. 1. Дзесяціна. 2. Плата за памол. Як ва-зілі раншы малоць, дык хунты плацілі, хто гываріў хун-ты, а хто дзісяціна, ну дзісяціною редка звалі, усё хун-ты.

Дзесяцінашнік, дзесяціннік, дзесяціншчык м. Селя-нін, які меў мала зямлі, некалькі дзесяцін ці ўсяго адну. Былі нейкія, дзісяцінышнікі зваліся, неік ім дзісяціны дывалі. Неік ны днаго гыварілі ў нас дзісяціннік, у яго зямлі было мала. Былі надзелы, а ў каго былі дзісяціны, тэй быў дзісяціншчык, а як ета, я ні знаю. **Дзесяцінаш-ніца, дзесяцінніца, дзесяціншчыца ж.** Чаго-то звалі яе дзісяцінышніца, у яе бацькі неік адзьдзельна дзісяціна была. Мужык рана памёр, а з мальчыкам асталыся, ні мыгла усё абработыць, часыць прыдыла зямлі, сабе трошку кінула, гыварілі на яе дзісяцінніца. Як ні пуйна-дзела, а дзісяціну бацька даець у прідыныя, тады дзі-сяціншчыца у нас гыварілі.

Дзетный прым. Такі, які мае дзяцей, мнагадзетны. Нашто хлопцу звязывыцца зь дзетною? Раншы дзяцей-дзяцей было, а цяпер айдзе тэя дзетныя сем'і. Ого, іна дзетныя, скоро ды гіраіні дыцягніць.

Дзеўбаком прысл. перан. Моўчкі, безуважна, бяздум-на. Тарчыць тама дзіўбаком і тарчыць, рот разінуўшы, што яго лі панывык дзельць.

Дзёнка н. Круглая драўляная крышка. Капусту як соліш, на дзёнка абізацільна камушык пыкладзі, і каб цяжолінькій. Дзёнка ў лазобкі выскычала, крайкі пьд-гнілі. Памяніш. **дзёнушка.** Ну гуркі ў мяне ёсьць крэпінь-ковы дзёнушка.

Дзёрнуць зак. 1. Пацягнуць, смаргануць. Удваіх як дзёрнулі зы вярёўку, макушка крэх, а бярэзка стаіць. 2 перан. Пабегчы. Яны цябе замецюць — дзёрнуць, толь-ка ў вочы ўвідзіш. Віджу, што цэліцца, січас дзёрніць пы пасевых, ну й карова зыдылася! 3 перан. іран. Выпіць. Яны свайго ня ўпусьцюць, як сойдуцца кучыю, дзёрнуць ладна, сь песьнімі явяюцца.

Дзікар'ё н. зб. Дзікуны, неадукаваныя, нявыхаваныя, грубыя асобы. Во дзікар'ё нейкыя, нічога ім ні ўталку-іш, нічога пынімаць ня хочуць. Чаго вы, як дзікар'ё, людзей ня відзілі ці што.

Дзікаронак, дзікароныш м. Палахлівае, дзікаватае дзіця. Твой малый сьпірва быў дзікарёнык, а посьлі бой-кій стаў хлапчына. Дзікарёнуш ты малый, ніхто сюды

ня пойдзіць і ты нікому ні нада. Памяниш. дзікароначак. Усё адзін і адзін, дзікарёнычкым расьцець, ты яго часьцей с сабою бярі.

Дзіравіца *незак.* Прадзіраўліваца. Нідаўна былі новыя мяшкі, а гляджу — пычалі дзірэвіца. Эта слабы мыціріял, два разы пірісьцірнуў і ўжо дзірэвіца.

Дзюбаць *незак. перан. жарт.* Есці, піць. Толька с пасьцелі, ні пасьпелі памыцца і ўжо дзюбыюць. Бутылычку купюць красьнінькыга, сыбярцуца, сідзяць ды дзюбыюць. **Дзюбаца** *незак. перан.* Есціся, піцца. А што, ім ладна дзюбыіцца тут, відзіш, пустэя бутылычкі.

Дзюбач *м. іран.* Даўганосы чалавек. Скажы ты мне, чаго твой дзюбач прістаець к маім хлыпам, ці яны хужы другіх работыюць, ці яшчэ што, — узьейся і ўзьейся ніізьвесна чаго.

Дзюльканне, дзюлёканне *н.* Падзыванне парсят, свіней выгукамі дзюль-дзюль, дзюлёк-дзюлёк. Ня слухуюць яны твайго дзюлькынья, за бульбу ўзяліся. А сьціхні ты зь дзюлёкыннім, яны вун за погрібым рыюца ў саломі.

Дзюлькаць, дзюлёкаць *незак.* Падзываць парсят, свіней выгукамі дзюль-дзюль, дзюлёк-дзюлёк. Хвенька сяньня была ў дваре, я сьма чула, як іна ўраньні дзюлькыла. Як возьміцца дзюлёкыць, дык іна і чужых пырыят пысыбярэць.

Дзюндзіць, дзяндзіць, дзюндзюліць, дзяндзюліць, дзюндзюрыць, дзяндзюрыць *незак. неадабр.* Доўга без сэнсу балбатаць. Дзюньдзіць і дзюньдзіць адно й тоя: усе за ім пыдглідаюць, усе яму дренныга жылаюць, дужа пастылый стаў. Пра нешта дзяньдзюць кучую лі погріба ат пуйдня. Ахотычка дзюньдзюліць пу пуйдня, усё дно як дзела у дваре німа, — тут жа столька ўсяго ня дзельна. Ня стой, ні дзяньдзюль, а йдзі пырыят кармі: гвалту крічаць. Дзюньдзюріць табе ныравіца, ня ела б і ні піла, каб толькі язык пычысаць хуць сь кім-нібудзь. Дзюньдзюрілі б і дзюньдзюрілі, ні сьціхаючы, як ім ужо ні ныдаець. Доўга дзяньдзюрілі кылы бані, яны ж с пуйдня ідуць зы каровымі, каб сыбраца ды ныбрызкыцца. **Дзюндзіца, дзяндзіца, дзюндзюліца, дзяндзюліца, дзюндзюрыца, дзяндзюрыца** *незак.* Узаемна балбатаць. Кажный вечыр дзюньдзюцца часы па трі, ім абы ізыкі чысаць. Як вам тут дзюньдзіца? Ім ладна дзяньдзілыся, усіх аббрызкыталі. Я пыстыяла, пышла, мост

памыла, дзяцей пыкарміла, а яны аста́ліся, усё дзюнь-дзюліліся. Вам дужа смашна дзюньдзюліцца, як сыбірі-цёся кучыю. Ізвесна, чаго яны сходзюцца — дзяньдзюліцца. Ім усігда дужа ладна дзяньдзюліцца. Дзельцы жа нечыга, дзюньдзюрюцца і дзюньдзюрюцца з дня ў дзень. Сыты, надзеты, у цёплым сідзяць, ім ладна дзюньдзюріцца, а як ныцігаісься, дык худзь ба пірідыхнуць. Адна пышла, другая ўсьлед, у Каці сойдуцца і будуць дзяньдзюріцца цалюхтычкій дзень. Чаго ж ім ні дзяньдзюріцца, дзеці ні плачуць.

Дзюндзя, дзяндзюля м. і ж. неадабр. Той, хто доўга займаецца пустой, бяссэннай балбатнёй. Пра што вам тая дзюньдзя пліла? — у яе ўсігда адно й тоя: як ёй цяжолінька ды як ёй горькінька. Такога дзяньдзюлю і сьвет ня відзіў, як баба ікая. Ета дзяньдзюля пышла пры сваё: бо, ува ўсіх ёсьць, усе быгаты, а я нішчасныя.

Дзюшканне н. Падзыванне свіней выгукам дзюш-дзюш. У бульбу як увалюцца, іх ніякім дзюшкыньнім ні замоніш.

Дзюшкаць незак. Падзываць свіней выгукам дзюш-дзюш. Саўсім цёмна было, яны удзьвюх усё дзюшкылі.

Дзябанне н. іран. Выпіванне. Думыш, я б дурілыся так, я б атучыла адзь дзябыньня, у тэй ба бок ні глядзеў і як шайкавы ба стаў.

Дзябаць незак. іран. Піць, выпіваць. А што я буду хваліць, ні атка́зыцца, як пупыдаіць, дзябыіць. **Дзябнуць зак. 1.** Выпіць. У іх пытхыдзяшчыя кынпанія, сойдуцца, то ладна дзябнуць, учыць на ета ні нада. **2.** Ударыць. За імі глядзі астарожній, ні пы яго што, дык і дзябніць чым хочыш. **Дзябнуцца зак.** Ударыцца, выцяцца. Крепка дзябнуўся з балькі, чаго яго туды пыгнала.

Дзяганне н. неадабр. Беганіна з тупатам. Ту́рі ты іх ат'етуля зь дзягыньнім зь іхным, духі пряма ат'ідаюць.

Дзягаць, дзягацца незак. неадабр. Бегаць, насіцца з тупатам. Як вечыр, да поўнычы і дзягыюць на вуліцы адзін за дным. Як сталі дзягыць пы падвокыньню, я пруту́ріла. Такея бульшунь сыбярцуца, выгулююцца, а тады дзягыюцца ўсю ноч, — бацькі на іх німа харошыга.

Дзягцявый, дзегцявэй прым. 1. Прызначаны для захава́ння дзэгцю. Дзіхця́выя вядро пыт пряслым вылялыся. **2.** Вымазаны ў дзэгаць. Ты пыглядзі, якея ў цябе рукі дзіхця́выя, ці можна такімі за хлеб брацца. Дзіхця́вэя вязёнкі ні нясі ў хату.

Дзяндзюленне, дзяндзюранне н. неадабр. Доўгая пустая балбатня. Нікому тваё дзяньдзюлінья слухыць ні аньціресна, лухты етыя тут наслухыліся дос. Іхныя дзяньдзюрінья як пычынаіцца, яму кынца-краю ні бувайць, усё ла-ла-ла- і ла-ла-ла.

Дзярвячына ж. Палена, чурбан, кавалак дрэва. Пыць сыцяною дзірвячына выляіцца, піріліця ды пабі ў баню. У яго паць сеным нескілька дзірвячын ёсьць. Напіўся, п'яный ляжыць, што дзірвячына.

Дзяўбаты прым. зневаж. Даўганосы. Помніш, дзіўбатыя тыкая дзяўчонычка к Хрысьціні прібігала, дык на той Васіль жаніўся. Памянш. **дзяўбаценькій, дзяўбацечкій.** Так ны пыгляд нічога хлопці, трошку дзіўбацінькій, хто ж яго знаіць, ці ты іх раскусіш. Абей дзяўчонычкі, ікраз як сьма, дзіўбацінічкія.

Дзяўбач м. зневаж. Даўганосы чалавек. Крепка прыздравіла Мыланка таго дзіўбыча, усё яму памянула, доўга будзіць помніць.

Длінназыкій прым. неадабр. Крыклівы. Каб трошку меншы быў длінназыкім, луччы было б. Во зьехала тыкі, дужа ўжо, дужа длінназыкою была.

Длінненне н. Падоўжанне. Ніякыя тут длінненьня ні нада, патходзіць, як па меркі.

Длінніна ж. Даўжыня. Длінніна хырыша, а ў плічах вузкувата. Нада намеріць длінніну, ці хваціць, каб ні куруткувата было.

Длінніць незак. Павялічваць у даўжыню. Тут, пайму, длінніць ні нада, самы раз. То длінніць насіў штаны, атпускалі, а тут ужо атрізаць зьбіраіцца. **Длінніцца незак.** Павялічвацца ў даўжыню. Папхні-ка ты жардзіну с таго боку, нешта іна ня хочыць длінніцца, зычанілыся за нешта. Эта тыкая мацэрія, што сьма длінніцца.

Доканне н. Выказванне здаволенасці. Ты ні глядзі на докыньня, а пйдлівай чылавеку.

Докаць незак. Выказваць здаволенасць. Што ты докыш, ты ж галодный зраньня, зьезж яшчэ місычку, лішнія ня будзіць.

Дольнік ж. Удзельнік у агульнай справе. Якея цяперя дольнікі, эта раншы каго-небудзь бралі ў долю, во ён шчытаўся дольнік, наша ўремя у долю браць ні нада. **Дольніца ж.** Аксюта, баба твая, неік у свайго брата

шчыталыся дольніцыю. Ты ўсё ў іх і ў іх, скоро тама дольніцыю станіш.

Досвеце н., досвіткі мн. Дасвеце. Сплю, нічога ня думую, а як глянуў — досьвіцьця ны дваре. Ня поўныч, а ўжо досьвіцьця, устываць нада скарей ды печ рыстаплівыць. А ні дури ты, якая досьвіткі, ішчэ чацьвёртый час толька.

Дохля, дыхля м. і ж. Хілая істота (чалавек і жывёла). Урадзіўся дохля, ён усю жыццё хырліць. Зь яе і жыццёлка тыкая, дохля, ні жывець ні пыміраіць. Наша кошка ўжо старыя, дохля, і зытапіць рукі ні бяруць. Якей зь яго жаніх, дыхля нейкій, нічога ў ім харошыга німа. Раз урадзілыся тыкая, то і да веку будзіць дыхля.

Драбаценне н. Дробны тупат, шоргат. Пытхаджу, чую дрыбаценьня ў хаці. Нехта ў пуні жывець, як заходзіш — нейкыя дрыбаценьня, а пыглядзіш — нікога німа.

Драбаець незак. Дробна тупаць, шоргаць. Ух, танцорка, як пойдзіць дрыбаець ды с пріпейкымі. Нешта дрыбаіць пы сыяне, с-пат крышы што-небудзь вісіць.

Драбнотка, драбнушка ж. Дробная істота. Драбноткі пырысяткі, іх браць ні стануць, ніхай трошку пыдгадуюцца. Як цялілыся, драбнотка была цёлычка, а цяпер, глянё-ка, як рузгудувалыся. Драбнушка дзяўчонка, як і ня зь іхніга роду. Ён жа, знаіш, ікая драбнушка радзіўся, с кулачок таго дзіцёнка было. Памянш. драбнушачка. Ны зіму ні нада браць, зь імі зыгарюісься, драбнушычкі.

Дравіна ж. Дровы наогул, адно палена дроў. Нада кльпаціцца, каб дравіну якую прівезьць, прідзіць зіма, задмець, запрець — зукукуісься бяз дроў. Як жа ты дыжываісься, што ў цябе ні дравіны німа ны дваре. Памянш. дравінка, дравіначка. Січас ты ні пра што ня хочыш думіць, а што ты зыпяеш, як дравінкі ня будзіць у печ укінуць. Во дыжылася дык дыжылася гыспадыня, дравінычкі ў хаці ні сталыся.

Дратвіна ж. Дратва. Тута крепкыю дратвіныю прышываць нада, абы ікая нітка дзіржаць ня будзіць. Памянш. дратвінка. Я табе січас дратвінку скручу, дык ты прышыш.

Драхценне н. Паўната, рыхласць. Такая драхценьня дужа нікрасіва, ідзець чывавек — толька пыхціць, ня спышыцца, ета хворый чым-небудзь.

Драхець незак. Паўнец, грузнец, рабіцца рыхлым.

Матруніна большыя рана стала дряхцець, глянулі мы ны яе ны свадзьбі: разьдзелылыся, як дрігва.

Друбка ж. Драбок, кавалачак. Було ўремя, што друбкі сахыру у вочы ня відзілі. Друбку сухыря пьдзіржа́ла у році, нічога ні хачу есьць. Памянш. **друбачка.** Нейдзі друбчы́чка сухіх дражджэй вылялыся, калі ня выкіну́лі куды.

Дружацкій прым. Сяброўскі, кампанейскі. У іх с прошлыга года дру́жыцкія атнашэніі. Ты ні мішайся, тута дру́жыцкыя дзела. Пятрок ду́жа быў дру́жыцкі́й хлопі́ц, умеў любую кынпа́нію пьдзьдзіржа́ць.

Дружба м. і ж. жарт. Дружба́к, сябар, кампанейская асоба. Ну, дру́жба, зайдзі́м-ка, атмеці́м, столька мы ня відзіліся! Пятрок быў дру́жба маім хлопцы́м. Іван — дру́жба, ён ні ат якія кынпа́ніі ні ацста́ніць.

Дручы́на 1 ж. Палена, палка. Вылялыся дручы́на пьць сы́яною, мы яе парэзылі. Ны яго, каб выпры́віць, дручы́на на́да, мы яго пьтхва́тнысьць знаім. 2 м. і ж. перан. груб. Неразумная, упартая асоба. Дручы́на ты бяспутны́я, калі табе ўталку́іш што-небудзь. Памянш. **дручы́нка.** Дручы́нкі палу́чыць і ася́дзі́цца, і хмель про́йдзі́ць, і зыды́ваньня айдзе дзе́ні́цца.

Дручы́ніна ж. Адно палена. Ры́гыза́тыя-ры́гызаты́я дручы́ні́на лі́жала, я яе апсе́к — с паў́воза дроў. Нашто мне ры́сказы́выць, ці я ні знаю, длі́ чаго дручы́ні́на. Павелі́ч. **дручы́ні́шча.** Дручы́ні́шча каб па ім хадзі́ла часьце́й, а словым — што словым, словым яго ня про́ймі́ш.

Дры́гала м. і ж. іран. Асоба, якая ходзі́ць з выкрута́самі. Дры́гы́ла Польшкі́н некуды пьця́гнуўся, — ры́схраньці́ўся, ці ні зьбіра́іцца ў́ сва́ты. І ў́ яе ты́кая дры́гы́ла выры́сла, уза́прець кублу́кі па́ чэ́цьві́рці, і́дзець як ны кы́стыля́х — дры́г-дры́г — зы́ работу ў́зя́цца ня ў́меі́ць, да́йжа хату́ ні пьдма́яце́ць.

Дры́галы мн. груб. Ногі. А́ткінь дры́гы́лы, ры́спасьце́рся — ні пра́йці́ць. Як зы́калею́ць дры́гы́лы, тады́ бу́дзі́ць зна́ць, што на́да ны́дзі́ва́цца.

Дры́гнуць зак. Дры́жаць ад хо́ладу. А́ чаго́ бу́ло дры́гнуць ну́ буі́, ці́ вам некуды́ бу́ло зайці́ць па́гре́цца. Ты́ ні зна́іш, як я́ дры́гла, та́ма ні́ хата, а́ лядоў́ня.

Дры́пса, дры́суля звыч. ж. Няў́клюдная, неа́хайная а́соба. Бы́ла ты́ дры́пса і́ ў́сі́гда бу́дзі́ш, ця́бе са́м чо́рт ні́ пі́радзельі́ць. І́ ды́чка ты́кая дры́псу́ля, як ма́тка, як та́й Мі́кіта ва́с то́лька це́рпні́ць. Павелі́ч. **дры́псі́шча, дры́п-**

сулішча. А дріпсішча ты, а што ж ты надзеляла, цяпер ету сарочку ужо нічым ні атмыйш. Дріпсулішча ты пасьледнія ў дзярэйні, нывтабою кажный сьмяецца.

Дрэнчанне н. груб. Непакой, неспакойныя паводзіны. Чаго ў табе такая дрэнчыньня сядзіць? Во дрэнчыньня зывалася, места сабе нійдзе ні найдзіць.

Дубара, дубарам прысл. Адапавырушыся. Пулушубык пад дождж пунай, скуржаней, дубыра стаіць, яго ўжо каб чым ці пымазыў, ці што — пулумаіцца. Дубырім рука прывязына у гіпсі, неік аць сябе локыць. Вецір падмець — рубашка дубырім.

Дубыранне н. Адапавыванне. Ты шый, каб дубыріньня ні было, ато мы знаім тваю работу. Вадою нада папырскыць і прігладзіць, дубыріньня ня будзіць.

Дубырыцца незак. Адапавывацца. Ны табе як ны гырбатым пінжак дубыріцца, хто яго так папшыў?

Дубэра, дубара ж. Стары гатунак бульбы. Хто гаворіць дубара, хто дубэра, яе большы дубэра завуць. Дубара цяпер неік вывілыся, а на хутырі толька і сеілі дубару і скурасьпелку, редка ў каго была белыя. Памянш. дубэрка, дубарка. Сёліта дубэрка ўрадзіла нічога, ні нада богу гршыць. Дубарка цірашчур буйныя ні бувайць, ну пуг кустом яе ўсігда многа.

Дубэрына ж. Адна расліна або плод дубэры. Сыскабліла нескілька дубэрін, пріставіла гаршчынычк к агню, дубэра цьвірдыватыя. Ета ня розывыя, ета дубэріна, у яе лісьцікі вузейшыя. Памянш. дубэрынка. Лі мяжы дубэрінкі асталіся ны скурасьпелкі, нада выкпыць.

Дугнуць зак. Спрытна пабегчы (пра вялікую істоту, чалавека). Жырыбок цьрся, цьрся, аброць ськінуў, як дугнуў цірізь ямень, сьлед прулумаў, што нада загресьць ды пасеіць, ато плеш будзіць. Старыя карова ўжо ня дугніць. **Дугнуцца зак.** Саскочыць, упасці са значнай вышыні. С такея вышыны дугнуўся, як ён толька ног ні пулумаў!

Дудара, дударам прысл. Адапавырушыся. Сьперіду нічога, а ны плічах пулушубык пулучыўся дудыра. Што ён можыць зьдзеляць, кылі рука дудыра стаіць, у гіпсі пыдвязына. Ён відзіла, як ён ішоў: ныга неік дудырім служыць, ні прамы, а ўбок саўсім ацстайліна.

Дудуканне н. Ціхае перагаворванне. Вам із-зу дудукыньня і печ тапіць немылі. Я іх січас пугую зь іхнім дудукыньнім.

Дудуканнік м. Той, хто дудукае. *Вы, як старыя бабы, дуду́кыньнікі, усё новысьці свае піріка́зывыіця. Дудуканні́ца ж. Яны ізвесныя дуду́кыньніцы, усё шыпатком, каб ніхто ня чуў лухту, што трілюдзюць адна другой.*

Дудыранне н. Адтапырванне. *Нада рызгладзіць хырашэнька, тады ня будзіць такога дуды́рынья.*

Дудырыць незак. 1. Адтапырваць. *Прівик руку ў бок дуды́ріць, нікрасіва.* 2. Адтапырвацца. *Правыя пылавіна ў тулупі дуды́ріць, саўсім ні пыдыгнана.* **Дудырыцца незак.** Адтапырвацца. *Пашыта дренна, паетыму і дуды́ріцца, ці яго ж ніплахея мысьця́рыцы шылі.*

Дуплё, дупля м. і ж. абраж. Недалёкая, неразважлівая асоба, дурань. *Якей жа ты дуплё бізгаловый; нубухторіў у мякіну вады, нашто, каб падумыць. Ні хачу я з дуплём звязывыцца, ат яе тады жвя́нькыньня ні адбяресься. Дупля ты, я гыварю, ні нада нікуды апахадзіць, там ёсьць кла́дычкі, па іх піраскочыш. Не, з дуплію толку ні сыбяреш, ёй нічога ні ўталкуіш.*

Дупляватый прым. 1. Дуплаваты. *У паньскім садупліны былі бальшэньныя дуплюва́тыя, пчо́лы часта садзіліся роім.* 2. перан. абраж. Недалёкі, неразважлівы. *Якей дуплюва́тый чылавек, ты яму гыварі, талкуй, як луччы, а ён сваё творіць. Памянш. дуплява́ценькій. Нескылька дуплюва́цінькіх асінык сядзела. Сколька ты ні хвалі, а дуплюва́цінькій дуплюва́цінькім аста́ніцца. Нейкій ён усё дно як дуплюва́цінькій: а, а, нічога ні рызбьяре́цца, што яму талкуіш.*

Дуплястый прым. Дуплаваты. *Асіну зывалілі, іна ўся дупля́стыя ды самыя макушкі, як іна толька дзіржалыся. Памянш. дупля́сценькій. Дупля́сцінькій клянёк сядзеў кылы ўгла і тэй зрэзылі.*

Дуралей м. і ж. Дурань. Узмацн. дуралеі́на. *Я і сыма ні знаю, чаго ён такей дуралеі́на урадзіўся. Павеліч. дуралеі́шча. І Пылага ні пасьледнія дуралеі́шча была, усякый лухце веріла, хто што ні звяззець.*

Дуралейскі прым. Неразумны, безразважны. *Ны яго вьхы́дкі дуралейскія мы нагледзіліся большы ні нада. Выкінь ты дуралейскія мысьлі з гылавы.*

Дуралейства н. Бязглуздзіца, глупства. *Ні гырадзі ты дуралейства, нікога там ні було, можа, сыбака прабег пьід вакном. У яго ўсігда дуралейства на ўме.*

Дуралея і ж. Бязглуздзіца, глупства. *Ён і малый, і бальшэй дуралею тваріў. Дуралею злухця́ць, а ты ў слу-*

хыіш. 2 м. і ж. Дурань. Кажный відзіць, што ты дура-
ля. Атаго дураля, што чужым розумым жывеш, слу-
хыіш каго пупала.

Дур'ё н. зб. Дурні. Во дур'ё бабы, што ні пачуюць,
пытхваюць ны ізыкі, хуць будуць знаць, што ніпраўда,
і пашлі лыпытаць.

Дурняком прысл. Хітруючы, прывтвараючыся. Ён ду-
мыў, дурняком на сьвеці прыжывець, а тут рузуней
зы яго найшліся: ідзі-ка ты, хлопіц, работыць.

Дуруша, дурнуша ж. Неразумная, легкадумная жан-
чына. Во яшчэ была дуруша на сьвеці, зь ёю усе слова
быліся скызаць. З дурушыю толку ніхто ні найдзіць, зь
ёю век пражыць нада ні абы-якая цярьпеньня. Як ты з
дурнушыю пыталкуіш, ты к ёй пы-харашыму, а йна цябе
аблаіць. Памянш. дурнушка, дурнушачка. Усё-тыкі дур-
нушка: я гыварю, як луччы, а йна: чаго ты ні ў сваё дзела
лезіш. Дурнушычка ты, мы хочым, каб табе луччы было,
а што ты зы Пітрачонкым выгыдыіш.

Дуць незак. 1. Дзьмуць. Цірясь сенцы дуіць сюды
здорыва. 2 перан. гумар. Ісці. Дуй пряма па ржышчу вун
на тэя кусты, тама нейкія ціляты хадзілі. 3 перан. іран.
Піць. Часоў сь пяці як селі дуць, у іх там пу бутылкі ны
брата выйшла.

Дыбалы мн. груб. Ногі. Пакуля ты свае дыбылы ўкру-
ціш, пяць разоў можна набуцца і разуцца.

Дыбанне н. Няўкладная хадзьба. Пулюбуйцісь-ка ны
яго дыбыньня, адну нагу піріставіць, тады другую цяг-
ніць і за стол дзяржыцца, за ножкі.

Дыбун м. Кульгавы чалавек або дзіця, якое пачынае
хадзіць. Нешта ты дренна, дыбун, чыкільгаіш. Во якей
дыбун, ідзець, ідзець, а тады плясь пысярэд мыста. Па-
мянш. дыбунок, дыбунчык. Хадзі ка мне, дыбунок ма-
лінскі, пысядзі ны каленькых. Відзіш, як дыбунчык твой
кріўляіць пы хаці туды-нызад.

Дыгалы мн. груб. Ногі. Эта ж нада, чўчыла пасьлед-
нія на сьвеці, дыгылы выставіць, думыць, дужа красіва.
Спыднічэнкі во, чэцьвірць, дыгылы пызыкалелі, самі
пысьсінелі, зато прыгожа.

Дыгаць незак. Хадзіць, ісці няўкладна, не згінаючы
ног. Куды ж яму нашы дзейкі, ні ныравюцца, па горыду
зь нейкю кудриватыю дыгыць пад ручку. Як мне на
тую свадзьбу дыгыць, ні пайду.

Дыхала н. Дых. Нешта ў грудзях як кыляну́ла, аж ды́хыла зыняло. Пад дыхыла яму як дасьць, ён і пыка́ціўся ўверх тырмашкымі.

Е

Еджаный дзеепрым. Часткова з'едзены, каштаваны. *Вярнуліся мы — нічога ня еджына і ня трогына, як кінулі, так і ляжыць нічыпаныя. Крупеня еджыныя, вун і міска нямытыя стаіць, а бульба ня трогына.*

Емя н. Яда, ежа. *Во відзіш, ікая я быгачка, сколько бульбы асталыся, тута табе і семя, тута і емя, і пырасёнычык рюхыць: дай.*

Енчанне н. Екатанне, стогн. *Ня столька ў цябе тэя болі, столька енчыньня. А ляжы ўжо мойча зь енчыньнім с тваім!*

Енчыцца незак. Мучыцца, цярпець пакуты. *С апечынымі пальцымі будзіш доўга енчыцца. Большы некуды енчылыся, боль прамі нівынасімыя.*

Еханне н. Язда. Ідзі ты к чорту с такім ехыньнім, я скарей пняшком дайду. *Я знаю, якая там будзіць ехыньня: дзесіць баб ны калёсы налезіць, што конь ні пыцягніць.*

Ехаць незак. перан. Распускацца (пра вязаны выраб). *Такая чулкі ня носкія, яны бы́йстра едуць. Вязёнка ны ладоні едзіць, нада зуцу́рваць.*

Ё

Ёлачка ж. часц. мн. Хвошч. Ёлычкі вясно́ю ціля́тым ірву́ць і ігна́тым, яны ішчэ́ ні распу́сьцю́цца, іх ту́йкачы́кымі заву́ць. Па ёлычкых каровы тро́ху наелі́ся. Адна ёлычка засела пы ўсяму полю, ды гу́стыя, густы́я.

Ёрзала м. і ж., ёрзаннік м. Той, хто ёрзае. *Другей яшчэ такой самы́й ёрзыла найшо́ўся, міну́ты ці́ха ні пысядзі́ць. Ну, ёрзылы, нада вам спакой даць. Чаго там места німа ёрзыньні́кым, ай даўно ре́мінь па іх хадзі́ў?* **Ёрзанніца ж.** Пысядзі́ця, ёрзыньні́цы, ці́ха, як вас то́чыць нешта, седні́ німа нія́к.

Ёрзу́ць зак. Пачаць ёрзаць. *Ты у мяне ёрзы́ніш сі́час, палучы́ш спакой.* **Ёрзу́цца зак.** Удары́цца, упа́ўшы зверху. *Ладна ёрзу́йся сы йгрушы́ны ўме́сці с су́кым. Будзі́ця ла́зіць, паку́ля ёрзы́ні́сія, тады́ ні склі́мі́ця.*

Жадаванне, жаданне н. Сквапнасць. Мы такога жа́дывыньня ня відзілі ні разычку. Штоб еткыя жа́дывыньня ў чылавека, прамі сам ні знаіць, як ба ён хвытаў, нёс і пёр.

Жадавацца, жадацца, жадобнічаць незак. Сквапнічаць. Каб ні жа́дывылысь хызьяйствам, ні выця́гвылыся ў нітку, ато дужа-дужа цяжола. Бязь меры жа́дуюцца; хвытаюць, вылаку́ць, у іх ужо грошы, наверна, дваццыць тысяч на кніжкых, ны кажныга запісына. Ні жадобнічыі, у цябе грошы хваціць і дзіцям, ні спыжыву́ць.

Жадзіна м. і ж. Асоба, празмерна сквапная. Матка турува́тыя, а дычка жадзіна. Узмацн. **жаднюга**. Ні разу б ні падумыў, што Антоныў сын будзіць такей жадню́га. Ты тыкая самыя жаднюга, як твоя матка была, усе вы адзіна́кывыя, у вас зімою сьнегу ня вы́прысіш. Павеліч. **жаднішча**. У каго ты жа́днішча такей удаўся, у вашым жа раду жадных дужа ні було.

Жадоба 1 ж. Сквапнасць. Калі ўжо уелыся ў чылавека жадоба, толку ня ждэжы. 2 м. і ж. Асоба, празмерна сквапная. Узмацн. **жадобіна**. С такім жадобіню іціць куды стыдна, ён зы капейку бучу узьніміць. Павеліч. **жадобішча**. Я пыглядзела, ікая іна жадобішча, ськібычку хлеба атрэзыць трясецця.

Жалабіна ж. Выемка, упадзіна, жолаб. Во нейкыя жылабіна-тыкі ёсьць. Жылабіна, як карыта, нада було даўжэйшыю дзюўбаць. Памянш. **жалабінка, жалабіначка**. Ёсьць жылабінка, ды трошку зумува́іцца. Жылабінка ў зубі вышчырбі́лыся, будзіць балець. Саб'ю жылабінку з достык, ладна будзіць. Мост нада каб быў роўныі, хуць ма́лінькыя жылабінычка, а ўжо дренна. Відзіш, жылабінычка заметна на вока.

Жалабіць, жалабіцца незак. Выгінацца. Ны гародзі пілілі вялікім пастом, восім калод руспусьцілі, піліць нада ўмець, каб ні жылабіла піла, дзяржыш бокам,— к вечыру абамлелі мае рукі, лёг я, ні пашоў вячэріць. Як скрвіш пілу, тады іна ўсігда будзіць жылабіцца, ні атрэжыш нічога роўна, а ў лес с такою пілою луччы і ня ехыць.

Жалабшчык м. Той, хто скардзіцца. Як бігаць, бігаць пірід абедым жа́лыбшчыкі ка мне: цётка Ганна, а ваш Мішка шапкі адбіраіць. **Жалабшчыца ж.** Хто вам тама

што надзельі, жалыбшчыцы ўзяліся. Ні люблю я такіх жалыбшчыц, самі схадзіліся, самі і рызьбіраіцца.

Жалельшчык, жаленнік м. Той, хто выказвае шкадаванне. Канешня, жалельшчык сь цябе ніплахей, ты німала каго пыжалеў,— ты пасьледнюю рубашку гатоў ш чылавека сыдраць. Як сабе што нада, тады яны ўсе дужа харошыя жаленьнікі, а як што даць, тады ў іх нічога німа, гылышом галюткія стыяць. **Жалельшчыца, жаленніца ж.** Ізыкам іна жалельшчыца луччы некуды, а во схадзі пыпрасі пяцёрку да вечыра, пычанець: ай, німа, яй-богычку ж ба дыла, німа. Яны ўсе жаленьніцы адзінакывыя, зы каторую ні хвацісь, нубушмаіюць і тады яны дужа хырашы.

Жаленне н. Шкадаванне. Хто іхныга жаленьня ні знаіць, яны тады жалеюць, як чутвыюць, што пылытаіцца чым-небудзь можна.

Жалецца незак. Абдымацца, бурна выражаць пачуцці. Ого, як вы крепінька жалеіцца сь цёткыю! Ну хваціць жалецца, садзісь-ка ты за стол.

Жамануцца зак. 1. Ціскануцца. Пацягні-ка кряпчэй зы задоўку, воз ішчэ жыманецца. **2 перан.** Неадольна захацецца. Ім куды як жыманецца, ны вярэўкых ня ўдзержыш. Ці я ні знаю, чаго ён ходзіць лісіцыю: жыманулыся купіць бутылычку.

Жаненне н. Жаніцьба. Як аччытаю бакі, ён і пры жаненьня забудзіцца, такей-то мыладэй. А йдзі ты сы сваім жаненьнім, жаніся, кылі дужа прісьпічыла, пысьмяшы людзей.

Жаненнік м. Той, хто хоча ажаніцца. Каб ажаніў хырашэнька вожкымі жаненьніка таго, ён ба забыў дуры: цірізь нядзелю у армію, а ён жонку прывылакець.

Жаніхайла м. іран. Той, хто доўга збіраецца жаніцца, хлопец у гадах, які заляцаецца да дзяўчат. Як вам ня стыдна, жыніхайлы, дзяўчонок прізмушчаць, ці яны вам роўныя!

Жарабцаванне н. асудж. Гультаяванне, распуснасць. Выгыняць нада жырібцуваньня, іначы саўсім збысятнічыць, чылавеком ня будзіць, хуць і січас якей зь яго чылавек.

Жарабцаваць, жарабцавацца незак. асудж. Гультаяваць, распуснічаць. Жырібцува́лі тут цэлыя лета, праходу ні было. Што ж яны дзельюць, жырябціуюць, больш

нічога. Я за їх вазьмуся, я їх атучу жырібцувацца, у мяне як мілінкя вазьмуцца зы работу.

Жарабятнік м. Воўк, які палюе за жарабятамі. Раншы у нас кругом былі лясы, вяліся жырібятнікі, то там то там, пачуіш, зарезылі жырябёнка.

Жарабятня ж. 1. Хлеў для ўтрымання жарабят. Раншы жырібятні былі, ды вайны, як коні многа было, а цяпер іх ня строюць, коні мала, усё машыны і машыны. 2 перан. Вялікая недагледжаная хата. Нашто вы сабе ны дваіх такую жырібятню рызьвялі, хто ў ёй жыць будзіць, яе ж толька вымыць сіла нада.

Жарануца зак. Моцна ўдарыцца. Сам пыныгырдзіў, сам упацёмкых і жырянесься аб ета гыраджэньня.

Жардзеі м. абраз. Празмерна высокі чалавек. Урадзіўся жардзеі, па ком ён толька рос. Усё тэй жардзеі зысыжанскіі зь ёю хадзіў, пакуля пріжыў дзіцёнка.

Жаўлачча, жаўлаччо н. зб. Жаўлакі. У яе ў дзейных было нейкыя жыўлачча пы ліцу, а тады прайшло замужым. Ат прастуды жыўлаччо пы ўсяму целу. На левый наге высыпыла жыўлаччо.

Жаўтавіцца незак. Фарбавацца ў жоўты колер. Белыя скацірсьці кыла жоўтых пасьцілык жуўтавяюцца, нейкыя краска была някрепкыя.

Жаўтачка м. Малярыя. Жыўтачкі нейдзі пытхваціў, сколько ні лячыўся, куды ня кідыўся, нічога ні пымагло. Жуўтачка уелыся, косіць іх пыдряд.

Жаўтляк м. абраз. Худы, змізарнелы чалавек. Выпрывілыся некуды сы сваім жыўтляком. Так і пірідай таму жыўтляку, што ніхай ні дыжыдаіць асобыга пріглашэнія. Жаўтлячка ж. Адз злосьці, ат ненывісьці стала жыўтлячкыю, іна толька адну сябе любіць, і то раз у год.

Жданнё н. Чаканне. Пыдыждаць ба можна, толька ці будзіць толк зь етыга ждыньня. Нічога ім тоя жданьнё ні дало.

Жмаць незак. Ціснуць. Дурачыюцца, балыюцца, жмуць адзін другога. Бацінкі крепкія, ну левый трошку жмець. Жмацца незак. Ціснуцца. У тэй аўтобусік жмаліся, ён малінькіі, ня ўбіцца было, я за дною каплю ні асталыся.

Жмут м. Скрутак. Тріп'я жмут ляжыць у сенцах, як будзіць тряпышнік езьдзіць, здадзім, можа, ў яго ніткі ладныя будуць ці платочык якеі. Памянш. **жмуток, жмуцік, жмуточак.** Жмуткоў травы ныбрала, ныбрала і аба-

ткнула пацстрешша. Во такой во жмўцік скруціў, гаворіць, гатова. Я відзіла тэй жмучочык, дык ці ета ж ба хто падумый, што там грошы.

Жога ж. Пякотка. Другей год жога, што ня зьём, гаріць і гаріць, толька ат малошныга нічога.

Жраннё н. груб. 1. Яда, ежа. Яны нывбралі жрынёнй на троя судык, ні гылыдалі. Жранёнё ёсьць і сядзі, якога табе рыжнй нада. 2. Працэс прыняцця ежы. Во жранёнё, што аж зы кайнерь цякець!

Журжа ж. Мажная непаседлівая жанчына. Узноў пы хаты пыляцела жўржа, на месьці ёй нйдзе ні сядзіцца. Успакой ты сваю журжу, ніхай трошку уніміць язык. Павеліч. журжышча. Адна зьехала, другая жўржышча на зьмену ёй зывавілыся.

Жуханне н. Рэзкае кіданне, скідванне, ліццё. Ні хачу глядзець ны такая жўхынёнй. Ну к чаму ета жухынёнй, пызальлеш усё, пад мост пыцякець, будзіць прець, гнісьць.

Жуханнік м. Той, хто кідае, скідвае, лье. Ты астарожна, жўхынёнй, кідай, ато жухніш каму ны гылаву. **Жуханніца ж.** Рызыйшлася жўхынёнйца, пырядык наводзіць, зь відра жух у вугыл, пыцякло пы шпалерых.

Жухаць незак. Рэзка кідаць, ліць. Куды пупала жўхыіць, як у яго вачэй німа. Нада акуратней ліць, а ня жухыць як зря. **Жухацца незак.** Падаць. Ты глянь, што яны зьдзелылі с крышыю: на вільчык узьлезуць, сыдзяцца і едуць, а тады жўхыюцца ны зямлю, разьездзілі увесь бок. **Жухнуць зак.** 1. Упасці, зваліцца, пасыпацца. Як жўхніць са стога, чуць ні на вілкі, яны сайсім рядым стыялі. Мяшок зываліўся ны скамейкі, ямень і жухнуў ны зямлю,— пацьсеіла. 2. Лінуць. Кружка большая, як жухнуў на печку, мы як боб пасыпыліся с пылка. 3. Ударыць. Мяглоу цірас плечы як жўхніць яго: во я табе пыкажу, як трілюду перць ны чылавека. **Жухнуцца зак.** 1. Упасці, зваліцца, пасыпацца. Цігалі, цігалі кулі на крышу, а ён пывярнуўся боком, туўхануў, і яны жўхнуліся нызад. Сам ідзі скарей, як жухніцца ны цябе крыша, прідавіць. 2. Лінуцца, паліцца. Кіпяток жухнуўся, во каб на ногі! 3. Ударыцца ўпаўшы. Будзіш так поўзьць і жухнісься с сука. Глядзі, жухнісься с хаты, ны ражённі рёбры пулумаіш.

Жыгун м. Балаўнік, распуснік. Пынас усё хваліў: мае харошыя мальчыкі, трошку балыўныя, а яны такея жы-

гунь, шкура на їх гарела. Памяниш. **жыгунок, жыгунчык.** Жыгунок ён у цябе ўдайся, ні прідумьць, у каго пашоў. Што яны жыгунчыкі, я знаю, на тоя ж ты і бацька, каб унімаць. Цяпер ён совісний стаў, а малый первый жыгунчык быў.

Жыло н. 1. Жыццё. 2. Жыллё, прытулак. Нада пра нейкыя жыло думьць. Што ж мы тады, асталіся пірідзь зімою на чыстым полі, пашлі ў Рылыўшчыну, а за лета с трудом пыпылам субугорілі сабе жыло тута.

Жыраватый прым. Тлусты, з праслойкамі тлушчу. Сёлітнія жыруватыя мяса, у нас такога ніхто ня любіць. Жыруватыя кырывяціна, ёсьць тоўстыя слаі жыру.

Жырастый прым. Укормлены, тлусты. Нідаўна яны забілі кыбына, дужа быў жбырістый, сала чэцьвірцю ні схваціш. Ён змалку у выгядзі жый, пріехый раскормліный, жбырістый, на ём сала таго, хуць пылысамі дзярі.

Жыта н. Жыта. Памяниш. **жытцо, жыщечка.** Даждзы праходзюць і цёпла, і пу бугурках жытцо бярецца. Нейкыя зіма сёліта бяспўтныя, худзь ба жыцічка ні тмякла. Жыцічка сёліта, слава богу, урадзіла дужа хырашо. Павеліч. **жыцішча.** Во гыварілі, што тута сеіць дайжа ня стоіць, нічога ня будзіць, а яно якая жыцішча ўзялося, сярпом ні сыцягнуць.

Жыханне н. Шмыганне. Ты тут первый раз, табе ўсё ў нывіну, а я ны Мархвіна жыхынья нагледзілыся, ці ні пяць гадоў пыдряд віджу.

Жыхаць незак. Шмыгаць. Ай, ныдаелі яны тута, кыла вілык жыхыюць, глядзі, успоріцца каторый, атвядзі ты іх г гумну, ніхай там займўцца. **Жыхнуць зак.** Шмыгнуць. Ён у мяне лі рук жыхнуў, як міціёр, я дайжа агледзіцца ні пасьпела. За ім глядзі і ня згледзіш, жыхніць і німа.

Жыцелка ж. Жанчына са слабым здароўем. Я тыкая жбыцілка, што сяньня хаджу, а нызайтріга з ног звалюся, буду кычацца, як гылавешка. Ці ты ня відзіш, якея з нас жбыцілкі.

Жыціна 1 ж. Адно сцябло жыта. Па ўсу кой-айдзе там жбыціна, там тарчыць, вісокія выгнулі. Жыціну пы жыціні вырвуць і вырвуць, я на іх нысварілыся. 2 н. зніж. Жыта наогул. Калі ў зямлю ўкінуў жбыціна, нешта ж будзіць. Жыціна тога ў мяне столька, пайклўмычкі асталыся. Край жбыціна так стулуваі, тама ні жаць, а толька скасіць касою.

Заайкаць зак. Заенчыць. Як пьдзяржу ў руках, ты нывпраўду тады зыайкыйш. Прібеглі, глянулі, зыайкылі, а што ж ты зьдзельыйш, нічога ні паможыш.

Заартамоніць, заартамоніцца, заартамоннічаць зак. Заявацца, разгубіцца. Яны знаюць, як зь ім апхадзіцца: пьчануць шпыраць са ўсіх бакоў, ён зразу і зыартамоніць, а ім толькі ета і нада. Хырашэнька крікні, яны зыартамоніліся, што хут ты стріляй кыла іх — ні пачуюць. Будзіця во так хлынкыць туды-нызад і зыартамоннічыця, а тады ўсьлед дыгыняць прідзіцца.

Забабухаць зак. 1. Важка загрузкатаць (пра гарматныя стрэлы, выбухі). Сьпірва лі Дубровы стрілялі, а тады ў тым баку зыбабўхылі, страшна было ўсім. 2. перан. Глыбока закапаць, забіць. Зыбабўхылі саху большы як на метыр, камель сукув́атый, іна за сто гадоў ні сыгніець. Зыбабухыў туды дайжа ня гвозд, а прьма нейкій штырь, ці ня рог зь вілык.

Забазарыць зак. неадабр. Загалдзець. Сыйшліся, зыбыз́арілі тама, ні паймеш, хто што трілюдзіць. Ну ка-кешня, зыбызаріла ваша нявестка, луччы яе ніхто ня умеіць, ету ўсюдых пачуіш. **Забазарыцца зак.** Забалбатацца. Як зыбыз́арюцца, дык хуць стріляй,—ні пачуюць.

Забалакаць зак. Загаварыць павольна, няспешна. Я думыю, паехылі, а яны ўзноў зыбыла́кылі, ніяк рыс-стряцца ня могуць, хуць рызвадзі іх. **Забалакацца зак.** Загаварыцца павольна, няспешна. Як зыбыла́кыліся, і кароў прагледзілі, і цямнець пьчало, праўда, мыя сьма прішла, стаіць і мікыіць: аччыняй.

Забаламуціцца зак. 1. Пайсці няўлад (пра жыццё). Што ў іх зыбыламўці́лыся, іна ува ўсём вінувата, талковыя баба нывіла б пьрядык. 2. Павесці сябе асуджальна. Як сам дзіржаўся, у іх ладна жызінь ішла, а як зыбыламўці́ўся, яно й пулучы́лыся так.

Забаліваць незак. Захворваць. Як гылыва зыбалііць, ня едзь у лес, ныйпачы січас рузвулнува́ўшы. Анька ішчэ сьма нічога ня чу́ствывыла, а мы ўжо замецілі, што іна зыбалівыіць.

Забалматаць зак. Забалбатаць. Будзіш ты ўсё слухыць, ён січас яшчэ зыбалмочыць, дужа нада табе ета. Нешта зыбылмыта́ў і пашоў: ні пы яго пулучы́лыся. **Забалматацца зак.** Забалбатацца, загаварыцца. Як зы-

балмочуца, ім нічога тады на вум ня йдзець. Зыбылмы-тáлыся і на ўсё забыла, во ізыкі бабскія, хуць урізай.

Забарабаниць зак. Пачаць грукаць. Як зыбырыба́ніць у дзьвері, я ўжо думала, тама нівісь што. 2 перан. жарт. Занесці. Яго доўга упрáшывыць ні нада, скажы — і ён у мінуту зыбырыба́ніць тваю цубулю, пуслухмяный хлапчынка. 3 перан. Пачаць шпарка гаварыць. Яны ўдзвюх як зыбырыбанюць, зь імі чорт ні згаворіцца. Чаго ён там зыбырыбаниў, што яму ні так скызалі?

Забараніць зак. жарт. Абараніць. Не ўжо, на етый раз цябе ніхто ні зыбараніць, палучыш ты на ўсю катушку. Каб лідагоськія хлопцы ні зыбыранілі яго, ні знаю, чым ба там кончылыся.

Забараняльнік, забараняннік, забараняльшчык м. Той, хто забараняе. Ны твайго зыбырыня́льніка ніхто ўніманія ні абрышча́іць, ці ён гаворіць што, ці не. Дужа вас многа ўсюдых, зыбырыня́ньнікыў, каб вас троху меншы, куды б луччы было. Мушчыны вязуць тылакою Дзянісу бярьвеньня ны хату, тэй выскычый, стаў: я вам зыбырыня́ю сюда везьць!—а Іпат плячом аттаўкнў еты-га зыбырыня́льшчыка, і пывязьлі бярьвеньня. Аткуля ты, такей зыбырыня́льшчык, мы еткіх даўно ня відзілі. **Забараняльніца, забараняніца, забараняльшчыца** ж. Ідзі ты ўжо, йдзі, зыбырыня́льніца, ты тута рызьбіра́ісься, як сьвіньня ў пры́ных, што ім сказына, то яны й дзельюць. Прілітаіць Ільлёва зыбырыня́ньніца: я вам тута ні дам ездзіць, я тута зыгыраджў, я тута пірікыпаю, а ны яе ніхто і ўніманія ні абрасьціў. Нашто табе ўмешывыцца, зыбырыня́льшчыца: зыбыраню́, зыбыраню́,—іх дзела мыладоя, ім жыць, а ні табе, хлопці ён ніплахей, пыны-ра́віліся адзін другому — ніхай сходзюцца, ні мішайся. Ніхто пры вашу зыбырыня́льшчыцу дайжа ня думыіць.

Забарона м. і ж. звыч. жарт. Абаронца, заступнік. Пятрок надзеіцца на цесьця, ета ўся яго зыбарона. Цяперя ён сьмел, найшоў сабе зыбарону: сільчаным бутылку га́рі пыставіў.

Забароншчык м. 1. Той, хто забараняе. Такея-то мне зыбароншчыкі найшліся, дужа я стану іх прізнываць. 2. Абаронца, заступнік. Я нікога ні быялыся і ні баюся, мне зыбароншчыкі ні нада былі раншы, і цяперя я ў іх ні нуджаюся. **Забароншчыца** ж. А якея ў цябе ў самой тута правы, што ты ўзілася, тыкая зыбароншчыца? Ня

тую ты ви́брий сабе зыбароншчыцу, ня ўмеіш ты выбіраць.

Забарсень м. перан. абраз. Няўдаліца, няўмека. І тэй ішчэ за́бырсінь сюды лезіць, сядзей ба ўжо, рот сышчаніўшы. Адны за́бырсьні сыбра́ліся, як чучылы, ні вічарінка, а ніізьвесна што.

Забарсыванне н. Уцягванне аборы ў лапаць. А ну цябе с такім зыба́рсывыньнім, дывай я, скарей будзіць, ато к вечыру ні пыўцягніш.

Забарсываннік м. Той, хто ўцягвае аборы ў лапці. Ні на шутку ўзяўся зыба́рсывыньнік, сора лапці будуць гатовы. **Забарсыванніца ж.** Сь цябе і прядзеньніца харошыя, і зыба́рсывыньніца надзенныя.

Забарсываць незак. Уцягваць аборы ў лапці. Бувала, станіш зыба́рсывыць лапці, а аборы ірвуцца, самі вілі, а нам жа было па шэсьць гадкоў. **Забарсываны, забарсаны дзеепрым.** Што ты гаворіш зыбырсаны, яны ж сайсім ні зыба́рсывыны, дайжа абора́на адна толькі ляжыць. Зыбарсыныя лапці рызбырсіш, абора́нкі ўсігда нада. Кылі лапці зыбырсаны, ні баімся мы паной.

Забарстваваць зак. Пачаць жыць прывольна, бесклапотна. Твой вярнуўся, цяперя ты ўзноў зыба́рствыіш. Ні за́відывый, ня дужа іна зыба́рствывыла і прі мужукў.

Забаўля́нне н. Забаўка. Така́я зубуўля́ньня ні дывядзец ды дыбра, гнітанецца дзіцёнык наўзныч сьпінкыю і астана́цца калекыю на ўсю жысьць.

Забедава́цца зак. Нагаравацца. Зыбі́дува́лыся, чаго яны ня пішуць, паехылі, німа і німа нічога, каб што дренныя ні было.

Забел м. Заправа, забелка. Чым большы забелу, тым смашней ва́рива. Адз забелу ніхто крві́цца ні станіць.

Забі́джанне н. Крыўда. Што там ты скажыш, многа зыбі́джаньня Анька ця́рпела. А ні было там ніякыга зыбі́джаньня, ніхай ні прі́думывыюць, ета ім гыва́ріць нечыга.

Забі́джаць незак. Моцна крыўдзіць. Ён яе зыбі́джаў, усігда зыбі́джаў, ета йна нема як рыба, ні прыгыва́рылыся нікому ні разу. **Забі́дзець зак.** Моцна пакрыўдзіць. Ай, ніпраўда, ну як іна ўжо забі́дзіла, яны пра́ўду скызалі, што нілізя так пуста́паць. **Забі́джаны дзеепрым.** Мархва сябе забі́джыныю ні шчытаіць. Ні такей ты ўжо забі́джыны, як табе здаецца.

Забі́лябеніць зак. неадабр. Забалбатаць без сэнсу і

разумення. Што ён зыбілябеніў, што ён знаіць, ты во пычынай ат Туўкачывыя лужы і адзін за дным ішли або-рычкі: Віктырыва лужа ны Мікіціхіным, Мільляныва лужа ны Мархвуціным, Аўдакімыва лужа на Дуковым, Антоныва лужа ны Ільлёвым, тут Кыбанова лужа, а за Хведзькіныю банію Кыбаной лажок,— усьцяж пу зугуменьню.

Забіраннік м. Той, хто забірае. Ён у мяне зыбярець лазобку, іш ты яго, зыбіраньнік найшоўся, длі яго тута ставілі. **Забіранніца ж.** Ня дужа хто прызнаець такую зыбіраньніцу, ты йдзі ў свайго брацца зыбярі, кылі дужа сьмела.

Забіраць незак. перан. Пачынаць узмацняцца. Як пад'ем, часы два нічога, а тады зыбіраіць, зыбіраіць, як різанець боль — ета язва жалудка. **Забраць зак.** Узмацніцца. Другей раз як зыбярець пуд грудзямі, хуць гвалту крічы. Нямнога й выпіў, а яго крепка зыбрала, язык, як тряпчышка, зыхадзіў.

Заблуд м. Ачмурэнне. Іду і пряма заблуд нейкій ны мяне ныпаў, кажыцца, знакомыя дарожка — і ні рызьбярся, куды йду.

Заблуканяцца зак. Пачаць гультаяваць. Саўсім зублукуняліся, усё лета яны паліц ап паліц ні ўдарілі, ну доўга ім ну дурняк жыць ні ўдасца, прідзіцца пру кусок хлеба падумыць.

Заблямкаць зак. Забразгаць. Ета дзітвыра там, дзельць нечыга, узноў нейкім жылізьяччым зыблямкылі ны дваре. **Заблямкацца зак.** Завазіцца бразгаючы. Зыблямкыйся ж жалезьзім, што й ня чуіць, як абедыць заву. Чаго яны лі таго жалезьзя зыблямкыліся?

Забойный прым. Вельмі буйны (пра дождж). Гуркі пупалі пыдз забойный дождж, ня ўсходзюць, пробывыла рыскалупывыць: сідзяць сагнутыя, жоўтыя, ня могуць прабіцца. Забойныя дажджы усяму ўредны.

Заборына ж. Дэталі агароджы, плота. Заборіны ны дваре выляюцца, нада пыпіліць. Кылі хвачу заборіну, дык ты ў мяне будзіш лянець, ні глідяючыся, жаніх такей. Памянш. **заборынка.** А вун заборінкі, прібіць нада, ніхай ні выляюцца.

Забрадзаны, забрадзены, забратый дзеепрым. Узаты. Не, ты ўжо і ня думый, што зыбрэджныя верніш. Столька сек, трі кучычкі нылажыў, і ўсе трі зыбрэдзіны. Носіцца з зыбратамі тряпкымі, як яму ня стыдна. Зы-

братыга ён табе ні аддасць, дайжа ні надзейся. Зыбра-
тый скот¹ рявецъ у пуні.

Забражыць, забражыцца зак. Закіснуць, забрадзіць.
Твае ягды тута зыбражылі, ужо кіслым пахнуць. Яблы-
кі як зыбражыюць, дык нічога, я дайжа люблю такея.
Квасу надзелыіць, ён зыбражыцца, тады сядзіць ды пы-
нівáiць, што яму, піньсіянер.

Забразкаць, забразкатаць, забразкаець зак. 1. За-
бразгаць. Жалезьзім як зыбрызкыюць, ажно звiніць у
вушах. Вот-вот Андрей пыдбягіць, зыбрызкочыць у дзьве-
рі, я па ўремю чувствую. Сяньня дужа рана зыбрызкацелі
кыла пунь, рана паехылі. 2 перан. неадабр. Пачаць бал-
батаць. Узноў зыбрызкылі, лухту нясуць і нясуць адна
другой, кажный божжый дзень ат раньня да вечыра
треплюцца. Мала ім с таго прiбўдзіць, калі яны пра
Польку зыбрызкочуць — пыбрызкочуць і ўнімуцца. Як
сыйшліся, так і зыбрызкацелі, німа ім ні ўніму, ні спа-
кою, тылылэхкыньня адурiла. **Забразкацца, забразка-
тацца зак.** 1. Заняцца бразганнем. Ты зыбрызкыісься
пыдзь дзьвiрамі, і яны ні пачуюць. Заснулі, ня чуюць і
ня чуюць, дык ён саўсім зыбрызкытáўся. 2 перан. Забал-
батацца. Як зыбрызкыюцца, дык ба цэлы дзень стыялі
і ні рысхадзіліся. Зыбрызкытáлыся, забыла, што ў печы
гаріць, во ўжо натура!

Забрудзянецъ, забрудзянецца зак. Зрабіцца брудным.
Ікая зь яе хызайка, грязнўля з грязнуль, у яе ўсё зыка-
рела й зубрудзянела, iна і сыма грязьзю зуплулá. На-
столька ўсё зубрудзянелыся, што я ні знаю, калі там
можна дамыцца і нейкiй пырядык навесьць хут троху.
Забрудзянелый дзеепрым. У цябе ж усё зубрудзянелыя,
дайжа рубашкі чылавечыскія змяніцца німа, атряха
ты, сы трях атряха. Куды ты такей зубрудзянелый пой-
дзіш?

Забрудзяніць зак. 1. Зрабіцца брудным. Рубашка ўся
зубрудзяніла, што ні дамыцца за дзьве нядзелі. Як зу-
брудзяніць усё, мыю, мыю, ат рук ацстану. 2. Зрабіць
брудным. Ты зубрудзяніў свой касьцюм, што ён і ны
касьцюм ні пахож, саўсім, як ануча. **Забрудзяніцца зак.**
Зрабіцца брудным. Ідзі скарей у баню вымойся, ты зу-
брудзяніўся, што ны цябе глядзець нілізя. У цябе зы
нядзелю штаны зубрудзяніюцца, кылі так увы ўсякыю
гразь ныдзiвáць будзіш. **Забрудзянелый дзеепрым.** Ру-
башка тыкая зубрудзяніныя, што яе ніхто ні атмыіць.

Сам грязный, аджежа зубрудзяніныя, як саўсім біс прыгляду живець.

Забрузнуць зак. **груб.** Апухнуць. Жрець ды сьпіць, большы нічога ні знаіць, ужо вочы ац сну забрьюзьлі, прамыць некылі.

Забрусянец, забрусянецца зак. Апухнуць. Ня ждэжы, пакуля ўсё зубрусянеіць, зьездзі січас г доктыру. Шчыка адз зубой зубрусянела, што глядзець страшна. Рука зубрусянелыся ат пліча да локця. А есьлі і зубрусянеіцца, што я здэзелью. **Забрусянелый, забрусянеўшый** дзеепрым. Пальцы зьверху зубрусянелыя: ці рожа, ці так прастуда ікая-то. Ны такую зубрусянелую нагу ня дужа пьдбяреш усьуңнуць што. Нагу разьбіў на нейкую прытырчаку, відна, грязь пупала, калена зубрусянеўшыя, сінія, ажно глядзець страшна.

Забрыкаць зак. Пачаць бегаць, насіцца, падсакваць. Каб коні забрыкылі, аўса ім нада. Цялёнка толька ў поля пусьці, ён забрыкыць сора, ня то што ў пуні дзіржаць.

Забрыляць зак. Забаранаваць абы-як. Якая там было сцыраджэньня, зыбрылялі пы вярху, а пычалі пыхаць пад бульбу — зімля кускамі варочыіцца. **Забрыляный** дзеепрым. Разьві ж тут скароджына, троху зыбрыляна, як бяз рук нехта дзелыў. Ат логу пахыта трошку зыбрыляныя, а к верху дайжа разу быраною ні праехына.

Забрынец, забрынецца, забрыняць зак. Пачаць кіснуць. Капуста як зыбрынеіць, нісмашна, ня кісла і ні салодка, ждэжы, пакуль брыд сойдзіць. Я ня жду, пакуль капуста пракісніць, троху зыбрынеіцца, і я варю. Я крышку пьдніла — тама ўжо ладна зыбрыняла, брыд ажно ў вочы б'ець. **Забрынелый** дзеепрым. Зыбрынелую ні нада трогыць, як ладна паткісьніць, тады бярі.

Забубнец зак. перан. неадабр. Забурчаць. Зубубней нешта сабе пад нос і пывалокся з двыра — асоба тыкая-то важныя, каб хадзілі піряд ім на цыпычкых. **Забубнецца** зак. Празмерна разбурчацца. Айдзе тэя крющкі, сам куды-небудзь сунуў і ні найдзіць, ён зубубнейся за дзінь.

Забудзька м. і ж. жарг. Забыўчыя асоба. Во якей ты ў мяне забудзька, ну ўспомні-ка, успомні, айдзе ты клаў вязёнычкі. Што ты хвалісься, ты ўсігда была забудзькою.

Забузаніваць незак. 1. Заношваць, забруджваць. Ах, як ты нічога ні бірагеш, усё зубузанівыйш! 2 перан. За-

туззаць здзекамі і прыніжэннем чалавечай годнасці. **Зубуза́нівыюць мушчыну, чаго ён маўчыць ім? Забуза́нівацца** **незак.** Заношвацца, забруджвацца. **Чаго ж ня будзіць зубуза́нівыцца, калі ні бірагеш нісколька. Забуза́ніць** **зак.** 1. Занасіць, забрудзіць. Табе нічога нілізя дываць новыга, хадзі ў старье ў лапліным, чысьцінькыю рубашку зубуза́ніў, як тряпку. 2 перан. Затузаць здзекамі і прыніжэннем чалавечай годнасці. *Такім толька пупадзіся ны язык, любога зубузанюць, кыравей анучы сатрўць.* **Забуза́ніцца** **зак.** Занасіцца, забрудзіцца. Табе б ету жылетку памыць нада, іна зубуза́нілыся, што ажно блішчыць ад гязі. **Забузаненый** **дзеепрым.** 1. Заношаны, забруджаны. Ні кідай зубуза́ніныя курткі ш чыстыю адзе́жыю, яе нада апскрібаць і апчышчаць. 2 перан. Затузаны. *Іван у яе усігда быў зубуза́ніны, іна толька сябе прызнаець.*

Забузіць **зак. жарт.** Пачаць шумець, буяніць. *Ого, як ты зубузіў, дзеда зу вусы цігаць гатой. Як зубузілі, дык было ні пуцступайся к ім.*

Забузовываць **незак.** Заношваць, забруджваць. *Дужа ні зубузовывый новы пулушубык.* **Забузовывацца** **незак.** Заношвацца, забруджвацца. *Глядзі, каб ні зубузовывылыся куртычка.* **Забузаваць** **зак.** 1. Занасіць, забрудзіць. *Што ны яго ні напрі, зы нядзелю зубузу́іць, любая адзежына станіць, як тряпка. Пулушубкі зубузува́лі, што іх толька выкінуць.* 2 перан. Затузаць канчаткова. *Зубузува́лі чылавека, што, па-іхніму, ён капейкі ні варт.* **Забузавацца** **зак.** 1. Занасіцца, забрудзіцца. *Новінькія штаны ў цябе зубузуваліся, што толька ны анучы пусьціць. Зубузува́ўся лі погріба, пакуля клядзі міняў, грязь ручу́ямі плувець.* 2 перан. Празмерна стаміцца. *Сяньня мы так зубузуваліся лі пнёў, што чуць жывыя двору прішлі.* **Забузава́ны дзеепрым.** 1. Заношаны, забруджаны. *Куртычка ўся чыста зубузува́на, усё дно як у сыбакі ў зубах пыбыла. Куды ты на людзі ету кухвайку ныздіваіш, іна зубузувана хужы некуды.* 2 перан. Празмерна стомлены. *Пріехылі зубузуваныя, коні рыспраглі, пусьцілі і скарей спаць.*

Забузянец, забузянецца **зак.** 1. Зарасці пустазеллем (пра пасевы). *Нада прырваць ямень січас, зубузяней, у ім травішчы, травішчы, скоро сайсім у яго ня ўлезіш. Зубузянеліся гряды, трыва гудзіць.* 2. Змяшацца з пустазеллем (пра насенне). *Зубузянела жыта, відзіш, сколь-*

ка тут сьміцьця, чуць ні ныпылавіну зь зірнятымі. Пышаніца мыя зубузянелыся саўсім, нада пымінаць, ат яе сьміцьця і ні аччысьціш, і ні атвеіш. **Забузянелый** дзеепрым. У харошыя хызяйкі гряды зубузянелыя ня будуць, іна найдзіць уремя і вьпылыць, і прырваць, айдзе густа.

Забузяніць зак. 1. Зарасці пустазеллем (пра пасевы). Гряды твае зубузянілі, што ня відна ні гуркой, ні морквы, ні цубулі — нічога. 2. Змяшаць з пустазеллем (пра насенне). Чыстыю, пацьсеіною пышанічку і так вы зубузянілі! **Забузяніцца** зак. 1. Зарасці пустазеллем (пра пасевы). Кылі дапусьціш пасевы зубузяніцца, прыпаішчыя дзела, ня хлеба нымалоціш, а травы. 2. Змяшацца з пустазеллем (пра насенне). Ячень зубузяніўся, пырасёнку зьмялю. **Забузянены** дзеепрым. З зубузяніныга поля хлеба ні ньясі. Іравэя нічога, чыстыя, а жыта зубузяніныя, большы яго сеіць ня будуць, прівязьлі нейкій новыі сорт, зірняты буйныя, каліва ў каліва.

Забуйтавацца зак. Празмерна стаміцца, прыкладаючы вялікія намаганні. Мы так сяньня зубуйтува́ліся ў лесі, што пріехылі, ні рукою ні нагою шывяльнуць ня можым. Другей раз так зубуйту́ісься лі скыта, што чуць жывэй двору пріцягнісься.

Забуранне, забурыванне н., забурка ж., забур м. жарт. 1. Заправа. Ложка зубуры́ння ні зыпра́ва, ты ладна ліні. Ні хачу я такога забу́ривы́ння, луччы ты саўсім ня лі. Усё вун забу́ривы́ння ў лыханку́, лінеш і ладна будзіць, там яго пырядышныга. Ікая с сьбу́рыдкі забурка, ты сьмітаны хырашэнька ліні, ні жалей, дык зьвесьць будзіць г душэ. Ці ў цябе рукі ні туды служуць, уся забурка ў залу́. 2. Запраўля́нне. Ты ны яго зубуры́ння пыглядзі, відзіш, сколька асталыся, я ж табе гываріла: ні вылівай усяго. Пусьці-ка ты з забу́рым сы сваім, аддай дзяўчонкі, іна луччы зьдзелыць.

Забураць I незак. Абрушваць, валіць. Ня с тога вы боку ўзяліся зубура́ць. **Забурацца** незак. Абрушвацца, валіцца. Я ўжо думыў, тута ўсё зубура́іцца. **Забуромшы** дзеепрысл. Зубурёмшы такога здурувунá, можна гогылім хадзіць. Мы ішли, глядзім, што тама за куча, а ета Іваныва баня зубурёмшы,— во дастоіла.

Забураць II незак. Запраўляць. Зубура́й быракі ды пыбягім скарей, мы і так самыя пасьледнія асталіся. **Забурацца** незак. Запраўляцца. Ат мылыка трошку зубура́іцца, смашней, як лінеш. **Забурыць** зак. Заправіць.

Сырыквашы ў капусту лінула, зубуріла, іна смашнейшыя будзіць. **Забурыца** зак. Заправіца. Нічога, трош-ку зубурілыся і ладна, зьядуць, дзеці капусту любюць. **Забуромшы** дзееприсл. Сколька ні зубурёмшы, а ўсё ахатней ядуць.

Забурбулець, забурбулеца зак. Забурліць, закіпець. Нідаўна пріставіла чугунок, а ён ужо зубурбулей, ну бярэзвывыя дровы дужа жаркія. Дыстывай, абоя гаршчо-нычкі зубурбулеліся, табе кіпятку хваціць ікраз на ўвесь твой посьод.

Забурлець зак. 1. Забурліць, закіпець. Ну, раз забур-лела, дыстывай, гатова. Такей атліў дождж, што па ву-ліцы выда зубурлела. 2 перан. Захваляваца. Як сказы-лі, што Сяргея ставюць брыгадзірым, дзярэйня зубур-лела: нет, такога ня будзіць,— і ні стаў.

Забурэца зак. Пачаць бурэць, пабурэць. Жыра як ударіць, жыта забуреіца раншы ўремя, тады харошыга зірна ня будзіць.

Забухаць зак. 1. Пачаць страляць, грукаць. Пад ле-сым як забўхылі с арудзій, мы думылі, січас пы нас уда-рюць і канец нам. 2 перан. Закапаць вельмі глыбока, убіць вельмі моцна. Забўхылі шула чуць ні ны два мет-ры; нашто ўжо так глыбока зыкапывыць, ці яно павер-ніцца. 3. Пачаць моцна кашляць. У яго лёхкія някрепкія, трошку прістыніць — і забухыў. Як забухыць, усё дно як у грудзях у яго ірвееца. 4 перан. Стаміць. Вазы бальшэнныя, так забухылі коні, што яны чуць-чуць да-клыпылі, каб яшчэ вёрст пяць, і нучуваць ба прішлося. **Забухаца** зак. 1. Закашляца. З бальнымі лёхкімі як забухыіца, чуць аддышыца. 2 перан. Вельмі стаміца. Ты думыш, мы меншы забухыліся — мокра, грязна, а нада пыдняць ды пыдняць, паспробуй, пытапчыся так цэлы дзень.

Забухікаць, забухукаць зак. Пачаць моцна кашляць. Ветрым яго чуць апхваціць і зубухікыў. Якей сь цябе жыціль, трошку вецір вяйнець і ўжо зубухікыў. Яны зу-бухукылі, што цэлыю ноч самі ні спалі і ні дывалі мне заснуць. **Забухікаца, забухукаца** зак. Моцна закаш-ляца. Тама пыл стаўбом, мінутку пыстыялі і зубухікы-ліся. Ну што ты зубухукыўся, як старэй, баню прукурі, выпырься, пірапацей і ўсё як рукою зьніміць.

Забухцець зак. 1. Забрадзіць з шумам (пра цеста, брагу). Цеста хырашо зубухцела, пірагі далжны смаш-

ныя пулучыцца. Брага зубухцела, ува ўсю работыць.
2. Запухнуць ад вільгаці. Дзвері зубухцелі і ні зычыняюцца, і цісаць ба ні хацелься, высыхнуць — тады дзіржацца ні стануць. **Забухцецца** зак. Запухнуць ад вільгаці. Вароты с суруватыга зьдзелены, зубухцеліся, што ні ўшчыняюцца, а калі ўшчыніш, то ні аччыніш саўсім, так во і гарюю зь імі каторыя ўрэмя.

Забухціць зак. неадабр. Пачаць бурчаць, бубнець. Мала што ён зубухціць, ты зыпрігай і едзь, што йта ён спруўляў калёсы, ці, можа, бацька яго.

Забушмаціць зак. 1. Пачаць гаварыць пустое. Я доўга кыла іх ні пірсяўшывыўся, ён зубушмаціў нейкую лухту, я й пашоў. 2. Загаварыць, задурыць. Ты тама глядзі, варон ні лаві, ато адны зубушмаціуюць цябе нарошня, а другея калёсы аббяруць.

Забыўчыватый прым. Забыўчывы. Ай, нейкыя я стала забыўчывытыя, што хто скажыць, трошку прайду і забыла, пра што ета мне гыварілі. Браць ён помніць, аддываць толька забыўчывытый.

Забязножыць зак. Захварэць на ногі. Хужы німа як зыбязножыіш у старысьці, тады ўжо горя — большыга горя і ні шукай. Я была зыбязножыла, цэлыю зіму ні мыгла нуступіць, паўзком, паўзком усюдых, ета цяпер трошку рысхадзілыся.

Забялянне, забеліванне н. 1. Малочная заправа ў страве. Во яно зыбіляння, у аббіцічку. Забелівыння у латычкі ну тубуреціку, увальлеш, як троху пыкіпяць быракі. 2. Запраўлянне. Крупеню кылі варіш, с адным мылаком нада варіць, ато чарку мылыка лінула — і ўсё яе зыбіляння. Атыйдзі ты ат печы з забелівыньнім, ніхай матка сьма увальлець.

Забяляный дзеепрым. 1. Запраўлены малаком. 2 жарт. Светлавалосы, белы. Бягі ўжо, бягі к свайму зыбіляньму, ён даўно цябе прыждаўся. Як увідзіць сваю зыбіляню, аж рыстаець.

Забясхлебіць, забясхлебіцца зак. Застацца без хлеба. Нічога я табе ні пымагу, Настычка, мы сяньня самі зыбясхлебілі, нада думыць, як да горыда дыбірацца. Што ж ета ты зыбясхлебілыся, кылі ня хочыш куплёныга, рышчыніла б ны пару булычык свайго.

Завадзіць, завадзіцца зак. Зрабіцца перашкодай. Яму што як зывадзіць, тады толку ня жджы, будзіць хадзіць, скулець, ныдыідаць — ні аччэпісься. Цёлычка

Сяргею дужа зыва́дзілыся: пывядзём, прыдадзім, січас грошы харошыя будуць,— я знаю, чаго йна яму зыва́дзілыся.

Заважджыванне н. Привязванне лейцаў да аброці запрэжанага каня. Якая ж эта зыважджывыньня, кылі вожка ні дзяржыцца, я пыцягнуў — іна й атвізалься.

Заважджываць незак. Привязваць лейцы да аброці запрэжанага каня. Такей балшун, а кыня ні наўчыцца зыважджывыць. **Заважджаць зак.** Привязаць лейцы да аброці запрэжанага каня. Слаба зывыжджаў, зь левыга боку вожка атвізалься, а жарэбка мылыдая, і пышла гуляць, добра, што хуць на куст узбій. **Заважджаны дзеепрым.** З прывязанымі лейцамі (пра каня). Я ж сам зыважджывый, пяць мінут таму нызад конь стыяў зывыжджаны, айдзе ж вожкі дзеліся?

Завазголіваць незак. Замазваць, вымазваць. Ахотычка ж табе новыю адзежыну зывазголівыць, іна ж ба ніхай пра людзі астывалься, пра горыд. **Завазголівацца незак.** Замазвацца, вымазвацца. Малыя па дзесіць разоў у дзень зывазголівыйца, я ёй мыць ні спруўляюся. **Завазголіць зак.** Замазаць, вымазаць. Зывазголіць яны ў мінуту могуць, каб ны работу такея скорыя былі. У бульбу увесь чыста перід зывазголіла. **Завазголіцца зак.** Замазацца, вымазацца. Вазьмі аццягні ма́лыга ад бульбы, ён ужо і так зывазголіўся большы некуды. Аднае мала, дык і ты яшчэ хочыш зывазголіцца. **Завазголеный дзеепрым.** Зыйшла я ў хату, ён сядзіць лі шайкі, увесь вымызыны, зывазголіны і смяецца. Ты каб толька глянула, як яны былі зывазголіны.

Завазгравіць зак. Запэцкаць, замазаць. Ні ныздзівай ты ім чыстыга, яны цірізь мінуту ўсё зывызгравяюць. Ты мне толька новінькія штонікі зывызгряў, тады луччы ў хату ні пыказывыйся. **Завазгравіцца зак.** Запэцкацца, замазацца. **Зуб гаріць туды, а туды ня пусьцюць, каб узноў па вушы зывызгравіцца.** **Завазграўлены дзеепрым.** Усю вун адзёжу зывызгряўліною ў начойкі ўтапіла, пымікайць троху ды нада з мылым аццягнець.

Завала м. і ж. Завала, гультай. Узмацн. **заваліна, завалюга.** У каго ён, такей зыва́ліна, пашоў, у раду, кажыцца, усе прыцайня былі, а ён з гультаяў гультай удаўся. Тыкая зывалюга зьдзелылыся, спала б дзень, і спала, і спала. **Павеліч. завалішча.** У мяне свой быў зыва́лішча ні пасьледній, знаю, як такога пріту́ркыць.

Завалаводзіць зак. Замучыць цяганінай. Як зывылаводзілі мяне с тымі бумагамі, дык я думыў, саўсім нічога ня будзіць. **Завалаводзіцца зак.** Замучыцца цяганінай. Ты сам вінуват, усёгда зывылаводзісся, а тады пычынаіш войкыць, што ўремя ні асталыся.

Завалантырыць, завалантырыцца зак. Завазіцца і пратэрмінаваць. Сьпірва яны самі нарошня зывылантыбірілі, а посьлі ўжо некыму было умішацца. Мы с хатыю зывылантыбіріліся, уремя ўпусьцілі, а ў пустэй сьлед што дзелыць — хужы німа.

Завалачыць зак. Забаранаваць пасеянае. Раз пасеіна, то і зывылачыць нада, ня кініш жа так. Ты атвечыра пасей, я пріганю пярку і зывылачу. **Завалачыцца зак.** Забаранавацца (пра пасеянае). Калі ў зямлю ўкініш, як-небудзь зывалочыцца, ні аста́ніцца ліжаць паверх. **Завалочаны дзеепрым.** Чаго ты рыссыкытáлыся, ямень твой даўно зывалочын. Саўсім нікудышна зывалочына, я б такім вылачэньнікым рукі выпірібіваў ба. **Завалачомшы дзеепрысл.** Зывылачомшы, нада будзіць у лаўку зьбегыць.

Завалэндацца зак. Заленавацца, замарудзіць. Чаго вы зывалэндзіліся, січас кажныя мінута дырыгая, выседжывыцца некылі.

Заваратка, завараць ж. Круты паварот. З возым ны за́вырыткі, глядзі, астарожна, ён вісока ныкляджын і можыць пірядок са шморіна сыскачыць, калі крута паверніш. Конь рызыгнаўся ны за́вырыці, а дарога сьлізкыя, сані ны ўхаб і на́ бык, мы й пасыпыліся ў сьнег, як бульба. Мы іх дыгналі ўжо лі завырыці.

Заварачыванне н. 1. Заварочванне. А ну цябе с такім зывыра́чывыньнім, нада ныярэ́д забежч, а ты ўбок го́ніш. 2. Укручванне. Якая ета зывырачывыньня, ныкымка́ла і ладна, па-твойму.

Заварзёкываць незак. Замазваць. Ахота ж табе зыварзёкывыць пунт́ю адзежыну, прібярэ́г ба, ніхай ба чыстыя к празьніку была. **Заварзёкывацца незак.** Замазвацца. Нечыга зыварзёкывыцца, адна я зы вамі ні намбіюся і ні ныпрібіраюся. **Заварзёкаць зак.** Замазаць. Ты сваімі чобытымі толька мост зыварзёкыіш, ідзі ат'етуль. **Заварзёкацца зак.** Замазацца. Мы тама як зыварзёкыліся лі посьіду, пакуль атмыліся, і йціць ужо некылі. **Заварзёканы дзеепрым.** Ты ўжо хуць зыварзёкыный хвартук ня прі умесьці ш чыстыю адзежыю.

Заварзёпываць *незак.* Замазваць, вымазваць. *Нашто ж ты чыстыю адзёжыну зыварзёпывыіш, як тряпку, дзелыіш?* **Заварзёпывацца** *незак.* Замазвацца, вымазвацца. *Чаго ты палезіш туды зыварзёпывыцца, тама ў гліну выда ныцікля, ні пралезыць.* **Заварзёпаць, заварзёпкаць** *зак.* Замазаць, вымазаць. *Увесь посьід зыварзёпылі і кінулі. Сам зыварзёпкыў, сам ніхай і атмуваіць, мне некылі за ім пымінутна зь вехцім хадзіць.* **Заварзёпацца, заварзёпкацца** *зак.* Замазацца, вымазацца. *Айдзе ж ты етык зыварзёпыўся? Пашлі ў пуню, зыварзёпкыліся, чаго было туды лезыць бясьь сьвету?* **Заварзёпаны, заварзёпканы** *дзепрым.* Іўляіцца ўся зыварзёпыныя, атмувайця яе. *Учора была куртычка чысьцінькыя, акуратнінькыя, а сяньня гляджу — зыварзёпкыныя ляжыць.*

Завашапрудзіцца *зак. іран.* Пачаць задавацца, вычвараць. *Дужа большая важнысьць, кылі яны ды зывышапрудзюцца, іх ніхто ні прізнываў і прізнываць ня хочыць.*

Заверабеніць *зак.* Затараторыць, пачаць гаварыць вельмі шпарка. *Падбегла, як зывірабеніла, як зыбылбытала, мы пуўчыса ні маглі рызыбрацца, што ёй нада.*

Заверзць *зак. неадабр.* Пачаць гаварыць пустое. *Ня лезь ты к яму з рызгаворым, толька троніш — зывярзець пустату, ні піраслухыіш.*

Завесіна *ж.* Завеса. *Нейкія завесіны я нідаўна ны бані відзіў, можа, ета тэя самыя, што ты іскаў. Памянш.* **завесінка.** Ніжнія завесінка сыржавіла і атваліліся, на дной ряма ня будзіць дзіржацца.

Завіда 1 *ж.* Зайздрасць. *Ну чужоя у вас усігда завіды многа было.* 2 *м. і ж.* Зайздроснік. *Ня будзь завідыю, нада сваё нубуваць, а ні ну чужоя зыріцца. Завідым ні разу свайго ні хвытаіць, усё чужоя вочы коліць.*

Завіднік *м.* Зайздроснік. *Ні прідумыю, па кім ты ўдаўся такей завіднік. Вы ўсігда былі завіднікымі, усё вам чужоя было смашна.* **Завідніца** *ж.* І пляменьніца тыкая самыя завідніца, як цётка. *Чаго вам, завідніцы, ні хвытаіць, што яшчэ нада?*

Завіднічаць *незак.* Зайздросціць. *А што ж ба вы думылі, жыць мы ня ўмеім ці што, нам ішчэ і ні так будуць завіднічыць.*

Завідный *прым.* 1. Зайздросны. *Ты такей самы завідный, як твой бацька быў.* 2. Такі, які выклікае зайздрасць. *Ета карова завідныя, зы яе семсот вочы заплюсь-*

ні і аддывай, луччыя ты ні найдзіш, пыгядзі, вымя якоя і трецьім целім.

Завільготываць зак. Пачаць жыць бесклапотна. Яны доўга ждалі етых піравыбырыў, цяперя зывільготыюць, конь у іх у руках будзіць усігда.

Завінацца незак. Затрымлівацца. Схадзіць, канешня, схадзіця, толька доўга ні зывінаўціся, у дваре работы на горла. **Завінуцца зак.** Затрымацца. Мы тама ні сядзелі, мы адну мінутку зывінуліся. Ціляты зывінуцца у лашчынкі, тама харошый дзяцільнік засеў, ніхай пускубуць.

Завірыдаваць, завірыдавацца зак. Пачаць самаўпраўнічаць. Яму толька дупусьці узяць уласьць у рукі, ён ужо як зывірідуіць. Так ужо зывірідуваўліся, ніякыга успыкаенія німа ім, усё б, кажыцца, зыгрэблі.

Завіскатаць зак. 1. Запісчаць. Я чула, нешта сьвіньні зывіскаўталі, ну хто ж ба мог падумыць, што воўк днём прідзіць хвытаць сьвіньней. 2. перан. Пачаць крычаць, шумець. Во, доўга малым зывіскаўтаць, і пабіцца могуць, і будуць рігытаць — віскаўтаць.

Завісь ж. Усё тое, што вісіць у выглядзе мярэжкаў. Інй асеў, ікая завісь красівыя ны бярэзках, пруцікі пывагнуліся, як узоры. У яе ў хаці прыбрана, у задній завісь на сьценых, кружывы.

Завогірнічаць зак. Заганарыцца, зафанабэрыцца. Яны цяперя сталі сайсім сымыстыяцільныя, завогірнічылі. Што ты завогірнічыў, цябе ішчэ мала празныюць.

Завозчык м. Завознік. Ету ноч многа завошчыкаў нучувала. Былі тама знакомыя завошчыкі, і маю клімку піріпусьцілі. **Завозчыца ж.** Я сваю завошчыцу ішчэ ўвечырі сыбрала. Відзіла: і Гапкіна завошчыца тама тарчыць.

Завугнявіць, завугнявіцца зак. Загаварыць гугнява. Прыпрецца січас, зувугнявіць: а мяне ні туды пысадзілі, ня ў той тарелкі пыдалі,— ныдыядлыя баба. Ты яшчэ тут зувугняўся, цябе ня чулі.

Завухаць, завухкаць зак. Зарохкаць спуджана. Кыбанчыкі даўно завухылі, ім зымішаць нада, ужо абеды ны дваре. Выйдзі-ка ты зірні, чаго там пырысяты завухкылі, ці ні сыбака якей чужэй гыняіць. **Завухацца, завухкацца зак.** Нарохкацца спуджана. Пацьсвінык завухыўся ўжо, а ты ўсё ня корміш, каб цябе так пыдзіржаў галодныю, што б ты скызала. Мішай, мішай, дос трілю-

ды піріліваць с пустога ў парожня, сьвінка заву́хкылыся, ня еўшы, аж сьцяну грызець.

Завылангацца зак. Разленавацца. Сяньня ты нешта зывылынгаўся, нада б яшчэ нямнога пыкашывыць, пагода дужа гадзіць.

Завыцца зак. Наплакацца горка і няўцешна. Асталыся адна, цяпер я ёй хуць завыйся. Завыцца нада — такая горя пірацерьніць.

Завэдзгываць незак. Вымазваць. Пірістань завэдзгывыць лайкі, січас я цябе успакою. Ні завэдзгывый пулушубык кыла пнёў, што-небудзь старінькы ўзьдзень. **Завэдзгывацца незак.** Вымазвацца. А што ж ты зьдзелыіш, кылі завэдзгывыцца, ён жа саўсім крошышны. **Завэдзгацца зак.** Вымазацца. Ня лезь ішчэ ты сюда, ніхай ужо я адзін завэдзгыйся, а то яшчэ і цябе атмувай.

Завэрзываць незак. Вымазваць. Глядзі, штоб большы нічога ні завэрзывыў, ато вун ны масту пысаджу і еж, як пырасёнычык. **Завэрзывацца незак.** Вымазвацца. Ужо большы некуды завэрзывыцца, як ён учора к вечыру прішоў, верні, усёю кымпанію па лужых лазілі цэлы дзень. **Завэрзаць зак.** Вымазаць. Увесь мост куры ныгамі завэрзылі, чаго ты іх палкыю ня гоніш ач шайкі. **Завэрзацца зак.** Вымазацца. І нада ж прідумыць так завэрзыцца, ета ж каб хацеў, дык так ня вымыжысься з гылавы да ног. **Завэрзаны дзеепрым.** Завэрзыныя, зыгрязніныя прішлі, зь іх цякло і плуло с абоіх, я ажно зы гылаву хвацілыся.

Завядзіць зак. Завадзіць. Чаго табе етыя бярэзкі зывядзілі, яны сідзяць і нікога ні чыпаюць. Я знаю, табе калі што зывядзііць, то ўжо ні ацстаніш.

Завякаць зак. Пачаць выкрыкваць. Глянь, чаго ён зывакый, каб пыд бірвяно ні пупай. Нехта зывакый, мы чулі, у Рывах, разы чатырі крікнуў, а тады ня чуць і ня чуць.

Завяхаць, завяхкаць зак. 1. Заяхкаць (пра сабаку). Пу кустах сыбака зывяхый, відна, пыдняў зайца, ды сьціх, знаць, пыціраў. Пынасьу сыбака зывяхкый, у нашыга голыс грубейшы. 2 перан. груб. Пачаць крычаць, гаварыць пустое. Ніхай на нохыць што-небудзь пачуюць, січас зывяхыюць, усё дно як ніізьвесна што сытварілыся. Яны зывяхкылі, што Пітрачонык жэніцца, ды ня тую барець, каго яны намецілі.

Загавар м. 1. Замова. Ні за́гывыр нада, а ў бальніцу

скарей вязі, г доктыру. 2. Заговор. Ета проця цябе яны загывыр гатовуюць.

Загаварыванне н. Замова. Ат твайго зыгыва́ривынья толку, што ат кызла мылыка, ці ты пашэпчыш, ці не — адно будзіць.

Загатаца зак. Гучна зарагатаць. Усе, сколько там было, зыгыгата́ліся, як яны пыча́лі свае арціку́лы пыка-зывыць.

Загагуля ж. Загагуліна. Зыгагу́ля нейкыя тут тарчыць, сьцяшы яе. Ні работа ета, са ўсіх бакоў зыгагулі. Памянш. загагулька. Ач чаго тут зыгагу́лкі, я ні знаю.

Загадаваны́ дзеерым. перан. Закормлены, вырашчаны ў прыглядзе. Яны зугудува́ныя, у вы́гидзі расьлі, у іх камінныя здароўя. Што ёй атходзіць, зма́лку зугудува́ныя.

Загадкі мн. перан. Недагаворанасць, двухсэнсавасць. У яго ны кажным слові за́гыдкі, як хочыш, так і пынімай. Ты нешта ўсігда за́гыдкымі гаворіш.

Загайкаць зак. Загалёкаць, закрычаць. Мы йшлі прыма і прыма, а яны ўжо вун айдзе зыга́йкылі, крічы, каб варочыліся.

Загакаць зак. 1. Загрукаць (пра стрэлы, выбухі). Мы ўнізу сядзім пад бері́гым, а ці́різ нас як зыга́кылі зы ряку, во страху было. Уго, як тама крепка зыгакыла, ажно зімля трясеца. 2 перан. Забіць, загнаць у зямлю. Так ужо крепка колья зыга́кый, верна, на метру ў зямлю зыгнаў, ні падрываюць. **Загаканы́ дзеерым.** Моцна, глыбока ўбіты. Такей штырь зыга́кын, яго ніякою сі́лыю ня ві́рбвіш.

Загаладаваць, загаладаць зак. Пачаць галадаць. Тады выпыў ніўрыжа́й, дык зугулудува́ў народ, мы самі с трудом пі́рібіва́ліся, і з гряхыхі хлеб пяклі, і альняноя семя варілі. Во будзіш так туня́цца і зыгылыда́іш, яйбогу, зыгылыда́іш, дзядзька цябе большы сныбжа́ць ня будзіць.

Загалдзець, загалдзіць зак. неадабр. Загаварыць адначасова. Кучыю як зыгалдзелі, тырыра́м зьдзелылі, слова яму скызаць ні далі. Як сыбярца, так і зыгылдзя́ць. Ні было тама мяне, я б ім пыкызаў, у мяне б яны зыгалдзі́лі ды ўня́ліся б ці́різь мінуту.

Загалузаваць, загалузіць, загалузіцца, загалузі́наць, загалузі́нацца зак. Пачаць балавацца. Таго зыгалу́зывылі, што ты ўніма́ня на іх ні абрышча́іш, нада, каб яны

бацькыву руку пыстаянна чувствывлі. Ты, маліц, зыгалузіў, цябе нада ўнімаць, ежылі ты сам ня ўнімісься. Ты ў мяне ціряшчур зыгалузіўся, табе ўспыкаеньня харошыя нада. Чуць толька вожкі атпусьціў, волю даў, яны і зыгалузьнічыюць, іх у строгысьці нада дзіржаць кажнюю мінуту. Што ты зыгалузьнічылыся, матку ня хочыш слухыць, стыдна такой дзяўчонкі бальвыцца.

Загаманіць зак. 1. Пачаць размову. 2. Загаварыць, заняць размовамі. Мне ж даўно нада бежч двору, а ты мяне зыгыманіла і зыгыманіла. Ты астарожній, ні рытазейнічый, ато могуць нарошня зыгыманіць.

Загамзаць, загамзіць, загэмзаць зак. Змяць, занасіць (звыч. пра адзенне). Зыгымзаць адзёжыну лёгка, ціжалеі справіць, а пра ета вы саўсім ня хочыця думыць. Тры разы зьездзіў у лес, пулушубык зыгамзіў чыстый, а ў цябе ж быў старейшы. Пыглядзі, сам пыглядзі ны свае валінкі, айдзе ты іх загэмзыў так, што іх ня чысьціць, а толька выкінуць. **Загамзацца, загамзіцца, загэмзацца** зак. Змяцца, занасіцца. Калі ні бярежч, любая ныпрятка зыгымзаіцца, вы ўсякім дзелі нада акуратній апхадзіцца. Кылі ў бяспутных руках, усё зыгамзіцца, а ты ж ба, як людзі: зьдзеў, вытріс дый акуратнінька павесіў. Ну, у пуні, канешня, ня чыста, алі ж нада акуратній глядзець, ато загэмзыўся, хуць у атмочку цябе кладзі. **Загамзаный, загамжоный, загэмзаный** дзеепрым. У горыд зыгымзаный касьцюм ні нызівай, ці ў цябе німа чысьцейшыга нічога. Як такую зыгамжоную куртычку на плечы надзець! А чаго ў цябе ірмяк такей загэмзыны, ці ты ў гязі айдзе кычаўся ў ём? Кывалеры зьявіліся — рубашкі загэмзыныя, любуйціся.

Загаравацца зак. Забедавацца. Блыгыдыра богу, што матка сыгласілыся паможч ды пад'ехала, адна ж ба я зугурывалыся з малымі. Ня хочыця слухыць — зыгарюбіцца.

Загардабычыцца зак. іран. Заганарыцца, заўпарціцца. Ну дык што, есьлі твой Валодзька зыгырдабычыўся, мы яго піріпрашывыць ня пойдзім.

Загарнываць незак. Загортваць, абгортваць. Бягі скарей, кышні, куры капусту зыгарныюць. Акуратнінька рядкі зыгарнывы, каб роўнінька зімля лажылыся. Хырашэнька дзіцёнка зыгарнывыця, вецір дужа резкій, а ён слабінік саўсім. **Загарнывацца** незак. Загортвацца, абгортвацца. Аць сыяны глядзі, каб дужа ні зыгарнывы-

лыся сьмяцьцё ў чыстую просу, тады наныва пірічышчай. Січас ня дужа цёпла, зыгярнывыіся луччы, прыхваціць ветрым і будзіш склімець.

Загарцаць, загарцаваць зак. неадабр. Пачаць гойсаць, насіцца, сваволіць. Толька я з двыра, яны і зыгырцалі, прібягіш з работы, тута ўсё пыраськідына, пырызвылаквына, німа на іх бацькі харошыга. Відзіш, як зугурцувалі, чаму ты ня крікніш на іх. Як я пьдзяржу вас у руках, большы вы ні зыгариціця.

Загваздаць, загваздіць, загвэздаць зак. Запэцкаць, вымазаць. Ета ж нада так зыгвыздаць навюсінькыю кохтычку, чаго ты ў ёй лезла ў ямку. Айдзе ты ўвесь рукаў зыгвазьдзіў у дзёгыць, што яму цяперя зьдзельіш, новыі пінжачок і нікуды ні надзеніш. Вярёўкі загвэздыў, пінжачок загвэздыў, ці ты па бульбі пы якой тоўчыныі кычайся, ці айдзе ты так вымызыўся. **Загваздацца, загвэздацца зак.** Запэцкацца, вымазацца. Аднаго мала, дык і другей сўніцца сюды зыгвыздацца, чаго ты тут ня відзіў. Учора прішоў грязныі, як чорт з балота, і сяннья якуюнебудзь пролыбку найдзіць, загвэздыіцца. **Загвазданыі, загвазданыі** дзеепрым. Ці скрябі, ці ні скрябі, а ўжо з зыгвызданыга новыга табе ня будзіць, нада було глядзець, куды лезіш. Знаць, у нейкыя цеста кохтычка загвэздына. Гляджу, што йта на ём, а ета ўвесь перід у дзёгыць загвэздын.

Загламаздаць зак. Заплесці абы-як. Нада хут троху зыглымыздаць карзінку, пакуль спляцеш новыя, бульбу не ўвы шта выкыпыць. **Загламаздацца зак.** Заплесціся абы-як. Як зыглымыздаўся, так і ладна, дужа будзіш да цўгу карзінку дывадзіць. **Загламазданыі** дзеепрым. Троху зыглымыздана і ладна, ціпляты меншы лезьць будуць. І праўда, што зыглымызданыі, што йта зы работа.

Загламаздіць зак. Загрувасціць. Такеі раскошныі двор, а ўвесь зыглымазьдзілі, нійдзе ні пыкласьць нічога, ні пывярнуцца нілізя. **Загламаздіцца зак.** Загрувасціцца. Ты так заглымазьдзіўся, што к табе і праходу німа. **Загламазджоныі, загламозджаныі** дзеепрым. Пунька меншыя так зыглымажджона, што туды ня ўлезьць. Зыгламозджыны сенцы, доступу ні к чому німа, што прібраць нада, а што саўсім выкінуць.

Заглуздіць зак. 1. Пачаць гаварыць пустое. Ды я ўжо чую, пра што ён зуглуздіў, ён пыхвастыцца любіць. 2. Задурыць балбатнёй. Са ўсіх бакоў акружылі, зуглузь-

дзілі Сахрона, што ён гатоў быў усе грошы аддаць. **Заглуздзіца** зак. **Задурыцца**. Я нейк зуглузьдзіўся, стаю і ні знаю, чаго я сюды ішоў. Мы абоя зуглузьдзіліся саўсім.

Заглумачываць незак. **Ачмураць**, **задурваць**. Ён адзін зуглумачывыць за дзень большы, як якіх пяціра, такей ніспакойный дзіцёнык. **Заглумачывацца** незак. **Ачмурацца**, **задурвацца**. Чаго мне туды йціць зуглумачывыцца, луччы я сыма сабе гаршчынычык прістаўлю, зварю і гылыва будзіць спакойна. **Заглумачыць** зак. **Ачмурыць**, **задурыць**. Інцірэсна было глядзець, як Пынасывы хлопцы зуглумачылі Максіма, во хохыту было. Не, ня думыйця, мяне вам зуглумачыць ні ўдасца. **Заглумачыцца** зак. **Ачмурыцца**, **задурыцца**. Другей раз як зуглумачыцца, дык зь ёю ні найціць ні пціцяць. Я саўсім зуглумачылыся цірязь етых гасьцей. **Заглумачаны** дзеепрым. Ён усігда ходзіць, як нейкій зуглумачыны. Ну ці ты зуглумачыныя, што табе ніяк ні ўталкуіш, кылі кажному ясна.

Загневаць, **загнявіць** зак. іран. **Разгнявіць**, **раззлаваць**. Нечым жа ты загневый сваю Томычку, кызала, каб і на вочы ні пкідзывыўся. Глядзі, загневыйш Ныпряёнка, кончыцца твая лавычка. Нешта ты зыгнявіў сваю куму, ходзіць і на сьвет ні глядзіць. Ты ж глядзі ўжо, другой раз ні зыгняві. **Загнявіцца** зак. **Разгнявіцца**, **раззлавацца**. А ніхай зыгнявіцца, дужа іна мне важна. Ні на шутку зыгнявіліся, нечым ты іх дужа путкулупнуў. **Загневаны**, **загняўлёны** дзеепрым. Прішла загневыйныя, рузбурчэлыся: я іх зу людзей віла, а яны во як твырцяць. Пынасяньня нешта дужа зыгняўлёны.

Загнятаць незак. Бязлітасна біць, лупцаваць. Ну цябе ж пряма зыгнітаюць, а ты ўсё дно сваё творіш, і чаго ты такей распушчыны удаўся! **Загнесць** зак. **Задушыць**, **забіць**. Эта тваё шчасьця, што ты ні пашоў ціряз роў, яны там сядзелі, ждалі цябе, злавілі б і зыгнялі. Ну загнесць мальца нада, сколька ён шкоды тваріць усякій раз. **Загнесца** зак. 1. **Задушыцца**. Чаго вы шчэміціся ў ету дзірку, загнесца хочыця? 2 перан. **Пралезці**. Глянё-ка, тута так вузка, а як-то загнёўся, пралез. 3 перан. **Пачаць сквапнічаць**. Мы думылі, у Кузьмінка пірхвцім сотні дзьве на первы случый, дык загнёўся: німа, німа. **Загнецены** дзеепрым. **Задушаны**, **забіты**. **Найшли айдзе-то** у Дубровыю загнеціныга.

Загойзаць зак. 1. **Пачаць бегаць**, **скакаць**, **сваволіць**.

Як только я куды выйду, яны і загойзылі. 2 перан. Змяць, вымазаць. Пы сінніку, пы пасьцілках талююцца, загойзылі пасьцель, гані іх мыхрачом аттуля, ці ім ны масту зыняця німа. **Загойзацца** зак. 1. Забegaцца, загуляцца. Сьбяруцца тылакою, як загойзыюцца, нічога ня чуюць. 2. Запэчкацца, вымазацца. У што ты загойзыўся, у пылі якой кычайся ці што. **Загойзаны** дзеепрым. Змяты, вымазаны. Куды ўжо такую загойзыню пасьцель слаць, хуць вытрісь, а пасьцілкі памыць нада будзіць, іх у рукі ні ўзяць.

Загоцаць зак. неадabr. Пачаць скакаць, падскакваць. Ні пасьпела я дзьвері зычыніць, чую: загоцылі, як жырібаты, я зу пручіну ды нызад, жыва ўспакоіла.

Заграбаць зак. перан. асудж. Хапануць. Што ў Домны асталыся, яны ўсё зыграбылі, пунчына толька ацалела, ня ўспелі піравезьць.

Загразніваць незак. Забруджваць. Ні зыгрязьнівыіці-ка вы чысты мост, выцірайця ногі, ато яго мыць ня дужа лёгка. Нашто ты чысьцінькія вязёнычкі так зыгрязьнівыіш. **Загразнівацца** незак. Забруджвацца. Кыла бульбы ўсё зыгрязьнівыіцца, жджэш, каб скарей зь ёю упрáвіцца ды пырядык трошку навесьць. **Загразнены** дзеепрым. Мост дужа зыгрязьніны, як яго цяпера дамыіцца.

Заграмаздаць зак. Заштукаваць абы-як. Забіў трі калы, зыгрымыздаў хвырасьцінымі дзірку, куры ня ўлезуць, толька нада будзіць кряпчэй задзельць. **Заграмаздацца** зак. Заштукавацца абы-як. Ні дывадзі, як зыгрымыздаіцца, так і ладна, некылі кыпацца. **Заграмазданы** дзеепрым. С аднаго боку троху зыгрымызда́на, цяпера каб ат вуліцы выправіць.

Загрыбазвоніць зак. груб. Забалбатаць. Тая грібатыя зыгрібазвоніла, пустатў трілюдзіць і трілюдзіць. **Загрыбазвоніцца** зак. Забалбатацца. Зыгрібазвонюцца, дык пра ўсё на сьвеці забудуць.

Загрываць м. перан. жарт. Карак. Наеў загрівык на цёшчыным салі, як у выла. Палўчыць пы загріўку, тады і уніміцца.

Загрымываць незак. Пачынаць грымець. Дровы набіты, пыкладжыны, цяпера ні страшна, што і гром загрімывыіць. **Загрымець** зак. перан. 1. Паехаць. Загрымелі Сьціпанідзіны госьці ці ні ў Сквірату. 2. Быць вызваленым з пасады. Доўга ён ні набудзіць, пудурачыцца, пуду-

рачыцца і зыгріміць з должнысьці. 3. Злосна забурчаць. Луччы вы ня трогыйця і пыкладзіця ўсё на места, ато прідзіць — узноў зыгріміць.

Загудзец, загусць зак. 1. Загусці. *Нешта ў коміні зугудзела, каб ні сажы зыгарелься. Што там зугуло? 2 перан. Заплакаць. Ты троху парюмзый, ну, відна, мала, ні ўспакойся — яшчэ зугудзеш. Ты пакуля загуй біс прычыны, ну даслужысься, што ныпрайду можыш загусць. 3 перан. Пачаць хутка расці. Палі: зугудзец пустазельля. Трыва зугула пы грідах, горька нада палось.*

Загуніць зак. Зганьбіць. *Нешта Кывалёнкi загунілі твайго зяця, чым ён ім ні дыгадзіў? Ніхай пыхвалюць, ніхай загунюць, мне ета адно ў тоя.*

Загутаторыць зак. гумар. Пачаць ажыўленую размову. *Ну ета самы зудушэўныя падругі сыбраліся, як зугутаторыць, іх зы кайнерь ні рызвядзеш. Загутаторыцца зак. Загаварыцца. Мы даўно ня відзіліся, сыбраліся, рады былі пысядзец, зугутаторіліся да поўнычы.*

Загыкаць зак. Пачаць груба гаварыць, распараджацца. *Прышоў, загыкый: ні туды ячмень ссыпылі,—ну, кылі ні ныравіцца, вазьмі ды пірасып.*

Загырчэць зак. 1. Злосна загыркаць. *Іхный сыбака як зыгырчыць, дык паткнуцца к ім баісься, ён злэй, злэй і с пацьцёлка ростым. 2 перан. груб. Злосна забурчаць. Так узьейся ны нявестку, як увідзіць яе, і зыгырчэў.*

Задабра ж. Заправа, прыправа ў страву. *Уся задыбра во прігатоўліна, як зыкіпіць бульба, так і ўкініш, а я пыбегу карову даіць.*

Задабранне, задабрыванне н. 1. Запраўлянне, прыпраўлянне. *Якая ў цябе зыдыбрыньня, што міма льлецца. Атыйдзі ты ад гышка с такім зыдабрывыньнім, бісь цябе я зьдзелью што нада. 2. Заправа. Ты ўсё зыдыбрыньня прігатоў і пыкладзі на відным месьці, а мы самі ў быракі пыкладзём. Зыдабрывыньня ні пыўрядзіць ніякый ядзе, налі-ка сала ў бульбу ці мяса ў капусту большы пыкладзі — ня спорціш.*

Задабраннік, задабрываннік м. Той, хто запраўляе. Ты глядзі, зыдыбрыньнік, лі, ды ні рызьлівай, ато пыцякець у жар, толька будзіць пахнуць. Сь цябе сьпецный зыдабрывыньнік. **Задабранніца, задабрыванніца ж.** Сь цябе відзіш ікая зыдыбрыньніца: цубулю ўкінула, пысалила, а сьмітанку сыма зьела, іна ж была прігатоўліна ў шчавіль. Атыйдзі-ка ты, зыдабрывыньніца, ат посыду.

Задабращь незак. **Запраўляць** (страву). *Жыдкыю бульбу хырашо зыдыбрыць салым с цубулію, толька яе нада хырашо піржа́ріць. Задабраща* незак. *Запраўля́ца* (пра страву). *Кулеш толька салым зыдыбры́цца, можна адною жыжкыю, а можна і скварык, і кілбасы рыскрышыць нядренна. Задабрыць* зак. *Заправіць* (страву). *Зыдабрі́ш і пріста́й к агню, ніхай пыкі́ніць трошку і пакушы́й, іна ці ня недысылъ. Задабры́цца* зак. *Заправі́цца* (пра страву). Як большы зыдабры́цца, усякыя і́да смашней, а біз за́дыбры ня тоя, не. **Задабранный, задобранный** дзеепрым. Не, быракі ішчэ ні зыдыбрыны нічым, нада сьмітаны пылажыць і зыквасіць трошку сьбўрыдкыю. Усё задобры́ня, ні нада нічога нікуды класьць, трошку пыкі́ніць і ці́ріш час усё будзіць гатова.

Задавала м. і ж., **задаваннік, задавальшчык** м. **Задавака.** А хто ж такога зыдыва́лу ні знаіць, ты ўмеіш толька зыдыва́цца. **Думы́ш**, усё ета праўда, што йна ныгыва́ріла,— не, ета ў зыдыва́лы прывычка тыкая. Зыдыва́ньнікў ніхто ня любіць. Па кім ты пашоў, еткій зыдыва́ньнік? Па-твойму, можа, і не, а толька ён быў зыдыва́льшчык, што большыга і ні прідумы́ш. **Задавалка, задаванніца, задавальшчыца, задавачка** ж. **Танічка** тыкая ўжо зыдыва́лка, думы́ць, луччы яе і на сьвеці німа. Яны дужа балшы́зя зыдыва́ньніцы, яны сябе луччы ўсіх шчытаюць, нам, мол, ніхто ня ровін, мы первыя крысавіцы. Ты толька ня будзь такою зыдыва́льшчыцыю, як твья мама была, тая ўсё цаны-меры сабе ні знала. Яе ў нас ніхто ні любіў, дайжа скыкаць яе ня дужа бралі, іна дужа была зыдыва́чка. **Памяніш. задавалачка.** **Верка** — тожа ня меншыя зыдывалычка, хуць ёй саўсім зыдыва́ца нечым.

Задакаць зак. **Пачаць** паддакваць. Мы думы́лі, пыныстыяшчыму пыгаворім, а рызгавора ні пулучы́лся, яму ўсе зыда́кылі, ну ён паслухы́ў-паслухы́ў і паехы́ў.

Задасадзіць, задасадзіцца, задасадываць, задасадывацца зак. **Забедаваць.** **Жджы** ты, пакуля Ахряме́нык зыдыса́дзіць. Абея зыдыса́дзіліся, сідзяць і ташні́юць, як дальшы сы ўсядзьбыю быць. **Марья** крепка зыдыса́дзілыся, нада пастройчыну збуваць і страшна збуваць, ніізьвесна, як тама жызінь палучы́цца. **Маріна** таго зыдыса́дывыла, што з мальца німа пуця, у большыга свья сямейка — дай божа, а меншы́й як вецір. Як тута быў, дык чуць ні гнала: нашто ён мне такей, а як паехы́ў — зыды-

са́дывылыся і дренный ладзін ба быў. **Задасадаваны́й, задасаджаны́й** дзеепрым. Відзілі мы Алёну, дужа зыдыса́дывыныя, што сын так зьдзелыў, а нызад жа ня верніш, ні адзьдзелыіш. Я зыйшла ў хату, сядзіць зыдыса́джыныя, гылаву патпёрла рукою, сыма ні прідумыіць, што дальшы дзелыць.

Задаўніваць незак. Зацягваць на працяглы час. *Лучы ты зынясі і аддай січас, ні нада зыдаўнівыць, уремя пройдзіць, забудзіш, а тэй скажыць: зытаіў,— зынясі.* **Задаўнівацца** незак. Зацягвацца на працяглы час. *Ні люблю я, кылі што зыдаўнівыіцца, па мне, кылі надумыўся, зьдзелый, кылі ўзяў — аддай.* **Задаўніць** зак. Зацягнуць на працяглы час. *Вот відзіш, зыдаўнілі, цяперя самім ніпрятнысці, а каб зьдзелылі у сваё ўремя, і адным ба было хырашо, і другім ладна.*

Задачы мн. Задаванне, фанабэрыя. У яго ўсігда зыда́ч дужа многа было. *Такая ўжо зыда́чы, што прямиа ні знаіць, айдзе дзіваць сябе.*

Задвор'е, задворышча н. Задворкі. Усё задвор'я зыва́ліна саломыю, нада прібіраць, можа, успыхаць прідзіцца, а тама заложына. *Дужа ён далёка хувай — ны задворішчы палкі ськінуў і трошку сакою прітрусіў.*

Задзеляваць незак. 1. Заштукоўваць. 2. Вымазваць у гразь. Ты ўжо етый касьцюм сколько разоў задзелявыў, дыў задзелявыць большы некуды, ён у цябе за месіц стаў, як тряпка. **Задзелявацца** незак. 1. Заштукоўвацца. *Затўл сам задзелявыцца ня будзіць* 2. Вымазвацца ў гразь. *Ні нада абоім задзелявыцца, адзін ужо каторый злазьця страчэй, ні шыра́хыйціся дужа ап кольля.* **Задзелаць** зак. 1. Заштукаваць. *Дзіркі нада задзеляць.* 2. Вымазаць у гразь. *Задзеляў ты сваю адзёжу, саўсім нічомныя стала, нада быць акуратным, бярежч адзежыну.* **Задзелацца** зак. 1. Заштукавацца. *Калі ж тэй пралом задзеляіцца?* 2. Вымазацца ў гразь. *Хва́ціць таго, што я ўвесь у гнаі, дык і ты сюды лезіш, хочыш задзеляцца, я тута адзін спраўлюся.* **Задзеланы́й** дзеепрым. 1. Заштукаваны. *Сьценка задзеляна.* 2. Вымазаны ў гразь. *Што яны тама айдзе тварілі, айдзе кычаліся, прішоў увесь задзеляны́й у нейкую грязь жоўтыю, як іржа.*

Задзервянець зак. Задзеравянець, застыць, замлець. *Бульба зыдзірвянела, што яе ня тойч, а сеч тыпаром нада. Чаго вы тут таўморіціся, усё ны стала зыдзірвяне-*

ла. Рука другой раз так зыдзір'вянеіць, што ні пывярнуць.

Задзешава, задзёшава прысл. Танна. *Задзешыва ж табе хата абыйшлася, другому ны такую даміну нада работыць ды работыць. Ашыбнулыся на етый раз, задзёшыва аддыла цубулю. Задзёшыва ўзяў каройку, ны пыглад, кажыцца, нічога.*

Задзёра м. і ж., задзіраннік, задзіршчык м. Задзіра. *Такого задзёру ня дужа словым успакоіш, як зы каўнерь возьміш, тады троху пынімаіць. Задзёра дзейка, іна табе ня дужа ўступіць у чом-небудзь. Каб хырашэнька хто ўспакоіў тога зыдзіра́ньніка, і тыкі найдуцца, успакоюць, ня можыць быць, каб ні найшліся. Найшоўся мне другой задзіршчык, хочыць, каб унялі, як первыга. Етый задзіршчык сяньня палучыць сваё, ня можыць быць, каб ні пулучыў. Задзіранніца ж. Ну зь яе ніплыхая зыдзіра́ньніца, каго йна калі тронула, хуць адно слова сказыла.*

Задзёрліва прысл. Задзірліва. *Зь імі нілізя так задзёрліва рызгыварівыць, стыдна.*

Задзёрлівасць ж., задзіранне н. Задзірлівасць. *Каб сь цябе хто найшоўся троху задзёрлівысьці вьігныць. Ён трошку пыладзей, пыладзей на Қоліна зыдзіра́ння, а тады як шуганець яго ад двыра.*

Задзёрлівы прым. Задзірлівы. *Ня думыла я, штоб Варыскін маліц быў такей задзёрлівый. Ён задзёрлівый, як кыстра, чуць што — увесь успыхніць і біцца гатоў.*

Задзірацца зак. перан. Адлуплівацца, задзірацца (пра дрэва пры апрацоўцы). *Нейкыя палка пупалыся, я і ў адзін бок стругаю, і ў другой, як ні шырахну рубанкым — зыдзіра́іцца. Што йта зы бярэза была — атрэзылі нескылька палык — ня колюцца, апцісаў брусочык, пычаў стругаць — зыдзіраіцца, мучыўся, мучыўся і выкінуў у дровы.*

Задзікавацца зак. Вельмі здзівіцца. *Нада было зыдзікува́цца, як яны выдзелывылі! Пёкла ажно зыдзікувалыся: няўжэлі Антонывы дзеці такея?*

Задзіўлены, задзіўлёны дзеепрым. Празмерна здзіўлены. *Прыехала з Воршы задзіўліныя, гаворіць, я і падумыць ні мыгла, што яны так акыпіру́юцца, так крепка жыць стануць. Тады ўсе былі зыдзіўлёныя, што Пітрачок надумыўся жаніцца, усе думылі, што ён ні разу ня жэніцца.*

Задзогаць, задзугаць, задзыгаць зак. неадабр. Пачаць гоцаць, насіцца, сваволіць. Таго задзогылі, што ўняць некыму, слабінку пачувывылі, ніхто ў руках ні дзяржыць. Як бацька ў дваре, тады яны спакойныя, а як ён выйшыў, яны задзўгылі, хату дыгары кареньнім варочыюць. Далёка яны ня йдуць, а кругом двыра як задзыгыюць, носяцца, як жырібяты.

Задзюндзіць, задзяндзіць, задзюндзюліць, задзюндзюрыць, задзяндзюліць, задзяндзюрыць зак. неадабр. Пачаць гаварыць пустое. Ну як жа, прішла, задзюньдзіла, што йна самыя горькыя на ўсім белым сьвеці, гарчэй яе німа. Пра што там Гапка зыдзяньдзіла? — верна, ўспомніла свае быталіі зь нявесткыю, іна часта ўспымінаіць. Ну што, кылі яны зудзюньдзюлюць, яны зудзюньдзюлюць, а ты зывярніся ды йдзі, ніхай дзюньдзюлюць. Прыдзіць і зудзюньдзюріць, як іна к свытам езьдзіла і як яе тама дужа хырашо сустрюкалі, чуць ні слаліся піряд ёю. Тры свацьці сыбраліся, як зыдзяньдзюлілі — раньнія абеды былі, — дык сонца зыхадзіла, чуць рызыйшліся. Мы стыялі кучыю, рызгыварівылі, тэй пра тоя, тэй пра тоя, а тады Хадосычка пыдыйшла і зыдзяньдзюріла, што яе нявестка ні пынімаіць.

Задзядзець зак. жарт. Пасталець. Твае хлопцы зыдзядзелі, як бацька быў, тэй тріццыць шостым годым жаніўся.

Задзяжыць зак. Бадзёра зайсці, дайсці. Эта мне нада пуўдня іціць ды таго Сільца, а яны зы два часы зыдзяжуць. Я думыю, ён ужо зыдзяжыў у Сапрынывічы, там яго ждзэць нейкыя ніныглядныя.

Задзячыць зак. Пачаць гаварыць без упынку. Сыціпа-нідзіна сваё зыдзячыла: дужа яе абіджаюць, ні даюць дзьвюх кароў пірядзержыць, мала грошы агрібаіць. **Задзячыцца зак.** Загаварыцца. Зыдзячыўся, ні знаіць, пра што трілюдзіў, як прішоў.

Задокань зак. Пачаць адмаўляцца. Я хацела ладна ацсыпыць квасолі, а яны абей задокылі: ой, ні нада, дос, дос і зы мяшок — зывязывыць.

Задорыстый прым. З задзірынкай, з пакручастымі сляямі (пра дрэва). Дужа задорістыя дзеріва пупалыся, і рубанык войстрый, а ўсё дно зыдзіраіцца, ніяк ні сустругаіш гладка.

Задойжыцца зак. Паказацца доўгім (пра час). Сяньня ўрэмя неік ні задойжылыся, скоро прыляцела. Другей

раз дзень як задоўжыцца, жджэш, жджэш, каб вечыр скарей.

Задрабаець зак. Пачаць танцаваць з дробным моцным прыстукваннем. Як зыдрыбацелі адна піріда дною, адна хырашо, а другая яшчэ луччы і ўсё ўрэмя с пріпіваньмі.

Задрапаць зак. 1. Пачаць драпаць. Чую, нехта зыдрапыў пы дзвёрях, я ччыніла, а ніхай цябе, ета Надзькіна ўнучка дзвёярэй ні аччыніць. 2 перан. Пабегчы шпарка. Пы дзяреўні прайшоў слух, што пырцізаны вот-вот патходзюць, дык етыя бобікі зыдрапылі, толька пыл зукурей.

Задрахцець, задрахцецца зак. Распаўнець. Сайсім мылыдая і зыдрахцела, я ў такіх гыдах як агонь была, усюдых пысьпівала. Так зыдрахцелыся, што большы некуды, стала, як дзіжа, у дваре круглый год сядзейшы. Сора зыдрахцеіцца і меншыя.

Задрыгаць зак. перан. іран. Няўкладна пайсці. Некуды задрыгыла твоя хвалёныя, ці ні к свытам сыбралыся,— тама яе ждуць — ні даждуцца. **Задрыгацца зак.** перан. Вельмі стаміцца, ідучы без патрэбы. Ніхай, ніхай бігаць, пы такой дарогі яны задрыгыюцца, сьнег па поіс, нагу ўсодзіш, нагу выніш, будуць ім дзейкі.

Задрыпаць зак. Затузаць. Ён і нідурнэй чылавек, такей ціхій, яго неік задріпылі і задріпылі.

Задрыпка звыч. ж. Неахайная асоба, задрыпа. Храсіньніна задріпка як рызыйшлася: як ета так, мне зыпісали меншы ўсіх, я тожа работыла,— лета прабрындыла і хаці ты зь яе пуця.

Зыдрыпсіцца зак. асудж. 1. Апусціцца. Мылыдая баба, задріпсілыся, як толька ёй людзей ня стыдна. 2. Закапрызнічаць. Во есьлі яны ды задріпсюцца, губы надмуць, мне яны дужа важны, асобы-то такея.

Задур м., задурэніе, задурэнне, задурмачанне н. Ачмурэнне. Якей ны цябе задур найшоў, мы ж ясна аб'ісьняім: тута дарогі німа. У яго урімінамі пряма нейкій задур: ні тога ні пынімаіць, ні другога. Ны яго як нойдзіць зудуренія: нічога ні сыбрыжаіць. Ці ў цябе зудуреньня якая було, што ты Мікілая ні пызнай, ён жа табе скызаў «здрастуй». Ты ні глядзі ну зудурмачыньня, а бяріся ды дзелый.

Задурмачываць незак. Адурманьваць, ачмураць. Каго ты зудурмачывыіш, ці ты думыіш, мы ні знаім і ня відзім, длі чаго ета трілюдзіцца, цябе даўно ўсе рускусі-

лі. Задурмачывацца незак. Адурманьвацца, ачмурацца. А ты ні зудурма́чывыйся, а думый, што дзелыйш. Урмі́-намі ён неік зудурма́чывыйца, тады зь ім толку ні дыбя-реш. **Задурмачыць зак.** Адурманіць, ачмурыць. Цябе дзейкі зудурма́чылі, ты ат іх саўсім біз ума аста́нісься. Во, доўга цябе зудурмачыць, табе лухту сапрўць, і ты будзіш рот разінуўшы веріць. **Задурмачыцца зак.** Адур-маніцца, ачмурыцца. Як зудурмачы́сься у етый тыўнясь-ні, дык ні сыбрыжа́іш, за што брацца. Ён сы сваім хызай-ствам зудурма́чыйся, нашто яму, каб хто спрасіў, дзьвюх кароў дзіржаць, чаго зь яго ні хвытаіць. **Задурмачаны** дзеепрым. Ат іх, і ні хацейшы, зудурма́чыный пойдзіш, як гылаву аклўнюць сваім піскым ды віскым. С табою пажыць — любэй будзіць зудурма́чыный.

Задушлівы прым. Дыхавічны. Пыць старысьць ён стаў заду́шлівы, нічога ня мог дзельць, іна трошку кы-пашылыся, сыны пы́цкакывылі, пымыгалі.

Задуша н. Дыхавіца. Яны абоя нейкія слабыя, у аднаго задушша і ў другога, ездзюць, лечуцца, толька ім і лячэньня ня дужа пымыгаіць.

Задыбацца зак. Моцна стаміцца, тупаючы, ходзячы каля гаспадаркі. Як ты ўсіх вупру́ўляіш, адна ты зады-бы́сься лі хызайства, ніхай ба дзяўчонка асталыся пы-мыгаць.

Зажаднічаць, зажаднічацца, зажадавацца, зажадац-ца зак. Праявіць сквапнасць. Нешта ён разым зыжадні-чыў, можа, хто тріпануў што-небудзь. Я ня думала, што Андрэ́нык так зыжаднічы́цца. Раншы ён такей ня быў, а цяпер нешта зыжа́дывыўся. Ня думыў я, што Цімох етык зыжады́цца, ірунды мы пы́прасілі, пяцёрку ды скрысеньня — німа ні капейкі,— усё дно як мы ні дда-зім.

Зажарабцаваць, зажарабцавацца зак. перан. асудж. Пачаць жыць бесклапотна, свавольна. А што ім дзельць, зьедуцца сюда на лета і зыжыра́бцу́юць. Твае плямень-нікі ладна зыжы́рібцува́лі. Атпру́ўляй-ка ты іх куды-не-будзь ны работу, яны ў цябе тута зыжы́рібцува́ліся.

Зажвянькаць зак. неадабр. Пачаць нудныя размовы, абгаворы. Што я яе курей сыгнаў, дык зыжвя́нькыла — ні пыныра́вілыся, а што яны бульбу пыкльда́юць, бушў-юць у ёй — ета нічога, так і нада. **Зажвянькацца** зак. Шмат паабгаворваць. Паспробый-ка ні ўгадзі ім хуць на волыс, зыжвя́нькыюцца, і ац свайго атрыке́сься.

Зажымаць незак. перан. Прысвойваць, утойваць. Любіць чужога зыжымаць, чаго там. Ці ў яго німа, ён зыжымаць, рыстраціцца баіцца. **Зыжымацца незак. перан.** Прыбядняцца, праяўляць сквапнасць. *Нечыга зыжымацца, у цябе ў аднаго грошы ныкрэтына, колька ўва ўсёй дзярэйні ні сыбяреш.* **Зажаць зак. перан.** Прысвойць, утаіць. Ён мой ножычык найшоў і зыжаў. Глядзі, пупадзец ім у рукі і зажмуйць, яны такея. **Зажацца зак. перан.** Прыбядніцца, праявіць сквапнасць. Ці ў іх німа за што харошыю апстаноўку купіць, зыжа́ліся, іна дрыжыць нит ка́жнюю капейкую.

Зажыць зак. 1. Пачаць жыць лепш, раскошней. **2.** Спажыць, прысвойць. *Усё Ціхоныва хызайства яны зыжы́лі, усё ім дысталыся.* **Зыжывуць** яны і тваё, каму ж інычы астаніцца.

Зазліцца зак. Раззлавацца. *Ні пыміна́й ты То́ліка, ета тайнысьці дзелы́ць, і ён зазы́ліцца ны яе.* Яны зазы́ліся даўно, ідуць міма, дык дайжа атвыра́чыюцца, каб ні глядзець сюды.

Зазнібець зак. Захныкаць, заныць. *Чаго ты, мой нягетлы́й, зызьнібе́ў, чаго тама ні хвытаіць?* *Нешта кума твоя зызьнібела, гаворіць, у бок дужа ко́ліць.* **Зазнібецца зак.** Нахныкацца. *Ма́лыя тама, на́верна, зызьнібе́лыся.*

Зазубліваць, зазубляць незак. Пашкоджваць лязо. *Ні зазублі́вы скоблі на смольных сучках, яны засохлі, сталі, як жалезныя.* *Пылажы нож, нечыга зузубля́ць, ён дужа цьвёрды́й, пудня на́да атта́чывыць.* **Зазублівацца, зазубляцца незак.** Пашкоджвацца (пра лязо). *Абы-што режыш, па́етыму і серп зазублі́цца.* *Каб сярны ні зузубля́ліся, ны жалезныя ня вешы́й.* **Зазубіць зак.** Пашкодзіць лязо. *Увесь та́пор зузубі́ла ны кысьцях, косьці на́да сеч тупі́чкую яко́ю.* *Зазубі́ш нож — глядзі, пупадзец.* **Зазубіцца зак.** Пашкодзіцца (пра лязо). *Ён жа ні сам зузубі́ўся, ножык е́тый, па ней́кыму зялезьзо́ струга́ў.* *Бі́ргі та́пор, зазубі́цца — палкі дро́ў не́чы́м будзі́ць пі́расеч.* **Зазублены́** дзеепрым. *Лупатка са́ўсім зазублі́на, на́да хут тро́ху ці́рнуць бру́ском ці патпі́лкым, а так яе ў зямлю ня ўсо́дзіш.*

Зазыкаць зак. 1. Загізаваць. *Як зазы́кыіць скот, тады зь ім будзі́ць трудна, збу́ту́рай ска́рей куды-небудзь у ва́ду, можа, ў́дзержыш.* **2 перан.** жарт. Пачаць бегаць. *Ох,*

зазыкылі вашы хлопцы, ні адна вічарінка ў акругі бязь іх ні апходзіцца.

Заіграць зак. перан. Неадольна захацець. Нашы сяньня зыігралі ў Лыр'яныва, у іх тама ўхажоркі ждучь. Зыіграў пірііжждаць у горыд: прыдам хату, а тама куплю новыю.

Заімець зак. Займець, набыць, прыдбаць. Зыімеў такая хызайства, што зь ім некыму руўняцца. Зыімела малыга, сядзіць, няньчыцца. Ого, якога ты сабе кывалера зыімела!

Заіндычыць зак. неадабр. Забалбатаць. Я ўжо, і хырашо гаворюць, ні ўсёгда рызьбяру, а Тымара нешта зыіндычыла, я нічога ні пыніла. **Заіндычыцца** зак. 1. Зафанабэрыцца. Так цяперя зыіндычыўся, хвон-бароным ходзіць, а ці даўно з грязі выліз? 2. Замітусіцца, разгубіцца. Хырашэнька ж, хырашэнька прікажы, каб ні забылі хлеб выніць, я іх знаю: зыіндычуцца і на ўсё забудуць. **Заіндычаны** дзеепрым. Разгублены. Нешта бегыць туды-нызад нейкій зыіндычыный, ці шукаіць каго, ці што.

Заікасік м. Заіка. Узноў прібег Танькін зыікасьцік, па вушы ўлюбіўся, жыць бізь яе ня можыць.

Заірзаць зак. Пачаць сваволіць. Ні пірід дабром ты, маліц, зыірзаў, шкура ны табе даўно чэшыцца. Ны мінутычку атвернісься куды, яны й зыірзали. **Заірзацца** зак. Засваволіцца, сваволячы, забыцца пра ўсё. Зыірзالیся што ні замецілі, як я пыдыйшоў.

Зайціцца зак. Дайсі да крайнасці ад жаху, болю. Як рызазьліцца, як зайдзіцца, сам ні знаіць, што тваріць. Дзіцёнык зайшоўся ат кріку, а ты ня чуіш. Серца зайшлося, ні ўздыхну.

Закабункі мн. Выбрыкі, капрызы. Я нагледзілыся ны твае зыкабункі, дос. Нам ня меншы яго зыкабункі збрыдзіліся, цяперь мы цярьпець ня будзім.

Закабызіцца зак. неадабр. Закапрызнічаць. Зыкыбызіўся, што ні хацела яго пыдыждаць, а мне яго кыбыжэньня і ні брыдзіць.

Закавуліна ж. Закавулак. Аббягі кругом двыра, цялёнык пабег у зыкавуліну, січас ачынецца ны грідэх. Памяниш. **закавулінка**, **закавуліначка**. Тама была нібыльшая зыкавулінка, усё калёсы стыялі. Наш двор стыяў во так, а яго пуня ў тэй бок, і тута пулучалыся зыкавулінычка.

Закавырнуць, закавірнуць зак. 1. Крануць. Зыкывыр-

нїў нохыць, ён зыламїўся, баліць. Былячку зыкывірнїў, іна стала большы красьнецца. 2 перан. Паддзець, падчапіць. Зыкывырнїлі летышнімі капёшкымі,— ні зулюбїў, пашоў і зубубней нешта. Яны скызалі бізь нічога ніякыга, а Зьмітрок падумыў, што яго зыкывірнулі Анькыю, як усхадзіўся!

Закавырыста прысл. Мудрагеліста. Дужа ў цябе зыкавыріста ўсё пулучаіцца. Ён усїгда гаворіць зыкавыріста.

Закавярзаць зак. Заплесці няўмела, абы-як. Зыкывірзаў, зыкывірзаў, і ладна будзіць, абы бульба ня сыпылыся. Каб і пляцень троху зыкывірзалі, хужы ні было б, ні сыгршылі б. **Закавярзацца** зак. Заплесціся няўмела, абы-як. Ты ні дывадзі дужа, як зыкывірзаіцца, так і ладна, быракі балшыя, ня вьсыплюцца, а як мароз пріхваціць, пыгніюць. **Закавярзаны** дзеепрым. Плятнёўка ўжо троху зыкывірзана, што табе яшчэ нада. Так яны заплечыны,— зыкывірзаны, а ні заплечыны.

Закаенчыцца зак. Замучыцца. Зыкаенчыўся ён саўсім сы сваёю рукою, куды ня кідыўся, у каго ні лячыўся—німа луччыньня і ўсё.

Закажанец зак. Закарэць ад броду, ад дрэннага догляду. Ён ужо ўвесь зыкыжаней ад грязі, што яго ня мыць, а пыкласьць у атмочку дні ны два, а тады скресьць, як пырасёнка.

Заказыванне н. Заказванне, паведамленне. А мы ўжо і біз зыказывыньня знаім пра сход, ураньні на пункці гыварілі, што стыршына прііжджаіць.

Закалістый прым. Аселы на ніжнюю скарынку (пра хлеб). Каб ты ўмела печ, у цябе б і хлеб зыкалістый ні пулучаўся. Што зыкалістый—эта ат печы многа завісіць.

Закальжэць, закальчэць, закальчанец зак. Замерзнуць, перамерзнуць. У пінжачышкых пабеглі, а бура ўсхадзіўся, холыд, яны зыкальжэлі, прібеглі—у іх зуб на зуб ні пупыдаў. Ты яшчэ хочыш зыкальчэць, як у пынядзельк, дык ідзі, раз ня хочыш слухыць, я большы атыгрываць ня буду. Яй-богу, яны тама зыкыльчанеюць сяньня, аткуля етый хыладзіна так усхадзіўся. Мы былі саўсім зыкыльчанелі, пакуль ды дзярэўні дыкаціліся. **Закальжэлы, закальчанелы** дзеепрым. Туды бег гіроім, а аттуля вярнуўся зыкальжэлым, айдзе й гіроіства дзелыся. Пылядзіш, яны зыкыльчанелыя прівалюцца, што на іх—трыпінычкі, ці яны греюць.

Закаляваць *незак.* Мерзнуць, перамярзаць. Я большы туды зыкыліваць ні пайду, сам ідзі, кылі табе ныравіцца. Ці ета ўжо старысыць патходзіць, ці што: як на двор—рукі зыкыліваюць, ні за што ўзяцца ні магу. **Закалець** *зак.* 1. Застыць, замерзнуць. Уся іда ны стала зыкалела, калі вы ныбрызкочыіся? Надзенься, як людзі, прыхваціць усяго холыдым, зыкалеіш, успаленія пытхваціш, вазіся тады с табою, лячы, пы дыктыра́х цігай. Каб што-небудзь цяплейшыя пытпрянуў, ні зыкалеў ба так. 2 перан. Памерці. Пакуля людзі прыбеглі, ён ужо зыкалеў, во што дурута дзелыіць. **Закалелый** *дзеепрым.* 1. Застылы, замёрзлы. Я пріхаджу — стаіць бульба зыкалелыя, а яны рузмундыквыюць. Бігаць зыкалелыя, ажно пысінелі, як куріныя пупы. Айдзе ты ўдзержыш зыкалелымі рукамі. 2 перан. Мёртвы. Мы пыдыйшлі, а ён ляжыць зыкалелый, ужо сьняжок прысыпў. Каб я ўжо ныйшла цябе зыкалелыга тут, мне б ляхчэй было адзін раз серца пірлімаіць.

Закалякаць *зак.* Пачаць свабодна і весела размаўляць. Етыя дружыя як зыкылякыюць, дык могуць і скот с поля прыгнаць і спаць лежч, а яны ўсё будуць пірліваць с пустога ў парожнія. **Закалякацца** *зак.* Загаварыцца. Сяньня вы зыкылякыліся за ўсе разы, наверна, нічога на сьвеці ні асталыся, што б вы ні пірғыварілі.

Закамкываць *незак.* Закомкваць. Ні зыка́мквыый да́лека, скоро нада будзіць дыстываць, тады ні рызьбяресься, што айдзе. **Закамкывацца** *незак.* Закомквацца. Усё ўместа зыка́мквыи́цца, а ты ня відзіш нічога, зразу кладзі ў пырядку. **Закамкаць** *зак.* 1. Закомкаць. Чыстыя чулкі зыкымкалі с анучымі, я йскала, йскала, як прываліліся. 2 перан. Схаваць. Ён грошы зыкымкаіць, у яго ня дужа палучыш. **Закамкацца** *зак.* Закомкацца. У цябе тута ўсё зыкымка́лыся, ні рызьбяресься, айдзе грязныя, айдзе чыстыя, усё нада ацціраць.

Закамырастый *прым.* Ганарысты. Ого, іна дзейка зыкамбі́рістыя, зь ёю да трёх ні гыварі. Зыкамы́рістыя была баба, чаго там.

Закамырджываць *незак. жарт.* Цягнуць з сабою. Куды вы яго зыкамбы́рджывы́ця, ён сайсім хворы́й, яму ні ды вічарінкі. **Закамырдзіць** *зак.* Пацягнуць з сабою. Зыкамбы́рдзілі яго: мы табе ста́вілі і ні раз, а цяперя ты нам стынаві, у цябе грошы ёсьць. Зыкамбы́рдзілі мяне разым ны вічарінку йціць.

Закамырываць незак. Цягнуць з сабою. *Віджу, што ўжо зыкамыривыюць цябе ні на шутку, тута свадзьбыю ці ні пыпáхывыіць.* **Закамырыць зак.** Пацягнуць з сабою. *Ідзі ты луччы пряма, ні пытхадзі к етым сваім друзьям, зыкамырjøць выпіваць з імі, ні атвяжысься.*

Заканархаць, заканырхаць зак. Пачаць хныкаць, стагнаць. *Ні магу я слухыць, як твая Гапка зыкына́рхыіць, самыя горькыя пулучаіцца на ўсём белым сьвеці. Нешта зыкына́рхыі і палез на печ, я ўжо сыма скот карміла. Вады хыладнейшыя напіўся і зыканы́рхыі. Сядзіць во так во, гылаву пыдапрець і зыканы́рхыіць, ікая іна была харошыя і як цяперя ёй усюдых ніладна.* **Заканархацца, заканырхацца зак.** Расхныкацца. *Саўсім ты нешта зыкына́рхыіся, ходзіш як ніжывэй. Абоя зыканы́рхыліся, ну іх с такою работыю.*

Заканіцеліваць незак. Пачынаць каніцеліць. *Віджу, што зыкыніцелівыюць, не, думыю, нічога з вамі ня будзіць, я пряма к стыршыне.* **Заканіцеліць зак.** Пачаць каніцель. *Ён усігда як зыкыніцеліць, толку зь ім дужа трудна дыбівацца,— яго б дайно прыгналі, ну грамытныі дужа, грыматней яго німа тут.*

Закапылівацца незак. іран. Дзьмуцца, капрызнічаць. *Анька часта зыкапылівыіцца, ёй каб дыгадзіць, ішчэ тэй чылавек ці радзіўся на сьвеці.* **Закапыліцца зак.** Надзьмуцца. *Зыкапыліўся, што яго ні пызвалі ўчора на выпіўку. Ну ніхай зыкапыліцца, дужа я прызнаю яго.* **Закапылений дзеепрым.** *Ішла ўчора зыкапыліныя, нешта сьвяжкова ні па ёй скызала. Калі ён ня быў зыкапыліныі?*

Закараўліваць незак. 1. Забруджваць. *Чыстыю адзежыну ні нада зыкыряўлівыць, згамзіць што хочыш нядойга.* 2 перан. *Знеслаўляць. Дос вам зыкыряўлівыць чылавека, вы самі ны сябе зірніця.* **Закараўлівацца незак.** Забруджвацца. *Я гляджу, як у цябе ўсё чыста зыкыряўлііцца, і думыю, ці збіраісься ты на сьвеці жыць.* **Закаравіць зак.** 1. Забрудзіць. *Саўсім новыі касьцюм быў, а ты яго зыкырявіў, што ў рукі ўзяць нілізя.* 2 перан. *Зняславіць. Любога чалавека вы зыкырявіця, вы толька саміх сябе прызныіць.* *Зыкырявіла етых дзяўчонок, зьдзелыла іх плюгаўкымі.* **Закаравіцца зак.** Забрудзіцца. *Ні дупускай, каб адзежына зыкырявілыся, хто табе кажныі месіц нуспруўляіцца новыга.* *Саўсім ты, чалавек, зыкырявіўся.* **Закараўлений дзеепрым.** 1. Забруджаны, брудны. Хо-

дзіць зыкыряўліны атряха атряхую, як толька яму людзей ні пазорна. 2 перан. Абняслаўлены. У іх кажны будзіць зыкыряўліны, яны пы сабе нікога ні пайдбяручь, ім жыніхоў хуць выпісывый.

Закарагодзіць зак. жарт. Уцягнуць у кампанію, забраць з сабою. *Зыкырагодзілі майго хлопцы некуды, паймаю, у Пірядзіна сыбіраліся. Дзеўкі прібеглі, зыкырагодзілі мяне: пайдзём, цётка, і пайдзём, цябе тама ждучь.*

Закаржанець, закаржанецца зак. 1. Засохнуць. *У цябе і ны дзіванчыку кускі зыкыржанелі, хуць пырасёнку рызмачы. Зімля зыкыржанелыся, лупаткыю ні ўбадзюліш, горька дождж нада.* 2. Зрабіцца брудным. *Зыкыржанелі за етым жнівом, баню прукірыць немылі. Закаржанелый дзеепрым. Зыкыржанелыя камлыжжа нада пырызббіваць палкыю. Твой пулушубык каторый дзень зыкыржанелый выляіцца.*

Закаркаць зак. перан. неадабр. Пачаць плявузгаць, гаварыць абы-што. *Хто пры яго Сеньку гываріў што-небудзь, чаго ён зыкаркыў. Ой, ныдыядлыя баба, узноў зыкаркыла, узноў ні па ёй зьдзелына.*

Закарміць зак. 1. Загадаваць, перакарміць. *Зыкармілі, рузгудувалі, ідзець — толька пыхціць.* 2. Дрэнным харчаваннем давесці да схуднення. *Кыравёнку зыкармілі, чуць ны ныгах стаіць. Зыкармілі, жыр зьыхыў і глядзець ні стала на што.* **Закарміцца зак.** Загадавацца. *Зыкарміўся, што яму калі атхадзіла, ці ён піріработыўся, ці піріхыладзіўся калі.* **Закормленный дзеепрым. 1.** Занадта сыты, тлусты. *Хто з мыладых гадоў закармлиный, таму і і ў старысьці нічога ні прістаець.* 2. Схуднелы ад дрэннага харчавання. *А чаго ж ён у цябе такей закармлиный? Кабыла закармлина, што ат ветру хітаіцца.*

Закарствавацца зак. Замучыцца, запакутавацца. *Зыкарствывыўся ён сы сваімі ныгамі, нядзелімі цярьпець ня можыць.*

Закарчэць зак. Закарчанець. *Слабінька надзетыя пабеглі, зыкарчэюць такім холыдым. Быў зыкарчэў ну буі, ай-я-яй, хыладзіна, ня вытрывыць.*

Закатываць незак. 1. Закочваць. *Вочы зыкатывыіць.* 2. Закасаць. *Як ета ты ня ўмеіш рукавы зыкатывыць, во зыклаў раз, другей раз, пацсунуў і яшчэ зыкладзі.* **Закатаць зак. 1.** Закаціць. *Зыкыталі бірнушкі пыт наветку, ніхай ні мякнуць ны дажджы.* 2. Закасаць. *А чаго ты з рукамі ў ваду лезіш і рукавоў ні зыкытаў? З перан. Бяз-*

літасна адсцябаць. Толька злайлю другой раз ны яблыні, я цябе зыкытаю, атвыкніш ты лазіць,— ета ж нада, ні пасьпела яблынка аццьввісьць, ён ужо сь цьвету ірвець. **Закочываны́й** дзеепрым. Закочаны. Калёсы ні закочывыны на двор, яны тама стыяць у зыкавіліні. Закочывыныя палкі усе цэлы.

Закаўкаць зак. перан. іран. Падаць голас (пра дзіця). Як зыкаўкыюць у люлькі адзін за дным, тады забудзіць пра гулі. Во яшчэ ні хвытала, другой зыкаўкыў. **Закаўкацца**. 1. Намяўкацца. Ну аччыні ўжо, ніхай пагреіцца, іна зыкаўкылыся пьідзь дзьвірямі. 2 перан. іран. Наплакацца. Вазьмі на рукі етыга лабрэта, зыкаўкыіцца, звучылі самі з рук ні спускаць, нянычыіся.

Закахікаць зак. Закашляць. Устывай-ка і ты, дос вылежывыцца, старэй Пынас ужо закахікыў, сьнег рызгрібайць кыла погріба. **Закахікацца** зак. Закашляцца. Што ты закахікыўся, як старэй якей, табе ішчэ і шэзьдзісят гадоў німа, можна у сваты везыць, каб ні старыя.

Закацісты́й прым. Адхоны. Зыкацістыю крышу накрыць многа ляхчэй і пыправіць кылі нада, пыправіш луччы, толька іна прыцякець скарей.

Закачаць зак. Забрудзіць, качаючы, качаючыся. Зыкычальі чашку, што ў рукі ні ўзяць. Пінжак зыкычаў плямымі і ні цыціраіцца, зумуваць нада. Зыкычаіш рубашку — я табе мыць ня буду. **Закачаны́й** дзеепрым. Ськідай сваё тряхоля зыкычаныя ды надзень касцюм чылавечыскій.

Заквакліваць незак. Замазваць, запэцкваць. Можна акуратней абыіціцца, ні зыкваклівыць рукавы, на што яны цяперя пахожы. **Закваклівацца** незак. Замазвацца, запэцквацца. Ні дывай яму бульбыю зыкваклівыцца, ато ён ня столька ў рот, сколько пу рубацёнкі варзёкыіць. **Заквакліць** зак. Замазаць, запэцкаць. Пінжачок зыквакліў увесь чысьцінька у цеста ў нейкыя, што яны там кылы таго агню дзелылі, а штанёнкі зымазыны ды пылавіны ў нейкій дзёгыць. **Заквакліцца** зак. Замазацца, запэцкацца. У нешта зыкваклілыся, увесь перід грязный. Айдзе ты зыкваклілыся ў цеста, пыглядзі, ікая ў цябе пыла. **Закваклёны́й** дзеепрым. Ці відзіш, ікая ты зыквакліныя, зразу пызнаіш, што кулеш зыкылачывыла, няўрэма.

Заквактаць, заквохаць зак. перан. іран. Застагнаць. Палку дроў пірарезыў і зыквыктаў: сьпіна скріпіць. Кар-

зінку бульбы вѣбіріць і завокчыць: ой, туды коліць, ой, сюды поріць. Што табе нідылігаіць, што завохыў, як старый дзед, лезь ужо, капусты увалью. **Заквактаца, завохаца** зак. Расстагнаца. Яны абя зыквыкталіся, можа й, баліць, ну тама ня столька болі, сколько квыктанья. Адарка завохылыся сы сваімі ныгамі, быляць, ня можыць ступіць, а дзельць хуць пы хаці нада.

Заквашываца незак. Закісаць, скісаць. Капуста толька стала зыквашывыцца, хто ня есьць, а я такую дужа люблю. **Заквасіца** зак. Закіснуць. Квас хырашо зыквасіўся, можна піць, а хочыш, і с сабою бярі. К вечыру мылако зыквасіцца, пыстаў у ваду.

Закіданнік м. Той, хто будзе (закідае) сценкі ў хляве. Ладныя вы зыкіданьнікі — за цэлы дзень пяць бірнушкоў пріпусьцілі. **Закіданніца** ж. Вот вам і другая зыкіданьніца на помышч ідзець, ну ладна, зарезыць паможыць ды хуць у канцэ палку падзьдзержыць.

Закідка ж. Нятоўстае бярвяно, прызначанае ў сценку хлеба, у фундамент, закладка ў станку каня. **Закідкі** склалі кыла шульля, мы іх зайтра ны крайню сыценку пусьцім. Конь аткінуў мордыю закідку і разгўліць пы канюшні. Памянш. **закідачка**. Ны канюшню прівязьлі закідычык, нада адгырадзіць нескылька станкоў.

Закірарэць зак. Закарэць. За полівым зыкірарелі, што ні дамыцца нічога, стырэліся прыпалоць, трыва адурыла, дожджыкі праходзюць, цёпла, яе гоніць і гоніць.

Закіпываць незак. 1. Закіпаць. Лі гня чугунок закіпывыць, а збоку толька сагреўся, яго тожа к агню нада піріставіць. 2 перан. Пачынаць злаваць. Пёкла яму уперік слова скызала, па шэрсьці ні пыгладзіла, ужо закіпывыць.

Закіўкаць зак. Падаць голас. Я доўга сяньня ні спала, неік сон ні браў, пыд ранья кошычка закіўкала, я ўстывала аччыняць. Пыстаў мылако пыдагрецца, сора наш малый закіўкыць.

Закласць зак. перан. Распачаца надоўга (пра дождж). Летысь такою парою дажджы як зыклалі, кажный дзень лілі дзьве нядзелі, пыгніло сена ў пакосых, капёшкі пыпрымікалі.

Заклеце н. Месца за клецю. Саку прівязі і абярні ны заклецьці, трошку праветрыць, і складзём у пуню.

Заклініць зак. Заклінаваць, умацаваць клінкамі. Дзьве ножкі крепка дзіржацца ў скамеічкі, а дзьве вы-

іжджаюць, зыклініць нада. Заклініцца зак. Заклінавацца. Іна тыкая ручка, уся разьбітыя, тут і ці зыклініцца што, саўсім не ў чым дзіржацца, новыю нада вырізаць. Закліненый дзеепрым. Тры разы цюкнуй, тапор і сыскачый, во табе й заклініны, тэй клінок чуць дзіржаўся.

Заклумліваць незак. Затлумліваць. Свае троя ды яшчэ Анюціны прібігаць, як справюць хай, заклумліваюць за дзень. Вы яе меншы заклумлівайця, у яе гылыва слабыя, спакой нада. Заклумлівацца незак. Затлумлівацца. Ня буду я зь імі сядзець, заклумлівайця, твае дзеці — ты і гадуў, ці ў мяне свайго зыняція німа. Заклуміць зак. Затлуміць. Кума твая ўчора прішла, зуклуміла мяне сваімі рызгаворымі, лухту прець і прець, і ўсё кынца німа. Зы раньня як заклумюць дурамі, аж гылыва кругом ідзець. Заклуміцца зак. Затлуміцца. Ты с адным зуклумілыся, а каб табе пяціра на рукі, ды адной, штоб ты тады запела. Як зуклуміліся, дык дайжа ні знаім, у якой бок выйціць к нашому полю. Заклумленый дзеепрым. Я кажный дзень заклумліныя, устаніш — ні знаіш, за што хвытацца, і с поля прібягіш — поўныя рукі работы: і свіньні пішчаць, пуню ірвуць, і карова крычыць, і малых ныкарміць нада. Нейкій заклумліны ходзіць, відна, яго дзела ні выпалівайця. Заклумёмшы дзеепрысл. Выйшлі с хаты зуклумёмшы.

Заклызніць зак. Пачаць гаварыць абы-што. Старэй нешта заклызніў, як ён ізь гініралым сустрыкаўся і ні знаў, хто ета.

Закожнік м. асудж. Той, хто жыве за кошт іншага. Сядзелі закожнікі ну чужых гырбах. Што, і ты хацеў ба закожнікым быць? — не, ня думый, у цябе ні палучыцца.

Закокаць зак. Пачаць квактаць. Квакуха нейдзі ў капусьці закокыла. Пятух толька найдзіць якая зярно, січас закокыць — курей завець.

Закоскі мн. Пачатак касьбы. Заўтра ў нас закоскі, пойдзім аборкі касіць, а посьлі аборкы ў луг паедзім пад Белью Гару. Спруўляюць дакоскі, а закоскі — ета так, шуцуюць.

Закоснік м. Каснік. Закосьнікі нада, каб чысьцінькія былі. У акуратныя дзяўчонкі закосьнікі ўсёгда у пырядкі.

Закот м. Бакавы схіл страхі, які заходзіць пад фронтальныя схілы. Закот — ета як і затул, толька туды, пат крышу. У Гайрлівых крыша біз затулуй, з закотымі.

Закрапіць зак. перан. Моцна ўзяцца (пра мароз).

Мароз з мылыдзічком зыкряпіў надоўга, ладна цісьніць. Зыкряпілі марозы, што ня дужа куды тронісься.

Закратываць незак. Закладваць далёка. Палкі ня стоіць зыкрятывыць, нада будзіць у марозы ны паттопіну пірэрезыць, а с-ныц саломы ня выцігніш. **Закратывацца** незак. Закладвацца кругом. Дрывамі зыкрятывыіцца, усё дно як зьбіраіцца тут на дзесіць гадоў астывацца, — трі машыны прівёз. **Закратаць** зак. Закласці далёка. Усё жэрдзя бульбоўнікым зыкрятылі, яно тама напреіць. **Прыбірай і вілкі, і граблі, зыкрятыюць, што ні дыстаніш.** **Закратацца** зак. Закласціся кругом. Зыкрятыўся сеным, ува ўсіх вугулках ныхата, хата зываліна, ношкымі цігаў, — на трі гады хваціць. **Закратаны** дзеепрым. *Малінькыя пунька зыкрятына усім усякім, нада увесь хлам пывыкідаць. Інструмент січас зыкратын усякім бырахлом — ні дыбяресься.*

Закручваць незак. перан. Затойваць, прысвойваць. Як жа яму ня стыдна чужэя грошы закручывыць, нікія совісьці німа ў чылавека. **Закруціць** зак. Затаіць, прысвоіць. Я даў яму як чылавеку дваццццпятную, дык зукруціў: я ў цябе ні браў. Зукруцілі прыміроўку, ні аддзілі, хут там і было пуйтары дзісяткі. **Закручаны** дзеепрым. Як ты ні гыварі і ні апраўдывый *Стыхванёнка, а пуйтары сотні закручыны, і ён знаіць, як ета дзелылыся.*

Закрэхаць зак. Пачаць гучна трэскаць. Думую, крепкі лёд, іду сьмела, а ён закрэхыў — ікраз я пысарёд быў. Ды пылавіны ці дарезылі, а верба закрэхыла, відзім, валіцца.

Заксціцца зак. Пачаць хрысціцца. Заксьцілыся пірядім, што ніпраўда, нісколька ня веріць. Заксьціся, чыла-век, што ты вярзеш пустая, хто нас калі відзіў умесьці.

Закубрыць зак. 1. Злавіць, убачыць, сустрэць. Ён дайно зьбіраіцца цябе закубрыць. Раз дружыя закубрілі, то цяперя пысідзяць, пакуль ныгаворуцца. 2. Закапрызнічаць. Мы яе знаім, як калі закубрыць, ня хочыць браць, ні ўгаворіш.

Закудрычыць зак. жарт. Павесці ў в. Кудрычы, узяць замуж у Кудрычы. Нашы пабеглі і твайго хлыпца закудрычылі с сабою. Пы ўсяму відна, што цябе скоро закудрычуць, Грішка аць цябе ні ацступіаць.

Закукавацца зак. Замучыцца, загаравацца. Трецьцій месіц рука ні праходзіць, мякніць, баліць, іна з рукою зукукувалыся. Адна астанісься — зукукуісься: дзітвыра

малыя, помышчы німа ніякія, у маткі меншыя дачкі ўну-кі ну руках.

Закукобіцца зак. Заваждацца, замучыцца. Адны рукі — закукобіцца баба, хваціць зь яе, каб хуць свае бліжыя былі, пыскачылі б калі.

Закупліваць незак. Закупляць, падкупляць. Ні раз цябе закуплівылі, ты зү бутылку прыдасіся любому. Ён чувствыйць, што яго закупліваюць, толькі пысьміхаіцца. Медніка закуплівылі ўсе пырдыд.

Закурняўкаць зак. перан. іран. Нясмела падаць голас, загаварыць. Мыксімёнка яшчэ тут ні хватыла, закурняў-кый, што яго дужа абідзілі — сторужым ні пываставілі.

Закухтываць незак. Празмерна захутваць, хутаць. Дзіцёнка цірашчур як закухтывыіш, яму плоха, пірігрі-ваіцца, пацеіць, а тады прастуджыіцца. **Закухтывацца** незак. Празмерна захутвацца. Ты закухтывыіся посьлі бані, вецір дужа едкій, — рызагрейся, зразу можыць пры-хваціць. **Закухтаць** зак. Празмерна захутаць. Вы яго за-кухтылі, усё дно як на поўныч зьбіраііся везыць. Горла як закухтыю, тады ныдзяжней, ні прастудзііся. **Закух-тацца** зак. Празмерна захутацца. Ого, ты закухтыўся, як мядзьведзь якей стаў, сколька ны табе адзёжы етыя! **Закухтаный** дзеепрым. Мітрыхваныў нешта сяньня хо-дзіць закухтыный. Ураньні пывізла сваіх у горыд закух-тыных.

Залавічча н. Месца паміж лавай і сценкай. Цяперя ўжо ні кладуць, а ў стырыкоў усігда была прывычка, каб тапор у яго быў у зылавіччы, паміж лаўкыю і сыцяною.

Залажыць зак. перан. Распачацца надоўга. Глядзі, што дажджы заложуць на трецьцію квадру, на сходзі, будуць ліць дзьве нядзелі. Рызгаворы зылажылі, да поў-нычы ня кончуць, усё ўспомнюць зы пайвека.

Заламліванне, заламыванне н. Заломванне. Ні пыма-ло нам і зыламливыньня, ён зыламывыў сучкі, а мы зьбі-ліся, усё пыцірэлі, зукруціліся і ні зналі, куды іціць. Зы-ламывыньня ні работа, нада пілкыю сучкі пыбрізаць, ета вясною дзельюць.

Заласкатаць зак. неадабр. Забалбатаць. Як сыйшліся, так і зылыскыталі, нійдзе ім міру ні буваіць. Я яе натуру ўжо ізучыў: прідзіць і зыласкочыць. **Заласкатацца** зак. Забалбатацца. Адна піріда дною зылыскыталіся, цэлый дзень іхныя ізыкі ні сыціхалі, угамоньня ні було, адна ішчэ нейкыя упацёмкых тырахцела.

Залатнік м. Матка ў жанчыны. Зылатнік сырвала і ўсю жызьню мучылася, цірзэь ета і на тэй сьвет пышла.

Залахаць зак. неадабр. 1. Забалбатаць. Як спрасілі, сколько сьма трудадней вырыбытыла, дык ні пыныравілыся, зыла́хыла, другіх ба толька любіла пувучаць. 2. Забегаць (звычай па хатах). Як явіліся сюды, так і зылахылі пы хатых, во тыкая натура і ў маткі была, па ёй паішлі. **Залахацца** зак. Забегацца. Зыла́хыліся, што ўжо ні прідумыюць, куды яшчэ бежч, аж ізыкі высылыпілі.

Залачэць незак. Брацца на золак. Нада пыднімацца, ужо зылачэіць, калі мы туды дыбярэмся. Сяньня яны явіліся, як ужо зылачэла, ета ж нада усю ночычку цігацца, як на іх тэя ваўкі ні ныскачылі.

Залашчаніваць незак. Зашмальцоўваць. Нікуратныя ты, усякыю адзежыну зылышчанівыйш зы нядзелю, лі гаршкоў нада астыражней. **Залашчанівацца** незак. Зашмальцоўвацца. У цябе перід усігда зылышчанівыйца, аж блішчыць. **Залашчаніць** зак. Зашмальцаваць. Ты свой пінжачок так зылышчаніў, што яго ўжо нічым ні аччысьціш. **Залашчаніцца** зак. Зашмальцавацца. Твае штаны сайсім зылышчаніліся, у горыд надзень чысьцейшыя. **Залашчаненый, залашчоный** дзеепрым. Ты ў мяне дужа на што глядзіш, ты гатоў і ў зылышчаніным плашчы іціць ны свадзьбу. Як табе ня стыдна ў такой зылашчоный куртычкі хадзіць. Пінжачышка зылашчоный, сам грязный, нямытый, апушчэніц апушчэнцым.

Залаяць зак. Моцна налаяць. Ну ніхай ён нарьвецца мне на вочы, зылаю, сайсім зылаю,— ета ж нада усякыю трілюду прідумывыць ны чылавека. **Залаяцца** зак. Моцна палаяцца. Паміж імі даўно міру ні было, ну ўчора ўжо сайсім зылаіліся, што пёрлі, што гналі адзін ны днаго — ай-я-яй, што! **Залаяный** дзеепрым. Няўжэлі ёй учырашніга было мала, ніхай паткнецца, зылаіныя пойдзіць ат хаты.

Залецце н. Пазамінулы год. Што ты яму пымінаіш залецьця, ты пыньцірісуйся, айдзе ён усю вясну цігаўся. **Залецьця** ім крепка асталыся ў паміці.

Залёпываць незак. Запэцкваць, залепліваць. Ні залёпывый чыстыга відра, старінькыя бярі і мясі там што хочыш. **Залёпывацца** незак. Запэцквацца, залеплівацца. Ахота вам залёпывыцца січас, пацсохніць трошку і дадзелыіця, яно ж ні гаріць, штоб абізацільна ў етый мамент зьдзелыць. **Залёпаць** зак. Запэцкаць, заляпіць.

Штаны саўсім залёныў, зь імі нічога ня зьдзелыіш і пылінжаку плямы ці ат мазуту, ці ат масла якога-то. Залёпацца зак. Запэчкацца, заляпіцца. Другей ба ў гразі цэлы дзень работы ў і так ні залёныўся б, ато вуліцу пірайшоў і ў гразі з ног ды гылавы. Залёпаны дзеепрым. Кылі ты прідзіш залёпыны, дык што, луччы будзіць? У што йта ў цябе рубашка залёпына?

Залётаць зак. перан. Пачаць мігуслівую беганіну. Узяліся зы работу, залётылі, адзін карзіны нясець, другая зь мяшком бягіць, трецця бульбоўнік у кучу сыцягыць. **Залётацца** зак. Забегацца. Столька ў цябе дзялоў, што ты пряма залётылыся. Залётыюцца зь етым мячыкым, ні піць, ні есьць ня хочуць, прібігаць і ў пасьцель. Чаго ты етык залётылыся, сядзь, пірідыхні, нікуды твае госьці ні зьбігаць, пыдаждуць.

Заліваць незак. перан. Даваць вельмі многа (звыч. пра карову). Як у нас была Трамбойка, іна зыліва́ла мылаком, што ўжо дыбрэ́чыя была карова, дык і толку мала.

Залізацца зак. Залячыць рану лізаннем (пра жывёлу). Кот заліжыцца і ўзноў пабег. У сыбакі больша́я рана была ны баку і во зыліза́лыся, ён усё яе лізаў і лізаў.

Залобак м. Вузкі, франтонны бок страхі, схіл. Узывала ветрым увесь залобык, нада правіць. Ны залобку нада было прікласьць кряпчэй. Памянш. **залобачак**. Залобычык стаў прыцікаць, нада пыдріманьцірывыць, ета ж ня дзела, што ны гылаву капыіць.

Залубець, залубянецца зак. Закарэць. Ныдзіваіш і ў дождж, і ў пыль, і ў гразь, плашч зулубей, аж бубніць. Ны табе ж кожа зулубела ад гразі, тапі баню ды вымыйся як нада. Уборка позняя, хвыталі ротым і носым, усё зулубянелыся, тута было ні ды чыстаты, думылі, каб толька скарей с поля ўхваціць. **Залубелый, залубянелый** дзеепрым. Буду шчолык дзельць, усё ета зулубелыя ўкіну, ніхай атмякніць, дык ататру. Такея ўжо зулубянелыя боты, усё дно як век ня чышчыны. У мяне яшчэ нескылька зулубянелых аўчын вяліцца, нада б аддаць у выдзілку.

Залупаць зак. Пачаць лыпаць з непаразуменнем.—Здарой, Кузьма! — крічу, а ён стаў, залупыў — ні пынаець. Абоя залупылі вычамі: аткуля ета што ўзялося.

Залюбіць зак. Упадабаць, прыняць з прыязнасцю.

А хто ж ба ны яе месьці зулюбіў, каб на сына пычалі ўсё ўсякыя прідумывыць, ці табе самой пыныравілыся б. Ні зулюбілі, як мы скызалі ім пра Колю.

Залюкаць зак. Затукаць. Залюкылі мульчугана, зы пасьледнюю выпірашку ў іх ходзіць. Яны любога затўкыюць, залюкыюць, хужы хужшыга зьдзельюць.

Залядзянец зак. Заледзянец, пакрыцца лёдам. Пат крышыю дождж зысікаў, цяперя замёрзла, усё зылідзяніла, ні ўзырваць нічога. Зылідзянііця вы, так ныздзіваўшыся, пінжакі ныпряніця. **Залядзянецца** зак. Заледзянецца, пакрыцца лёдам. Зімля зылідзянілыся, скот ня выгыніш.

Замазголіваць незак. Замазваць, вымазваць. Ты пыладзі, як рукавы зымазголівыіш пы загнету, зы нядзелю куртку спорціш ні к чорту. **Замазголівацца** незак. Замазвацца, вымазвацца. Малаы ўсігда зымазголівыюцца, што ты зь імі зьдзельіш. Пірістань зымазголівыіцца, куды ты будзіш годный, як вымыжысься. **Замазголіць** зак. Замазаць, вымазаць. Прібярі адзежу, цялёнык дыстаніць, зымазголіць, а то й пад ногі сыцягніць і ўтопчыць. Лі чугуноў зымазголіў рукавы. **Замазголіцца** зак. Замазацца, вымазацца. Лі псыду полы зымазголіліся, ну на бульбу ішчэ можна будзіць падзьдзець. **Замазголений** дзеепрым. Рыбаловы твае ходзюць кыла речкі зымазголіныя, праўда, нескылька штучык у вядзерцы буўтаіцца, злавілі.

Замазкатаць зак. 1. Пачаць гучна грукаць, ляскаць. Жалезьзя нейкыга прінясьлі, рысклалі ны калодкі, як зымызкыталі, ажно ў вушах зьвініць. У самыю поўныч зымызкытаў у дзьвері, я прыхвацілыся і ні рызьбяруся, што ета айдзе. 2 перан. Моцна пабіць. Яны ўтрэх нывалюцца ны яго, дык зымазкочуць, луччы ніхай ні зьвязыіцца. **Замазкатацца** зак. Ачмурэць ад грукання, ляскання. Нешта ўсё клепіць, зымызкытаўся зы раньня, ніхай ужо, нечым жа зыняцца аднаму. **Замазкатаны** дзеепрым. Моцна збіты, пабіты; забіты. Во так будзіш і будзіш ім ныдыідаць — зымызкытаныі пойдзіш. Каб ужо найшлі айдзе зымызкытаныга, я б нісколька ні жалела — так збрыдзіўся.

Замаладзіць зак. Падмерзнуць на маладзіку. Мылыдзічком як падмерзьніць, гаворюць зымыладзіла. Кончыўся рыстароп, зымыладзіла, сынегу яшчэ паткініць, і дарога станіць.

Замаліць зак. Палічыць малым. Ты свайго сайсім зы-

*маліла, яму дваццыць гадоў, а ў цябе ўсё ён дзіцёнычык нісмышлёны, ты яго хуць пірід людзямі ні страмі. **Замаліцца** зак. Выдаць сябе малым. Каб ні было каму работыць, так ба ні зымалілыся, а зы брытамі сядзела, пакуля жыніхі сталі бегыць. **Замалены** дзеепрым. Аттаго што зымаліныя, аттаго і ня ўмеюць ні к чому рук прылажыць.*

***Замарачаць** незак. Замарочваць. Бігня ета толька зымырыцай, пряма адурываіць, дзела ніякыга, а насіся бяс толку туды-нызад. **Замарачацца** незак. Замарочвацца. Я сваіх піцярых выгыдывыла, а столька ні зымырычалыся, сколька с тваім с адным.*

***Замаркатаць** зак. 1. Ціха, адрывіста забляяць. Старыя айца зымыркытала. Як ігнят німа, айца січас зымаркочыць. 2 перан. іран. Пачаць невыразна гаварыць. Узноў зымыркытаў сваё, дужа яму Лявонны уеліся ў душу.*

***Замарыванне** н. Стома, стомленасць. Зымарывыння тожа так ні праходзіць, сіла выбіваіцца троху-патроху.*

***Замарывацца** незак. Стамляцца. Нешта я стаў зымарывыцца на етый рабоці. Кажыцца, я ні разу так ні зымарывыўся, як сяньня, чуць-чуць дывалокся. **Замаромшы** дзееприсл. Зымарёмшы кыня, многа ні ныпашыш. Прішла зымарёмшы, пірікусіла трошку — ды на печ. Мы ўсе былі зымарёмшы ды пасьледніга.*

***Замасоліваць** незак. Замасліваць, зашмальцоўваць. Я ўжо ні намеюсь ні мыць, ні ацьціраць за ім, зымасолівыць кажный дзень усё пыдряд, што ні надзеніш ны яго. **Замасолівацца** незак. Замаслівацца, зашмальцоўвацца. Ні зымасолівыіся, як малінькій, ато ты ложку ў руках пы-чылавечыскі дзіржаць ня ўмеіш. **Замасоліць** зак. Замасліць, зашмальцаваць. Хто табе нукупляіцца тэа адзежы, штаны зымасоліў, сталі, як тряпка чугуны выцягывыць. **Замасоліцца** зак. Замасліцца, зашмальцавацца. Твой пінжачок ужо так зымасоліўся, што яго большы нілізя нывдзіваць. Прібярі ты ат іх міску, зымасоліліся, як чэрця. **Замасолены** дзеепрым. Кохтычка зымасоліныя, як у малютычкі. Нейкія зымасоліныя тряпкі цігаіць пырасёнык пы двару.*

***Замататорыць** зак. Закруціць, зацягаць (пра чалавека). Зымытаторіў мяне малый па горыду: і туды яму нада, і тоя яму купі, і ета пыкажы — сайсім зывадзіў. **Замататорыцца** зак. Закруціцца, забегацца. Пашлі ты*

сяньня каго-небудзь другога, я ўчора зымытаторіўся, бегыўшы з бумагымі, мыладзейшыга каго пашлі. **Замата-тораный** дзеепрым. Знаіш, сколько нам бігатні було кажный дзень, мы аттуля ніізьвесна якея зымытаторіныя вярнуліся.

Заматываць незак. 1. Абкручваць, хутаць. Меншы ты яго зыматывый, ён здыравейшы будзіць. 2 перан. Прысвойваць, утойваць. Мільлянёнык чэсны чылавек, чужога ён зыматывыць ні станіць, ны яго можна пылажыцца. **Заматаць** зак. 1. Абкруціць, ухутаць. Зымытала дзіцёнка, што ён тама ні прадышыць. 2. Прысвоіць, утаіць. Во, яны грошы ні зымытаюць, ім толька ніхай у рукі пупадуцца, тэй мамент і відзіў.

Замацюкаць, замацюгаць зак. Нагаварыць мацюкоў. Толькі ніхай я ўстречу яго, зумуцюкаю, ета ж нада ўсякю лухту прідумыць ны чылавека, чаго сы трыда ні было. Не ўжо, большы ён цярьпець ні станіць, ён жа зумуцюгаіць цябе, куды ты вочы свае дзеніш. **Замацюгацца** зак. Пачаць лаяцца матам. Глянуй на ўсю ету работу, зумуцюгаўся,— ну й праўда, любэй ба ня выцёрпій, што столька лесу спорцілі. **Замацюканы, замацюганы** дзеепрым. Пашоў сяньня зумуцюканы, скривіўшы гылаву,— яму тыкі нада, ато нійдзе ні было угамонья чылавеку. Січас пад'едзіць Высілёнык і пойдзіш ты ат'етула зумуцюганы, ён цябе прыздравіць, палучыш ты сваё.

Замашараваць, замашаравацца зак. Пачаць бесцырымона гаспадарыць, распараджацца. Як пріехала, так і зумушуравала пыхаці, усё па-свойму пычыла пірядзелывыць. Кылі другей раз так зымышаруіцца, я яго уніму, ніхай к сабе ідзець і там рыспыріджаіцца, як хочыць, а тута нечыга.

Замікаць зак. Замукаць (пра цяля, карову). Бычок замікаў: дывай піць. Карова прібягіць і замікыіць пыд вакном, каб яблык нясьлі, дужа яблыкі любіць.

Замітушыцца зак. Замітусіцца, пачаць паводзіць сябе неспакойна, разгублена. Увідзіў, што мы патходзім, зымітушыўся, ні знаіць куды дзецца, а мы: ну-ка, пыказыый, айдзе мяшочыкі пухуваны!

Замор м., заморка ж. Стома. Ны вічарінку цябе і замор ні бярець, гатова да відныга сзыкаць, а тута ўся, ня можыш. Ні чырысь сілу, нам паць сілу нада работыць, а ета ні заморка, дома я ні так зымаріюсь.

Заморушак м. Слабае, хілае дзіця. Мальчонка яе ней-

кій заморушык, худэй, бледнінькій, яму нечыга нідылі-гаіць.

Замуравецца зак. **Замуравець**. Сколька дней цёпла пубуло, а ўзгоркі зумуравеліся,— што значыць вісна.

Замурзаціць зак. **Замурзаць**. Што ж ты зумурзаціў ліцо, як чырцянок. Чаго табе сюда лезыць, ці ты хочыш усё на сьвеці зумурзаціць? **Замурзаціцца** зак. **Замурзацца**. Як пусьціў іх на вуліцу, зы час зумурзаціуюцца, што ні пызнаць. Кошка лезіць у печ грецца, як зумурзаціцца там! **Замурзачаны** дзеепрым. Зірні ны яго, якой ён зумурзачыны, усё дно як сьвіньню ссай цэлы дзень.

Замурыжываць незак. Мучыць, грызці пастаяннымі папрокамі, ушчуваннямі. **Доўга** ня ўцерпіць, яны яго зумурыжывуюць біс прычыны. **Замурыжыць** зак. **Замучыць**, загрызці пастаяннымі папрокамі, ушчуваннямі. Ты свайго зяця зумурыжыш, так гыняйшы, пацерпіць, пацерпіць і ўцякець. **Зумурыжылі** хлыпца работыю. **Замурыжыцца** зак. **Замучыцца**, **стаміцца**. А ніхай яе, зумурыжыўся за лета зь етыю пастройкою, хвытай прыскыкым, трактыра ня кініш, а тут нада то тоя, то тоя дадзельць. **Замурыжаны** дзеепрым. Нешта ў цябе від дужа зумурыжыны, відна, бянеш цірашчур ны рабоці.

Замусолівыць незак. **Зашмальцоўваць**. Ішчэ ладныя ныпрятычка, а ты зумусолівыіш яе айдзе-зря, бянеш нада, усякыя адзежына прыгляд любіць. **Замусолівацца** незак. **Зашмальцоўвацца**. Пытпіражбіся якою вярэвычкою ці чым, каб полы ні зумусолівыліся. **Замусоліцца** зак. **Зашмальцавацца**. Пакуля с кыбаном вазіўся — смалиць яго, рызьбіраць, цігаць, а тады секлі, салілі — штаны сайсім зумусоліліся. **Замусолены** дзеепрым. Рызьвярнула, пыглядзела, што тут такая, а ета ж твой платок такей зумусоліны. Ета ж нада, ужо і ды шапкі дыбраўся, уся зумусоліныя.

Замуціць зак. **перан**. 1. Хітра нашкодзіць. Усё дзела тут замуціў Арьхіпёнык, яму ну руку, каб яны ні пыладзілі хуць у чом-нібудзь. 2. Занудзіць. Посьлі капусты мяне дужа замуціла, іна смашныя, ну кіслуваця.

Замушкарыць, **замушкардзіць** зак. Выбіць з сіл, стаміць бесперапыннай тузанінай. Сам цэлы дзень стаіць с тыпаром і нам: ну-ця, хлопцы, дывайця яшчэ апцешым, сайсім замушкаріў. Зы два дні замушкардзіць кыня, што яму нядзелю аддыхаць нада будзіць. Здароў, а мы зь ім ні справімся, ён нас замушкардзіў. **Замушкараный**, за-

мушкарджаний дзеепрым. Коні зумушкаріны, с хумутой ні выходзюць, ім абізацільна нада хуць дні трі пірідыхнуць. Нейкій від у цябе дужа зумушкарджыный. Зумушкарджыныя пріехалі, прішлося путрудзіцца, ні ны бацькывый шыі сядзець.

Замуштраваць зак. Заганяць, замучыць. **Саўсім** замуштрувалі чылавека і церьпіць ім усё, я б такім ні стала цярьпець, я б дыла здачы. **Замуштравацца зак.** Замучыцца. **Паехылі** лёгінька і пірікусіць ні ўзялі, думылі, часы зы два справімся, а тама да вечыра буйтуваліся, зумуштруваліся, чуць жывэя пріехалі. **Зумуштруіцца** адны, ніхай хлопцы памогучь. **Замуштраваны** дзеепрым. Чаму ж яны ня будуць зумуштруваныя, калі столька работы, а конь жа жывэй, яму тожа пірадышка нада.

Замыліцца зак. Збянтэжыцца, разгубіцца, зацяцца. Гаворім, ты ж рыскажы, як тама было ўсё, а ён чаго-то замыліўся: ай, ну іх, посьлі калі-небудзь.

Замырчэць зак. Замармытаць. **Ета айца** спрасонку зымырчэла, вуўка ува сьне увідзіла. Пра што ён зымырчэў, я нічога ні рызобраў.

Замыслова прысл. Замыславата. Ты ні гыварі зымыслова, ты рысталкуй, куды іціць. Дужа зымыслова пычай строіцца, і нічога ня выпыліла.

Замысловый прым. Замыславаты. Зымысловыя работа, ня дужа рызьбяресься, што к чаму. Такея зымысловыя, як Наста, нійдзе ня сыйшчыш.

Замытарываць незак. Стамляць тузаннем. Сілы ў мяне, як у тога кымыра, а йна карова кру́ткыя, зымыта́ривыіць мяне, куды захочыць, туды й пыцягніць. **Замытарывацца незак.** Стамляцца ў тузанні. Сім'я большая, а помышчы дужа ніаткуль, ён усё лі коні і лі коні, адна зымыта́ривыіцца с хызайствым, блыгыдыря хуць дзеці карову зывядуць і прігонюць. **Замытарыць зак.** Стаміць тузаннем. Зымыта́ріла ты мяне сы сваёю сакою, ніхай пыляжыць. Мякіною зымыта́ріў — пуўдня вазіў і цігали ны хату, праўда, карова яе дужа любіць. **Замытарыцца зак.** Стаміцца ў тузанні. Я саўсім зымыта́ріўся с пастройкою, усюдых нада пасьпець, і там глядзі, і тут хвытай, а рукі адны, ні рызарьвесься. **Замытараны** дзеепрым. Настолька ён зымыта́ріный, продыху ні мінуты ня відзіць, іна ня дужа пытхвátныя, а аднаму трудна за ўсім пысьпіваць.

Замычэцца зак. Намычацца. Ідзі падой і будзіш дрімаць сколько захочыш, карова зымычэлыся.

Замэнчыцца зак. Замучыцца, забегацца. Лі двыра і работы ня дужа многа на від, і замэнчысься большы, як на полі. Замэнчылыся іна сы сваёю дзітварою, усюдых нада пасьпець.

Замякаць зак. жарт. Закамячыць. Зымякыіш ты етыга цілпукá, толька рягочыць, рукі рыстапыріць і бягіць ны мяне. **Замякацца** зак. Нападацца. Ой ты, мылышок, зымякыўся, прыгыўшы, — ны бальку залезіць і прыг у сена, дужа яму аныціресна так.

Замякаць незак. Намякаць. Ні дывай зымікаць ніякый адзежыні, іна порціцца. Нада крыць скарей, жадаць некылі, сьцены зымікаюць, гніль заводзіцца. **Замякнуць** зак. Намокнуць. Травы я ні жалею, тама пасьці адна сыка, а во што снапкі зымяклі — хужы. Там пара пірібіра́нычык, пры́барі, ато можыць зымякнуць, хмарі́цца пычало. **Замяклый** дзеепрым. Каб ты зразу хваціўся посьлі дажджу, палез, пыглядзеў, можна было б зьнесьць і пірісушыць, а пыліжала сена зымяклыя — пычало тынець. Кінуў зымяклыя тряп'ё, яно і папрела.

Замяраннік, замяральнік, замяральшчык м. Замершчык. Зь яго такей зыміря́ньнік: можыць у два разы большы намеріць, а, хочыш, у трі разы меншы ў яго палучыцца. Твае зыміря́льнікі множыць дайжа ня ўмеюць троху, мы знаім, як яны ў школі учыліся. Адзін зыміря́льшчык памеріў — пуўгіктара пулучылыся, а ў другога дайжа сорык сотык ні выходзіць. **Замяранніца, замяральніца, замяральшчыца** ж. Зыміря́ньніца наша пабегла ш шыга́лым удоўж, уперік, нешта пісанула ну бумажкі, цётка, сорык сотык у цябе жжата, крічыць. Ты луччыя, чым брігадзір, зыміря́льніца: шыгамі памеріла, і столька пулучылыся, як у яго. Пыстаў ты, зыміря́льшчыца, шыгала, ніхай яны самі меріюць, як хочуць.

Замятайла м. перан. іран. Прыслужнік, паслугач. Табе, знаць, ныраві́цца зымітайлыю век быць. Пасьледній зымітайла стаў у Іхімёнка, нывтабою кажный сьмяецца. Усяго я нагледзіўся ны сваём вяку, ну такіх зымітайлыў ішчэ ня відзіў.

Замятаннік, замятальшчык м. Той, хто замятае, падмятае. Якей зь яго зыміта́ньнік, кылі венік большы яго, вазьмі сыма ды зымяці, ніхай ні пыліць. Зыміта́льшчык етый пылі толька надзелыў, я атыбрала ў яго мятлу.

Замятанніца, замятальшчыца ж. Скарей, зымітáньніца, вурушыся, яны вот-вот зьявюцца ў хату, а ў цябе ні прібрана. Ты зірнят, зымітáльшчыца, ні мяці ў аторю, у цябе ліцяць ува ўсе бакі.

Замятлёвываць незак. Абшываць. Што ўжо я ўмела зымятлёвывыць, бувала, рукамі зьдзелыю луччы, чым ны машыні пулучалыся. **Замятлёвывацца** незак. Абшывацца. Нешта ў цябе дужа ніакуратна зымятлёвывыцца. **Заметляваць** зак. Абшыць. Айдзе атрезына, зымятлюй, ня будуць ніткі ссыпацца. Я зымітлюва́ла рукаў, можна ныдзі́ваць. **Заметлявацца** зак. Абшыцца. Зымятлю́іцца чуць і можна пынасіць, толька нада зьдзелыць акуратні́ька. **Заметляваны́й, зымятлёваны́й** дзеепрым. Рукавы зымітлюва́ны, ныдзі́вай, ды другой раз ірваць ня ўздумый, сам будзіш рíманьці́рывыць. А ныдзі́вай ты ўжо, ні вазго́лься, там усе дзі́річкі зымятлёвыны.

Занедалужыць зак. Занемагчы. Я ўжо зь месіц зынідалужы́ў, ніяк ня вы́скрібусь. Мы як зынідалужы́лі абоя, а ня можым сь печы саскресца, карові паткінуць і то ня можым, я ны яго: ідзі, а ён ны мяне: сыма злазь. **Занедалужыцца** зак. Занездаровіцца. Яму зь вечыра зынідалужы́лыся, вялый быў, а к раньню жыра як усхваці́лыся, гаріць увесь чыста агнём. Ён даўно зынідалужы́ўся, а тады ж яно адно г другому і плувець. **Занедалужаны́й, занедалужаўшы́й** дзеепрым. Ён ужо каторый год зынідалужы́ны́й, і баліць у яго, і хрі́піць у яго, німа толку сы здаро́йм. Быў зынідалужы́ны́й саўсім, ну трошку стаў пупру́ўляцца. Нешта ў цябе від, усё дно як ты зынідалужы́ўшы́й, можа, айдзе прудуло ці вады халодных хваці́ў. Я хаджу тыкая зынідалужы́ўшыя, у грудзях ломіць, у гылаве цяжола.

Занездаравець зак. Захварэць. Я была як зыніздыравела пад Новы́й год, а ні магу ні рукою, ні нагою шывяльнуць. Валочы́сься й валочы́сься, а як зыніздыраве́іш, тады дужа плоха. **Занездаравецца** зак. Пачаць нездаровіцца. Яно як зыніздыраве́іцца, тады як на прокліты́га валі́цца ўсё ата́ўсюль.

Занозлівы́й прым. перан. Такі, які любіць падкалупнуць. Ён дужа занозлі́вы́й, усё будзіць ці́ха, спакойна, а тады як пы́ткывы́рнець! Аксю́та — баба занозлі́выя, іна табе ні ў чом ня спы́сьціць.

Заносчы́ватый прысл. Ганарысты. Пы маткі ўда́ліся: ат пры́родзьдзя заносчы́вытыя. Канешня, каб цябе ўся-

кій торкый, нільзя дупускаць, ну й дужа заношчывытым нікрасіва.

Зануджываць незак. 1. Рабіць хілым, слабым. Іна ня доглідым, а сваім ізыкам зануджывыйць. 2. Пачынаць нудзіць. Хуць адну кыпілінычку сальныга зьем і сьма чую: ужо зануджывыйць, нічога мяснова к роту ні пьд-насі. **Зануджывацца** незак. Нудзіцца, рабіцца хілым, слабым. Ты ні зануджывыйся, рузувірйя сябе патрошку, у людзей і яшчэ хужы бувайць, а живуць. **Зануджаны** дзеепрым. Пыткармлівый луччы, ато ён у цябе дужа зануджыный. Змалку за ёю прігляду ні было і цяперя зануджыныя.

Занурыць зак. Зрабіць заняпалым, стомленим. Так кармёмышы, ты яго саўсім зануриш, што йта зы мыладэй будзіць. Занурилі кыня, ён і плуг цігаць ня хочыць, нада луччы карміць. **Занурыцца** зак. Заняпасці. За кніжкымі зануриўся, пряма вачэй ні атводзіць. Кажный дзень цягнуць — саўсім зануриўся, аддыхаць патроху нада, ну яе, і работу ету. **Занураный, зануроный** дзеепрым. Прігляду харошыга ні было, ён змалку зануриный. Дзяржыць нейкыю зануриныю кывавёнку, даець, як кыза. Нейкій від яго дужа зунурёный.

Занюндзіць зак. неадабр. Пачаць нудную доўгую гаворку. Як рызьвядзець свае жалыбы, як занюндзіць, такою прікініцца сіратою кызанскыю, гарчэй горькыга зьдзелыіцца. Ну, занюндзіў ну пудня, слухыйця яго лухту!

Запаганіцца зак. Сапсаваць сваю рэпутацыю ў выніку дачынення да ганебнай справы. Нашто яму было улізаць у такую кынпанію, толька зыпыганіўся, усе пальчымі будуць пыказывыць.

Запальчывата прysl. Запальчыва. Ня прыгый так зыпальчывыта, ніхто цябе дужа ні баіцца.

Запальчыватасць ж. Запальчывасць. Дужа многа зыпальчывытысьці, каб хто хуць пылавіну найшоўся ды выгный.

Запальчыватый прым. Запальчывы. Во родныя браты, а адзін, як цялёнык, ціхій, спакойный, а другей, як вінаход, мінуты ня ўседзіць і дужа зыпальчывытый, толька ні па ём скажы, січас як агонь успыхніць.

Запаршывець, запаршывецца зак. перан. іран. Заганыцца пабагацеўшы. Ён запаршывіў, што й знацца ня хочыць. Трошку зыпаршывііць, тады к яму ні пацстў-

нісься. Усё хадзіў, што на ём і большы нічога, а тута, глянё, як зыпаршы́віўся — харомы разьвёў, цілівізыр, хызя́йства, во ўзяўся хызя́ін. **Запаршыўлены́** дзеепрым. Неахайны, брудны. *Прышоў ён тады — тыкая зыпаршы́ўліныя* была адзежа, ні мыць ні было чаго, ні чыніць, спалілі ўсё ў печы, а ён новыя надзеў.

Запарыва́цца незак. перан. Занадта вазіцца, кешкацца, залішне старацца. *Нільзя ж так зыпа́рывыцца ныўсякый ірундзе, айдзе нада, айдзе ні нада, сядзіць, кыпаіцца.* **Запаро́цца** зак. Завазіцца, закешкацца. *Як запо́ріцца сы сваім тряп'ём, яе ня вы́цігнуць нікуды.* *Зыпаро́лыся ў грідах, трыва апыланіла.*

Запаскудзі́цца зак. 1. Зрабіцца брудным. *Есьлі ты мне яшчэ раз зыпаску́дзісься, ня жджы дыбра.* 2 перан. Ублытацца ў непрыемную справу. *Сам сабе ні рад, што зыпаскудзі́ўся зь етыю бульбыю, нашто іна яму была.* **Запаскуджаны́** дзеепрым. Забруджаны́. *Куды я пыбьгу табе ету мінуту, кылі ўвесь посьыд зыпаску́джын, вы́мыю і пайду, цэлы будуць, кылі мінуту пыдаждуць.* *Увесь ірмяк зыпаскуджыны́, залеплін чым-то.*

Запаце́цца зак. Запацець. *Вокны зыпацеліся, і ня відна нічога, гаворюць: вокны плачуць.* *Як сыцякло зыпацеі́цца, нада працерць.*

Запая́ць зак. перан. Моцна сцэбануць. *Зыпы́яй ремня ці́рісь сы́піну, паслухы́ць.* *Зыпы́яў бізунчыка, дык жыва пытхваці́ўся.*

Запеклава́цца зак. Празмерна запрацавацца. *Ля́да рызрыба́тывылі, усе зыпíклува́ліся: пні, каренья, сякі і сякі.* *Зыпíклу́іцца іна ў такой сям'е, я б ніза́штычка ні рішы́лыся так гылаву зывязывыць.*

Запетава́ць, запета́ць зак. 1. Бязлітасна пабіць. *Ну, пу́паду ў гародзі, запетыю, я ата́ўчу, як лазіць.* *Трахі́м каб ця́бе зыхваці́ў тут, запеты́ў ба, ты б яго доўга помні́ў.* 2. З сілай убіць. *Дзі́ркі прукруці́ў і шты́рі дзі́рвіяныя запетывы́ў, ні вурухне́цца.* *Запеты́лі бяз розыму, а ця́пер пыча́лі вы́цягывыць, і́рвацца, ды́й ня вы́цігні́ш.* 3. Стаміць. *Ты яго запеты́вала работыю, ніхай ён про́йдзіць, хуць людзей пыглядзі́ць.* *Яму то́жа нейкі́й пі́рэдых нада, а ты яго запеты́ла работыю, сы́вету белы́га ня відзі́ць.* **Запетава́цца, запета́цца** зак. 1. З сілай убіцца. *Во крeпка гвозд запеты́выўся, стаі́ць пріты́лка, ні шы́валья́нецца.* *Шты́рь чу́ць ня ў шморі́н ты́ўшычыно́ю, запеты́цца — то ўжо будзі́ць дзі́ржаць.* 2. Стаміцца. *Мы*

запетывыліся, пакуля пірінясьлі: жалка было, што такая сухенічкыя сянцо нымякніць. Запетыліся вы кыла пнёў, нашто вам так зыбівацца, ніхай яны згыраць тут на месці. **Запетавааны, запетаны дзеепрым.** 1. Бязлітасна збіты. Ні паслухыіш, дык запетывыны пайдзіш, тады і слухыць наўчысься. Калі слова ды цябе ні даходзіць, запетыны тута сядзіш і прікымянеіш. 2. Моцна ўбіты. Крючча запетывына — яго ніякыю сілюю ня вырвыіш, толька нада резыць, выкалывыць. Во запетын кол, увесь верх разьбіт, а ніжы дзяржыцца, крепкій. 3. Стомлены да рэшты. Ім тама хваціла, запетывыныя пріехылі, чуць у хату ўваліліся. Запетыныя ат пнёў прішлі, нубуйтуваліся.

Запечкі мн. Запечак. Пыдз запечкымі ў мяне стыаць штындары дужа крепкія, дайжа пуд вуглы такея ні становюць. Памянш. **запечачкі.** Доўга Лабуз вазіўся, па дзьве палычкі ў дзень пріпускаў, ну зьдзелыў запечычкі, як атліў.

Запіпчыць зак. гумар. Закурыць. Як бальшэя, запіпчылі і пыдаліся пы гародых, куды тэя бацькі глідзяць. Глядзіш, каб табе харошыя пыпіросіна, а свае ня хочыш запіпчыць?

Запірхываць незак. Засоўваць. Ні нада куды пупала нажніцы запірхывыць і нечыга мне тут усё варочыць дыгары ныгамі. **Запірхывацца незак.** 1. Затыкацца, забівацца. Што там пулучаіцца, ні праходзіць і ўсё, трошку йдзець нурмальна, а тады узноў запірхывыцца саломью. 2 перан. груб. Давіцца. Адною бульбыю запірхывыцца, жа́днысьць заела. **Запірхнуць зак.** Засунуць, запхнуць. Зыпірхнець куды пупала вязёнкi, а тады пурхыць: айдзе яны. Як зыпірхнуў гарошыну ў вуха, г доктыру вазілі, дыстывалі, самі нічога ні маглi зьдзелыць. **Запірхнуцца зак.** 1. Заткнуцца, забіцца. Што там такая: комiн зыпірхнуўся, дым ня йдзець. Была ма́лінькыя дзірічка, цяпера зыпірхнулыся і ні цякець вядро. 2 груб. Падавіцца. Во зыпірхнесься, так хвытайшы і грёбшы. **Запірхнутый дзеепрым.** Засунуты, напоўнены. Саломью труба зыпірхнута, вытрiсь ды нясі, пыставiм грубычку. Рот зыпірхнут бульбыю, што ні прыгаворіць.

Запікаваць, запічкаваць зак. Моцна заткнуць, закрыць, закупорыць. Нада крепка-крепка зыпікуваць, ато пычанець бра́жыць і пробку выбіць. Зыпікува́лі сяньня пісьмо і пыслалі яму, усё пыныпіса́лі. Ты крепка ні

зыпiчкўiш, дывай я сьма. Бувала, квасу надзелым, бiклiжкi зыпiчкўiм, i ён доўга стаiць. **Запiкавацца, запiчкавацца** зак. Моцна заткнуцца, закрыцца. Як зыпiкўiцца крепка, каб воздух нi прыхадзiў, тады будзiць стыць, ня спорцiцца. Нешта ў трубычкi зыпiчкувiлiся, мы рыскалўпывлi, рыскалупывлi, чуць рускулупiлi. **Запiкаваны, запiчкаваны** дзеепрым. Банкi ў мяне крепка зыпiкувiны, смела ды вясны будуць стыць. Не ш чым стыць у яго дзьве бочычкi зыпiкувiныя, ды нi пагледзiла, ш чым. Каб было крепка зыпiчкувiна, ня спорцiлiся б, вiдна, воздух зайшоў. Комiн зычынiт, вокны наглуха, дзьверi — усё зыпiчкувана, воздуху нiма, дыхыць нечым.

Заплашэць, заплахаваць, заплашэцца, заплахавацца зак. Саслабець, аслабець. Хадзiла i хадзiла, а тады зразу зыплашэла, зьлiгла. Нашы гады такея, што зыплашэць нядоўга, сяннья ходзiш, варушысься, а заўтра з ног далоў. Лыўрiнёнiк пасьледнiя ўрэмi саўсiм зуплухуваў, у яго ны сярэдку нешта балiць. Рунувiта ты зуплухувiла, iшчэ мыгла б сколько гадкоў пьдзiржацца. Нiсьцярёнiк даўно зыплашэўся, ну ды пасьледнiга ўрэмi дзiржаўся ны ныгах. Марья саўсiм зыплашэлыся, чуць толька ногi пiрiстыўляiць пы хацi. Што ў вoсiмдзiсят гадоў зуплухувiлiся — ета ня дзiва: i так столька дзiржалiся, а ў яе жiзьнi усяго хвытала, пiрiжывiннiў усякiх было больш некуды. **Заплашэлы** дзеепрым. Кузьмiчонок саўсiм зыплашэлы, зь яго работнiк ужо нi палучыцца, так, лi хаты будзiць кыпацца трошку.

Заплут м. Ачмурэнне, блытанiна ў галаве. Ну прями заплут нейкiй найшоў, нi знаю, у якiм баку дарога i ўсё!

Заплутухаць зак. 1. Заблытаць, зблытаць. Нiткi лiжалi, кыцянок улез у iх i пачаў гуляць, зуплутухаў усё. Нi мiшай, ты мяне толька зуплутухаiш, я сам саб'юся. 2. Заблудзiцца. Нада ж у такiх кусьцiкых зуплутухаць, айдзе ў цябе гылыва ны плiчах была. **Заплутуханы** дзеепрым. Вожычкi пыц стряхою лiжалi, мокрыя, зуплутухiныя, iх нада рускруцiць ды павесiць, нiхай прасохнуць. Ну нейкiй я зьдзелыўся зуплутуханы, нiяк нi рызьбяруся, што к чаму.

Запльваць незак. Заглушацца (травою). Гурочыкi прулузнўлiся i лiбядою зуплываюць, аткуля яе столька нывбрала, во ўредныя трыва! **Заплысьць** зак. Заглушыцца (травою). Ячмень заплў асотым, нада скарей прiрвы-

выць. Нічога ня будзіць, кылі дапу́сьціш, што гряды зуплыву́ць травю.

Заплюскываць незак. Заплюшчваць. Ты ні атвырачывыйся і вачэй ні заплюскывый, ты зірні, што твае нывтарілі ныв гародзі. Сьцялі ды кладзі, ён ужо вочкі зыплю́скывыйць. **Заплюскывацца незак.** Заплюшчвацца. Надзелы́ць ён табе многа, сядзіць, і ў яго вочы заплю́скывую́цца.

Запомніваць незак. Запамінаць. У мяне ў ма́лыя тыкая была паміць, што ні ў кога ні было, я во такея доўгія вершыкі запомні́вала зразу. Што ты мне будзі́ш запомні́выць, ты свайму лыхыда́ну запомні. **Запомнівацца незак.** Запамінацца. Ты січас паўчы і спаць лажыся, а ўраньні ўстань і пухтары, яно тады луччы запомні́выцца.

Запорчыванне н. Псаванне. Ці гніль ікая, ці якая другая запорчывы́ння як уесца ў дзері́ва, яно тады ско́ра гніе́ць; грі́бок яшчэ нейкі́й буваі́ць.

Запорчываць незак. Пачынаць псавать. Ты яго па́троху зьдэ́ржывый, ніхай ні запорчы́ць сэрца, што ён тады зы чыла́век будзі́ць. **Запорчывацца незак.** Пачынаць псавацца. Відзі́ш, бульба запорчы́выцца, пі́рбіярі, гні́лую аткі́нь, а цэ́лыя ніхай прасо́хніць. **Запорці́ць зак.** Сапсавать. Ні бя́рэгся, запорці́ў сваё здаро́ўя, а цяпе́ріцька хы́рлііць. Ня сып, адна карзі́нка бульбы мо́жыць увесь по́гріб запорці́ць. **Запорці́цца зак.** Сапсавацца. Моркву ды марозі́кы ў ні пасьпе́лі схваці́ць, іна і запорці́лыся. Сена сурува́цінькыя гяблі, мо́жыць запорці́цца у капе́шкых. **Запорчаны́ дзе́е́нрым.** Уся капуста запорчы́ныя. Намучы́сься, калі жалуды́к запорчы́ный, а запорці́ць нядо́ўга, ны́правіць трудна.

Запастываць, запастывацца зак. часта жарт. Пачаць пасці́ць, адмаўля́ць сабе ў ядзе або ў чым-н. іншым. Як бу́вала? — во як бува́ла: як запасты́юць ны дзё́вінаццы́ць нядзель, ні малошны́га, ні мясно́га ў рот ні бяру́ць, мыла́ко ў по́грібі ў бочкі зьлі́валі, а тады ўжо дарва́ўца, ныя́дўца — ж жывы́тамі кычаю́цца. Сі́час вы ду́жа жы́рна едзі́ця, ні а́гледзі́ціся, як запасты́іціся, будзі́ця го́лыю ко́стку рады глы́дану́ць.

Запраганнік м. Той, хто запрагае. Ты глядзі, зы́прі-га́ньнік, клі́шчэ́мі к шы́і хамут ні надзе́нь, ато паедзі́ш. **Запраганні́ца ж.** Сь цябе зы́пріга́ньні́ца, як зь мяне пе-

кыр, ніхай сам выйдзіць ды зыпрягець. Дывайця пиднімацца: зыпріганьніцы пашлі.

Запрададжаный дзеепрым. Запрададзены. Што я, зыпрыдаджыныя табе ці што, на ўсю сям'ю дзелью, дык ішчэ ідзі ты ны яго матку петыйся, а йна вылежывыцца будзіць. Цягнуў увесь век, як зыпрыдаджыный.

Запракідацца, запракідывацца незак. 1. Ушчамляцца (звыч. пра каня). Наш Гнядэй астарожный быў конь, а два разы зыпрыкідаўся. Чаго ж ня будзіць зыпракідывыцца, кылі пылавіна стынка ямкою. 2 перан. жарт. Паміраць. Ці ні сыбраўся ты, старэй, зыпрыкідацца? Айт, пыра б ужо зыпракідывыцца. **Запракінуцца зак.** 1. Ушчаміцца (звыч. пра каня). У нас конь адзін раз зыпракінуўся, біўся, біўся і нагу злумаў. 2 жарт. Памерці. Ты глядзі толька ні зыпракінься піріц свадзьбыю, каго тады жаніць будзім.

Запратаць зак. перан. Моцна, без жалю пабіць. Ты ўжо сваё пулучыў раз, што ты гылавою круціш, учора цябе бацька чуць ні зыпрятый, дык сяньня ат мяне будзіць. **Запратаный дзеепрым.** Мікіта пры яго гаворіць: вот халера, зыпрятый ходзіць, а дурай ні кідаіць.

Запуга ж. Запалохванне, страх, перапалох. Даў ба яму харошыю запугу, пыспыкайней ба, ато дужа ўжо рогі пырасьлі. Ладныя запуга яму была, большы сюда ня суніцца.

Запужацца зак. Вельмі спалохацца. Зупужацца нада: цап зу руку, мне неік кропна стала, а так спужалысь ня дужа.

Запурхаць, запурхацца зак. Разбубнецца. Што я там такога прыгываріла, ну скызала, хадзіў ён г Домніный дачке, чаго ён запурхый. Ну ніхай запурхыйць, я знаю, чым яго ўняць. Ні ўгадзіла: ні так есьць пиднісла — запурхыйся.

Запярхаць зак. Пачаць моцна кашляць. Лёхкія слабыя, а бярежца сайсім ня хочыць, вады халодныя хваціць, і зыпірхэй. Нешта карова зыпірхала, ці ня пыльныя сена. **Запярхацца зак.** Закашляцца. Бярежца — нісколька ні бірагецца, узной зыпірхэйся. Во Пульчоньк зыпірхэйся ны дваре, зы вярсту чутны яго пярхі, пярхі.

Запятак, запятнік м. Задняя частка падэшвы ў лапці. Зыпяткі і мысы часцей усяго ірваліся, бувала, зыкывіраіш троху лыкым ці вярёвычкыю і ходзіш. Нікаторыя

зып'ятнікі пытпліталі зразу новыя, каб меншы тыталіся. Памянш. **зап'ятчак, зап'ятнічак.** І ў етым зып'ятычку дзірічка, і другой чуць дзяржыцца. Каб зап'ятнічкі трошчку пыдзіржаліся, ніхай ба, у марозы можна пыхадзіць.

Зап'яўняць, зап'еўніваць зак. Пераконваць, зап'еўніваць. Іна мяне цэлы час зып'ўняла, што ўсё будзіць хырашо, у Архіпёнка совісьць луччы некуды. Што ты мяне зап'еўнівыіш, кылі твайму ні аднаму слову веріць нілізя. **Зап'еўнівыў:** ух, я што хочыш длі цябе зьдзелю, а як прішлося т дзелу — віль у кусты. **Зап'яўніць, зап'еўніць зак.** Пераканаць, зап'еўніць. Мне раз так Бгыт лешчынскі зып'яўніў, дык я нядзелю расхлёбывыўся. Раз Кузьмянок зып'яўніў, будзь спакоін. **Зап'еўніў,** што абізацільна прідзіць, і так падвёў. Мала што яны зап'еўнілі, яны як вецір: сян'ня ў іх адно, а нызаўтрга другога. **Зап'яўніцца, зап'еўніцца зак.** Пераканацца, зап'еўніцца. **Думыў, зып'яўніцца,** ажно не, саўсім у расьцеріннысьці. **Хочыць зап'еўніцца,** што яны праўду гыварілі, а яны могуць і праўду скызаць, і збрешуць — дорга ня возьмуць. **Зап'еўнены, зап'яўнёны дзеепрым.** Прішоў ён зап'еўніны, уродзі спакойны, ну ў душэ ён ім, па-мойму, ня веріць. Цяперь-то яны зып'яўнёныя.

Зараблянне н. Заробак. Тваё зырыбляньня ізьвесна: каб ны чарычку було. А сьціхні ты с сваім зырыбляньнім, нызырыбляіш.

Зарабляннік м. Той, хто запрацоўвае, працаўнік. Сь Пітрыка ніплахей зырыбляньнік, ён прадзержыць сям'ю і дзьве прадзержыць, — ніхай ён хуць сам ны сябе заробіць. **Зараблянніца ж.** Мыя зырыбляньніца глядзіць, каб толька ны прыборы ікая капейчына была, што ёй большы нада.

Заранне н. Світанне. Па-мойму, зыряньня, а п'ятух нешта майчыць. Выхылі — ны зыряньня бралыся.

Зараня прысл. Раней прызначанага часу, не позна. Яны з'арыня прішлі. Усе чыста пыпыж'алі, толька яго хвост тарчыць, ён тады просіць: сажніця вы мне ета жб'іціна, дык мы як прільнулі, з'арыня жжалі.

Зарапярціцца зак. Пачаць актыўна рыхтавацца. Як скызалі, што Саньку прівядуць іграць, ух, зыріпярціліся нашы дзейкі. Січас Івыняты зыріпірцяцца, свадзьбу яны справюць харошыю.

Зарацца незак. Світаць. Толька пычало зыряцца, і

має грімяць, ляпыюць у дзьвері: аччыняй. Зыряіцца, будзім устываць, печ нада зытаплівыць.

Зарачанец, зарачанін м. Жыхар в. Зарэчча, а таксама любы чалавек, які жыве за ракой. Чаго к вам зырічаніц Пітрачонок зыхадзіў? Зырічанцы з нашымі хлыпцамі дужа дружылі. Ні нада вам было з зырічанцамі чыпання. К Пылагіныі дачке нейкій зырічанін бегыіць. Зырічані у нас другую нядзелю ні пыказуюцца, як прыздравілі іх хырашэнічка. **Зарачанка ж.** Пра ета нейкыя зырічанка рысказывала, а ці праўда — я ні знаю.

Зарачанскіі прым. Такі, які жыве ў в. Зарэчча, а таксама такі, які жыве за ракой. Зырічанскія дзейкі бойкія. Учора к нам зыіжджаў Лісяёнык зырічанскіі, ён усё рысказыаў пры Ісыніят.

Зарашэчываць незак. Прыбіваць паплёт. Пычаў быў зыряшэчывыць, а тады зьлез, у горыд паплёўся, гываріў, гвоздзя хочыць пыглядзець, лазою круціць няскора.

Зарашэчывацца незак. Прыбівацца (пра паплёт). Само, канешня, зыряшэчывыцца ня будзіць, рукі прылажыць нада. **Зарашэціць зак.** Прыбіць паплёт. Зыряшэчупуню, а тады ўжо ў Рослыў паеду, накрыць як-небудзь і бізь мяне саломы ныцігаюць. Зыряшэціць гвоздзім ні цяжола, прыбівай і ўсё, лазою прыкручывыць нада ўмець. **Зарашэціцца зак.** Прыбіцца (пра паплёт). Цэла твыя павець будзіць, зыряшэціцца, усё дно крыць нечым, а як сена нымякніць, хужы будзіць, січас яно як порых. **Зарашэчаныі дзеепрым.** Ежылі зыряшэчыныя будзіць, скарей прыкрыіцца як-небудзь, хуць сакі ўсыцягніш, ныкідаіш.

Зардзіцца зак. Зазлаваць, ускіпець. Абоя зардзіліся, што брігадзір пыслаў с косымі, чаму ні ны падвозку. Ніхто яго ні спужаўся, калі ён зардзіўся. **Зардзіць зак.** Ахапіць злосцю. Чаго цябе зардзіла, ніпріятна праўду слухыць? **Зарджоныі дзеепрым.** Прышоў зарджоныі, нійдзе места часы два ні ныхадзіў, дужа яго дыпаклі.

Заробіць зак. 1. Запрацаваць, зарабіць. Хлеба яны многа заробілі. 2 перан. Заслужыць (пакарання). Січас ты ў мяне заробіш. Заробіў, сваё пулучыў і сядзеў да вечыра, як мыш пад венікым, во як нада ўнімаць. Заробілі ны арехі. **Заробленыі дзеепрым.** Такей работнік, як ты, сваё заробліныя ў мяшку пріясець. Заробліныя палучыць, так ня бойдзіцца, прідзіць бацька і нысякець. Ні плач, ета заробліныя вярэвычка.

Зарудзець, зарудзянець, зарудзецца, зарудзянецца зак. Зрабіцца брудным, занасіцца. *І сам зурудзеў, і адзеўжу зынасіў сайсім, баню нада тапіць як-небудзь,—пыра дужа гырячыя, зы работыю дыхнуць некылі. Сыма ні дупускай, каб зурудзянелі, зыстаў вымыцца як нада. Пінжачок зурудзянеў, што і к тубуну надзець стыдна, а ня то ў горыд іціць. Усё ны табе зурудзелыся, памыйся ды надзень чыстыя. Рубашка ладна зурудзелыся кылы кыўнір'я. Ты ні зыгразьніўся, а зурудзянеўся, цябе можна толька кіпятком ашпарывыць ды гыльніком гразь зьдзіраць. Зарудзелый, зарудзянелый дзеепрым. Якое ў цябе тряп'е зурудзелыя, выбірь як-небудзь мінуту ды шчолык зьдзелый, у цябе ж ня семіра на шыі, с адным можна ўрэмя вёрвыць. Ськінь сваё зурудзянелыя тряхоля, буду шчолык ставіць, дык ататру разым. Ты дайжа сам ні знаіш, якей ты зурудзянелый.*

Зарудзяніць зак. 1. Зрабіць брудным, занасіць. Нікчомна бяльлё зурудзяніў. 2. Зрабіцца брудным. Ці шыю ня мыць, ці што ў яго там, кажын раз кайнерь як зурудзяніць, дамыцца нілізя. **Зарудзяніцца** зак. Зрабіцца брудным. У пылі пыстыяла цэлый дзень, кохтычка зурудзянілыся, што стала ня кохтычка, а тряпка, ні тмуваіцца. Ты сам зурудзяніўся, як чорт з балота. **Зарудзянелый** дзеепрым. Ну ніжнія ніхай, ніжню ты даўно пірдзіваў, а чаго ў цябе верхніца тыкая зурудзяніныя, ты ж яе толька ўчора надзеў, ці ў мяне ўсяго зыняція, што стызяць над ночвымі ды ацціраць.

Зарупаціцца зак. Зарупіцца. Як увідзіў, што дзела ні пылыса, ніхто зы яго ня зьдзелыць, зарупыціўся. Такея гультаі ня дужа зарупыцюцца, іх ны кажным шагу нада пытпáривыць.

Зарухаць зак. 1. Зарохкаць. Пыстаю, пріслухуюся: айдзе йна зарюхыла, а йна ў салому ў пуні ўкыпалыся і ляжыць. 2 перан. груб. Пачаць гаварыць. Толька тронь ці скажы што ні па ём, зарюхыць, як чорт, рузбубніцца, што слухыць ні захочыш. **Зарухацца** зак. Нарохкацца. Ат пырысят пысадзілі аднаго, ён прывык усігда ўмесьці, зарюхыўся, тужыць пы сваіх. Кылі кыбанчык адзін ат усіх, зарюхыцца.

Зарыгаць зак. 1. Моцна зарыпаць. Ужо часоў дзвінацыць было, ня меншы, пасьці ўсе спалі, я тожа лажыўся і чую: вароты зарыгылі, яны іржавыя. Узноў зарыгыў дзвірамі, во шкура чэшыцца. 2 перан. неадабр.

Заплакаць моцна, наўзрыд. Рызабідзілыся дужа, зары-
гыла, што ні па ёй скызалі пры Лышынка. Калі й зары-
гыіць, ёй палезна: сьлёз дужа многа. Зарыгацца зак.
Заплакацца. Цяперя зарыгыіцца, абідна дужа, што ні
па-іхныму пулучылыся.

Зарына ж. Асобная зорка. Усё тучымі зыцягнута, за-
ріны німа нійдзе, заплутыўся і ні знаю, куды йціць, а
цёмін хуць вока выкыль. Памянш. зарынка, зарыначка.
У яго з вычамі дужа плахоя дзела, зарінкі піріц сабою
ня відзіць. Цёмна, цёмна, худзь ба зарінычка айдзе блі-
шчэла, і дужа ціха, ажно неік вўшна.

Засаддзе н. Месца за садам. Усё зысáдзьдзя выкым
засеілі. Пы зысадзьдзю пусьцілі скот. Што зы садым
адзь дзяреўні, паетыму і зысадзьдзя завеіца.

Засажанец, засаджанец м. Той, хто жыве за ракой
Сож. Куліноўна нейкыга зысыжáнца выпырыла, хочыць
аддаць сваю пляменьніцу, так ён нічога хлапчына ны
пыгляд, часта тут буваіць. Ды вайны, бувала, кажныя
скрысеньня каробчынскі́й большак аж грімеў, зысы-
джáнцы гўжым ехылі ў горыд ны бызар, а цяперь сай-
сім ня ездзюць. **Засажанка, засаджанка ж.** Зысыжáнка
іхныя ўсё круціць носым, нешта ні па ёй, нічога, пыжы-
вець — прывікніць, па ёй ста́ніць. Сваіх усіх пірібраў
дзевок — ні патходзюць, можа, ны зысыджáнкі жэні́цца.

Засажанскі́й, засаджанскі́й прым. Такі, які жыве за
р. Сож. Ранішы к нам і зысыжáнскія хлопцы прібігалі
гуляць. У Вульляны ў скрысеньня свадзьба, яе старшый
жэні́цца, зысыжáнскую дзеўку бярець. Якей-то зысы-
джáнскі́й мушчына ныбіваі́цца к ёй у зяці, жонка памёр-
ла і дзяцей німа, іна і сыма ні прідумыіць, браць ці не.

Засакатацца зак. 1. Насакатацца. Чма́рка зысыкыта́-
лыся, бегыўшы зь яйцом, нійдзе места ні пыдбарець
зьнесца, ёй ужо і пятух шукаіць гняздо і ўсё ні пы ныра-
ву. 2 перан. іран. Забалбатацца. Зысыкыталіся, ня ўві-
дзілі, як і машына прыскачыла. Як зысакочу́цца, хут ты
іх рызвэдзі.

Засаладзець, засаладзе́цца зак. Засаладзі́цца. Квас
твой ня дужа удашний, зысыладзей, а кіснуць ня хочыць,
відна, ні так ты яго дзелыла. Нешта цеста зысыладзелы-
ся, ці ня рошчыныя мука ета. Ягыды як зысыладзею́цца,
і пашлі гуляць, банку рызырваць могуць. **Засаладзелый**
дзеепрым. Есьлі цеста зысыладзелыя, рызаб'ець, разго-
ніць, яго ну лупату ні ўскладзеш у печ пысадзіць.

Засарпаць зак. Пачаць храпці, фыркаць (звыч. пра каня). *Некыга коні пачулі, відзіш, зысърпылі і ну кусты глідзяць, ну вайкоў жа тут ня чутна.* **Засарпацца зак.** Шмат пафыркаць. *Зорька твоя зысърпылыся,— во здаровыя кабыла, ну і ніпірябірлівыя. Ты, як конь, зысарпыўся.*

Засвяціць зак. перан. Моцна ўдарыць. *Як засьвецяць паміж вачэй, айдзе ў цябе што й дзеніцца, усе дурікі з гылавы пывыскаквынюць.*

Засек м. Засек. У клеці с аднаго боку адгыраджывылі засікі, гліныю абмáзывылі і сыпылі зірняты, нада было і каб суха, і каб мышы ні тачылі. *Памянш. засечак.* У нас у клеці с аднаго боку былі бальшэя засікі, а з другога засічкі, каб чаго-небудзь нямножка усыпыць.

Засесць зак. 1. Засесці. І сяньня думынюць засесць да поўнычы. **2 перан.** Густа пакрыць, зарасці (пра расліны). *Тыкая дзятлывіна ат мяжы засела, гўстыя, густыя, дужа зялёныя. Бярэзка, асот заселі пы ўсядзьбі, іх дужа трудна вывадзіць. Такей густэй бірізьняк быў засеў зу Глубокою кынавыю, тама гадоў пяць ні пыхалі, а тады Яшка узыдраў плугым.*

Засівіцца зак. Зрабіцца сіваватым. *Я дужа ні дывадзіла ім да цўту, мылыка ліну, троху зысівіцца крупеня, і ядуць,— а айдзе чаго было браць, хаты німа, стройся, блыгыдыря хуць карова зацэліла.*

Засіліць зак. 1. Павесіць. *Засіліць гадысьць такую нада было, каб і пы зямле нашый ні хадзіў.* **2 перан.** Апа-наваць, узяць сілу, уладу. *Іхнія плойма засіліла дзяреўню, і вірадуюць, як самі хочуць, нічога ня зьдзелыіш.*

Засіціць, засіціцца зак. Пачаць сыпаць (пра дробны дождж). *Заўчора пыд абед як засіціў, і ўсё ні сыціхаіць, сыціць і сыціць. Помніш, як летыся ні дываў бульбы кыпаць, і сёліта можыць на месіц засіціцца, у бырызніх бульба пыгніець.*

Заскаваць зак. Зацкаваць. *Нашыга сыбаку заскўй — на шыю кініцца, дужа злэй. Іван так, у шутку, зускуваў, а ці сыбака пынімаіць, ён ныпраўду кінуйся.* **Заскавацца зак.** Зацкавацца. *Толька скажы: кусі ці бярі, зразу зускуецца.* **Заскаваны й дзеепрым.** *Сыбака быў зускуван, сам ба ён так ня кінуйся, яны нарошня рыздражнілі і зускувалі.*

Заскараджываць незак. Забараноўваць. *Коля ўсігда зыскыраджывый мякка, ён абы-як дзелыць ні любіў, а*

Сенька быў роіла, праедзіць туды-нызад пы разу і гато-
ва. Заскараджывацца незак. Забараноўвацца. Нешта ў
цябе ня дужа ладна зыскыраджыіцца, відзіш, колька
зірнят пы вярху ляжыць. Заскарадзіцца зак. Забарана-
вацца. Ны Углах хырашо зыскырадзілыся, а ны Зьмітра-
коўшчыні памучыліся: скачыць бырына пы камлыжжы
і ўсё.

Заскверцца зак. Заскварціся. Увечырі лягушкі пы
аборкых як зыскваруцца, усё роўна як іх там цэлыі мі-
ліён, ны разныя гыласы.

Засклімець зак. Пачаць ныць, хныкаць. Віцярком
дунець ны яго, і ўжо ўвесь, зысклімеў, а, бувала, быся-
ком выскычыш ны каўзель, і паехылі, ніякыя халера нас
ні брала. Засклімецца зак. Шмат паныць, пахныкаць.
Вазьмі на рўкі, пын्यानч, зысклімеўся, ліжаць ня хочыць.

Заскрабанне н. Заграбанне. Нешта посьлі твайго
зыскрібання многа сена ўсьлед астаецца. Ідзі ты з зы-
скрібанням, нечыга тут скресьць.

Заскрабываць незак. перан. Няўмела забараноўваць.
Малыя тама зыскрабывылі троху, ці яны што зьдзелылі,
ці большы утыпталі зь іхню работу. Заскрабывацца
незак. Даходзіць да знямогі ў драпанні. Я думыю, чаго
мой так зыскрабывыіцца, пряма кожу ны сабе дзярець,
а як глянула — нейкія кругі па целу пашлі. Заскрабаць
зак. 1. Пачаць драпаць, шкрабаць. Эта кот пыдзь дзьві-
рмі зыскрабый, а табе пыкызалыся нізъвесна што. Ён
як прідзіць, пыд вакном табе зыскрабыйць. 2 перан. Няў-
мела забаранаваць. Тоя скыраджэньня і ня відна, трош-
ку зыскрабый уперік. Вазьмі граблі, ды хуць грыблямі
троху зыскрабый грядку, зімля пуруўняіцца. Заскраба-
цца зак. 1. Пачаць драпацца, шкрабацца. Я пачула, як
ты лі дзьвярей зыскрабыйся. Ты пыглядзі, што Шурік
дзельніць, ён жа зыскрабыйся, ды крыві рысцырапый
нейкія болькі. 2 перан. Няўмела забаранавацца. Зыскра-
буюцца твае гряды посьлі, аддыхні. Заскрабаны дзе-
прым. 1. Падрапаны. У малыга шчочка саўсім зыскрабы-
на. 2. Няўмела забаранаваны. Ні скыраджэньня, а горя,
трошку зыскрабына пыварьху, а глутырі с каренным як
ліжалі, так і ліжаць.

Заскулець, заскуліць зак. перан. Пачаць ныць, хны-
каць, дакучаць. Мы пашлі, а йна астылаься, зускулела
кыла іх, што йна дужа бедныя і нішчасныя. Зускуліла,
што ў яе ні таго ні хвытаіць, ні другога, дужа ныдыядлыя

баба. Заскулеца, заскуліца зак. Разныца, расхныкаца. Пырхвянёнкыва нявестка зускулелыся, што ёй ня ў том полі участык адбілі, разым сы сваімі дужа хацела. Адай ты етыя кацельчкі, іна ні ачэпіца, зускуліца. Зускуліўся, каб я ўзяў яго с сабою на мельніцу.

Заскяпліваць, заскяпываць незак. Надколваць. Ты цяшы, толька ні нада зыськяплівыць, тады нічога ні палучыца, треснутыя — ета ні тыпарішча. Што ты дзелыш, ты ж зыськяпывыш чырына і зь яго нічога ні палучыца, укініш у печ. **Заскяпліваца, заскяпываца незак.** Надколваца. Мы думылі, хырашо тресніць, а яно пашло ўбок зыськяплівыца, дзвэ плашкі ня выйдзіць, прідзіца круглячком пылажыць, ато саўсім спорціш. За етый брусок і браца ні нада, ні апстругаіш, ён будзіць зыськяпывыца, слаі дужа пакручыныя. **Заскіпаць, заскяпіць зак.** Надкалоць. Такей роўнінькій быў брусочык, дывадзіў я яго, дывадзіў і зыськіпай, ажно жалка. Тыпарішча зыськяпіў, нада зьбіць ці провылкыю роўнінька скруціць, а так чыпляіца, кожу пыдзяреш ну руке. **Заскіпаца, заскяпіца зак.** Надкалоца. Прітылка зыськіпалыся, як хто ідзець, так і чыпляіца, ці сыцяшы, ці гваздом прібі, выпраў як-небудзь. Адзін вілышнік пулумаўся, а другей зыськяпіўся, двоя вілык і нечым салому паднесць, нада хуць ны якую раўнейшыю палку узьбіць вілкі. **Заскіпаны, заскеплены дзеепрым.** Я сам глядзеў, што харошыя дыска, а вун відзіш, як у вугалку зыськіпана, тэй кусочык вілымыіца, і йна спорчына. Не, ета бярно заськепліныя, яно ны пыдвалкі ні гадзіца, сысна як валілыся, треснула, — а так ба зь яго пыдвалкі дужа харошыя былі.

Засланяне н. Заслоньванне. Тваё зыслыняньня кошка аткініць і ў печ улезіць. Якое ж зыслыняньня, кыліюшка пывярнулыся і бокум стала.

Заслепнуць зак. Аслепнуць. Старуха засьлепла, зарінкі ня відзіць. Ці ты засьлеп, ці што, ня відзіш, куды лезіш.

Засляпіць зак. перан. Падмануць, зачараваць. Яны такёя махырі, каго хочыш засьлеплюць. Ты ішчэ мала солі зьей, каб зысьляпіць Кыныстрацёнка, тэй цябе наскрозь відзіць. Зысьляпіла ж яго нейкыя ў Кылатовіні. **Заслеплены дзеепрым.** Сірьгяёнкывы засьлепліны Ігнатым, гатовы яго ну руках насіць, а тому толька тоя ў нада. Ён саўсім засьлеплін сваёю Маруськыю. **Засляпём-**

шы дзеепрысл. Прецца ў лужыну, зысьляпёмшы вочы. Зысьляпёмшы Івана, ён хацеў так просьцінька с Пырхвянёнкым разьдзельцыца, а тут я выйшла, рузумней зы яго людзі найшліся.

Засмаргыванне, засморгыванне н. Зацягванне, зацісканне. Луччы атыйдзі с такім зысмáргывыньнім, калі бяз рук дзельцы — луччы ні пытхадзіць і ні брацца. Ні нада такая засморгывыньня, што ў дзьве дзіркі прыцягывыіш, а дзьве пустэя астаюцца.

Засмаргываць, засморгываць незак. Зацягваць, заціскаць. Вярэўку нада зысмáргывыць кряпчэй, зьедзіць — і жэрдзэ трахніць пы гылаве. Ты ня ў тэй бок зысмáргывыіш, січас выцігніш саўсім. Ты самыя абыкнавенныя пяцелькі ня ўмеіш засморгывыць і рукі ні туды слўжуць.

Засмаргывацца, засморгывацца незак. Зацягвацца, заціскацца. Як пугужыў, пычало луччы зысмáргывыцца. Етый кайнерь шнурочыкымі зысмáргывыцца, па новы модзі зьдзельн. Я цягну, а яно ні засморгывыцца, ці ні зыстрылі тама вузялкі якея, можыць вярэўка пырвацца, іна ня дужа крепкыя. **Засмаргнуць зак.** Зацягнуць, заціснуць. Зысмаргні во ў дзьве пяцелькі ды зывяжы. Нада кряпчэй пыцягнуць, тады зысмаргнеш, а так нічога ні палучыцца. **Засмаргнуцца зак.** Зацягнуцца, заціснуцца. Я толька пыцягнуў ціхінька, яно і зысмаргнулыся. Ціріз вузялок піракінь пяцельку, тады лёгка зысмаргнецца. **Засмаргнутый, засморгнутый дзеепрым.** Яно чуць-чуць зысмаргну́та, дзіржацца ня будзіць, нада пытпра́віць. Тута крепка засморгнута, ня трогый. Твае засморгнутыя кончыкі апяць выіхылі, нызад удзіва́й.

Засопсць зак. Засапці. Узноў можыш засопсць, як учора. **Засопсца зак.** Засапціся. Нада ж етык засопсца, адкуль ты ляцеў, што пірідыхнуць ня можыш.

Заспасібкаць зак. Пачаць шматразова дзякаваць (гаварыць спасіба). Я чула, як табе Антоніха зыспасібкыла, ды ні знаю завошта. **Заспасібкацца зак.** Надзякавацца. Ты ўжо саўсім зыспасібкылыся сваёй куме, ні пріду-мыіш, ны якой наге стаць пряд ёю.

Заставіць зак. 1. Прымусіць. Ніхто б мяне ні зыста́віў с пастылым жыць. 2. Здаць у арэнду поле, луг (у мінулым). Антоный бацька сам ні касіў і аддываў усёгда дзёшыва, я пайду, пыпрашу, дам яму трінацыць рублей, і ён мне зыста́віць, хлопцы пяць коп накосюць луга-вога сена, прівязуць. **Заставіцца зак.** Здацца ў арэнду

(пра поле, луг). Што луг зыста́віцца, ён дайжа і ня ду-
мый, яму каб ну бутылку было. **Застаўлены** дзеепрым.
1. Прымушаны. Віджу, што зыстаўлін, цябе ні зыстай,
дык ты і пальцым ні пышавеліш зьдзелыць што-небудзь.
2. Здадзены ў арэнду (пра поле, луг). Зы зыстаўліныю
дзісяціну троху плацілі.

Застраміць зак. Вельмі насарамаціць. Луцзя устре-
ціла Сімінка, зыстраміла яго, красьней ён, красьней як
рак варіны, ды красьмець большы некуды. **Застраміцца**
зак. Насарамаціцца. Зыстраміўся чыріс сваю дўрысьць,
нашто было с такімі чыпáцца, іх ня трогыць, а абыйціць
зы вярсту нада. **Застрамлени** дзеепрым. Выскычыў
ат'етуля зыстра́мліны, айдзе яму посьлі такога стыда
вочы дзіваць.

Застрашыць зак. Накрыць страху саломай. Як за-
стряшым павець, тады мы пацсочым і паможым вам.
Толька мы зыстряшылі, зьлезьць пасьпелі, дождж як
хлынуў, пряма лівінь, усё зытапіў. **Застрашыцца** зак.
Накрыцца саломай (пра страху). Ні бядуй, застряшыць-
ца і пуня, во троху пыслыбаднеіць, вырвім дзень і
прібягём. **Застрэшаны** дзеепрым. Як застрешына, тады
ўжо ня бойся, і дождж ні зальлець, і сьнегом ні зыня-
сець, тады спыкайней.

Застуджаць, застуджываць незак. Застуджваць. Ногі
нілізя зустуджаць, яны любюць, каб у цёплым і ў цёп-
лым. Хто ў мыладэя гады застуджывыіць сябе, тэй ой
намучыіцца к старысьці. **Застуджацца** незак. Застудж-
вацца. Січас ты нічога ня думыіш, зустуджаісься, а пось-
лі будзіш кайца, папомніш маё слова, будзіш. Сколь-
ка яму ні гыварі: ні застуджывыйся, ня слухыіць, ні ў чом
яго ня ўверіш. **Застудзёмшы** дзеепрысл. Абувайся цёпла,
зустудзёмшы ногі, будзіш мучыцца. Малы ўсё дно як
зустудзёмшы, у грўдкых хріпіць.

Заступа м. і ж. Абаронца. У іх самыя галойныя за-
сту́па Сашка, за ім яны як зы камінною гарою. Грамчэй
плач, твоя заступа бягіць, пыжалеіць.

Заступанне н. Заступніцтва. Нісколька ні паможыць
тваё заступаньня, кылі хочыш, ты дайжа напорціш, есьлі
ўмішаісься. Ня лезь ты з заступаньнім сваім, ня дужа
ты там нада.

Засураць, засуруваць незак. Запарушваць. Вочы ні
зусурай, дренна можыць кончыцца. Вецір як пыцягніць
з-зу вугла, вочы зусураіць. Засу́ривыць вочы уредна, яны

тады сьлізьяца, красьнеюць, нада бярежца. **Засураца, засурываца** незак. Запарушваца. У рабоці і вочы зусурьяюца, а куды ж ты дзенісься, ета г гультаяю толька нічога ні прістаець. Вочы бірыгі, каб ні засу́ривліся, ато зрэння порціца, а бяз зрэння якой чылавек. **Засурыць** зак. Запарушыць. **Зусурыў** вока, кажыца, хырашо прамыў, нічога ні асталыся, а яно красныя і красныя. **Засурыца** зак. Запарушыца. У Лісяёнка тожа так было: вока зусу́рліся ны мыладзьбе, думыў, пройдзіць, ні абраціў уніманія, а яно як рызбалелыся, дык ездзіў, у Мугулёві спысалі. **Засураный** дзеепрым. У Ленкі ці ні засу́ріна вока, нешта трець, яно красьнінькыя. Цэлью нядзелю вока было засу́ріна. **Засуromшы** дзеепрысл. **Зусурёмшы** ня церць, а прамыць скарей вочы нада.

Засценчывата прысл. Сарамліва і ціха. Ён усігда так засьценчывыта гаворіць.

Засценчыватасць ж. Сарамлівасць, ціхмянасць. Як пышыла́ўся на сьвету, айдзе і засьценчывытысьць дзіва́лыся.

Засценчыватый прым. Сарамлівы і ціхі. Прыкапёнычк быў дужа засьценчывытый, што яму хто скажыць, ён січас у краску, зыгаріца. Хто дужа засьценчывытый, ніхырашо.

Засцень ж. Цень. С аднаго боку ат ліп за́сьцінь, а з другога пуня стаіць, сонца у ету прыкаву́ліну саўсім ня сьвеціць.

Засцябываць незак. 1. Зашпільваць лёгка. Лоўка зысьця́бвыіш гузікі. 2. Зашываць наспех. Як жа ты зысьця́бвыла, што бульба сы́піца, пысярэд трошку зысьця́бну́ла, а ўнізу дзі́ркі, што кулак лезіць. **Засцябываца** незак. 1. Зашпільваца лёгка. Етыя гузі́чкі лё́гка зысьця́бвыю́ца. 2. Зашываца наспех. Як зысьця́бвы́цца, так і ладна. **Засцябнуць** зак. 1. Зашпіліць лёгка. Зысьця́бні каўне́рь, вогі́рь, ідзе́ць і веці́р кругом сьвішчы́ць. 2. Зашыць наспех. Ну некылі січас ва́зіца, ла́пкіў табе шука́ць па́ць цвёт, ніхай зысьця́бне́ць трошку ніткыю намі́тусь ды едзьця. **Засцябнуца** зак. 1. Зашпіліца лёгка. Зысьця́бну́ца нада, а ні хадзі́ць атря́хыю с ытрах. 2. Зашыца наспех. Зысьця́бне́ца мяшок трошку і ладзін будзі́ць, кладзі́ быракі, ды Жыгалык ня вы́сыю́ца. **Засцябнутый, засце́бнутый** дзеепрым. Ідзе́ць рысхріста́ный, адзін гузі́к зысьця́бну́тый. Ладна пашо́ў, гу́зікі ці́різ адзін засьце́бнуты. Адну я трошку

зымітлювала, а дзеве дзірічкі былі зысьцябнўты, я мяшок ны прясла павесіла. Прарешына хрест-нахріст засьцёбнута, можа, пыдзяржыцца да вечыра, а там я зылап-лю.

Засцягнуць зак. Зашпіліць. Вышы зысьцягні гузік, у горла будзіць дужа халодна. Прарезычка цесьнінькыя, чуць зысьцягнўў пугывіцу.

Засяканне н. 1. Засяканне. Пыцстыўляіш нагу, ашыб-несься, ды пы пальцых, будзіць тады зысіканьня. 2. Засечка. І ў адном месці зысіканьня, і ў другом зарубка, пыгдзілі бярно.

Засярбыванне н. Запіванне з сёрбаннем. Ні сарный ты, як конь, з зысярбывыньнім сваім, дайжа нікрасіва так сірбаць.

Засярбываць, засёрбываць незак. Запіваць з сёрбаннем. Мы зайшлі к яму: сядзіць ны скамеічкі, чугунок піріц сабою пыставіў, бульбу галычкымі есьць і кіслым мылаком зысярбывыць. Я таблетку вазьму, а тады скарей засёрбывыю крупенію, дужа яны нісмашненныя нейкія. **Засярбывацца незак.** Запівацца з сёрбаннем. Ты бальшымі кускамі ні бярі ў рот пячэніны, тады і зысярбывыцца будзіць хырашо. **Засярбнуць зак.** Запіць з сёрбаннем. Ты батончыка ўкуси і мылачком зысярбні, будзіць смашнінька. **Засярбнутый** дзеепрым. А ні балыйся, зысярбнўтыя глытаіцца хырашо.

Затакаць зак. Пачаць падтакваць. Яны прывыклі пірід нычальством хадзіць ны задніх лапкых, што Паўлюк ні скажыць, зытáкыюць: так, так, Арцёмывіч.

Заталаваць зак. Стаптаць, змясіць. Зутулува́лі край бульбы, усё дно як тама цэлыя лета табун хадзіў, нічога ня думыюць, куды вочы глідзяць, туды і пашлі. **Заталавацца зак.** Пачаць таптацца, мясіцца. Яны зутулува́ліся, што ня відзілі, як Дынілёнык пыдышоў ззаду с пугыю ды пы ныгах іх, пы ныгах, так ужо беглі, самі ні зналі, куды ўцікаць. **Заталаваный** дзеепрым. Пыд вакном усё зутулува́на, гряды выцірты,— ну што, кылі яны тубуном усё лета мясіліся, што на ўбітым вырысьціць.

Заталалакаць зак. Забалбатаць. Сыбра́ліся кучыю, зытылыла́кылі, верна, зяцёў абгыварівылі. Як зытылылакыюць, ня скоро пірістануць, у іх новысьціў на цэлую нядзелю хваціць. **Заталалакацца зак.** Забалбатацца. Ніхай толька тая Сумусёнкыва зайдзіць, зытылылакыюцца — на ўсё забудуць. Вам зытылылакыцца нядоўга,

ета ваш хлеб ізыкі чысаць. **Заталалаканый дзеепрым.** *Прышла зытылылакыныя, ужо ня помніць, што айдзе клала, я спрашыю, айдзе ніткі, дык вочы вытρίшчыла: якея ніткі?*

Заталаскаць зак. *Зацягаць. Шчанкі пупалі мальцы-ву цілагреічку і пашлі гуляць, пуўдня цігалі, зубамі ірвалі, зытылыскалі — адно шмацьця асталося, ні ныдзіваць яе, а худзь ба тряпышнік узяў.* **Заталаскацца зак.** *Зацягацца. Кохтычка зытылыскалыся кыла бульбы, лі посыду, нікуды йна ня годна, тут, у дваре, зімою, можа, калі надзеніш.* **Заталасканый дзеепрым.** *Хвуртучок лі плітня выляіцца зытылысканый, зыгаджыный, чаго ты кідаіш адзежу айдзе-зря, каб іна гамзілыся.*

Затамкаць зак. *Пачаць ляпаць. Чым-то ны дваре зы-тамкылі, тама жалезьзя усякыга поўна.*

Затарабаніць зак. *перан. Пачаць грукаць. Я толька вочы зьвіла, зыдзімала і яны зытырыбанілі ў дзьвері, ну ўстала, пысядзелі, яны віна с сабою харошыга прівязлі і нейкыя шыньпаныськыя нылівалі, сь пенню, смашныя.* **Затарабаніцца зак.** *перан. 1. Зайсці. Ты ішчэ ў Бірызуйкі зытырыбанісься зы час, слабінькыя тыкая. 2 перан. Загаварыцца. Як зытырыбаніліся, сталі успымінаць, як у дзейных жылі, цямнела — рызыйшліся.* **Затарабаненый дзеепрым.** *Аднесены. Парнісьцікі твае ішчэ ўчора зытырыбаніны, г бабі Міця гатоў ляцець на злом гылавы хуць калі.*

Затарабеніць зак. *Забалбатаць. Хаці ты пуця, калі яны пыдрастўць, яны січас зытырабенілі — зь імі сам чорт ні згаворіцца.* **Затарабеніцца зак.** *Забалбатацца. Зытырабеніліся і машыну прагледзілі, пляшом пыцягнуліся. Крікні, што ждучь, ато зытырабенюцца — да вечыра ні разойдуцца.*

Затарахцець зак. *перан. неадабр. Забалбатаць. Як зытырахціць, зь ёю сам чорт ні згаворіцца. Нешта ні па ёй сказылі, зытырахцела, ну пуўдня зывілася.*

Затарачыць зак. *жарт. Занесці. Няўжэлі так скоро зытырачыў мяшок? Я доўга ждаць ні стану, раз, і зытырачу, баба ішчэ спасіба скажыць.* **Затарачаный дзеепрым.** *Айдзе бязьмен, спрашывыю, — а ўжо зытырачын, к Сямёну яны рады бегыць кажный дзень, тэй усігда мідуніцымі угасьціць.*

Затармашыць зак. *Затармасіць. Адзін адно, другой другога, зытырмашылі хлупчугана. Дайця хуць мінуту*

спакою, вы яго саўсім зытармошыця. **Затармашыцца** зак. **Затармасіцца**. **Зытырмашыўся** зь естыю бігатнёю, ніяк ні найду канцоў. **Затармошаны** дзеепрым. Дайця яму спакой, ён і так зытармошыный.

Затаўморыць зак. Загаварыць, задурманіць, затлуміць. Аксеньню зытаўморілі, сядзіць, слухыіць. Ты мяне тута хочыш зытаўморіць, некылі мне ўсякыю лухту слухыіць. **Затаўморыцца** зак. Загаварыцца, задурманіцца, затлуміцца. У х́аці зы раньня так зытаўморісься, што луччы б дзень ны калхозный рабоці стыяў. **Затаўмораны** дзеепрым. Мы ўдзвюх зытаўморіныя, а іна ж усігда адна.

Затаўмясіць зак. Затаўчы, заштурхаць. З малым палезла ў кучу, яго чуць ні зытыўмясілі, і чаго было лезыць, што іна тама ня відзіла. **Затаўмясіцца** зак. Затаўчыся, заштурхацца. Сяньня нечыга ны бызар іціць, тама зытыўмясісься у гразі посьлі дыжджа. **Затаўмяшоны** дзеепрым. Я ўжо думала, ты айдзе-небудзь лі плітня зытыўмяшоны лязьбіш.

Затаўпорыць зак. Заштурхаць. У такой кучы, хочыш, зытаўпорюць, я туды ні палезу. Кажный хочыць ускресца, мяне чуць ні зытаўпорілі. **Затаўпорыцца** зак. Заштурхацца. Тры бабы кыла дной печы, хуць і хызьяства нібальшоя, а зытаўпоріліся зы раньня. **Затаўпораны** дзеепрым. Сяньня ты зытаўпоріныя, ікраз тады, як некылі.

Затахаць зак. Затахкаць. Я толька пачула, як зыта́хылі крепка ў дзьвері пьд раньня. Што, зыта́хыла серца, як устреціў Рыманоўну? **Затахацца** зак. Стаміцца стукаючы. Што вы зытахыліся, аддыхаць ідзіця, сядзця, па кружычкі мылыка выпіця.

Заташнаваць зак. Загараваць, пачаць сумаваць, цяжка перажываць. Нешта Мархва дужа крепка зутушну́вала, неік ажно з ліца стала міняцца, відна, яго дзялы плахі. **Заташнавацца** зак. Загаравацца. Я пы дзіцях зутушну́валыся, як паехылі, ні днаго слова німа. **Заташнаваны**, **заташнованы** дзеепрым. Лёня быў дужа зутушну́ваны, відна, нічога ў яго ня выпыліла, штраху ўляпілі, прідзіцца плаціць. Каб табе прыгвазьдзілі етык, ты б хадзіў ня меншы зыташновыный.

Затваранне н. Рашчынянне (цеста). Зытвырала нейкыя цеста, а ёй скызалі, што йдзець Сямён, іна і зытвы-

ряньня кинула і бягіць на вуліцу, рукі ў цесьці піріц са-
бою дзяржыць.

Затвараць незак. Рашчыняць (цеста). Зытвыр'яй-ка ты якіх-небудзь пірапечык, можа ж, сваты пад'едуць, абішчалі. **Затварацца** незак. Рашчыняцца (пра цеста). Відзіш, як у яе ладна зытвыр'яюцца ладкі — халодныга мылыка нубухторіла у муку, яны ні падойдуць. **Затварыць** зак. Рашчыніць (цеста). Січас хлеба трошку зытварю, ураньні пріснакоў сколька сьнякецца, піраб'ёмся, цэлы будзім. **Затварыцца** зак. Рашчыніцца (пра цеста). Цеста ў цябе зытварілыся луччы ні нада, толька булкі, як пряд, зьнізу зыкаліц, што зубы в'язнуць, а зьверху корка — ня ўкусіш і пысарёд жывоя цеста. **Затвараный, затвораный** дзеепрым. Каб зытвыр'яна было, яно б чўствывылыся, дух ба ішоў такей кіслувацінькій. Цеста затворіна і пыдыйшло хырашо, нада пычынаць печ, гатоў скоўрыды. **Затваромшы** дзеепрысл. Зытварёмшы, спякеш, а само цеста ня ўчыніцца. Тут цеста зытварёмшы ня кініш і ні пайціць нілізя, дык я сьма рузурілыся.

Заткала м. і ж. перан. груб. Крыкун, той, хто не дае нікому выказацца. Во зяткыла рызыйшоўся, у каго ён толька удаўся на сьвеці, ці нада, ці німа за што — усігда глотку дзярець. Унімі ты ета зяткыла, чаго іна лезіць, куды ёй ня сьледыць.

Затаркыванне, заторкыванне н. 1. Заторкванне, затыканне. Пыдажджы-ка ты з зыт'аркывыньнім, тута б луччы достычку прібіць. Не, нейкыя ў цябе заторкывыньня як ні сваімі рукамі. 2. Тое, чым заторкваюць, затыкаюць. Ні дзяржыцца тваё зыт'аркывыньня, ты атыйшоў, яно і атляцела. Ня хочыць заторкывыньня дзіржацца, тут ба зым'азыць нада было.

Затаркываць, заторкываць незак. Заторкваць, затыкаць. Прўцікі трошку зытаркывыла, дык ці яны ўдзержуць курей. Пычаў заторкывыць дзір'кі, а ў гылаве пывяло, зьлез і лёг. Заторкывый, пакуль можна, ня жджы, што зыпяць, зугудзець, луччыя пагоды ня будзіць. **Затаркывацца, заторкывацца** незак. Заторквацца, затыкацца. Я суну, а яно ня хочыць зыт'аркывыцца. Трошку заторкывыцца, айдзе так, айдзе пымыгаю. **Заторкаць, заторнуць** зак. Заторкнуць, заткнуць. Пуньку я ўжо ўсю хырашо заторкый, нікуды ні надмець. Ключ у шчэлку заторнула і ніяк ні дыстану. Дзьвері ны п'алычку заторніць і пышла на цэлый дзень, ні разу ні зымыкаіць. **За-**

торкацца, заторнуцца зак. Заторкнуцца, заткнуцца. *Пойдзім піракусім трошку, а етыя шчэлкі і посьлі заторкыюцца. Што тама мішаіць, нешта ні заторкыіцца ватка. Трошку заторніцца дый ладна, абы сьнегым ня сьпала. Зірні-ка, ці ета прущінка нейкыя сюда заторнулыся, вынь. Заторкываный, заторканы, заторнутый дзеепрым. Хырашо ня помню, ну там нічога ні заторкывына, луччы злазь ды пыглядзі, каб ні жалець посьлі. Унізу дзіркі троху заторкыны, а вісока я ні ўскрабўся, пріедзіць маліц, ніхай троху апторкыіць. Усё кругом заторнута, бальшэя шчэлкі достычкымі пызыбіваны, вецір ня пройміць. Мы пыдыйшлі, дзьвері заторнуты, пыглядзелі — ны гародзі поріцца.*

Затоўхаць зак. Пачаць штурхаць, наштурхаць. *Ідзець і рытазейнічыіць, як затоўхыіш у бок, тады: а, а. У такой ціснаце затоўхыюць, луччы туды ні пытыкацца.*

Затравяніваць незак. 1. Зарастаць травой. *Бульба пычыла зытрывянівыць, нада пыскырадзіць, а ўсьлед ба прайціць прырваць.* 2. Садзейнічаць зарастанню травой. *Ты сам зытрывянівыіш етый кусок.* **Затравянівацца незак.** Зарастаць травой. *Калі ня поліш, ні дыглідаіш, усякыя зімля будзіць зытрывянівыцца, зямле доглід нада.*

Затравяніць зак. 1. Зарасці травой. *Дужа пышаніца зытрывяніла, ды пырнік, яго ня вырвьіш, с кареньнім будзіць варочыцца* 2. Пасадзейнічаць зарастанню травой. *Ты сыма зытрывяніла гряды, а цяперь ня войкый, што ўсё заглўшына, нада було меншы вылежывыцца, а прырваць, як людзі, ў сваё ўрэмя.* **Затравяніцца зак.** Зарасці травой. *Ні дывай усадзьбі зытрывяніцца, трыва пойміць, нічога зь ёю ня зьдзелыіш, ня выпыліш і нічым ня вывідзіш.* **Затравянелый, затравяненый дзеепрым.** *Лён быў дужа зытрывянелый, многа зь ім нывазіліся, а цяперя нічога ўзяўся. Усе ўчасткі зытрывянелыя, няскора ім рады дадуць. Сыма атряха, паетыму і гарод зытрывяніны, і ў хаці пырядку ніякыга німа, ці йна зломка б лішній час у грідах пысядзець.*

Затрапывыць незак. Заношваць. *Што яму ня купіш, усё зытрыпывыіць, у яго дайжа у гылаве ні стаіць, каб дагледзіць адзежыну.* **Затрапывацца незак.** Заношвацца. *Таго зытрыпывыцца касьцюм, што ты ні бірягеш яго нісколька. Ты нешта стаў зытрыпывыцца, усё дно як жыць на сьвеці ні збіраісься, вазьмі сябе ў рукі.*

Затрасаць незак. 1. Доўга трэсці. *У яго была мыля-*

рія, зытрісала яго, ездзіў у Маскву, ліжаў там, вярнуўся нічога, вылічыўся. 2. Злёжку засыпаць, прысыпаць растрэсваючы. Пычай лугавая сена зытрісаць аборкывым. **Затрэсьць** зак. Пачаць трэсці. Як зытрясець яблыну, яблыкі пук, пук. Яны вывілі сь сябе Высілёнка, яго аж зытрясло ўсяго. Другей раз зытрясець мяне, я скарей на печ, прыпаду к поду. 2. Злёжку засыпаць, прысыпаць растрэсваючы. Тама трошку рызьлілося, зытрясі зьверху чым-небудзь. **Затрэсца** зак. 1. Пачаць трэсціся. Адз злосьці увесь затрэсься. Каб ты вуўка увідзіў, як я, нос к носу, і ты б затрэсься. 2. Злёжку засыпацца, прысыпацца. А ніхай, некылі пыцьціраць, во трошку зытрясецца ацірыю і ладна. **Затрэсены** дзеепрым. Злёжку засыпаны, прысыпаны. Уся сьцёжычка затрэсіна сеным. Палкі затрэсіны саломыю, ну чуць-чуць відна, што палкі ліжаць.

Затрасываць незак. Злёжку засыпаць, прысыпаць растрэсваючы. На што б ён, думыім, салому носіць, а ета ён сьляды зытрысьціць. Нешта лі гумна зытрысьвыў, а што ў яго тама было — ні знаю.

Затрожыць зак. Закрануць. Нехта пыгнаў мяне, як ударілыся бачыныю, стала гыряча, ці я нерву затрожыла, акалечыла тут во бачыну.

Затрухнуць зак. Злёжку засыпаць, прысыпаць. Трошку зутрухні зьверху, каб чысьцей было ступіць. Мукою зутрухнеш — тады пыядуць, а так дужа ня хочуць, карыцца піравернуць, бульбу ны зямлю вывірнуць і затопчуць.

Затрывушыць зак. Ударыць у вуха. Цяр'пей Мыкар, цярьпей, глядзеў ны яго адурюваньня, а тады як зытрівушыць, тэй і с капільля далоў. Каб зытрівушыў хырашэнька, каб ён знаў, як ета на сьвеці жывуць.

Затрылюдзіць зак. Пачаць гаварыць абы-што. Мікіту слухыць — ета што, во як Мікіпярёнык зытрілюдзіць, тут мала ў каго хваціць цярьпення піраслухыць. **Затрылюдзіцца** зак. Ачмурыцца. Зытрілюдзіўся, дык ужо ні знаіць, якую лухту яшчэ перць.

Затул, затулак м., затуліна ж., затулле н. Бакавы схіл у страсе, накрытай саломай. Увесь затул у пуні ад большыка ветрым узырвала. Ны затул столька ўжо сьнегу дало, што ні знаю, калі ён рыстаніць. Нада як зьдзелыць затулык, паедзіш — хто зы яго возьміцца, а тут жа восінь, скора засьвішчыць, зугудзець. Затуліна мяне дужа трывожыць, іна чуць ліпіць, вецір усходзіцца

і парьвець, а хочыш — і крышу ўсьлед ськініць. Нада было б затульля троху пытправіць, аттуль, ат пуні, сайсім сьвіціцца, цякець як у рэшыта. Памянш. **затульчык, затулік, затулачак м., затулінка ж.** Сьпецна затульчыкі задзелены, відна, што ныстыяшчый масьцір пыхадзіў. У затуліку ёсьць дзірічкі, пытыкаць нада. Затульчык можна закулькымі зышчыціць, хто ўмеіць, у таго дужа лоўка пулучаіцца. Нада б заткнуць затулінку, а тады ўжо ехыць.

Затульна прысл. Ціха, спакойна. Між пунію і па-вецьцю усёгда затульна, туды вецір ні пупыдаіць. Зы бацькывымі плічамі і дзіцям затульна. Табе сядзець затульна, сядзі моўчынька і еж хлеб. Памянш. **затульненька.** Пакуля ён быў, жыла затульнінька, а цяперя прідзіцца самой пыкльпаціцца трошку.

Затульнасць ж. Цішыня, спакой. Ні завідый ты яе затульнысьці, нугурювалыся іна дужа многа.

Затульный прым. Ціхі, спакойны. Кыла лесу была затульныя мясьціна, ні зудувала дужа. Зы Аўсяёнкым у яе будзіць затульныя жысьць. Памянш. **затульненькій.** Ціляткі затульнінькій вугалок найшлі і ляглі. Жалывыньня пулучаіць, работы балышэя німа, затульнінькыя мясьцінка.

Затуманіць зак. перан. жарт. Закурыць. Зутуманюць, як балышэя, і паехылі, во німа на іх бацькі харошыга сь цірісьсядзельнікым. Дывай-ка мы зутуманім ды пыталкуім як нада.

Затумкаць зак. Затузаць. Затумкылі нешта цябе сайсім, як ты ні хызяін у хаці, а бытрак нейкій, ты іх сам хырашэнька вазьмі ў лапы.

Затупілічыць зак. жарт. Зарэзаць. Табе ня чорт бяды, у цябе тубунюга авец, зутупілічыў быранчыка і еж. Ты яго толька, глядзі, ні зутупіліч, ато што ён тады будзіць дзелыць. **Затупілічаны** дзеепрым. Толька пашоў у пуню, гляджу — ужо быранчык зутупілічын, двынаціцыць у яго руках сядзіць. Ты ўжо яго пыжалей, нашто ж ён мне зутупілічыный.

Затурканы дзеепрым. Затузаны, затуканы. Яны ўсьё ны яго шурхылі, шурхылі, пражыў затуркыный, як парыбык. Чаго ты ходзіш такою затуркыною, ці ты ня можыш ім даць атпор.

Затурлычыць, затурлыкаць зак. Пачаць пець або гаварыць невыразна, падобна да булькання. Вясною вый-

дзіш, жайрынкi як зутурлычуць ны разныя гыласы. Іна і так кыртавыя, а ўжо як расстроіцца, як зутурлычыць, ні словічка ні рызьбяреш яе гаворкі. Малыя зутурлычыла, ужо кой-што і пыняць можна. Бувайць, і жайрынкi зутурлычыюць, а тады хылады ўзноў пытхваюцца, вісна ны вясну ні пріходзіцца. Мой 7 году ўжо ладна зутурлыкый. **Затурлычыцца, затурлыкацца** зак. Загаварыцца. Калі ты ў мяне яшчэ так зутурлычыся, дык у хату ні пушчу, сьвіньні крічаць, пуньку ірвуць, а ў яе новысьці дужа аньціресныя. Вы тута зутурлыкіліся, а карова крічыць нядоіныя, пыдаі карову, а тады хуць і да раньня ні рысхадзіціся.

Затурмачыванне н. Загаворванне, задурванне. Я зразу рызгыдаў іх зутурмачывыньня: думылі, зыгаворюць і я нічога ня ўвіджу.

Затурмачываць незак. Загаворваць, задурваць. Ну хваціць зутурмачывыць, ён і ныпрайду можыць падумыць, што прайшоў ты агні і воды і медныя трубы. **Затурмачывацца** незак. Загаворвацца, задурвацца. Ну што ты зутурмачывыіся як нійзвесна хто, усё дно як дзіцёнычык нісмышлёный. **Затурмачыць** зак. Загаварыць, задурыць. Хваціць ўжо, ты яго хочыш саўсім зутурмачыць. Ідзі, ды варон ні лаві, ато зутурмачуць і зыбаруць сала, а ты будзіш стыяць рот разінуўшы. **Затурмачыцца** зак. Загаварыцца, задурыцца. Зутурмачыліся у Сапрыныўскім лясу, ніяк ні рызьбярёмся, куды к ряке выйціць, а спрасіць у некыга і спрашывыць стыдна: такей-то лес. **Затурмачаны** дзеепрым. Яно ўжо відна, што ты зутурмачыный, зразу у іх дудку пычай пець. Нейкыя ты, як зутурмачыныя, с табою ні то ні два.

Затурчэць зак. 1. Пацячы моцным струменем. Чугун старый, доўга дзіржайся, а тут затурчэў у дзьве дзіркі. Ціплыта зразу ударіла, ручайкі затурчэлі і ны дваре, і па вуліцы — усюдых. 2. Зацвыркаць. Конікі затурчэлі пысяму лугу, іх тама шчытаць — ні пірішчытаць. Нейкыя птушычка затурчэла ў кўсьці. **Затурчэцца** зак. 1. Пацячы моцным струменем. Узноў лі коміна затурчэлыся, горька нада лезыць крышу чыніць. 2. Зацвыркацца. Нейкія птушычкі нібальшэнькія пу кустах затурчэліся.

Затурываць незак. 1. Заганяць далёка. Ні нада ў абеды скот так далёка затурывыць, цябе ж бабы зылаюць, шутка дзела, туды зь вёдрымі іціць даіць. 2. перан. неадабр. Засяваць без развагі. Усё пыдряд затурывыюць

ячменім, ніхай ба і пышаніцы троху пасеілі. **Затураць 1** незак. Заганяць далёка. Ні надумыйся кароў у атаву зутуряць. **2** зак. Стаміць ганяючы. Пыраска свайго хлыпца зутуряла сайсім: туды бягі, сюды ляці, сяньня едзь у горыд, зайтра ў Крічыў, ён ужо ні спруўляіцца яе слухыць. **3** незак. перан. Засяваць без развагі. Харошыю зямлю зутуряюць айсом, — не, ні хызліны яны. **Затурацца** зак. Забегацца, набегацца. Зутуряўся за етым паццёлкым, нійдзе ня хочыць хадзіць. **Затурыць** зак. 1. Загнаць. Пакуля я зутурю карову ды нызад вярнуся з маймі ныгамі, чуць ні абеды. **2** перан. неадабр. Засеяць без развагі. Кругом нашыя дзяреўні зутуілі усё ячменім, а ён за логым ня дужа хырашо і расьцець. **Затурыцца** зак. 1. Загнацца. Бріцы троху зьела, ніхай пыстайць, ні галодна, затуііцца пазьней, пастух ні так далёка. **2** перан. Засеяцца без развагі. Пасі ўжо, січас ёсьць айдзе, сора затуііцца ўсё кругом, разу сы скатом нейдзі будзіць дзецца. **Затураный** дзеепрым. Заганяны. Каб столька пабеыла, як Танічка, ты была б ня меншы зутуряны, нікуды пасьпець ня можыць. **Затураный** дзеепрым. 1. Загнаны. Затуііны коні к Лідагошчу, ці ты за імі находзісься. **2.** Засеяны без развагі. Поля за дзінь ні абыйціць, затуііна айсом, яго б столька ні нада было. **Затуромшы** дзеепрысл. 1. Загнаўшы. Зутурёмшы скот, у грібы кытанулі, пы мяжэ, пы мяжэ і ў бярезьнічык. **2.** Засеяўшы. Столька зутурёмшы пышаніцыю, можна будзіць пірагі есьць.

Затучываць, затучывацца незак. Пакрывацца хмарамі. Есьлі стала зату́чывыць, то дыбра ня ждэжы, спорціцца пагода. Спорцілыся пагода сайсім, кругом зату́чывыіцца, пойдзіць дождж. **Затучыць, затучыцца** зак. Нахмарыцца, пакрыцца хмарамі. Учора атвечыра як зату́чыла, я думала, ны нядзелю зыкладзец, а січас узноў пагода стала. Дужа харошыя пагода пыстыла трі дні і ўзноў затучылыся, узноў зылажыць ны нядзелю у самы сінакос можыць.

Затынянне н. Абстаўлянне сценак плахамі. Ужо і зытыняня ні дзяржыцца, атвалііцца, етому ж погрібу нізъвесна сколька гадоў, ішчэ старік лі яго вазіўся, дзе-лыў.

Затыняннік м. Той, хто затыняе (гл.). Мы думылі, што ты ніплахей зытыняньнік.

Затыняць, затыніваць незак. Абстаўляць сценкі пла-

хамі (у пограбе, сажалцы). *Пычай зытыняць* погріб, а ён бягіць: *зыпрігай, нада ехыць, ну прішлоь кінуць, пашоў зы канём*. *Пычальі* погріб *затынівыць*, дзеве сьценкі зьдзелылі, а трецьця пасыпылыся ды чуць ні пьд балькью, хырашо, справіліся, патпёрлі,—зімля рушыныя. **Затыняцца, затынівацца** незак. Абстаўляцца плахамі. *Неік у цябе няроўна зытыняцца*. Масьцір такей, што ні *затынівыцца*, каб ны сьпіцыяліста, тут ба на дзень усяе работы. **Затыніць** зак. Абставіць плахамі. *Нашы на хутырі як зытынілі* погріб *дубовымі плашкымі, балькі дужа* *крепкія* *пылажылі, істрўбчык дубовый,—яму б веку ні* *було, а ціплыта дзіржалыся, як у хаці*. **Затыніцца** зак. Абставіцца плахамі. *Погріб ты ні хвытай, ні затыніш сёліта — налета затыніцца, і так пірізімуць, а як пуня астаніцца* *бяс крышы, зукукуісься*. **Затынены** дзеепрым. *Затыніныя сьценкі хырашо дзіржацца, дуб пунайся дужа* *крепкій, а нізатыніныя апсыпаюцца, мышы дзірік пына-* *дзелылі, лазюць*.

Затырхацца незак. *груб. Душыцца (дрэннай ежай), давіцца. Тыкая натура ў чылавека: будзіць зытырхацца* *пы нішчы́мніцы, а куска сала ня купіць. Ну й зытырхай-* *ся сваімі грышамі, я й бязь іх прыжыву́.*

Затыхкаць зак. *Пачаць моцна біцца (пра сэрца). Піріпужа́лыся, сэрца заты́хкыла, думыла, канцы мне там будуць. Вазьмі ластыўку ў рукі, як у яе сэрца затых-* *кыла.*

Затэпкаць зак. *Пачаць хадзіць, тупаць, затупаць. Мы сяньня доўга вылежывыліся, чуім, ужо старыя пьдніла-* *ся, пы хаці затэпкыла, тады ўжо мы сталі вурушыцца. Анюціна ма́лыя да году затэпкыла. Затэпкацца* зак. *Затупацца, стаміцца тупаючы. Пырасёнка біць — затэпкы-* *ісься за́ дзінь, многа работы. Мы етык затэпкыліся ўчо-* *ра, што і пьднімацца ня хочыцца — столька ж ныгатові-* *лі, ныварілі ўсяго. Затэпканы* дзеепрым. *Ніхай іна пыляжыць, куды іна затэпкыныя тыкая пойдзіць, дзеці зьбегыюць зы каровыю. Я саўсім затэпкыны, я б і на печы трошку пагрейся.*

Заўголле н. Завуголле. *Туля́йца пы заўгольлю, каб нічога ня дзелыць. Заўгольля б аціралі с пыпіросымі ў зубах, хочыш — ішчэ кінуць у салому акурыв і зушу-га́іць.*

Заўгольнік м. 1. Вісус, гультай. *Якей сь цябе чыла-* *век, заўгольнік ты, большы ніхто.* 2. Злодзей. *Кідай, кі-*

дай, ды бойся тых заўгольнікыў, яны табе памогуць вокыркі дусушыць, дасушуць. **Заўгольніца ж.** Ныдз заўгольніцыю мала пысьміяцца, яе нада пыганю мятлою туриць атаўсюля. У маткі то тоя, то сёя часьценька рук ні мінала і дычка вырысла тыкая самыя заўгольніца. Бясстыдніца ты, заўгольніца ты, нашто табе чужэй мужык быў.

Заўгольнічаць незак. асудж. 1. Паводзіць сябе распусна. Як прівучыцца змалку заўгольнічыць, тады ні прійчыш. 2 перан. Красці. Гыварілі, можа, ны каго другога, а заўгольнічылі яны, мы луччы знаім.

Заўгольный прым. Хлуслівы, зладзейскі. У цябе нейкія мыслі заўгольныя сталі. Айдзе ты выбрайся заўгольныга пывядзенія? — нільзя ж так дзельць.

Заўлётка, заўлёціна, заўлякаша, заўлякашка м. і ж. Каханы, каханая. Ны сваіх заўлётых ніяк ня могуць нулюбувацца. У мяне заўлётка Коля, лёхкыя нызванія, скоро, скоро я скажу: Коля, ды сьвіданія. У мяне заўлётых пяць, пычынаю іх шчытаць: Коля, Пеця, Міша, Вася, пятыга забыла зваць. У мяне заўлётых многа, многа, многа, ні адзін, і ў Маскве, і ў Лінінградзе, і у Кудрічых адзін. Мілыя заўлёціна, ў цябе ухвátка цёціна, зу ухвátку цёціну люблю цябе, заўлёціну. Ня можыць ны сваю зыўлікашу нагледзіцца. У Міці тыкая зыўлікаша, што любога хлопца атабець. Зыўлікашы, ды ні нашы, зыўлікаюць, ды ні нас, толька нашы зыўлікашы дыляко живуць ат нас. Нікому свайго зыўлікашку ні аддасць. Сяньня твоя зыўлікашка абішчала пріціць ны вічарінку. Памянш. **заўлётачка, заўлякашачка, заўлёцінка.** Кінула цябе заўлётыхка, з другім пышла. А заўлётыхка ты мой, прывадзі мяне дамой. Айдзе ж ты сваю зыўлікашычку дзеў? Ці забыла ты свайго заўлёцінку? Была заўлёцінка, ды ні твоя стала.

Заўродываць, заўроднічаць, заўродывацца, заўроднічацца зак. Пачаць вычвараць, самаўпраўнічаць, самаўладнічаць. Сьпірва быў нічога, зь людзьмі хырашо апахадзіўся, а посьлі як заўродывыў, дык жызьні ні стала, хуць зь дзярэйні ўцікай. Іхныя хлопцы с Хвідарёнкым сьпеліся і заўроднічылі, думылі, гылавы ня зносяць, а прішоў новы стыршына, быйстра іх ны сваё места пьставіў. Дужа заўродывыліся, ды ўняць некыму: каб Гыўрілёнык на іх, тэй ба ні даў рызмахнуцца. Пасьледнія ўремя твой Мітрыхванька саўсім заўроднічыўся, скажы-

ка, ніхай трошку па-людску г другім атносіцца, луччы будзіць.

Заўшывіцца зак. іран. 1. Завашывець. Ня будзіш глядзець зы сабою, як усе людзі, ну й заўшывіісься, што пы табе поўзыць будуць. 2 перан. Заганарыцца. Ад быгаства заўшывіўся, нікога роўныга пы сабе ні пыдбярець.

Захадзіцца 1 зак. Стаміцца ходзячы. Як заходзісься к вечыру, чуць жыў. 2 незак. Даходзіць да страты самавалодання ад плачу, злосці і г. д. **Плáчыць, заходзіцца:** а што ж я адна буду цяперь дзелыць. Яны пряма зыхадзіліся, іх дайжа вылір'янкю паілі. Такей нервынний стаў, такей праціўный, ікая-нібудзь мелыч ні па ём — захадзіцца адз злосці.

Захайдошыць зак. жарт. Забіць, знішчыць. Во табе й Пітрачок, вуўка зыхайдошыў. Не, мой саколiк, прідзіцца цябе зыхайдошыць, толку сь цябе ніякыга, жаніцца ты ня хочыш, нашто ты. **Захайдошаны** дзеепрым. Ты мне толька ні ўніміся, у мінуту будзіш зыхайдошыный, так табе балыўства ня просьціцца.

Захаладжываць, захаладжаць незак. Застуджваць. Глядзі, дзеўка, зыхыладжывыіш ты сябе ў етых трантых, у пляхоўці у етым, схвацісься вума, ды позна будзіць. Ні зыхыладжывый ногі, застудзіш ногі — тады ты прыпáшчыый чылавек на сьвеці. Ты ішчэ нідаўна пыдняўся, ні нада сябе зыхылыджáць, цяплей надзенься. Ніякыга платочыка ні зывязывыіш, гылаву сваю зыхыладжыіш, сiчас нічога ня чувствыіш, а к старысьці яно атрыгнецца. **Захаладжывацца, захаладжацца** незак. Застуджвацца. У рiзiнывых ботых ногі дужа зыхыладжывыюцца, восiнь пыхадзіць — ета рымацізу абiзацільна пытхваціш. Ай, сыма я зыхылыджáюся: то пырасёнку выскычыш вынісьць, то курям сыпнуць, карову глянуць, — ай, цёпла, пакуля надзенісься, а прастуда сваё бярець. **Захаладзіць** зак. 1. Застудзіць. 2. Пахаладнець. Разым зыхыладзіла, магло б ішчэ троху пыдзіржаць. **Захаладзіцца, захаладацца** зак. 1. Застудзіцца. Нешта німа здароўя ні чырта, трошку зыхылыдáюся і ўвесь. 2. Пахаладнець. Рана зыхыладзілыся. Вот-вот зыхылыдáіцца, к таму ідзець. **Прiбiрай** усё, пакуль ні зыхылыдалыся, тады позна будзіць хвытаць. **Захалоджаны** дзеепрым. Ногі зыхалоджыны, як толька прiстынуць — ломюць, цярьпеньня німа. Іна змалку зыхалоджыныя, прiгляду тады за імі

дужа ні було, а як гады пыдыйшли, усё ета пычынаіць чувствывіцца.

Захаладзь ж. Прахалода, цень. У за́хылыдзі столька градусый, а на сонцы большы. Худзь ба якую захылыдзь найціць, прями дыхыць нечым адж жары.

Захамутацца зак. перан. Ускласці на сябе клапатлівыя абавязкі. Ты сам зухумута́йся і цягні сам, ніхто зы цябе другой спруўляцца ня будзіць. Сам ні рад будзіш, як зухумутаісься, луччы ў ету пятлю ня лезь.

Захандошыць зак. жарт. Пазбавіць жыцця. Зыхандошыць цябе мала за еткія прадзелкі. Дабегыіцца, што яго айдзе-небудзь зыхандошуць, будуць яму дзейкі. **Захандошаны** дзеепрым. Ці ты ішчэ ні зыхандошын?

Захахатацца зак. Насмяяцца. Пыгладзець ны Сідарёнкывы выкамырствы — зыхыхыта́цца нада. Усе зыхыхыталіся, як ён стаў рысказывыць пры Мікілаівыга, — штоб такая ны старысьці гадоў прідумляць.

Захвастацца зак. Напарыцца да знямогі. Я думыў, вы тама захвошчыціся, ета ж нада так дух любіць! Як узьлезіць ны палок, прями захвошчыцца, чуць жывэй злазіць, дужа любіць паріцца.

Захват м. перан. Пашкоджанне пасеваў холадам, туманам. Зыхват — сырысьць, як-то уліяіць, пышаніца вырысла, а зірна ні было, заморушкі.

Захвацістый, захватный прым. З шырокім захватам (пра серп). Цяперя вы тых сярпоў і ні знаіця, а ў мяне яны разныя былі, я зыхва́цістыя любіла. Ён, сярпок, ня дужа зыхвацістый, ну войстрый, як агонь. З доўгім мысым зыхва́тный серп, харошыя жнія такім сярпом нівісь якую пыласу згоніць, толька каб войстрый быў. Нашто мне зыхватный, мне худзь ба абломък якей, я дваццыць снапоў нажну і зь мяне дос.

Захваціць зак. 1. Захапіць. Зыхваці чаго-небудзь у кашолку пірікусіць. 2. Прыхапіць спякотаў. Дыжджа дайно ні было, ячмень на ўзгорках зыхваціла, ён цяперя ні ныправіцца, зірна ня будзіць. **Захвацёмшы** дзеепрысл. Зыхвацёмшы вядро вады, цэл будзіш. Зыхвацёмшы вас голых на полі, дасыць дождж. Зыхвацёмшы Бырысёнка, што ўжо зьдзекувыліся над ім немцы, а тады й зыстрылілі.

Захітаць зак. Пачаць хістаць, захістаць. Ліпкі сідзяць слабінька, вецір іх раз, другой зыхітаіць і ня прімуцца, ссохнуць, прівізаць ба нада. **Захітацца зак.** Захі-

стаца. Што, кылі сыха зыхіталыся, унізу сук, пакуля ні атрыіш — ня выцігніш. Мех цяжолый, узяў на плечы, ажно зыхістаўся.

Захлехатаць зак. перан. 1. Пачаць выражаць непакой (пра свінню ў перыяд цечкі, пра галодных свіней). Сьвіньні ні хыця зыхляхоцуць, як пысідзяць галодных цэлый дзень. 2. Гучна закіпець. Чугунок даўно зыхліхытаў, а ты ўсё яго ні дыстаеш. 3 перан. Моцна зазлаваць. Нешта зыхліхытаў, ніяк ня ўніміцца. Натура ў чылавека тыкая, каб толька зыхліхытаць, ніхай ніякія прычыны ня будзіць. **Захлехатацца** зак. 1. Пачаць выражаць непакой (пра галодных свіней). Сьвіньні ў цябе зыхліхыталіся, кармі йдзі, што ты сыма сабе думыіш с пустазвонствым сваім. 2 перан. Моцна зазлавацца. Ён прідзіць, гляніць — зыхляхоцыцца, луччы прібярэ ўжо ды маўчы.

Захлёпаць зак. Захлюпаць. Чую, нехта зыхлёпыў пы грязі пысарёд вуліцы, ці нехта чужэй, ці п'яный, там грязь абыйціць можна. Штаны пы калені захлёпыў, нада зумуваць, ато грязь прікареіць, тады ім нічога ня зьдзельіш. **Захлёпацца** зак. Захлюпацца. Унізу увесь захлёпыўся, зумуваць нада. Палезіш туды пріцімкым і захлёпыісься па вушы, ды раньня пыдажджы, у цябе ні гаріць.

Захлёскаць зак. Пачаць ляскаць (пугаю). Пўгыю захлёскаў, тады мы пачулі, айдзе ён. Адзін піріда дным як захлёскаюць пугымі, дужа ладна ўмеюць.

Захліпкаць зак. Захліпаць. Во ўжо, за нейкую каробычку захліпкылі, ніхай і ён трошку пугуляіць, пугуляіць і аддасць.

Захліпцець зак. Моцна, неадольна захацець. Ні выторкывыйся зь яблыком, увідзіць — зыхліпціць, а зь яго жыватком ні нада яблык. Сьпірва гулялі нічога, а тады зразу зыхліпцелі ехыць, у рёў абоя. **Захліпцецца** зак. Моцна, неадольна захацецца. Ой, якей ты скорый, то ні зьбіраўся, а тут уміг зыхліпцелься т дзеду, бяріця с сабою і ўсё.

Захлуджываць незак. Засмечваць, загрузашчываць. А ты сам меншы захлўджывый кругом, тады і пырядка большы будзіць. Захлўджывыюць і ня думыюць, што зыгарецца можыць. **Захлуджывацца** незак. Засмечвацца, загрузашчывацца. Цяперя і Радкеўшына захлўджывыцца, за ёю ніхто дужа ні глядзіць. Меншы захлуджывыйся, ці ты прібраць ня можыш. **Захлудзіць** зак. Засмеціць, загрузасціць. Зухлудзілі увесь лес, агонь уваліцца — усё

вы́кыціць, і сухая, і сырая. **Двор зухлудзіў** — ступіць нейдзі. **Захлудзіцца** зак. Засмеціцца, загрузасціцца. **Настолька бірізьняк зухлудзіўся**, што тама ня то што якой гріб вырысьціць, а туды ўлезьць — ногі пулумайш. Ты зухлудзіўся кругом, што к табе ні пыдыйціць. **Захлуджаны** дзеепрым. Шмат лырьяныўскі́й дужа захлуджын, дзеріва сьсякуць, палку возьмуць, а ўсё астаецца. Раншы Дуброва была дужа захлуджына.

Захлюпа м. і ж. Неакуратная, запырская асоба. А якой жа ты захлюпа, ты ж ба пыглядзей, ны каго ты паходж, увесь чыста грязный па вушы. Пра тую захлюпу я і гываріць ні хачу, іна куды йдзець — ні глядзіць, грязь — ніхай грязь, лужа — ніхай лужа, ні абойдзіць.

Захлюпываць, захлюпкываць незак. Запырскваць, абпырскваць. Будзіш захлюпывыць штаны, яны ў цябе зы надзелю стануць ні к чорту годны. Ні захлюпкывый ты ні бацінык, ні штаноў, я сам ужо як-небудзь ныпраўлю, ато я зыгразьнюся і ты яшчэ ў прідачу. **Захлюпывацца, захлюпкывацца** незак. Запырсквацца, абпырсквацца. Акуратні́й ідзі, меншы захлюпывайся. Табе ў ету грязь сайсім нечыга лезьць, толька захлюпывыцца. І табе ахота захлюпкывыцца — перцца пы гразішчы, сяньня на том бызарі жывэя душы ня будзіць. **Захлюпкаць** зак. Запырскаць, абпырскаць. Прішоў грязный кругом, касьцюм захлюпкый, што зь ім дзелыць цяперь — ні знаю. **Захлюпкыць** адзежыну нядоўга. **Захлюпкацца** зак. Запырскацца, абпырскацца. Толька пусьці ў грязь, зы мінуту захлюпкыцца. Захлюпкыліся пы гразі, туды вёрст пяць ды вызад. **Захлюпаны, захлюпканы** дзеепрым. Прішоў настолька захлюпыный, што на ім сухога рубца ні було, стаіць, а зь яго кап, кап. Ні нясі ў хату свае захлюпкыныя транты, ніхай у сенцых, там будзіш аччышчывыць.

Захляпісты прым. Плаксівы. Ну чаго ты, чаго тыкая зыхляпістыя, выдажджы, памыю рукі і вазьму цябе, тпруцькі пойдзім, кароўку пыглядзім.

Захрамываць незк. Пачынаць кульгаць. Карова, паймо́му, зыхрамывыць, нада кыпыты пыглядзець, каб ня ўбілыся што, праўда, іна ня дужа даецца. Нешта ты ўсё дно як зыхрамывыш, ці ні пірйбілі табе дзейкі ногі айдзе-небудзь, а? **Захрамець** зак. Закульгаць. Ці ня посьлі вічарінкі ты зыхрамеў? Хто сяньня пасьвіў? — ураньні завёў карову здаровую, а с пустуха прішла і зы-

храмела. Захрамецца зак. Закульгацца. Я то ні знаю, чаго ў яго зыхрамелься, ну нейкыя ж прычыны была, гываріць ня хочыць. **Захрамелый** дзеепрым. Можа, ён зыхрамельый ат удару, што ўчора з балькі ударіўся. Пашоў усё дно як зыхрамельый.

Захронець зак. Захрапці. Яму нядоўга захронець, толька лёг і сьпіць. Як чарычку возьміць, зыхрапець на ўсю хату. Вазьму зы гырлянку, што захронець ні пасьпеіш.

Захуркаць зак. Забурчаць. Ты хуць у мелычы яму ні ўладзь, ого як захуркыіць. **Захуркацца зак. Разбурчэцца.** Другей раз захуркыіцца, тады ўжо уперік нічога ні гыварі, луччы прамойч.

Захурхулець, захурхулецца зак. 1. Моцна закіпець, забулькаць. Чугункі аж зухурхулелі, дыстывай. Жару пьдгарні, дык твоя крупеня зухурхуліцца. 2 перан. Моцна зазлаваць. Ты яму ні туды вязёнкі пылажы, і зухурхуліць. Ныряд далі ні туды, куды яму хацелыся, зухурхулеў. Тыкая-то важнысьць, есьлі Стыхван зухурхуліцца.

Захыркаць зак. 1. Зафыркаць. Нешта захыркыла ў саломі, каб ня тхорь тама сядзеў. Калі яму што было пыныраву, як прішоў, так і захыркыў, і тоя ні так, і ета ня етык, яму ні разу нічога ня будзіць так. 2. Пачаць цяжка дыхаць. У яго калі-то зьвярыныя сіла была, а цяперя пьўвярсты пройдзіць і захыркыіць. **Захыркацца зак.** Задыхацца. Німа ў яго здароўя нісколька, дзесіць мінут пакідыіць вілкымі і захыркыўся. На, папробый ты ету пілу пыцігаць, ці ты захыркыісься, ці не. **Захырканы** дзеепрым. Задыханы, стомлены. **Прыбеглі захыркыныя:** тама нехта сена бярець. Чаго ты еткій захыркыны, усё дно як зы табою сотня ваўкоў гналыся.

Захырлець, захырлецца зак. перан. Расхварэцца. Нікога ня слухыў, ні бярэгся, холыду пытхваціў, захырліў і захырліў. Была круцяшчыя, вірцяшчыя, пычыла усякую дурату хвытаць, зыхырлела і згасла. Ат прастуды усё ўсякыя прікідаіцца, ветрым прыхваціць і захырлііцца. І бярэгся крепка, і ні ўбярэгся, захырліўся, і нічога ні пымыгаіць. **Захырлелый** дзеепрым. Слабы, хілы, недалучны. Бацька быў захырлілы, і дзеці такея самыя. З мылалества была зыхырлелыя, яе і пы дыктырах вазілі, і бабкі шыпталі — німа лўччыньня.

Захырчэць зак. Злосна забурчаць. Ны цябе калі і ні зыхырчэць, толку ня будзіць. Ня ў той шайкі карові

рызьвіла, і зыхырчэй, во й пыспрабуй с такім чылаве-
кым жжыць, а я столька ўремя дурюся. Захырчэцца зак.
Разбурчацца. Тама бяды тэа столька було, дык зыхыр-
чэйся, што кошку на ныч кінула ў хаці.

Зацараваць зак. іран. Пачаць уладарыць. Свой брі-
гадзір, Максімывы зыцарююць. Крепка быў зуцурюваў,
ды скоро яго ўлада кончылыся. **Зацаравацца** зак. На-
ўладарыцца. Ліванёнык як зыцарюіцца, яго няскора
споріш, ён акружыць сябе усякімі пріхлібацілімі і будуць
цягнуць яго руку.

Заціўкаць зак. перан. жарт. Пачаць нясмела падаваць
голос. Мае як толька ўскрўцюцца, так і заціўкыюць: ды-
вай ім бульбы. Кучкыю пьд вакном заціўкылі, тама ней-
кія мультуганы зь імі былі. **Заціўкацца** зак. 1. Доўга бес-
перапынна ціўкаць. Ціплыта ударіла, дык птушычкі за-
ціўкыліся пу кустах. 2 перан. Доўга падаваць голас.
Твае мылышы заціўкыюцца, кашы нясі скарей, ішчэ
сьлэз будзіць.

Зацмыгаць зак. неадабр. Пачаць шукаць, вынюхваць,
падглядваць. Кыбанчык ужо кынчаіцца, скоро зацмы-
гыюць,— такея рысхадовыя людзі, ня думыюць, як зайт-
ря жыць, што сяння ёсьць і ўсё.

Зацурбоніць, зацурбэніць, зацурболіць зак. Моцна,
гучна пацячы, паліцца. Як зуцурбоніць выда ў погріб,
тады ты ныхайш рукою, цяперя абгледзь хырашэнька,
каб айдзе дзірічык ні було. Мышы прытачылі погріб на-
скрозь, выда ў зуцурбэніла ў норку, каб ні хваціліся,
повін ба за ныч быў. Увосінь дзірічкі ні пызадзелывылі,
узноў зуцурболіць у сенцы, насіся с пасудыю, пьцстёй-
ляй.

Зацыўкаць зак. Пачаць моргаць вачамі. Пычлі гы-
варіць пры Піліпёнка, а йна зацыўкыла: пры каго вы
мне вірьзіце,— іна пра тога Піліпёнка ні разу ня чула.
Пірістань дражніць, відзіш, ён ужо зацыўкыў, зарейць
гатоў.

Зацьмецца зак. 1. Прысмягнуць, пацямнець ад гара-
чыні, пачаць тлець. Сядзей кылы гня, як варона, кухвай-
ка зацьмелыся. Глядзі, тама зямлі ні так многа засыпы-
на, а ты жаріш, сьціна можыць зацьмецца, што ні заме-
ціш. 2 перан. Нахмарыцца, пацямнець. Нешта було дужа
зацьмелыся, дождж ці ні нычынаіць.

Зацюпа м. і ж. Брудная, неахайная, неразвітая, зату-
заная, марудлівая асоба. Мне зацюпа ваш ні нада,

сколька хочыця, столька й жаніціся зь ім. Узілася Сайкіныга зацюпу урузумляць, а ён: а, а, як выранёнык. Пыкажы ідзі етый зацюпі дарогу, ато зайдзіць ня ў Добрыя, а ў Колтыва.

Зачапаць зак. Зайсці з цяжкасцю. А пайду, як-небудзь жа зычапыю к вечыру, можа, ікая машына пупадзецца, пыдвязець. Кажыцца, ня дужа далёка, а з вузілкамі чуць зычапылі, трі разы аддыхалі пы дарогі. **Зачапацца зак.** Стаміцца, павольна ходзячы, тупаючы. Я тама нічога такога і ня зьдзельла, яны самі рызьбіралі кыбанчыка, а зычапылыся за дзінь, дык чуць ны ныгах стаю к вечыру. Якая хызайства — ні хызайства, а зычапыісься, пакуля таўпорісься з гырышкамі, ш чугункамі. **Зачапаны дзеепрым.** Стомлены, абяссілены. Нейкыя ты зычапыныя ходзіш, пысядзі во мінутку, пыгаворім, рыскажыш, як твае дзеці жывуць. Гнядэй ужо старый, гадоў пітнэццыць, усё ў рабоці і ў рабоці, ідзець з возым зычапыный, чуць цягніць.

Зачарвівецца зак. Зрабіцца чарвівым. Сёліта нешта гуркі зычарьвівіліся, ні разу так ні было. Дренна, як бульба зычарьвівіцца, цьвёрдзінькія, як гвозьдзікі, чырвячкі сідзяць.

Зачарэпываць незак. Зачэрпваць. Як ні зычарепывыла, усё нейкыя сьмяцьцё у вядро пупыдаіць, яго б зычыняць нада, етый калодзіж. **Зачарэпывацца незак.** Зачэрпвацца. Тама вады аста́лыся адна капля, нічога ні зычарепывыіцца, вядро ня тоніць, становіцца. **Зачарэпаць, зачарэпнуць зак.** Зачарпнуць. Зычарепый ды ложку на хлеб, каб ні апкапывыць скацірсьць, учыся, як дзед, есьць. Бягі-ка ты зычарепні вядзерца сьвежынькія вады, людзі нап'юцца. Ні буўтайся, як малютычка, зычарепнуў і еж. **Зачарэпацца, зачарэпнуцца зак.** Зачарпнуцца. Нада хырашо чарепнуць, дык зычарепыіцца, а кылі балывыцца, як ты, нічога ня будзіць. У Кандыбіный сажылкі дзед браў вадку вядром раз і штук пяць красёў зычарепнулыся, тады пад вечыр пашлі, цэлыя вядзерца нылавілі. **Зачарэпнутый дзеепрым.** Ні нада бежч пад дождж, намочысься, зычарепнутыя вядро стаіць у сенцах.

Зачатніваць, зачатнівацца незак. Пачынаць хварэць, слабець, мізарнець. Як прываліўся пад лёд, посьлі тога і стаў зычатнівыць, ён дужа пірікалеў тады. Яны неікі зычатнівыліся з мыладосьці, гадоў пы дваццыць мінула

і сталі хырлиць. **Зачатніць, зачатніцца** зак. Захварэць, аслабець, змізарнець. **Свяя ністарожнысьць:** ні бярэґся, рыспацелый ваду халодную хвытаў, лёхкія пуцстудзіў, зычатніў і зычатніў. Здароўя нада бярежч змалку, як зычатніісься, тады ўжо толку німа. **Зачатнений, зачатніўшый, зачатнелый** дзеепрым. Ні пывязло бабі зь дзіцямі, так ёй было цяжола ставіць іх на ногі, узрасьціла—адзін памёр, і дзейка ходзіць зычатніныя. Від у яго дужа зычатніўшый, ці ў пырядку у яго зь лёхкімі. Зычатнілый вярнуўся с плену, года пуўтыра пылінеў.

Зачудзіць зак. Пачаць жартаваць, гаварыць неверагоднае. Етыга на ўсё хвыта́ла, узноў зучудзіў. Хведзя прідзіць, зачу́дзіць, зь ім ні зускуча́ця, аткуля толька што ў яго бяре́цца з рызгаворымі.

Зачумачываць незак. Адурманьваць, затлумліваць. Дос табе іх зучума́чывыць! **Зачумачывацца** незак. Адурманьвацца, затлумлівацца. Ты ўсігда зучума́чывыйся, ня толька сяньня. **Зачумачыць** зак. Адурманіць, затлуміць. Ну зучума́чыла сваімі басьнімі, вярзець і вярзець, і вярзець, як яе сустрюкалі, як яе прыва́джывылі — толька ну руках ні насілі, і то зьбіраліся. **Зачумачыцца** зак. Адурманіцца, затлуміцца. Яму тожа дзела хвытаіць, як зучума́чыцца з намі, дык і ашыбну́цца можыць, ці ён жа адзін усё ў гылаве удзержыць. **Зачумачаны** дзеепрым. С таго боку, із-зы рязкі, нейкія зучума́чыныя мальчонкі прібігалі, гадоў пы высімна́цыць, нашым дзейкым усё сьміяліся: вам луччых жыніхоў і ні нада.

Зачумліваць незак. Загаворваць, затлумліваць, зачмурваць. Вы сваімі рызгаворымі зачу́млівы́ця усякыга, іх ня выцірпніць ніхто. **Зачумлівацца** незак. Затлумлівацца, зачмурвацца. Туды йціць — толька зачу́млівы́цца, лухты як напруць, аж гылыва зыбаліць. **Зачуміць** зак. Загаварыць, затлуміць, зачмурыць. Зучумі́ла сваімі рызгаворымі, век яе ні піраслухыйш. Вы мяне зучумі́лі, ну вас, пайду. **Зачуміцца** зак. Затлуміцца, зачмурыцца. Зучумі́ліся зь імі, ніякыга толку ні даб'есься. **Зачумлений** дзеепрым. Абоя вы нейкія зачу́мліныя, з вамі сам чорт толку ні дыбарець.

Зачуханец м. Прыніжаны, нехайны чалавек. Ты луччы ў яго маткі спрасі, чаго ён такей зучуха́ніц. Пры вашыга зучуханца ніхто і гываріць ні станіць. **Зачуханка** ж. Апусьці́лыся, ні глядзіць зы сабою нісколька, ходзіць зучуханкыю, як ёй ня стыдна, мыладай бабі.

Зачы прысл. У адсутнасці, не ў вочы. *Зачы вы ўсе дужа смелыя, вы ж вазьміця ды ў вочы скажыця яму ета. Зачы ныгаворюць ніізьвесна чаго, а ўстрецюцца — ні знаюць, ны якой наге стаць піряд ім.*

Зачынянне н. Закрыванне. *Ну якая ж ета зычыняньня, чапок ны прабой усклаў і пашоў, карова рыгамі таўкнець вароты і пабегла.*

Зачыняннік м. Той, хто закрывае. *З малыга ізвесный зычыняньнік: можыць зычыніць, а, хочыш, забудзіцца, кініць напіта і пыбягіць гуляць. Зачынянніца ж. Пымагі ты етый зычыняньніцы, можыць пальцы пыдбівальць варотымі.*

Зачышчываць незак. Зачышчаць. *Рямы калі трошку айдзе шурпатыя, сьцяклom зачышчывыюць. Нада акуратнінька зачышчывыць, каб гладка пулучылыся. Зачышчывацца незак. Зачышчацца. *Палка была нейкыя павітыя, і ат рубанка зыдзіраіцца, і сьцяклom ня дужа хырашо зачышчывыіцца. Зачышчываный дзеепрым. Не, крайкі ні зачышчывыны, кыла іх ішчэ многа работы.**

Зачэгнуць, зачэгнуцца зак. Змізарнець. *У мыладэя жонкі і зачэг, ці йна табе есьць ні даець, ці зработыўся дужа. Бульба ат мяжы чаго-то сайсім зачэгла. Капуста зачэглыся, жаўцеіць, ажно ета мядзвёдка кырянкі пыпад'ела. Зачэглый дзеепрым. Сыма атряха, ны хаці прайціць ляніцца, таго і дзеці зачэглыя, зы дзіцямі дыгляд нада, а йна сыма сябе ні дагледзіць.*

Зачэпа м. і ж. Асоба, якая прыстае, чапляецца, задзіраецца. *Ты сам ня будзь зачэпыю, і цябе ніхто ня троніць. Сам зачэпа ні пасьледнія, к кажному падлезіць, куды ні нада ўмішаіцца. Тыкая ўжо зачэпа дзяўчонка, Коля стаіць, а йна пыдыйшла, піхунь яго ззаду.*

Зачэпістый, зачэпный прым. Такі, які прыстае, чапляецца, задзіраецца. *Шурык доўга зачэпістым быў, а во атучылі, сайсім другім мальцым стаў. Такей зачэпный, як бацка, тэй мог к любому прістаць бізь нічога ніякыга, і етый такей самы.*

Зашалапучываць, зашалапучывацца незак. Пачынаць вычвараць. *Віджу, што ён зышылапучывыіць, я зу рукаў ды двору. Сярэжка пычай быў зышылапучывыцца, а яго сыгряблі: ну-ка ўніміся,—зразу сьціх. Зашалапуціць, зашалапуціцца зак. Пачаць вычвараць. *Ён як зышылапучіў, што куды там руўняцца каму. Чаго іх зышылапучіла, унімаць некыму ці што. Вот ежылі твае сільчані**

зышылапўціліся, прізнываць іх нехта станіць, пышылапўцюцца і ўнімуцца. **Зашалапучаны** дзеепрым. 1. Ветраны. Аўдзяёнык зышылапучыны, і твой такей самы агарык, роўныя пара. 2. Узбуджаны. Віджу, што йдзець зышылапўчыныя, нейдзі ні дыгадзілі.

Зашалудзець, зашалудзеца зак. 1. Закарэць. Пырысяты і ат холыду могуць зушулудзець, і ат кармёжкі, ны зімў мальгвў кідаць вапшчэ нінадзёжна. Яно зразу відна было, што с такога пырасёнка толку ня будзіць, ён зушулудзеўся біз мылыка, пішчыць, ныдыідаіць, ні прідумыіць, штоб ён еў. 2 перан. Заняпасці. Зушулудзелі із-зугультайства, работыць ня хочыцца, а есьць ба смашна елі. Адзін сядзіць у хаці, зушулудзеўся.

Зашалудзівіць, зашалудзівіцца зак. 1. Закарэць. Малінічкій хуць хто: ці цялёнык, ці пырасёнык як зушулудзівіць, тады яму трудна рады даць. Ці будзіць якей толк сь цёлычкі, нешта зушулудзівіліся, струны пашлі па ёй. 2 перан. Заняпасці. Эта ня дзіва, што гультай зушулудзііў. Табе-то стыдна так зушулудзівіцца. 3 перан. іран. Пачаць беспрычынна вычвараць, шумець, актыўна дзейнічаць. Сьпірва былі ух як зушулудзівілі: нашто на іх так гаворюць, а тады аселіся. Во кылі Іван ды зушулудзівіць, што с таго, пушуміць ды ўніміцца. Як нюхнець у чарку, так і зушулудзівіўся. К свытам едуць, зушулудзівіліся.

Зашалудзіць, зашалудзіцца зак. перан. іран. Пачаць беспрычынна вычвараць, шумець, актыўна дзейнічаць. Чутна ўжо: старшый Мікілаіхін зушулудзіў. Былі зушулудзілі, а хлопцы нашы на іх пыглядзелі толька, дык зразу сьціхлі. У горыд, з горыда, ато й два разы на дні і бігаць, і бігаць, мы думылі, чаго яны так зушулудзіліся, ажно гасьцей сустракаюць, ды дужа важных.

Зашарахоніць, зашарахоніцца зак. Забегаць, заклапаціцца, пачаць энергічныя дзеянні. Узноў Шурка зышырахоніў ехыць, ня можыць у дваре уседзіць. Мікітывы зышырахоніліся сватоў устрічаць, знаць, у чацьверьг прііжджаюць. **Зашарахонены** дзеепрым. Такей зышырахоніны від у яго, кажыцца, січас горы піраверніць.

Зашкаруджывацца незак. Пачынаць ганарыцца, паводзіць сябе з выклікам. Крікні-ка, ніхай асядзіцца, нечыга яму зышкарюджывыцца, ішчэ падросьць нада ды нос пацьцерць хырашэнька. **Зашкарудзіцца** зак. Заганарыцца, пачаць паводзіць сябе з выклікам. Ны хракцір

дужа кастривый, як у чарку нюхнуў, так і зышкарюдзіўся: мол, я луччы ўсіх. Каб у нас так зышкарюдзіўся, яго б мігым унялі, сеў ба, сядзеў і ня піснуў.

Зашкумардзіць зак. Затузаць, зашкуматаць. Сыбакі як пупалі, і к ёй, зушкумардзілі б, каб ні нырвайся с палкью Ільля. Вы ўжо матку хочыця зушкумардзіць,— а самі спруўляйця прыборы, заробця ды спраўця. **Зашкумардзіцца зак.** Затузацца ў клопатах. Тама і работы тае столька, а зушкумардзіліся большы некуды. Кыбына калоць — так зушкумардзісься, што большы некуды. **Зашкумарджаны дзеепрым.** Затузаны, стомлены. Яны вун зушкумарджыныя пріехылі, сьпяць. Нейкій від у цябе дужа зушкумарджыный, у цябе ж, кажыцца, ні так ужо многа дзялоў тых.

Зашкуматаць зак. Зацягаць, затузаць. Бегла сыбаччыя свадзьба, а ён ішоў, яны ны яго, каб на йгрўшыну ні ўскабьў, зушкумута́лі б. Ні глядзі, што нятеглыя, утрэх як возьмуцца, яны цябе зушкумутаюць. **Зашкуматацца зак.** Затузацца. Столька рэгыту было, як яны шчапіліся адзін з другім, і доўга б цігаліся, яны б тама зушкумута́ліся, каб ні рызьвялі. **Зашкуматаны дзеепрым.** Зацяганы, стомлены. Кухвайка зушкумута́ныя, зушкумутаныя, кінь лі парога, ногі выціраць будзіць. Прііжджа́лі яны раз, ці ня ў горыд ехылі, зыіжджа́лі, помню, зушкумута́ный нейкій кунюшок быў запрэжын.

Зашкур'е н. Пазаскуравая клятчатка. Я помню, рыскавы́лі: у адных ні даілі карову, дык мылако пашло пы зашкўрю.

Зашломаць, зашломкаць зак. Затупаць, зашлэпаць. Г Дуброві нечыга зашломыў. Я чула, што ён зашломыў пы хаці, ці я ж ба падумыла, што ён пойдзіць карову глядзець. Некуды ўніз пы грязі зашломкыла г греблі, ні сядзіцца бабі ў хаці, нашто ёй сажылкі. **Зашломацца, зашломкацца зак.** Затупацца, зацягацца. Здароўя ўсё, хуць нікуды ўжо ня йдзець, а лі гаршкоў зашломы́цца. Я зы раньня як зашломыюся, дык хуць ба пірідыхнуць мінутычку. Бульбу сяння сеілі, я зашломкы́лся большы некуды. І работы ня відна, а зашломкы́сься к вечыру — чуць ныгамі пірістыўляіш. **Зашломаны, зашломканы дзеепрым.** Я ні знаю, як ён ны работу, а від у яго нейкій дужа зашломы́ный. Ладзін ён будзіць і зашломкы́ный, сьма ня сь первых крысавіц.

Зашлындаць зак. Пачаць швэндаць. Дзень, можа, і

пыработыіць, а тады ўзноў зашлындыіць. Маріна пына-дзеілыся, што пуню выправіць, — троху пацёкы ў лі днае сыценкі, а тады зашлынды ў пы дзяреўні. **Зашлындаца** зак. Нашвэндаца. Твае работнічкі зашлындыліся тут за лета, яны паліць ап паліць за ўсё ўремя ні ўдарілі.

Зашлэмкаць зак. Затупаць. Куды йта ваша старыя зашлэмкыла, ці ні надумылыся іна праведывыць Аўдыкіміняць? **Зашлэмкаца** зак. Натупаца да знямогі. Да беда печ топіць, зашлэмкыіцца сы сваім хызайством, ікая зь яе тады работніца. **Зашлэмканы** дзеепрым. Прыдзіць зашлэмкыный, куды ты яго пашлеш.

Зашмараваць зак. Зашмальцаваць. Увесь перід зушмуруваў як нарошня, ны каго ён пахож, етый маліць. **Зашмараваца** зак. Зашмальцаваца. Куртычка зушмуруваўся, што ўжо ў божыскі ўід ні прівядзеш. **Зашмараваны**, **зашмарованы** дзеепрым. Дзёхцім вярэўкі зушмуруваны, куды іх ныздзіваць на плечы. Зышмаровыны сунюньку зыцягнуў, а тады рукі ап сябе выцір.

Зашмуляваць зак. Зашмальцаваць, вымазаць тручыся. Зушмулюва́лі адзёжу лі калёс, што яны там дзелылі, нашто ім восі было трогыць. **Зашмуляваца** зак. Зашмальцаваца, вымазаца тручыся. Ні бярёгышы, усякыя адзежына зушмулюіцца — толька выкінуць. **Зашмуляваны** дзеепрым. Прыходзіць двору — плечы зушмулюваныя, перід вьмызын, ці яго кычалі айдзе, што такей грязный.

Зашныхарыць зак. Зашныпарыць. Толька на двор увойдзіць і січас зашныхыріла, што зы прывычка у бабы, якое яе дзела, што айдзе ляжыць; што ні пыкладжына, ета ні длі цябе. **Зашныхарыца** зак. Страціць увагу прышныпаранні. Зашныхыріўся і ні замеціў, як мы пыдыйшлі, скрасьнеў як рак.

Зашпыняць зак. Затупаць. Высіля Манічкыю зышпынялі, хто ня йдзець і кальнуць: ну як табе у сваты зьездзілыся, як прінімалі цябе. Ніхай дызнаюцца, што стыяў с Кацію, праходу ні дадуць, зышпыняюць.

Зашпыраць, **зашпырыць** зак. Затупаць. Цяперя яны Мішку праходу ні даюць, зышпырялі яго. Высілёвы ня ўпўсьцюць, зышпыряюць Антона, дадуцца ў знакі. Нявестку сваю зашпыріла, тая ўжо іціць сыбіраўся. Да не, Пёкліну дачку ні зашпырюць, іна ні пыддасца. **Зашпыраны**, **зашпыраны** дзеепрым. Раншы хадзіў саўсім зышпыряный, а цяперя наўчыўся, даець ім атпор пачом

зря. Населі крепка са ўсіх бакоў, зашпыріныі ходзіць, ня можыць ат іх адбіцца.

Заштыраць зак. Затузаць, заганяць. Так гыняючы, ты яго саўсім зыштырйіш, ета ішчэ хырашо, што троху слухыіць, другей ба пыслаў пыдальшы: бегый сьма. **Заштыраный** дзеепрым. Ты відзіш, як Рыманаўна дзяр-жыць сваіх мушчын у чорным целі, у іх дайжа від ней-кій зыштырйанныі.

Заштырыць зак. жарт. Злавіць, захапіць. Ніхай толь-ка Сымчанок заштыріць цябе ў саду, мала ня будзіць. Лісьнікі заштырілі:— Гыварі хвамілію! — Пынымарёў.— Як зваць? — Сідыр Пылікарныў. Яны й наверлі, шукай-ця таго Сідыра.

Зашураць зак. Заганяць, затузаць. Туды бягі, Коля, ета зынясі, тоя прінясі, нешта пыдай — зушурйла ма́лы-га саўсім. Крікні-ка, ніхай унімуца, ціплят зушурйлі. **Зашураный** дзеепрым. Такея ўжо зушурйныя коні, с ху-мута ні выходзюць як дзень, так ноч. Прігледу за імі дужа ніякыга ні было, паетыму і від такей зушурйный.

Зашурхаць зак. Пачаць груба пакрыкваць. Пынкра-цёнык ня ўцерьпій, зашўрхый ны яе. **Зашурхацца** зак. Разбурчацца, раскрычацца. Ну і што, есьлі Пітрачонык зашўрхыіцца, што ён длі каго значыць. Як зашўрхыіцца, яму кажыцца, што ён усяму апора.

Зашчаплянне н. Зашчэпліванне. Якая ж зышчыплянь-ня, што я піхнуў дзьвері, крючок і сыскачыў с прабоа, ні зашчэпліна, а зьверьху толька ныкладзіна.

Зашчапляннік м. Той, хто зашчэплівае. Пыдыйдзі пымагі, ато етый зышчыпляньнік ды абедыў будзіць ва-зіцца. **Зашчаплянніца** ж. Ідзі-ка ты, зышчыпляньніца, ні брызкий крючком.

Зашчырыць, зашчырыцца зак. Пачаць шчыраваць. У пустэй сьлед зышчыріла, нада было раншы думыць, што ты на сьвеці жывеш. Зышчырілыся, як хызйакыю стала. Каб вы ўсігда так глядзелі, як січас зышчыріліся.

Зашчэпа ж. **Зашчапка**. Крепкія зашчэпы у дзьвірях пыпрібіваў, усё дно як у канюшніх раншы дзелылі. Крюк абыкнавенный прідзельў — во й зашчэпа. Памянш. **за-шчэпачка**. Зашчэпычкі ёсць, толька слабінькія. Іс про-вылкі зьдзельў зашчэпычку.

Зашываннік м. Той, хто зашывае. Раз ні зышыва́нь-нік, то й ні бяріся ні зы сваё дзела, бісь цябе зьдзельюць. **Зашыванніца** ж. Тыкая зышыва́ньніца як пачыніць, дык

сайсім прідзіцца мяшок выкідаць, і анучы зь яго ня выбіріш.

Заяданне н. перан. Сварка. Як табе ныравіцца яе зыіданьня, чаго ты яе ні ўспакоіш? Ня можыць біз зыіданьня, як пысваріцца сь кім, тады ёй ажно ну душэ пыляхчэіць.

Заяданнік м. Сварлівы, няўжыўчывы чалавек. Твайго зыіданьніка усе знаюць, пы-чылавечыскі зь людзьмі жыць ён ня ўмеіць, во каб пысваріцца яму абізацільна. **Заяданніца ж.** Як іна думыіць век пражыць такою зыіданьніцыю, с кажным ёй апастыліцца нада.

Заядлівый прым. Заядлы. Увы ўсякім дзелі дужа зыядлівыя. Змалку зыядлівый, сколька мы помнім, такей. І адзін зыядлівый, і другей, як шчэпюцца, во сьмеху буваіць.

Заясніць зак. 1. Растлумачыць. Січас прідзіць і зыясьніць, на што ты можыш раішычытывыць. 2. Цвёрда сказаць. Знаіш, што Сьціпанчыкыў зыясьніў сваёй цёшчы? **Заяснёный** дзеепрым. Яе свякрові ужо дайно зыясьнёна, каб гатовіла грошыкі. Ды яго нічога зыясьнёныга ні даходзіць, яму што-небудзь убіць няпроста. **Заяснёмшы** дзеепрысл. Ну, зыясьнёмшы такая, ты хочыш, каб к табе хырашо атнасіліся.

Заяўляне н. Падача заявы, паведамленне ў якасці заявы. Ідзі зыўляй, ніхто твайго зыўляньня ні баіцца. Уніміся з зыўляньнім, сядзіш ціхінька і сядзі і нос ні ў сваё дзела ня торкый.

Заяўляннік м. Той, хто заяўляе. Такіх зыўляньнікыў многа найдзіцца, хочыш, і ты схадзі зыяві, можа, ну душэ палехчыіць. **Заяўлянніца ж.** Зыўляньніц етых усюдых і ўстрецюць, і праводзюць як нада,— ці гляніць на іх добрый чылавек, не-а, ні гляніць.

Збаламуціцца зак. неадабр. Разбалавацца, зрабіцца баламутам. Ты сыма вінувата, што ён у цябе збыламуціўся. Чаму ні збыламуціцца, кылі і там бутылычку торкыюць, і там падносюць, толька пі. **Збаламучаны** дзеепрым. Аттаго збыламучыный, што ты сыма ны яго глядзець ня хочыш. Пріехылі збыламучыныя, работыць ні бяруцца, во каб хто бутылычку ім купляў ды ставіў.

Збалдзець зак. Ачмурэць. Не, я тут ні ўжыву, ні ўгыварівый і ні ўвішчай, тут ат аднаго сквілу іхныга збалдзеіш зы нядзелю. **Збалдзелый** дзеепрым. Дайця яму ачухыцца худзь ба трошку, ён і так збалдзелый ста-

іць. Ці яны збалдзелыя, ці што, карова пы грідах ходзіць, а іх як ба і ні кысаіцца.

Збасець зак. Застацца без абутку. Нешта я збасела, нічога путнога німа ны нагу ўсторнуць. Ад гультайства і згалеіць, і збасеіць, тўкнуць ны яго некыму. **Збаселый** дзеепрым. Аста́лыся к восіні збаселыю, нада біз атклáду ехыць у горыд ды купляць што-небудзь цяплейшыя, ато прімарозіць і ня выйдзіш.

Збасячыцца, збасятнічацца, збасячыць, збасятнічаць зак. Разбалавацца, стаць гультаём, нахабай. Што біз бацькі, збысячыўся, каб сам быў, ён ба скура уняў. Бісь цябе былі неслухымі і с табою збысячуцца, ты тожа пырядку ні нывядзеш. Паехыў, зырыба́тывыў ладна, капейка вілася, прігляду за ім ні було, пашлі друзьзя, выпіўкі і збысятнічыўся. Ежылі збысячыў с такіх гадоў, то чылавека ат яго ні дажджэсься. Атабе́цца ат рук, збысятнічыць, ні стانیць чылавекем, кылі ні дзірэжаць у руках. **Збасячаны, збасятнічаны** дзеепрым. Ну іх, збысячаныя хлопцы, ня будзіць ніякыга толку. Ён па віду відзін, што бязмерна збысячыны. Прівазіла сваіх, ладныя пудуросткі, аднаму гадоў сімнаццыць, другой трошку меншый, а збысятнічыныя — на іх шкура гаріць.

Збіваннік м. Той, хто збівае, займаецца збіваннем. Саб'еш ты, збіва́ньнік, цябе нядзелю прасі — ня ўпросіш паможч у любой мелычы. **Збіванніца** ж. І ты ўжо збіва́ньніца узі́лася, ці ў цябе пычыніць некыму, еткія лабрэты атлежывыюць плечы, а йна ляскыіць.

Збіваць незак. перан. Скошваць збольшага. Там і касіць дужа нечыга, ён і касец такей, збіва́іць макушычкі. **Збівацца** незак. Скошвацца збольшага. Қалі нямнога збіва́іцца, дык і ладна, ніхай бры́нкііць. **Збіць** зак. Скасіць збольшага. Ікая ні трыва, нада було б збіць, ніхай ба ні стыяла. Яны й касцы такея, ну ніхай хуць пы макушкых саб'юць. **Збіцца** зак. Скасіцца збольшага. Во тута лі мяжы трошку сабе́цца і ў лашчы́нкі нямножка, пару ношычык будзіць. **Збітый** дзеепрым. Пы вір'ях троху збі́та, відна, кыса няклёпыныя была.

Збіраннік м. Збіра́льнік. Збіра́ньнікі карзі́нкі кіну́лі ды кыла гню сі́дзяць, бульбу п'якуць. Памяніш. збіра́ні́чак. Зыма́ріліся збіра́ньні́чкі, пы́т капою ліжаць. **Збіранніца** ж. Твае збіра́ньні́цы трошку падлені́выцца ста́лі, скажы-ка, ніхай скарей пышавелі́выюцца.

Зблажыць, зблажыцца зак. Зблажэць. Хры́сці́на ду-

жа ны ліцо зблажыла, аж пыжаўцела неік. Чаму ні зблажысься, пірянёшышы такая горя, каму б ета лёгка было хуваць дзейку у самыі красе.

Зблізь прысл. Зблізку. Зблізь такога вогіря ні пызнаў. Ты й зблізь ня ўвідзіш нікога, меншы варон нада лавіць.

Зблуджываць, зблуджывацца незак. Зблуджывацца і не вяртацца ў двор. Не, каб каровы зблуджывылі, у нас ня чутна было. Сыбакі зблуджывыюцца, пыбягіць куды і ні прыбягіць. **Зблудзіць, зблудзіцца** зак. Зблудзіцца і не вярнуцца ў двор. Зыгннай у пуню цялёнка ці хуць на двор упускай, ато будзіць цігацца, цігацца і зблудзіць. Ну аўца ўжо кылі і зблудзіцца, піржывеш, а во ў нас конь адзін раз сыйшоў, во горя было.

Зблуканяць, зблуканяцца зак. Збадзяжніцацца. Работыць ня хочуць, зблукунялі, цігаюцца, каб айдзе выціць пупасць. Меншыі прыцавітыі маліц, а большыі зблукуняў. Зблукуняцца нядоўга, тады ціжалеі г дзелу прілумаць. **Зблуканялыі** дзеепрым. У яго і від зблукунялыі, і вочы бегуюць, як у злодзія якога, саўсім апусціўся.

Збойный прым. Цесны, шматлюдны. Ніплахей быў торг, збойный бызар, нійдзе было ні праціснуцца. Тута усігда збойныя лаўка, поўна народу.

Зборніца ж. Вялікі торг у пэўны дзень года. На зборніцу можна было ўсё купіць. Цяперя зборніц ні буваіць, а раншы ждалі і купляць, і прыдываць на зборніцу, дужа многа людзей зыжджалыся.

Збрындавусіць, збрындавусіцца зак. Збраіцца лодарам, валацугай. З большым удачы ні было, і меншыі збрындавусіў. Дапўсьціш, збрындавусіцца, тады будзіш сам сябе за локці кусаць. Каб адзін па дном, яны б дзелылі, а кучыю збрындавусіліся, цігаюцца, як сьвет пыціраўшы.

Збударажыць зак. Растрывожыць, падняць на ногі. Андрей пытхваціўся ехыць і другіх збудуражыў, каб ня ён, астатнія б і ні падумылі нікуды выбірацца. **Збударажыцца** зак. Растрывожыцца. Ты ім скажыш, яны толька хужы збудуражыцца, луччы ні гыварі. Як збудуражыліся, ні ўняць было, ні ўгываріць. **Збударажаныі** дзеепрым. Усе былі збудуражыныя, ні ў кога было толку ні дабіцца. Мы іх відзілі дужа збудуражыных.

Збузавацца зак. 1. Знасіцца. Касьцюмчык збузуваўся, што яго некуды ныздіваць. Ні ныздівай пулушубычка,

збузу́їца, што большы ні ныпря́ніш, у лес на́да хужэ́й-шы́я нядзі́ваць. 2. Празмерна ста́міца. Зы пасьледні́ю нядзелю́ мы так збузува́ліся, што думы́лі то́лька, каб скаре́й вырвы́ца атту́ля.

Збычэ́ць зак. іран. Зрабі́цца суровым, нелюді́мым. С тако́ю жо́нкыю як пы́жывеш, дык ні хы́ця збычэ́іш. І рані́шы, як мамрjúк, хадзі́ў, а ця́перя са́ўсім збычэ́ў.

Збязу́ліць, збязу́ліца, збязу́льнічаць, збязу́льніча́ца зак. Зрабі́цца гульта́ём, лайда́ком. Во збязу́лі́ця, ны вас ня то што дзе́ўкі, пасьледні́я сучка́ ні гляні́ць, вам жа на́да будзі́ць сем'і сыдзі́ржаць, а вас са́міх кармі́ць на́да, ато з го́лыду здо́хні́ця. Сыма ува ўсе́м віну́вата: ай, ма́лінькі́я, сыма зды́зельню, пы́драсьлі́ — ай, ні́хай адды́хну́ць, пасьпею́ць нырабо́ты́ца, — яны́ і прывы́клі ны ма́ткі́ны́ шы́і сядзе́ць, збязу́лі́ліся. Ту́кий, глядзі́, ту́кий, збязу́льнічы́ць, што да ве́ку гу́льта́я кармі́ць будзі́ш. Збязу́льнічы́ца нядо́ўга, е́та яны ўмею́ць, то́лька ны гарелы́чку гро́шы пы́ткіда́й. Ё́н ба ні збязу́льнічы́ўся, каб бы́ў ны вы́цах.

Зва́д м. Зва́да, непры́язнасць, спрэ́чкі. У і́х зва́д ця́гні́ца гадо́ў пя́ць, як і́х Сярге́й ні ўзя́ў Про́ськіну да́чку. Пашо́ў зва́д і пашо́ў, гы́ркыю́ць адзі́н ны дна́го.

Зва́лацужы́ць, зва́лацужы́ца, зва́лацужні́чаць, зва́лацужні́ча́ца зак. Зрабі́цца лайда́ком, вала́цуга́й. Пу́ця зь яго́ нія́кыга́ ні бу́ло, у мыладо́сьці бы́ў гу́льта́й, а посьлі́ са́ўсім звыла́цужы́ў. Звыла́цужы́́ца ўсьлед зы ба́цьку́ю, — во не́кыму і́х кре́пка за хо́быт узя́ць. Іхны́я хло́пцы звыла́цужні́чылі́, дзельы́ць нічо́га ня дзелью́ць, гарелы́чку пы́тіва́лі б. **Зва́лацужа́ны** дзе́епры́м. Зба́лывы́ны́я, звыла́цужы́ны́я зь і́х толку́ ня жд́жы, ня будзі́ць, буду́ць хадзі́ць і цыгы́ць, каб вы́піць ай́дзе.

Зва́ннё н. На́зва, найме́нне. Зва́ньнё́, што пу́ня, і́на ця́кець як у решы́та, пі́рікрыва́ць на́да. Ні́хай яму́ і звы́ннья́ ня будзі́ць, тако́му хоро́шыму!

Зве́рху прысл. перан. У да́датак, у прыда́чу. Ё́н як жа́ніўся, за Про́сію хоро́шы́га кы́ня ўзя́ў і яшчэ́ ха́цеў, каб зве́рху калё́сы да́лі. Прэ́та табе́ адзь дзе́да пу́нала і ў мя́не яшчэ́ зве́рху мы́хрыча́ палу́чыш.

Зве́сца зак. 1. Зве́сці ў адно́ месца. Усе́ калхо́зы зва́лі́ся с коні́мі, паўлу́га зы́нялі, ві́ціна́р а́гліда́ў. 2. Стра́ці́ць до́брую па́роду жы́вёлы, пту́шак. У мя́не ўсі́гда што ўжо́ нясу́шчы́я ку́ры бы́лі, бу́вала, зысы́па́лыся яйцы́мі,

а тута во зьвілася і зьвілася, штук восім ёсьць, ну сай-сім ні так нясуцца.

Звешыванне н. Узважванне. Ні ныравіцца мне такая звешывынья, у етым кыбанчыку пудоў шэсьць далжно быць, а ні чатырі. Рад посьлі звешывынья: здорыва выправіўся.

Звешываць незак. Узважваць. Ты прігледзься, як ён звешывыіць: кініць і яшчэ пальцым уніз пажмець. **Звешывацца незак.** Узважвацца. Ні хачу я звешывыцца, сколько ёсьць, столька й ладна, усё маё.

Звяга, звягала м. і ж., звягун м. Звяглівая, крыклівая асоба. Чаго ён такою звягую стаў, верна, аць цёткі найчыўся. Тыкая звяга была, што ні прівядзі бог. Сы звягылыю як звяжысься, то, кажыцца б, палы урезыў і ацступіўся. Аксюціна меншыя тыкая звягыла, што як яе зямля носіць. Я дайжа пріставіць сабе ні мыгла, што Андрей такей звягун. **Звягуння ж.** Дужа ныдаедлівыя звягунья, усё ны каго-небудзь нясець лухту, ціха ні пабудзіць ні мінуты.

Звяганне н. Звяга. Некому цябе ўнімаць з тваім звягыннім, чаго ты ня прійчысься дзіржаць язык зу зубамі.

Звягнуць зак. Балбатнуць, сказаць абы-што. Ны яго толька пынадзейся, можыць што хочыш звягнуць. Ні пы яго нешта пулучылыся, звягнуў, ну скоро змойк.

Звярыны прым. Дзікі, магутны, празмерны. У Высіля зьваріныя сіла была, ладныя бірнушко возьміць на плечы і нясець, а пат тоя бірнушко кыня зыпрігаць нада. Пад восімдзісят пьдбіраіцца, а ў яго зьваріныя здароўя, ні ён табе ня хырліў, ні балеў ні разу, дужа здаровый мушчынішча быў і січас ішчэ красень.

Звярышча м. і ж. Вялікая, дужая, грозная жывёліна, чалавек. Во зьварішча ходзіць у Мікілая ны дваре, пудоў ны высімнацыць кыбанюга, ён яго зыпіраіць, каб ня відзіў ніхто. Такей зьварішча быў конь, так і глядзеў, каб зубамі хвытануць. Ну й зьварішча мужык, варочыіць адзін кладзі, яны верна па тріццыць пудоў, таўшчэнныя дубы, ішчэ суруватыя. Такей ужо зьварішча, Тонька ступіць піряд ім ні ўладзіць.

Згаладаны дзеепрым. Схуднелы ад голаду. Згылыданыя яны ня ходзюць, нябось ты, яны ні дупускаліся, каб укусіць нечыга було. Нядзелі дзьве ні було у дваре сыбакі, а тады неткуль прібег згыладаны.

Згаладнець зак. Згаладацца. І ты б згыладнеў, каб

два дні у році крошкі ні було. Згаладнелый дзеепрым. Ня дужа яны згыладнелыя, толька што па ськібкі пірыга схвацілі і пабеглі, што самі зьядуць, а што курям пакрышуць.

Згамаць, згамкаць зак. дзіц. З'есці. Саша січас адзін усю кашку згáмыіць. Як згамыіш булычку, тады я табе канхветку дам — зукусіць. Ага, ны цябе пынадзейся, сядзіш ды адзін згамкыіш увесь кулеш, нам нічога ні аста́ніцца. **Згаманый, згамканый** дзеепрым. Я гляджу, айдзе йта ячка і сальца, ажно ўсё згáмына, мыладзец, Валодзя, хырашо ясі, будзіш росыць скарей, у школку пойдзіш. Я табе нямножычка-нямножычка ныліваю, штоб усё было згáмкына.

Згамзаць, згэмзаць зак. Збузаваць, сцерці. Такей харошый касьцюмчык яму справілі, сінінькій у палосычку, дык згымзаў зы адзін месіц. Дужа нікуратный маліц, што ні напрі ны яго, згэмзыіць, сатрець ны анучу. **Згамзацца, згэмзацца** зак. Збузавацца, сцерціся. Што было, усё згымзалыся, у толк ні пашло. Ну разьві ж я знала, што так згымзаіцца, каб знала, ці я ж ба новыю адзежыну пазволіла бузуваць. Ня будзіш бярежч — згэмзыіцца касьцюм, а другога я табе спруўляць ня буду, сам зароб. **Згамзаный, згэмзаный** дзеепрым. Ідзець, пальто на ём згымзаныя, сам нямытый, як чучыла якая. Згымзаныя ня хочыць ныдзіваць, а нашто ж было дзелыць ны тряпку, нашто мяць было. Ужо і куртычка згэмзыныя, а ці даўно ж ты ныдзіваць яе стала.

Згарнываць, згартываць незак. Згортваць. Згáрнывыйка ічмянёк, нада ў мяшкі ссыпаць, каб дождж ні хлянуў. Згáрнывыіця тряпкі свае, што я буду рызглідаць, нічога там путнога ня выбіріш. Ну ён жа толька што згáртывыі жыта, айдзе ён дзейся, куды ён пабег. Згартывый бумагі, асвыбыждай стол, людзі січас прідуць. **Згарнывацца, згартывацца** незак. Згортвацца. Нічога тут ні згáрнывылыся, бярі, грыблямі зьдзьвінь троху, лупаткыю дзірэвянныю паткінь, я зьмяту ды прікрыць нада. Нада табе згáртывыіцца ды вупруўляцца, хто с табою тута расьседжывыіцца станіць. **Згарнываны, згартываны** дзеепрым. Нічога тама ні згáрнывына, тама работы ішчэ ды цімнá хваціць. Відна, што ны вярху згарнывына, бруском грыблямі дзьвінута. Там ужо ні асталыся згартывыныга ячменю, пірікусіця ды бягіця скарей прібіраць.

Згідаваць, згідавацца зак. Згідзіцца. Я б зьгідувáла

зы такой стол садзіцца. Мяне як зьгідуюць калі, я баюся ложку ў рот узяць. Ні прібраджына, ні пацьцёрта, у такой грязішчы абедыць сесць зьгідуюцца, як эта дзёве бабы ў хаці і каб пырядку ні навесць.

Згледжыванне н. Назіранне, высочванне. Ты будзіш, як рытазей, сядзець лі выкна, Віцька прыбягіць і ні замечіш, во й згледжывыньня тваё будзіць.

Зглумачыць зак. Змарнаваць, пусціць у глум. Глядзі, ні аддывай яму зразу ўсі грошы, зглумачыць, зы нядзель біс капейкі астаніцца. Сколькі яны мне чаго зглумачылі — скызаць трудна. **Зглумачыцца зак.** Змарнавацца, страціцца без карысці. Неік пашло на звод, то адно зглумачыцца, то другая, убыток за ўбытком. Такая сена зглумачылыся, яго каб ны бызар вывіз, грошы б, грошы былі, а яго сыбралі ня меншы пудоў шэзьдзісят. **Зглумачаны** дзеерым. Боцікі яны ніплахея былі, а зглумачыныя нашто яны каму. Тыкая бульба была як каменьня, а зглумачына із-зу гультайства, ці эта нілізя было воўрмя прібраць, пріпуціць, каб марозым ні пріхваціла.

Зглупаваць зак. Дапусціць пралік, зрабіць неабдумань ўчынак, дзеянне. Так я зглупуваў зь естыю кыравёнкаю, прасьціць сабе ні магу. Нада ж табе етык зглупуваць, а; каб ні пысьпяшыў, дайно б у хаці быў.

Згнісьць зак. перан. У групавой гульні быць у слабейшай камандзе, якая прайграе і знаходзіцца ў падпарадкаваным стане. Вы згнііць, ні разу наверх ня выбіріціся. Адзін раз пупалі наверх і ўзноў пад ніз пашлі, згнілі там.

Згон м. неадабр. 1. Адкрытае месца для зборышча. Ці вам тут згон якей, што большы пайціць некуды. 2 перан. Вялікая колькасць. Тама етых кывалерыў згон, адзін за дным міняюцца.

Зграйнасьць ж. Акуратнасць. Дужа аць цябе зграйнасьці я ня відзіла, натопчыш, ныгадзіш, кінш адзежыну як пупала і айдзе пупала, во акуратнік.

Зграйнік м. Акуратыст. Вы абоя адзінакывыя зграйнікі, як адзін, так і другая, пулушубка с-пад ног ні падніміця. Памянш. зграйнічак. Хорошый зграйнічык: ныляпыў, ныляпыў і сей. **Зграйніца ж.** Зыхацела ты, каб яе дычка была зграйніца, — нір'яшлівыя, нікур'атныя, як усе іхныя.

Зграйный прым. Акуратны. Айдзе ты відзіў, што Кос-

цікый сын зграйный будзіць, такей самый нізграй, што й бацька.

Згрыбчаный дзеепрым. жарт. Злоўлены, схоплены. Бályйнік маліц, нічога ня здзелыіш, ён і згрібчыный будзіць ёрзыцца, пішчыць, дрыгыць, рукамі мыхаіць, спраўся зь ім.

Згубашлёпіць зак. Дапусціць памылку, правароніць, зратазейнічаць. Як жа вы згубашлёпілі с авечкымі, відна ж было, чаго яны круцюцца. Рытазей згубашлёпіць, а тады бегый зы яго, піріпрашывый.

Згультаеный дзеепрым. Такі, які зрабіўся гультаём, лодарам. Дужа згультаіныя хлопцы, кім яны ў Насты вырыстуць. Каб ты ні была тыкая згультаіныя, і ён ба к табе інычы атнасіўся, а табе ж лень у хаці прібраць, ты рубашку пірісьцірнуць лянiсься.

Згуненый дзеепрым. Зганьбаваны, зняслаўлены. Ну ніхай я згуніныя буду, а йна дужа харошыя, ета мне плоха, а ня ёй. А табе што, кылі тэя дзеўкі згуніныя, ета ні твае дочкі, ні плач.

Згырканый дзеепрым. неадабр. Страчаны. Не ўжо, цяперя позна згыркыный ножычык іскаць, а такей быў ножычык! Вязёнычка згыркына, надзень трясцы, а марозы бяруцца крепкія.

Здагадаць зак. Здагадацца, дадумацца. Чорт іх здыгыдаіць у пуні глядзець, яны чыріз грязь лезыць туды ні захочуць. Здыгыдала ж іх ны бані шукаць, мы думылі, тама ніхто ні найдзіць.

Здальшыцца зак. Паказацца далёкім (пра дарогу). Каб ты дзьве ночы ні спаў, і табе б здальшылыся дарога. Січас ты хра́бір, блізка дужа, а пройдзіш, дык здальшыцца йціць.

Здаравун м. Здаравяка. Айдзе табе брацца с такім здурувуном, ён цябе у мінуту разложыць ну лупаткі. Здыраву́н хлопіц, у яго сіла пряма нямерныя. Здаравуха ж. Іна і здыраву́ха, і вісялу́ха, і рігату́ха, тыкая аныціресныя дзеўка! Ніхай-ка і твыя здыравуха выйдзіць з грыблямі, дос ёй стульчыкі праседжывыць.

Здаравушчый прым. Здаравенны. Лісяёнкі былі здыравушчыя хлопцы, к ім ніхто ня лез. Буланый у нас быў конь, такей здыравушчый, любэй воз цягнуў.

Здаўнівацца незак. Зацягвацца ў часе. Пычало здаўнівыцца, што ўсё адна й адна ў хаці, кажыцца, нівісь калі яны прііжджалі. **Здаўніцца зак.** Зацягнуцца ў часе. Ета

вам здаўнілыся, што Алена ні разу ні зыхадзіла. Бува-іць, нямножка ўрэмя прайдзіць, а яно як здаўніца, усё рыўна як нізъвесна калі было.

Здзержаць зак. 1. Стрымаць. Иван бы нываріў дзялоў, хырашо, што хлопцы яго здзержылі. Жарэбка як пынісла тріпаць, айдзе ты яе здзержыш. 2. Утрымацца (пра надвор'е). Хваліць богу, здзержыла і сяння, трош-ку увыйбаліся сь сеным. Не, яй-богу, не, ду суботы ня здзержыць, ранишы дождж пойдзіць. **Здзержацца зак.** 1. Стрымацца. Так ён расьсердзіўся, ня мог здзержыцца. 2. Утрымацца (пра надвор'е). Каб яшчэ дні трі здзержылыся, здорыва б луг пыдыгналі. Ня здзержыцца, пы-лядзіш, ня здзержыцца, к вечыру сыбярэцца дождж.

Здзіцянець зак. Здзіцянець. Здзіцянеў ты малыга пужаць, нашто табе трогыць яго. Тыкая дзявўлішча у ка́мушкі зь дзіцямі гуляць, здзіцянела, знаць. **Здзіця-нелый, здзіцянеўшый** дзеепрым. Во яшчэ дзугей найшоў-ся здзіцянелый, бегыць, як малютычка, зь мячыком кругом пуні. Ну здзіцянеўшый чылавек, другога нічога ні скажыш!

Здзяванне н. Здыманне адзення, абутку. С такім здзіва́ньнем ты да цёмнага ні разьдзеніся. Во здзі-ваньня: зы адзін край пыцягнуў, рубашка ат кыйніра ў треснула.

Здзявацельства, здзякацельства н. Здзек. Каб ац свайго дзіравенца такея здзіва́цільствы цярэнец, яго ж ба злавіць, зудушыць і ў роў зытыптаць,— стаў ста-рыстыю, дык азьвярэй. Тады кругом было здзіка́цільст-ва, ікая ўласць, кылі п'яный бургомісьцір бегыць з ны-ганым пы дзярэйні і п'яныя пыліцейскія за дзейкымі гыняліся з вінтоўкымі.

Здзявацца I незак. 1. Знімацца. Рубашка ні здзіва́-іцца. 2. Здымаць адзенне. Як пычаў здзіва́цца, паройся ён, паройся з гузікымі, а ня ўмець рышыпіліць. Здзівай-ся і йдзі ў адной майкі, у рубашкі зыпа́рыся. **Здзецца зак.** 1. Зняцца. Пінжак нымяк, дык чуць здзейся. 2. Зняць адзене. Прішоў, здзейся і палез ны хату, храпец. Здзенься, ськінь тряп'ё, ці ў цябе німа чаго чыстыга на-дзець?

Здзявацца II незак. Здзекавацца. Усякія гадысьці бу-ло ны зямле, былі такея, што нуд людзьмі здзіва́ліся. У газеці пісалыся, што над негрымі дужа здзіваюцца, стріляюць, у іх, дзярэйні палюць, як у нас пры немцых.

Здрыгавацца незак. Уздрыгваць. *Нешта малыя наша пасьледнія ўрэмь здрыгывыіцца, сьпіць, сьпіць, а тады разым аж кылатнецца, ці ня выпужына іна. Здрыгануцца зак.* Уздрыгнуць. *Стаіць, стаіць, а тады разым здрыгнецца. Лі вуха ў мяне з руж'я бах, я ажно здрыгнуўся.*

Здрыгануць зак. Зрушыць (пра ўнутраныя органы). *Гаворюць, што ён мазкі здрыгануў. Здрыганутый дзеепрым. У яго ці ні здрыганута што-нібудзь у сярэдку, від у яго дужа бальнэй.*

Здыхнуцца зак. Прадыхаць. *Прабегла зы каровыю трошку, здыхнуўца ні магу, духі зыхва́тыць. Урмі́намі нічога, нічога, ато нешта пычынаіць сьціскаць у грудзях, ні здыхнуўся.*

З'еджаны́, з'еты́ дзеепрым. З'едзены. *Калі ўжо зьеджыныя, як жа ты верніш. Аткасіў біражок зьетыга жыта, зь яго б нічога ні было.*

Зелязяка, зелязячына ж. Кавалак жалеза, выраб з жалеза. *Ні глянуў хырашо — думыў, курчыга, ды пы зілізьякі тыпаром. Зыгнаў зілізьячыну ў калодку і ня вырвіць, і ня коліцца, і ні піярежыш цяперя. Памянш. зелязячка, зелязячынка.* Тута любую зілізьячку найдзіш, іх повін двор. Каб зьбіў зілізьячынкю якою, яно б кряпчэй дзіржалыся. **Павеліч. зелязячышча.** Ат нейкія машыны зілізьячышча выліцца, бальшэнныя, бальшэнныя, пудоў дзесіць. **Зелязячча н. зб.** Усякыга зілізьячча накідына, прыбраць нада, на ім ногі пывывыра́чывыіш, як узаб'есься калі.

Зелянкавіць незак. Выдаваць зеленаватым. *Ён гулубенькі́ мыці́ріял і трошку зі́лінкавіць, ны плацьця красівы́ будзіць.*

Зелянкі мн. Недаразвітыя канапліны. *Зілянкі у адзін пук с харошы́мі кыныпля́мі ні бяруць, іх адзьдзельна вяжуць, тады мнуць хужэйшыя што зьвіць.*

Зеляпух, зеляпень м. і ж. Худое, хваравітае дзіця. *Бегыіць зіляпу́х пы хаці, ручкі танюсіні́кія і ножкі кривенькія. Зіляпух ты, зіляпух, усё ты ўжо знаіш, табе ішчэ росьць ды росьць нада. У Аўдоткіныя тожа такей самы́ зіляпень расьцець. Шустры́нкія дзяўчо́нычка, ну тыкая ўжо худзені́чкія, зіляпень, хуць усе косты́чкі на ёй пі́рішчытай. Памянш. зеляпеньчык. Малі́нькі́ быў зіляпеньчык, шкура на ім сьвяці́лыся, а па́дрос — нічога ўзя́ўся малю́чка.*

З'ёмка ж. Прылада здымаць яблыкі з яблыні. *Сёліта*

ты дзелый пабольшы з'ёмык, у цябе яблык — агрябесься, ажно сучча лумаіцца. Памяни. з'ёмачка. Тыкая ўдобныя зьёмычка была і злумалыся.

З'ёмшчык I м. Той, хто знімае што-н. Ну цябе, з'ёмшчык, ты так зьніміш, што ад гаршчонычка чырыпкі аста́нуцца. **З'ёмшчыца ж.** Адна з'ёмшчыца харошыя і другая ладныя, ідзі пымагі, ато ўпўсьцюць яшчык і рызаб'е́цца.

З'ёмшчык II м. Фатограф. Нейкій нідалёка ад бызара быў з'ёмшчык, беглыі дзейкі, зьнімаліся. Ты ўжо ці ні зыпісайся у з'ёмшчыкі, хватогрыхым будзіш. **З'ёмшчыца ж.** Глянё-ка, ужо і дзейка з'ёмшчыца, апырат наводзіць.

З'ёрываць незак. Бузаваць, таптаць, збіваць. Пылядзі, як яны зьёрывыюць салому, чаго ты ні турнеш іх аттуля пугыю. **З'ёрзацца зак.** Збузавацца, стаптацца. Як пыта́люцца кучыю дзень ды другой, сена ны аціру зьёрзыіцца, ні адна скаціна дайжа панюхыць ні захочыць. **З'ёрзаныі дзеепрым.** Што йта вы тут дзелылі, чаго ўся пасьцель зьёрзыныя? Пад лесым стыяла дзьве зьёрзыныя капёшкі, ці цяперя што асталыся, ці не — ні знаю.

Зжабіць зак. Перагнуць. I роўнінькія, і біс сучкой лазіны, а во гнуў штук пяць і ўсе жжабіў. Ну й ету лазіну жжабім, нада акурáтній гнуць. **Зжабіцца зак.** Перагнуцца. Ну, кажыцца, січас абруч сагнецца роўнінька, гну, гну, вот-вот зьвязвыць, а ён возьміць і жжабіцца. Як гнеш, кымялёк нада сустругаць, ну есьлі айдзе няроўна ризанеш, ён жжабіцца. **Зжабленийі дзеепрым.** Вун яны твае пруюіны, усе жжабліныя, ня хочуць гнуцца. Ны жжабліный абруч можна плесьць, ну нікрасівыя будзіць карзіна, дыі пулумаіцца скора, такей абруч доўга ні пыдзяржыцца.

Зжывацца незак. Страчваць гаспадарку, набыткі. Што ж вы жжываіііся, нічога ў вас ні астаецца, нада пры вясну трошку думыць, як усадзібку апсімяніць. Ладныя было хызайства, як сам дзіржаўся, яно ўсё хырашо йшло, хуць ён ду́жа ні работыў, а бізь яго усё жжываііцца. **Зжыцца зак.** Страціць гаспадарку, набыткі. Ён тут сядзець доўга ні зьбіраўся, жжыўся на нет, дайжа кыравёнку прыдаў. Ты жжывесься, так траціўшы, а тады сам будзіш глядзець, каб хто мяшок бульбы пазычыў. **Зжытый дзеепрым.** Жжытыя трудна нызад варочыць, нада зразу глядзець, каб толкым ішло. У Антоніхі усё жжыта, халу́піну прыдасьць і паедзіць.

Зжынаць незак. Спраўляцца, раўняцца ў жніве. Каця ўжо нашто была работніца, а я зь ёю жжына́ла. Дзень пры дні жжынаць — ня сіла наша. **Зжаць** зак. Справіцца ў жніве. Ты ішчэ хочыш, каб я старысёю з мыладамі жжала. Айдзе ты сажнеш зь Веркью, іна, як агонь, работыць. **Жжаць** цэлый дзень я ні магу, ні маё здароўя стыць у сярпе адз зарі ды зарі.

Ззубліваць незак. Зазубліваць. Ні на што другая ён узяў ножычык, будзіць ззублівыць. Ні дывай ззублівыць скоблю, тады йстры посьлі яго. **Ззублівацца** незак. За-зублівацца. Відзіш, што ззублівыйца тапор, а ты бах і бах, тама ці ня гвозд сядзіць. **Ззубіць** зак. Зазубіць. Харошыя была цісла, я яе атайстрыў дужа войстра, а Максім узяў і ўсю ззубіў. Ён у цябе такей майсёй, што толька ззубіць тапорік і ўсё. **Ззубіцца** зак. Зазубіцца. Я дык і сам ні знаю, як етый тапор ззубіўся, я сек дужа акуратна. Ножні ззубіліся, імі резылі усё пядряд, а тады закінулі, яны і сыржавілі. **Ззублены** дзеепрым. Учора нытачыў тапор, ну, думую, будзіць ш чым ехыць за Сож, а сяньня хваціўся — ззублін увесь чысьцінька. Ззубліны ножык вяліцца ны лаўкі, ім нічога ні атрежыш.

Ззуване н. Разуване. Ныгразьніў лі скамеічкі, ну цябе с тваім ззува́ньнім.

Ззуваць незак. Знімаць (пра абутак). Ты ня ўмеіш ззуваць, глядзі, як я: раз і гатова. У цябе пулучаіцца, усё дно як Мікіта ззуваў новыя боты. **Ззувацца** незак. Разувацца. Ідзі на двор ззувацца, ці я зы табою буду хадзіць усьлед с тряпкью і пыцьціраць. У цябе ўсё ўмесці ззуваіцца с анучымі. **Ззуць** зак. Зняць абутак. Ты ўсьцягніш, што ня ззўіш, ні нада ныпіраць. Прішоў, ззуў боты і палез ціхінька на печ, трошку быў пад мухью. **Ззуцца** зак. Разуцца. Вун пашоў ба і ззўўся у сенцах, — не, дык каб абізацільна тут суціць. Лапыць тады ў мяне ззуўся, ні туды, ні нызад, а яны ўсьлед бігаць, чуць ні хвытаюць. **Ззуваны**, **ззутый** дзеепрым. Сядзіць, г запечку прітуліўся і сьпіць, і боты ні ззуваны. Кінь свае ззўтыя чобыты у сенцах, ніхай у хаці ні гразьніцца.

Ззызнуць зак. Перакалець, пасінец ад холаду. Ззыз — чуць укаціўся ў хату, ета ж дадумывся такім холыдым вупруўляцца у адным пінжачку. Ніхай ззызнуць раз, дык ну другой раз падумуюць, ці нада ныдзівацца. **Ззызлы** дзеепрым. Прыбеглі абя ззызлыя, я

ім уліла крупені гырячыя ды гыварю: лезыця на печ скарей.

Зімавік м. Перазімаваны парсюк. У ета скрысення ўдашна зімывіка прыдалі, грошы у іх цяперя ёсьць. Сяргеі ішчэ січас двух зімывікоў дзяржыць. Памянш. **зімавічок.** Кылі зімывічкоў пірадзержыш, ні прыгыдаіш.

Зіркачы мн. груб. Вочы. Чаго ты зіркачы свае вылучіў, ідзі, куды сыбрайся. Прыцягніцца, вытрішчыць зіркачы, стаіць,— узяў ба, кажыцца, мятлу ды мятлою ат'етуль.

Злабрэтавацца, злабрэтаваць, злабрэціцца зак. Зрабіцца лодарам, лежабокам. Ды відна, што злабрэтывыліся, дайжа відра вады ня хочуць прінесьць. Выгуліўся за лета, злабрэтывыўся, што яму, усё было гатовыя. Ні зыстаўляй, дык ён сайсім злабрэтыць, ты яго пычшавелівый усё уремя. У мяне б ён так ні злабрэціўся, я б жыва яму толк дай, сяння вілкі ў рукі: ідзі гной выкінь, нызайтріга лупатку ў рукі: ідзі гряды пупруўляй.

Зладзіны прым. Уласцівы злодзею. У обоіх зладзіныя ухватка, як у бацькі, так і ў сына. У яго дайжа паходка зладзіныя была, ні як у людзей. Ты прігледзься: і ўзгляд зладзіны.

Злазіць, злязаць зак. 1. Знікаць (пра болькі, плямы на скуры і інш.). Болькі былі пашлі пы ліцу, а цяперя злэзюць, чысьцеіць. Крыснуты паменшыла і ўсё ета больныя злазіць, ны выпрайку пашло. Кіпятком лінула, ны нагу пупала, кожа злазіць. 2 перан. Худнець. Ня дужа ён злазіць, як кыбан ходзіць. У работу як упрягуць, пычанец зьлізаць. 3 перан. Пакідаць у спакоі. Каторый год ні злэзюць зь яго, крепка усьсели. Усьсели на Віктыра і ні зьбіраюцца зьлізаць зь яго, думуюць, каб ён цэлыі век карміў іх. Ужо здыравішчыя хлопцы, у сябе, маглі б сколька хочуць заробіць, а ні зьлізаюць сы стырыкоў.

Злезць зак. 1. Знікнуць (пра болькі, плямы на скуры і інш.). Па левый руке былі селі скўлкі, ну цяперя зьлезлі, нейкую мазьзю мазыла. Ніхай трошку прытрысецца, пыкашыць, жыр зьлезіць, ета яму на пользу пойдзіць. Кіпятком плёснуй ну руку, шкура зьлезла. Такая ў яго мыладага хахолья было, кудрявыя, пышныя, а во ўсё зьлезла, гылыва голыя, як бубін. 2 перан. Схуднець. Удвоя зьлез Кындрацёнык, пытаней, ато ўсё хадзіў, як бочычка. 3 перан. Пакінуць у спакоі. Няскора зь яго зьлезуць уредзіны тэя.

Злакаяннік м. Нягоднік. Хто пры яго путноя слова, пры злыкыяньніка етыга, скажыць, ны яго ўжо ніхто глядзець ня хочыць. **Злакаянніца ж.** Во была злыкыяньніца, як яе толька зімля насіла. Пы мамі пышла злыкыяньніца, тая тожа ўсігда ўсіх поідым ела.

Злакаяннічаць незак. Паводзіць сябе па-нягодніцку. Ого, сколько тут етый пыразіт злыкыяньнічыў, сколько ат яго людзі плакылі: сыбярэць кучу людзей і пыгнаў у паліцыю, а тама швагрі дывай іх зымкамі біць.

Злакаянний прым. Нягодны. Чаго ён еткій злыкыяньний, каб мог, кажыцца, паеў ба ўсіх. Ікая злыкыяньняя сіла ў чылавека ўлезла!

Злапаціць зак. Перавеяць зерне ўручную. Нечыга расьседжывыцца, калі ты кучу злупаціш. **Злапаціцца** зак. Перавеяцца ўручную (пра зерне). Ні злупаціцца сяньня, зайтра кончу, накрыю на ныч пылаткыю, каб дужа ні ацсырела. **Злапачаный** дзеепрым. Злупачыныя згэрнывыцца скарей у кучу і ныкрывайцца, ці відзіцца, ікая туча нызьвігаіцца.

Злаўрэднік м., злаўрэдзіна м. і ж. Нягоднік. Кылі зыдаўся злаўрэднік, яго ніхто ні пірядзелыць. Сам ба, кажыцца, усіх пыдряд паеў, і дзеці па ём злаўрэднікамы зыдаліся. Тыкая злаўрэдзіна чылавек, так і глядзіць, каб утваріць каму што-небудзь. Нада ж урадзіцца на сьвет еткыю злаўрэдзіныю. Узмацн. **злаўрэдзішча.** Я та-кога злаўрэдзішчы ішчэ нійдзе на сьвеці ня відзіла, ета ж падумыць, каб ны свайго родныга пайціць явіць. **Злаўрэдніца ж.** Ета ўжо ні прідумыш, чаго тыкая злаўрэдніца зыдылася, і матка яе такою ні была, і бацька чылавек як чылавек быў. Пупадзец у тую сям'ю, ста-ніць і злаўрэдніцыю, і кім хочыш.

Злаяцца зак. Сказаць лаянкавае слова. Злаіўся, а тады зірнуў ны мяне, увідзіў, што я пачула, пыкрасьней як рак. Мама, а я чуй, як Васіль злаіўся. **Злаяный** дзеепрым. Пойдзіць ён злаіный, калі ня ўніміцца.

Злежацца зак. 1. Злегчыся, зляжацца. Сена зылежы-лыся, яго ірвёі — ні ўзарьвеш і вілкымі. Тама хворысту многа ныкрэтына, ета ён зылежыўся, дык выдаець, што яго нямнога. 2. Вылежацца (пра фрукты). Яблыкі зылежыліся, смашныя сталі, а зялёныя было ні ўкусіць.

Злечыванне н. Вылечванне. Якая тут будзіць злечы-выньня, кылі кругом баліць.

Злечываць незак. Вылечваць. Раншы ніякыга лянэнь-

ня дужа ні було, а цяперя ўсякія балезьні зьлечыюць. **Злечывацца** незак. Вылечвацца. Хто рана кідыіцца і дыктырам, ні зпускаіць балезьні, тэа зьлечыюцца, і цяжолыя балезьні зьлечывыюць. **Злячыць** зак. Вылечыць. Куды ён толька ня езьдзіў, і ў Воршу, і ў Мугулёў, дужа нывазіўся, а зьлячыў хлопца. **Злячыцца** зак. Вылечыцца. Тады зьлечысься, як ні запўсьціш, а зпусьцёмшы, ніхто табе ні паможыць. **Злечаны** дзеепрым. Іванёнык, памойму, зьлечыны вярнуўся, від яго стаў нічога.

Зліпух м. 1. Ніжняя скарынка хлеба з прысохлым попелам. Як на лісьцікі хлеб содзіш, зьліпухы ні разу ня будзіць. Сухей зьліпух смашны, толька залу нада хырашо ацскресьць. 2 перан. Худая істота (звычайчак). Пыкармі свайго зьліпуха, ён галодны цэлы дзень носіцца. Памяні. **зліпушак**, **зліпушок**. Малиньня зліпушкі у шайку вькініш, а большыя пыбрізаць нада. **Зліпушок** ты малинькі, табе даўно спаць пыра.

Злодзей м. і ж. Злодзей. Узмацн. **зладзюга**, **зладзюжына**, **зладзіна**, **зладзінішча**, **зладзюган**, **зладзюганішча**. Пасьледні зладзюга быў у сьвеці, віселі нашы вокырычкі, сушылі, ён згледзіў, што мы пад вечыр атварнуліся ны мінутку і гумну, ускачыў і зьняў. Што ён агарчыў, зладзюжына, Польшкіных, мы цьвёрда знаём, што ён навіў шайку, у пуню ўлезьлі, карову абулі ў лапці і пывялі. Зладзіна прыкляты, ета ён нашу авечку зьвёў. Січас ён і ціхій і спакойны, а ты ні знаіш, якей ён быў зладзінішча раншы. Во злудзюган пыдрыстаіць, калі айдзе шыю ня зломіць, ні знаю, што зь яе будзіць. Мы яго хырашо помнім, быў злудзюганішча, ладна клецічысціў. Ніхай ба Мітрыванывым хлыпцам пунаўся ў рукі тэй злудзюганішча, навек ба зыкаіўся красць.

Злубець, **злубянецца** зак. Злубянец (ад старасці, броду). Плашчык твой злубей сайсім, ён і вадупрупускаіць, ня дужа накрыйсься. Грязь ны штанёных засохла, злубелі, ходзіць — яны ажно шураіць. Ні дупускай пулушубык, каб злубянеўся, тады ён пулумаіцца і нічога зь яго ня будзіць, прыпадзец. **Злубелый**, **злубеўшый**, **злубянеўшый** дзеепрым. Куртка злубелыя-злубелыя, яе дайжа у рукі ўзяць нілізя, ці яе атмуваць, ці аббіваць — ні прідумыіш. Кожа нейкыя злубеўшыя, ці ня крышка ат хумута. Яны ўжо злубянеўшыя, етыя бацінкі, ты іх як кінуй сырэя, яны і зыкыржанелі, толька на нос ныдзіваць.

Злухціць зак. Сказаць глупства. Ягор то хадзіў у Сапрынывічы, з Надзькыю там рызгыварівыў, а што ён жаніцца сыбіраіцца — ета злухцілі, ня будзіць ён жаніцца, пакуля армію ні ацслужыць. Доўга ёй што-небудзь злухціць умеючы.

Злыдната, злыднота, злыдота ж. Нягоды, беднасць. Сколька мы помнілі, усё ў яго злыдныта была, дзяцей поўныя хата, і на печы сядзелі, і ны палу, як кырапўзлікі, і ны масту поўзылі. Пупала ў злыдноту, нугурювалыся зы сваё замужыства. Тэя гады у іх была злыднота, злыднота, нысьмігуваліся яны. Злыдота нывалілыся, дык яно ні ў чом німа толку.

Злыднік м. Гаротнік, бядняк, бядак, няўдачнік. Бацька яго вешны злыднік быў, усё яму ні вязло ні ў чом. Калі ўжо злыднік, яму кругом бяздоля. **Злыдніца ж.** Ні чылавак ужо тэй, хто Мархві пызавідывыў, прыжыла іна век злыдніцыю, куча дзяцей, ён памёр рана, усюдых адна, усюдых сума,— намучылыся. Ах ты, злыдніца, і ты ішчэ будзіш лухту прідумывыць!

Злыднічаць, злыднічацца незак. Жыць у няшчасці, беднасці. Як ён жыў, злыднічыў цэлы век, піріц самыю тою вайною купіў зямлі, а сыноў пабіла, ён шчасьця ня відзіў. Каму ахота злыднічыць, як Антон жывець. Ета ня жызьня так злыднічыцца, адно за дным нішчасьці ны яго валюцца.

Злыдня ж. 1. Беднасць, нягоды. 2 зб. Бяднякі. У іх тама адна злыдня жыла, зямлі ні было, пясок, нічога ні расло, пірібіваліся, хто як, а вясною німала і ны старцых хадзілі.

Злыйдух м. асудж. Нягоднік, нячыстая сіла. Злыйдўх быў чылавак, сколька зь ім горя Матруна хваціла. Такому злыйдуху ні ў чом ні ў век ні ўладзіш, прічэпіцца — ні за што ні зы якія будзіць лаіцца. Узмацн. **злыйдушына.** У вас Хымчанок быў нячыстыя сіла, а ў нас Ляксеяка ня меншыя злыйдўшына быў. Павеліч. **злыйдушышча.** Ну злыйдўшышча рызгрімеўся, кылі і німа ніякія прычыны, знайдзіць зачэпку, спакойна ў яго ні пабудзіць. **Злыйдушша н.** зб. Пыдрыстаіць злыйдўшыша, такея самыя будуць, як мама. Злыйдушша ж носіць некыга пы балоту, што ён тама забыў.

Злыйдуховый, злыйдухаватый, злыйдушны прым. асудж. Нягодны. Луччы ты мне пры яго ні рысказывыў, хто йта ні знаіць, якей ён быў злыйдуховый чылавак.

Усяго я нагледзіўся у жызьні, ну такога злыідухуватыга чылавека ні разу ні сустрыкаў. Злыідушныя сіла ў табе сядзіць ці што, няўжэлі ты ня можыш паслухыць, як чылавека?

Злысіць зак. Крыху абчасаць. Нічога яны тама ня дзелылі, два кумлочки трошку злысілі і пашлі. Дужа апцясывыць ні апцясывый, троху нада злысіць, каб раўней было, і ладна.

Злэўджаны дзеепрым. жарт. Украдзены. Я туды, сюды, айдзе мае мяшочки, а вазьмі трясцы, німа, злэўджыны, нідырма тут Гаўріла ацірайся. Ён і злэўджыныя ні пысьцісьняіцца, надзеныць.

Злюбаваць зак. Упадабаць. Пуньку тваю дужа злюбувалі гулубцы, каторый год вядуцца. Хорошыя мясьціну злюбубаў сабе хату пыставіць, луг пьд вакном, речка, сы скатом луччыя выгыды ні найдзіш.

Злякнутий дзеепрым. Спалоханы. Ну злякнутий дзіцёнык, ці ты сыма ня відзіш, ляжыць, ляжыць, а тады ножкымі як задрыгыць. Ты ўжо даўно злякнутыя, у цябе ў гылаве ўсё ўрэмя нечыга ні хвытаіць.

Змагар м. гумар. Змагар, барацьбіт. Сь цябе б самы раз пулучыўся змыгяр, як з Напрэя, ізыкам ба ты са ўсімі справіўся. Ну ці такога змыгрыя ніхто ні знаіць. **Змагарка** ж. Сь цябе ні абы-ікая змыгярка, ізыкам ты сьвет пірэярнуць можыш. Ты Лявоніхіну змыгарку вазьмі сабе ў помышч.

Змагарнічаць незак. гумар. Змагацца. Не, сколько ты ні змыгярнічы, а табе с Пытапёнкымі ні справіцца, сілы ў цябе мала. Ты б змыгарнічы, каб табе падзьдзержка зы сьпіною стыяла.

Змагарства н. 1. Змаганне. Як у цябе настрой посьлі змыгарства с Просію, нешта ты яе ня можыш пыбядзіць. 2 жарт. зб. Змагары. Андреіхіна змыгарства кучыю высыпыла, січас дадуць вам атпор.

Змантачыць зак. Змарнатравіць. Ня ўмеіць жыць, сколько ні заробіць, усё змынтачыць, і ня п'ець дужа, а капейка ні дзяржыцца. У людзей ба ны пяць гадоў тога быгаства хваціла, а яны за год усё змынтачылі. **Змантачыцца** зак. Змарнатравіцца. Каб жыць умелі, каб нудукуваў хто, нупуціў, яно б ні змынтачылыся столька. Грошыкі зывяліся, пашлі дружкі, чарычкі, так і змынтачыўся. Калі пра жызьню думыць, дык ні змынтачыцца. **Змантачаны** дзеепрым. Позна ты хвацілыся грошы

спрашывыць, яны ўжо дайно змынтачыны. Такая быгаства змынтачына! — азылаціцца нада було.

Зматалыжыць, зматалыжнічаць, зматалыжыцца, зматалыжнічацца зак. неадабр. Скруціцца, зрабіцца нягоднікам, падманшчыкам, несумленным чалавекам. Ні дыжыдай, пакуля змыталыжыць, бярі січас у рукі, што посьлі зукукуісься. Ня будзіць зь яго пуця, змыталыжнічыць, як бацька, што ты хочыш, каб ат Андрэвіый прыроды путноя што було. Ніхай бог даець жэніцца, а толька пуцём ён нізаштычка ня пойдзіць, змыталыжыцца, жызьня у яго і ў вуме ні стаіць. Ні знаю я, айдзе ён змыталыжнічыўся, адзін раз, посьлі вайны зразу, прііжджаў, а большы тут ні пыказывыўся.

Зматузаць, зматузіць зак. Адлупцаваць матузамі. Дужа ён нупужаіцца, калі ты яго змутузіаш, зыхахочыць і пабягіць, а хочыш, ішчэ таўкнець і пыбягіць. Так ужо дыла свайму, так змутузіла, кляўся, што большы ні ў чый сад ні палезіць.

Зматычываць незак. Ссякаць матыкай, узматычваць. Я увідзіла, што яны зматычываюць усё пыдряд, крікнула: што йта вы дзелыіця, работніцы? **Зматычывацца** незак. 1. Ссякацца матыкай. Пырнік укыряніўся, дайжа ні зматычывыіцца. 2. Затупляцца (пра матыку). С касы зьдзелылі матычку, злумалыся кыса,—во крепкыя сталь: столька іна ужо живець, а ні зматычывыіцца. **Зматычыць** зак. Ссячы матыкай, узматычыць. Там нейкія расткі былі, ён усё пыдряд зматычыў. Здароў, як возьміцца, дык за дзінь етый кусок зматычыць. **Зматычыцца** зак. 1. Ссечыся матыкай. Што нада, а што й ні нада, у яго ўсё зматычылыся. 2. Затупіцца (пра матыку). Войстрінькыя была матычка і дужа лоўкыя, зматычылыся ўся, нада новыю зьдзелыць. **Зматычаны** дзеепрым. Ссечаны матыкай. Нікуратна дзелыў, ты ж відзіш, зматычыныя расткі пывялі, пысьсікаў кылы кырянькоў.

Зменка ж. Змена, перамена. Калі ж мыя зьменка прідзіць, нешта яго німа й німа. Посьлі зьменкі позна будзіць у грібы йціць. На зьменку скарей зьдзелыіця, аднаму дужа утаміцільна.

Змятлёываць незак. Сшываць рэдкай строчкай уручную. Толька я пычыла змятлёвывыць — бягіць Ріпініна ўнучка: хадзіця к нам, баба завець. Ты, знаць, сянья цэлы дзень ету спыднічэнку змятлёвывыла, ізыкамі з Домныю малолі. **Змятлёывацца** незак. Сшывацца рэд-

кай строчкай уручную. Як яно ў цябе змятлёвыцца? **Зметляваць** зак. Сшыць рэдкай строчкай уручную. Сьпірва нада зьмітлюваць, памеріць, пыглядзець хырашэнька, а тады ўжо шыць. Зьмітлювала, як ныстыяшыця партніха, табе толькі у мысьцярскую іціць. **Зметлявацца** зак. Сшыцца рэдкай строчкай уручную. Зьмятлюіцца калі й няроўна, ніважна, шыць нада роўна, каб вугламі ні тарчэла ува ўсе бакі. **Заметляваны, змятлёваны** дзеенным. Кохта даўно зьмітлювана, узяцца пашыць усё мінуты ня выбіру, то тоя, то другая у рукі плувець. Зьмітлюваныя яно нічога ляжыць, каб так і гатовыя было. Спадніцу толькі пакроіла, ішчэ ляжыць ні змятлёвына. Каб змятлёвыныя была, памеріў ба і ніхай ба шыла, а так бяз новыя рубашкі астанецца.

Зможца зак. Змагчыся, стаіцца. Ах, як я змогся над етым пнём, кажыцца, ня дужа крепка сядзіць, а ўніз стрыжынь пашоў, ніяк ні дыстаніш сікануць. Ідзі завісьць, яны тама змагліся, еткую ямішчу выбухылі.

Змуста 1 м. і ж. Той, хто паддражнівае, зводзіць. Ці ты Высілёвыга змўсты ні знаіш, нарошня пыддражніць дзіцёнка, а тэй у рёў тады. Зыхар, змуста, прідзіць, нывішчаіць: сора у сваты пріду, свадзьбу справім, хырашо жыць будзім, ішчэ мяса кусок пріясець, у маткі ўкрадзіць, яны і верілі, а тады стала тоўста, хвытала усякую дурацу і на тэй сьвет пышла. Во яшчэ змуста, ці іна замуж пойдзіць зы Сімінка,— паддўріць, а ён тады за ёю аж прягніць. 2 ж. Тое, чым паддражніваюць, прынада. Змусту нейкую у кырман узяў, дражніцца зь дзіцямі.

Змушчанняк м. Той, хто паддражнівае, зводзіць. Як табе ня стыдна, змушчанняк, дзіцёнка дражніць. **Змушчанняца** ж. Пышла тая змушчанняца, ня будзіць цябе пыдманівыць.

Змыкаць, змычыць зак. Счасачь лён на грэбені і скруціць у мычкі. Учора я нічога ні ныпрэла, мычык трошку змыкыла, сон неік амаріў, мінутычку пысэдзелі і спаць лігла. Цяперішнія дзейкі і мычкі ня змыкуюць, і ні адна зь іх віріціна у руках ні дзіржала. Мы ўдзвюх сядзім і зы час етый лён змычым. Змыч-ка трошку большы, каб ны раньня хваціла, я трошку раншы ўстану і якую мычку спяду. **Змыкацца, змычыцца** зак. Счасачца на грэбені і скруціцца ў мычкі (пра лён). Кырацейшы лён ляхчэй змыкыцца, ну зато ён слабейшы, нітка слабейшыя. Каб ты ні лянілься, етый ба лянок ні выляўся, даўно б

змычыўся, а так ляжыць, клбічыцца толька. **Змыканы, змычаны** дзеепрым. Што змыкыныя, укінь у лубку, у мяне усёгда мычкі у лубкі ліжаць, а астатнія заўтра дамыкыіцца. Я думала, тута ўсё гатова, толька прядзі, а тута ні аднае мычкі ня змычына, ні знаю, што яны дзелылі столька ўрэмя.

Знадзеіць зак. Падвесці, не зрабіць таго, што было ўмоўлена, збіць з панталыку. **Пыбішчальі** ж, абізацільна утрэх пацскачуць, памогуць, я і ждала, есьць пычыла гатовіць, а тута бальшоя раньня — німа, абеды — німа, так знадзеілі. **Знадзеены** дзеепрым. Большы некуды, як яны мяне пыдвялі зь естыю каровыю, астаўся я знадзеіны, калі ня дўмна прыдываць, нашто было тріпацца, я б другую айдзе шукаў.

Знайда м. і ж. жарг. Праніклівая асоба. Ну й знайда ж ты, куды ні схувай канхветы, усюдых выпыріць і пыбярэць. Якей жа ты знайда ў мяне зыдаўся, другога тагога шукай — ня сыйшыш.

Знайціцца зак. 1. Знайсціся. Должны жа знайціцца ножык, ні згареў жа ён. 2 перан. гумар. Нарадзіцца. Пыжывуць, пыжывуць, і дзіцёнык знайдзіцца. У іх нешта гадоў цірісь пяць дзевычка знышлася. Сьпірва етый Коля знайшоўся, а тады адзін за дным пасыпыліся і Пецька, і, знаць, Мішка, і дзяўчонок штукі чатырі было.

Знанка ж. Адваротны бок тканіны. Тыкая мацерія, што знанка крысвей, чым ліцо. Што ты неік ні рызьбяресься, во ж ліцо, а во знанка. Памянш. **знаначка**. Ты пыглядзі-ка, ікая прыгожынькыя знанычка у чыртакожу, хуць шый яе наверх.

Знаходка ж. Знаходка. Ні хувай, ні хувай сваю зныхыдку, ета Колі Аўдоткіныга ножычык.

Знесць зак. перан. Сцерпець, не даць здачы. Будзіш храбріцца, храбріцца, а ён сыданец і зьнясеш. Палезіць — яшчэ палучыць і зьнясець.

Знібіла м. і ж. неадабр. Ныцік, плакса. Займі чымнебудзь свайго знібілу, усё знібіць і знібіць, аж нудна слухыць. Чаго йна такою знібілыю зьдзелылыся, верна, што зьбянтэжылі, з рук ні спускаіця. Памянш. **знібачка**. Помню трошку, быў у яе мультуган, такей знібычка. Куды ж адну знібычку пашлеш, ішчэ заблудзіцца.

Знімальнік, знімальшык м. Той, хто знімае што-н. Выйдзі, глянь таго знімальніка, апшасьнецца с сўка, грэкніцца аб землю, будзіць ліжаць і пішчэць. Вы, зні-

мáльшчыкі, сучча ні публума́йця, ато нызьніма́йця з ва-
шыю акуратны́сцю. Етыя зьнімáльшчыкі ўпусьцю́ць
банку і рызаб'ю́ць. Зніма́льніца, зніма́льшчыца ж. Ты
яшчэ зьніма́льніца бяресься, пыкладзі зьёмку, сам пры-
дзіць і пызьніма́йць. Во цяперя любуйся, куды ў твае
зьніма́льшчыцы рукі служылі, цёрла кáхнулыся і ну
кускі.

Зніманнік І м. Той, хто знімае што-н. Упусьцю́ць твае
зьніма́ньнікі пыця́гу, і сыма злума́йца, і ім ногі пыдби-
ваі́ць. **Зніманніца І ж.** Ну цябе, зьніма́ньніца, пусьці-ка
ты, я сыма дыстану, ато ты сабе ны гылаву мылако
выльы́ш, ці саўсім гырлачык упусьці́ш.

Зніманнік ІІ м. Фатограф. Відзім, ныріджа́юцца, зьні-
ма́ньнік іхный пріехы́ў, хвытыграхві́рывыць будзі́ць.
Зніманніца ІІ ж. Глянё-ка, ужо Лаўры́ныва дычка зьні-
ма́ньніца, с хвытыпыра́тым ходзі́ць.

Зністажанне, зністажэнне н. Знішчэ́нне. Акыпі́ровы-
вы́цца яны тута ня хочуць, пусьці́лі хызья́йства ны зьні-
стыжа́ння, хáччыну прыдаду́ць і паеду́ць. Якая страш-
ныя зьністажэ́ння ішло па сьвету, сколько наро́духну
пылягло зы вайну, дзяре́ўні пупусьце́лі, мушчын ні стала,
работы́ць некыму было.

Зністажаць незак. Знішча́ць. Дужа быў хоро́шый ля-
сок засе́ў пы Шмату, а глядзе́ць пірі́сталі, зьністыжа́юць
нупува́л, сяку́ць, як пупала, сучча кідаю́ць. Я зьністыжа́ў
ба такіх гады́ў, каб яны дайжа пы зямле ні хадзі́лі, уре-
дзі́ны. **Зністажацца незак.** Знішча́цца. Пашло ўсе́ зьні-
стыжа́цца. **Зністожыць зак.** Знішчы́ць. Такея лясы кру-
гом зьністожы́лі, я дайжа рыскыза́ць ні магу якея, сысна
у сасну стыя́лі, удваі́х было ні апхва́ціць. Столька людзей
хвашы́сты зьністожы́лі, пішу́ць, што цэ́лыя месны́сці
пустэ́я аста́ліся. **Зністожыцца зак.** Знішчы́цца. Неі́к ніза-
метна і Кі́реіва хызья́йства зьністожы́лыся, як і ні было
тут ні́кога зь іх. **Зністожаны́ дзе́епрым.** Такея бы́лі вер-
бы — ні́ма, зьністожы́ны, мы дзі́цямі па іх ла́зілі, пу пу́-
дня прасе́дживы́лі. Ні́чога зьністожы́ныга ня верні́ш.

Знічы́ванне н. Скру́чванне ні́так у нека́лькі стола́к.
Ты дзельы́ш абы-як, кру́тнула, кру́тнула і гато́ва,— во
зьнічы́выньня, пы́глядзі, як зьдзельы́на.

Знічы́ваць незак. Скру́чваць у нека́лькі стола́к (пра
ні́ткі). Зьнічы́выць хі́трысьць ні́быльшая, ну то́жа на́да
прі́лума́цца тро́шку, дайжа ві́ріцяно пукру́ціць на́да
ўме́ць. **Знічы́вацца незак.** Скру́чвацца ў нека́лькі стола́к

(пра ніткі). Неік у цябе някрепка зьнічывыіца. **Зніціць** зак. Скруціць у некалькі сталак (пра ніткі). Як зьніціш нітык, яны ні звыляюцца, і пачышць што кряпчэй хырашо, і кілбас як начыніш, дык пірвяжыш падвесіць, нічыныя пад рукі нада буваюць. **Зніціцца** зак. Скруціцца ў некалькі сталак (пра ніткі). Ат прядзеньня тожа завісіць, адны ніткі хырашо зьніціюцца, а другея ня дужа. У мяне ні гаріць, калі зьніціцца, тады й ладна. **Знічаны** дзеепрым. Етый шнурочык ня дужа крепка зьнічын. Тут нада каб крепка зьнічыны шнурочык, ато можыць ня вьідзіржыць, парьвецца.

Зной м. перан. Выпадак. Таго ні знаіць, што ў маткі работа стаіць, хырашо, на етый зной Іван пріехый.

Знуджываць незак. 1. Рабіцца дрэнна. Глядзі-ка ты за ім луччы, яго і ўчора знуджывыла два разы, а сяньня во ўзноў. 2. Даводзіць да суму. Знуджывыіш ты, дзейка, хорошыга хлыпца, ну доўга ён тваіх капрызыў ні пацёрпіць. **Знуджывацца** незак. Сумаваць. Кінь ты па ім знуджывыцца, ці табе хлопца ні найдзіцца, ішчэ луччы етыга кырапузьліка будзіць. Вольга ні тая, што будзіць знуджывыцца. **Знуджаны** дзеепрым. Худы, хілы. Каб луччы глядзела, яны б такея знуджыныя ні былі. Нюшкін тожа знуджыны шмольчуган, відна, яму нешта нідылігаіць.

Знялюдзіцца зак. Зрабіцца нелюдзімым. Калі ты зьнялюдзіўся, дык, па-твойму, і ўсе такея сталі,— не, другіх пы сабе ня мерій. **Знялюджаны** дзеепрым. Ён усю жызьню такей зьнялюджыны, як індык, дутый ходзіць. Каму зьнялюджыны, а ёй ладзін — і ладна.

Зработаць зак. 1. Зрабіць. Яму із-зы Сыжа хорошыя плотнікі хату зработылі, як лялька, стаіць. 2. Справіцца ў працы, не адстаць. Варочыць як вол, зь ім ніхто ні зработыіць. Іван зь Мікілаім ні зработыюць, нізаіштычка ні зработыюць, адзін успільчывыты і другей як сьпічка. С табою зработыць хуць каму дужа трудна.

Зраджаны дзеепрым. Падведзены, падмануты, ашуканы. Цьвёрга дыгываріліся: бярем пацьцёлка, дзьве сотні зыдátku далі,— паехый мой учора — вазьмі трясцы, прыдалі ў сваёй дзяреўні, вярнуўся зраджыны; зыдатык аддалі, ну што ж зыдатык, мы дужа хацелі ат іх пароды карову. Тута Мікіпыр ува ўсём вінуват, пыбішчай, ні падумыўшы, мы пынадзеіліся і акызаліся зраджынымі.

Зраджацца, зраджывацца незак. **Выраджацца**, спустошвацца. *Сеіш, сеіш, зімля зрыджаіцца, гной нада класьць, а тута змагі німа яго варочыць. Як адно пы адном сеіш ці бульбу содзіш, зімля зраджыіцца, усігда міняць нада, сёліта адно сеіць, на лета другога. Зрадзіцца зак. Вырадзіцца, спустошыцца. Зімля як зродзіцца, тады трудна яе спыгнаівыць, нада кажын год гной класьць. Зроджаный дзеепрым. У мяне ны ўсядзбѣ зроджыныя зімля, посьлі стыріка і гною ні лажылі, сеілі бульбу па бульбі, ета плоха.*

Зрадка прысл. **Зрэдку.** Часта буваць у яе ўрэмя німа, ну зрідка зыбігаіць. *Не, нашы многа ні бяруць, так, зрідка бутылычку возьмуць, вып'юць.*

Зратазейнічаць зак. **Правароніць.** Ты зрытазейнічыў сам у етым дзелі, каб ны каго другога, ён ба ні ўпусьціў свайго. *Есьлі рысьціряіцца, зрытазейнічыць, нічога ні палучыцца, а кылі абдумыіцца хырашэнька, як скызаць, то яго выйгрыць.*

Зрашчый дзеепрым. Такі, які бачыць, не сляпы. *Толька шчот, што зряшчыя, сьлед піріц сабою чуць відзіць. Як зряшчый, ён джогіі хлоніц быў, ета яго вочы пыткасілі цяпера.*

Зруга ж., зруганне, зруганіе, зругыванне, зругацельства н. **Здзек.** Адарка многа відзіла зругі зы сваю жызьню. Я б такея зругі ні цярьпела, думыіш жыць, я б скызала — жыві і атнасіся пычылавечыскі, а ня думыіш — ты сабе, я сабе, рызыбраліся і жывіця. *Хваціла ёй зруганьня, свёкыр быў дужа нісызнáцільный, мужык яго слухыў, а посьлі зь дзіцямі толку ні было. За ўсё зруганія атвеціш, пыдажджы трошку, папомніш маё слова, што атвеціш. Бургомісьцір ны Аўдзяёнка як узьвѣся, карову зыбраў, дзяўчонку сыгнаў, куды пыслаць — усюдых яго, усюдых яго, хваціў зругывыньня. Не, ён думыў, што зругывыньня так яму пройдзіць. Старыста быў, як зьверь, столька ўжо зругацільства ацьцярьпелі, большы некуды.*

Зругацель, зругываннік м. Той, хто здзекуецца. *Ні было на сьвеці такога зругаціля, якей зьверь Іван быў. Віктыр дужа быў зругывыньнік, адна жонка памёрла с халеры, другую біў дужа, на тэй сьвет зыгнаў, і ніхто яго ўняць ня мог: быгач на ўсю дзярэйню, а тады як было? — раз быгач, табе ўсё можна. Зругыванніца ж. Што ты, зругывыньніца, дзельіш, ета ж твоя матка родныя, іна*

цябе вы́кырміла, вы́гыдывыла, у людзі вывіла, а ты паможч ня хочыш.

Зругацца, зругывацца незак. Здзекавацца. *Пыліцэйскія тады яе злавілі у Гірманію атпруўляць, зругаліся над ёю. Ён будзіць зругацца, а я цярьнець? — не, я палкыю пугуру зяця такога. Толька ні пірістань ты зругывыцца, я цябе прыздаўлю.*

Зрудзец, зрудзянец зак. Зрабіцца рудым ад гразі. Мы так зы работыю зрудзелі, во дыкыпайм зайтра быразёнкі ды нада абізацільна баню тапіць. Ты ўжо зрудзей большы некуды, на той шыі грязь пряма кымкамі, хут троху памыйся ды пірядзень рубашку. Ай-я-яй, як зрудзяней плашчык, ён жа цяпер нікуды ня годзін, толька, можа, капёшку накрыйш. **Зрудзелый, зрудзеўшы, зрудзянелый, зрудзянеўшы** дзеепрым. Цэлыю нядзелю былі ў лясу, секлі, вярнуліся грязныя, зрудзелыя, цэлы дзень атмуваліся. Чаго вы такея зрудзеўшыя, у вас жа баня у руках, у любэй мамонт прукурілі і памыліся. Якей зрудзеўшы пінжачок, яго ніяк ні дамыіся. Нада баню вытыпіць ды малых атмыць, яны пряма зрудзянелыя, кажный дзень у гразі кыпаюцца, а ўжо нядзелі дзеве нямытыя. І адна верхніца зрудзянеўшыя, і другая, і ўсё некылі шчолыку прпусьціць.

Зрудзяніць зак. 1. Зрабіць рудым ад гразі. *Зрудзяніў рубашку, ужо ні пызнайш, якога іна цьвету, ні прідумыіш, як яе мыць пріступіцца.* 2. Зрабіцца рудым ад гразі. *Зрудзяніў ты ўвесь чыста, як пырасёнык стаў.* **Зрудзянены** дзеепрым. *Іна ні грязныя, а ўжо зрудзяніныя твоя сарочка, ці яе там табе ацьцерць ні маглі.*

Зрушываць, зрушаць незак. перан. Надрываць (унутраныя органы). Ён сябе ні бірагець, ірвецца, зрушывыць сьпіну, а посьлі будзіць стыгнаць, хадзіць крукым. Усяк зрушаюць сяредзіну, то паднімуць дужа цяжолыя, а то, бувайць, і паверніцца ніправільна. **Зрушывацца, зрушацца** незак. Надрывацца (пра ўнутраныя органы). У Хрытона неік сьпіна зрушывылыся, ці ён прістыўляўся, ці праўду гыварій, бувала, ляжыць, квокчыць: узноў сьпіна зрушылыся. Часьцей усяго сьпіна ат пыдыманьня зрушаіцца, цірась сілу браць нілізя. **Зрушыць** зак. Нададваць (унутраныя органы). Камні пыднімай і зрушыў сьпіну, цяперя нічога ня можыць дзельць. Дзяўчонкі усігда нада бярежца, зрушыць живот, тады якей зь яе жыціль. **Зрушыцца** зак. Надарвацца (пра ўнутраныя

органы). У жываце ўнізу усё баліць і баліць, дыктары прызнаюць, што зылатнік зрушыўся. Зрушаны дзеепрым. Ежылі жывот зрушын, то якей зь яго работнік. Машка даўно жаліцца, у яе матка зрушына, то адно ўрэмя нічога, то як пытхваціцца боль, кычаіцца іна, кычаіцца, ды кычацца большы некуды.

Зубаскаленне н. неадабр. Зубаскальства. Уніміціся з зубыскаліньнім, у мяне ныга нырываіць, дыхыць нечым, а іх нешта іржэць, ня ўнімуца.

Зубаскалка ж. неадабр. Жанчына, якая пастаянна смяецца, рагоча. Ну што табе, зубыскалка, усё сьмешна, Сьпірідоніхі саўсім ні да сьмеху. А што ім, зубыскалким, кылі ні пырыгытаць.

Зубец м. Адна долька часнаку. Нескылька зубцоў айдзе-то вылялыся, пыдажджы, кылі найду, і табе трош-ку дам. Памянш. **зубчык**. Ач чысначыны атлумаі пару зубчыкыў, апчысьць ды ўкінь у бульбу, я люблю етыў запых. Во тут нідаўна лёжаў зубчык чыснаку, ці ты ні прыбрала яго куды-небудзь?

Зубіна ж. Зуб (са знач. адзінкавасці). У шысьцярне зубіна вьлымылыся, а ні пагледзілі, коні пыдыгналі, зуб'я і пашло крышыцца, адзін за дным.

Зубішчы мн. Хвароба дзяцей, як праразаюцца зубы. У цябе ў маўлыга былі зубішчы, ты цяжола балеў. У маўлінькіх дзяцей буваюць зубішчы.

Зыбаннік м. Той, хто зыбае, варушыць. Пымагі таму зыбыньніку, пацісьні хырашэнька ўніз, адзін ён чуць зыбыць. Тэя зыбыньнікі ўдваіх як нылягуць, зразу пень пыляціць уверьх кареньнім. **Зыбанніца ж.** Ты хырашэнька нажмі канец уніз і апусьці, нажмі і апусьці, будзіць відна, айдзе кареньня дзяржыць, а так ікая сь цябе зыбыньніца сядзець ны палкі.

Зыбка прысл. 1. Дрыгвяніста. Ідзём, ідзём, чуім: зыбка пьд ныгамі, во, думыім, як шухнім уніз, у балота — ці вьлізім. 2. Слаба, ненадзейна. Зыбка етыя палкі ліжаць, на іх апасна стынавіцца.

Зынуць незак. экспр. Рухацца масаю ўпарта, спешна. Мы стаім, глядзім, куды ета народ зыніць кучыю. Столька людзей зынула ўчора ны бызар, айдзе яны толька мясьціліся. Усякыя гадысьць зыніць ны яблынкі, і лісьця, і цвьяты пьд'ідаюць.

Зюзя 1 ж. дзіц. Халадэча, холад. Ньдзівай шубычку і вьлінычкі ньдзівай, сяньня зюзя ны дваре. Нада вязё-

нычкі браць, зюзя зы пальчык укусіць. 2 м. і ж. іран. П'яная асоба. Во зюзя стаіць, зы пляцень дзяржыцца. Ныбраліся, як зюзі, сяделі ны калёсах, чуць ізыкамі вачылі.

Зявала груб. 1 м. і ж. Крыкун. Во зівала рыспасьцёрся, зы пяць вёрст чутна, як крічыць. Тваю зівалу ніхто ня ўніміць, ні разычку спакою ні знаіць, усё ірвецца яе шлунья. 2 н. Рот, зяпа. Зычыні зівала, крікун такей найшоўся. Ого, як рыспастрець зівала, скрічыся зь ім пыспрабуй.

Зялеза н. Жалеза, вырабы з примессю жалеза. Не-а, ета ні сталь, ета зялеза, мяккыя, сталь ба так ні пыдывалыся. Усякыга зялеза нываліна кучыю, ні знаю, нашто яго столька нывылачылі.

Зялезіна ж. Кавалак металу. Нескылька зялезін вялялыся пыц саломыю зьлева адзь дзьвярей, як увойдзіш, пылядзі, можа, выбіріш што-небудзь. Такую зялезіну і ўтраіх ні падыміш. Памянш. **зялезінка.** Во тут худзь ба ікая нібыльшая зялезінка — прібіць. Павеліч. **зялезішча.** Зялезішча ў іх пад вербымі ляжыць, ня то што пыдняць, а конь ні пывязець, ніхай ба у тэй лом зыбралі.

Зялезка ж. Невялікі кавалак металу, няпэўны металічны выраб. Я прігатовіў зялезку, хацеў прітылку зь бярном зьбіць, дык німа, зыцягнулі некуды малыя. Каб якою-небудзь зялезкыю прібіў, кряпчэй ба было. Памянш. **зялезачка.** Сюда й нада ірунды, зялезычка ны ладонь, а як пуд рукою німа, вазьмі айдзе хочыш.

Зялезы мн. 1. Пастка для лоўлі кратоў. Што зь естымі крытамі стала, увесь гарод пірылі, толька пайду у горыд, куплю зялезы і пыстаўлю. 2. Жалезныя пути з замком для коней. Былі такея аччайніюгі, што зялезы рызрізали і кралі коні. Айдзе-то і ў нас вяляліся старыя зялезы, ці ні замкнутыя, ключ пыцірэйся, а зялезы вяляліся, яны ўжо дайно нікому ні нада.

Зямля ж. Зямля, грунт. Бульбу у яму сыпылі, нытыпталі, усудых зімля, нада падмесьць акуратнінька, каб ні ныпыліць, а заўтра памыцца. Памянш. **зямліца, зямлічка, зямелька, зямелічка.** Зямліца труд любіць, як рукі пріложыш, пыпацеіш, тады і іна табе дабром атплоціць. А нынасілі зямліцы ў хату, зы ныгамі носіцца. Як спагноіш зямлічку, уработыш, тады іна уродзіць. Раншы усё думылі, як ны зямлічку узьбіцца, ат рота атрывалі, нідыдалі, зьбіралі капейку ды капейкі, а цяперя куп-

ляць ні нада, ідзі работый, дый то машын хвytaйць. Зямелька прігляд любіць, як запўсьціш, ні дагледзіш, хлеба ні спрашывый. Ніхай цябе зямелічка, гадысьці такой, ня носіць. Узнёсл. **зямелюхна**. Ны зямелюхну нада сіла, іна труд ды труд любіць. Столька зямелюхны кругом, усю апсімінаюць. Павеліч. **зямлішча**. Як ну хутары ішлі, зямлішчы ныгрібалі, каб большы, каб большы, а каб хто падумыў, нашто іна была. Я пряма ні знаю, куды адзь зямлішчы дзівацца, носіцца і носіцца зы ныгамі.

Зямляніць незак. Забруджваць зямлэй. Ні зімляньціка вы чыстыга мосту, разуцца ў сенцых можна. Як ходзюць, зы ныгамі зімля наносіцца, зімлянюць у хаці, мыць ні справісься ўсьлед. **Зямляніцца** незак. Забруджвацца зямлэй. Як многа ходзюць, топчуцца, тады мост дужа зімляніцца. Дзеці бályюцца, кычаюцца пы траве, а не — дык і пы пáхыці кычаюцца, адзежа зімляніцца, абмуваць іх ні пысьпівáш.

Зяпіцца незак. груб. Крычаць. Ляксеіва зяпілыся большы ўсіх, уродзі аднаго трудыдня ні дыпісалі, у суботу жала — і німа, толька ці ні была іна у суботу у грібах. А хваціць зяпіцца, песьні мы твае чулі і пірачулі.

Зярэнца н. Зернетка. Хведзька акураціст быў, ён калі веіць, усігда мішкамі, пылаткыю засьцеліць, каб ні адно зярэнца ні прыпала. Нескылька зярэнцыў кынапель пупала ны гряды, і ў моркві каноплі растуць.

З'ясніць зак. Растлумачыць. Марья зьясьніла брігадзіру, што большы ны работу ня пойдзіць, нешта ні так ёй зыпісаў. Ну як жа, січас зьясьніць, што Антон луччы ўсіх рызьбіраіцца ува ўсякім дзелі. **З'ясняцца** незак. Тлумачыць. Няўжэлі я дылжна яму зысьняцца, куды мне нада пайціць. Зысьняйся піряд ім, такей-то хвон-барон найшоўся мне. **З'яснёный** дзеепрым. Табе ж было зьясьнёна, каб ты сядзеў тут і ня ріпыўся, тамыцька табе нечыга дзелыць.

I

Іграць незак. перан. Хацець, імкнуцца, выражаць нецярпенне. Віджу, што ўжо іграіць у горыд бежч, там зь нейкыю устрейца. Доўга яны ігралі ў етый лес.

Ігрушына ж. Груша (дрэва і плод). Крайнія ігрушына ад дарогі падмёрзла, доўга ні хацела руспускацца, і

січас лісьцікі нейкія пыкарёжыныя. Ты папробывай ба Зьмітракову ігрушыну, пряма заесца. Памяни. ігрушынка. Каб пысадзіў лі дарогі ігрушынык, ніхай ба расьлі.

Іздаду, іззадзі прысл. Ззаду. Ён нідалёка ат Пітрачонкыў іззаду пашоў, ета вы ні пагледзілі. Глянё, хто ў цябе іззадзі бягіць. Віджу, пытпыўзаюць іззадзі, ды цап яго за плечы, ён як пацскачыць!

Ізменшчык м. Збратнік. У нашый дзярэйні ізьменшчыкыў ні было, ніхто ўрагў ні служыў. Ты Каці ізьмянніў і Ганну сколька ўрэмя пыдмáнівыў, ні хачу я сы ізьменшчыкым і рызгыварівыць. **Ізменшчыца** ж. Дзейкі буваюць ізьменшчыцы чыйшы хлопцыў, сяньня с адным гуляць, а зайтра з другім пышла.

Ізменшчыцкй прым. Збратніцкі. Ізьменшчыцкыя натура, за ета ніхто і ня любіць. Уся сім'я была ізьменшчыцкыя, і цяперя вуўкамі глідзяць.

Ікорнік м. Рыба з ікрой. Пашлі ў тоя выязрцо, злавілі рыбу — ікорнікыў, ім скызалі пусьціця, і яны пусьцілі етых рыбык.

Ікотка ж. Ікаўка. А хто яе знаіць, ач чаго іна буваіць, ета ікотка. Яго як узіла ікотка, аж дзівацца нейдзі.

Імшэ́нне н. Пракладванне мхом. С такім і́мшэ́ннім дык ну цябе, тута вецір будзіць у дзір'кых сьвістаць, калі ўзяўся, дык і́мшы як нада.

Індычанне н. іран. 1. Фанабэрыстасць. Дужа ны ва́ша і́ндычы́н'ня хырашо глядзець, ныд вамі сьмяюцца, як нуд глумука́мі якімі, а вы й рады. 2. Балбатня. А пойдзім, ці ты ішчэ́ ні наслухылыся етыга і́ндычы́н'ня, у іх кынца ня будзіць. 3. Мітусня. У цябе і́ндычы́н'ня, усё роўна як ты ніізьвесна сколька грошы пыціраў.

Ірваком прысл. Рвучы, вырываючы. Мы глядзім і ві́дзім: ён ірваком і́рвець етыя цьвяты. Ён ужо сам пыняў, што ірваком тута нічога ня зьдзелыіш, рыска́пывыць нада.

Ірванне́ н. Лахманы, рвань. Пысыбра́ла, пысыбрала ірванне́ — ды тряпышніку, ажно ў хаці пычысьцела. Там ішчэ́ пылядзі, на клеці ірвы́н'ня усякыга поўна.

Ірдзель, ірдзень м. і ж. Чырвана́шчокі, здаровы чалавек. Сы рдзя́лём сы сваім пыха́жывыла пы бызару пад ручку. Пріі́жджа́ла тыкая ірдзель, шчокі ажно гыраць, рузгудувалыся у вы́гадзі. Еткія ірдзяні разьдзелыліся, што куды там каму зь і́мі ру́няцца. Каб папеты́ўся, як дру́гія, такім ба ірдзя́нём ні хадзіў.

Ірдлівы́й прым. Злосны. *Ня дужа Пашка спужаіцца, кылі ён ірдлівы́й, іна дасьць атпор, што яго й злосьць мінецца.*

Ірзун м. Гарэза, свавольнік. *Такей ірзўн, што ён табе мінуты ні пысядзіць, цігай яго, вылачы яго, ён тады дужа рад. Памянш. ірзунок, ірзунчык. Што, ірзунок ма́лінь-кій, дужа ты хочыш пыбалывыцца? Яны ў цябе такея ірзўнчыкі, што куды там — і бегыюць, і пьірхыюць, і езьдзюць адзін на дном, і чаго толька зь іх ня дзеіцца. Ірзуння, ірзуля, ірзуха ж. Я сваю ірзўню патроху ўні-маю, і ты ны сваіх крікні, ніхай меншы хыдаром хо-дзюць. Ну й ірзўля ж дзяўчонка, ні мінуткі ні пысядзіць, нічым ні зыба́віцца, усё бегыіць, лазіць усюдых. Твоя ірзўха прыбегла, зы маіх і некуды выпрывіліся, ці ні ягы-ды пароць. Памянш. ірзунька, ірзулька, ірзулічка. Ха-дзі-ка ты, ірзўнька, сюда, паслухый, што я рыскажу та-бе. Мыя ірзўлька, мыя харошыя, ні пускаюць цябе пабе-гыць, а ты так пугуляць хочыш, січас я табе аччыню. Ах, ікая ты ў мяне ірзўлічка, ну бягі, пугуляй.*

Ірзы мн. Балаванне, грубае свавольства. *Я ўмею ва-шы ірзы успыкаівыць, у мяне вы цірізь мінуту шоўкывы-мі зьдзелыііся. Унімііся зь ірзымі з вашымі, ай вы яшчэ ремня зыхацелі?*

Іўнік м. Іўняк. *Іўніку у нас пы кынавых многа было. Іўнік толька на дровы пысякеш, большы ён нікуды ні гадзіцца. Памянш. іўнічак. Войцы іўнічык аб'ядуць і каровы тожа, скот яго любіць.*

К

Кабыжэ́нне н. Капрыз, вычваранне. *Мне ны яго кыбы-жэ́нныя некылі любувацца, стой, глядзі, кылі табе аньці-ресна. Ніхай уніміцца с кыбыжэ́ннім, ато яму дадуць места, што ні захочыць.*

Кабыля́тнік м. Вялікі воўк, воўк, які рэжа коней. *Ідзём мы сь Кіреіхью, а воўк стаіць кулу кустой, такей здаровый кыбыля́тнік, мы зыкрічалі: туга́, туга,— ён пы-варнуў гылаву, глядзіць і ні ўцікаіць.*

Кабыля́тніца ж. іран. Мажная гультаяватая жанчы-на. *Ты сваіх кыбыля́тніц зыстаў работыць. Еткыя кыбы-лятніца вылежывыіцца дзень прі дні, ці йна ня можыць абматычыць лёну ўчастычык.*

Каваннік м. Той, хто кує, б'є молатам. *Пылажыці-ка вы, куваньнікі, жалезьзя ды йдзіця гуляць на вуліцу.*
Каванніца ж. Ты бяресься, куваньніца, луччы зу мушчыну, табе толька ў кузьні работыць.

Кавыляка м. і ж. Кульгавая або нязграбная ў хадзе асоба. *Такей кывыляка, пакуля зь ім дыпляцесься да тых Суток! Кывыляка нейкыя ходзіць, каму іна нада за тэй замуж.*

Каенчанне н. Мучэнне, пакуты. *Якая там каенчыньня, болька села, дык ужо ўвесь, ня можыць, дылікацін дужа.*

Казёнка ж. Гарэлка з лаўкі. *Мы тады саўсім малыя былі, ну я помню хырашо: дзед возьміць бутылычку казёнкі, пызавець Стыхвана, сідзяць і п'юць удваіх.*

Казляніць зак. Прывесці казляня (пра казу). *У Полькіных козычку кызляніла кыза, тыкая харошыя, будуць гудуваць.*
Казляніцца зак. 1. Прывесці казляня (пра казу). *У самыя хылады кыза кызлянілыся.*
2. Нарадзіцца (пра казляня). *Кызлянілыся два кызлянкi, худзь ба адна козычка.*

Казюлька ж. 1. Кузурка. *Як сонца прiгрела, казюлькі і палезьлі са ўсіх шчэлычык. Пу лугу ўжо столька казюлік, і стрякочуць, і цьвіркыюць, і так прыгыюць.*
2. перан. жарт. *Козлы для распілоўкі дроў. Рузлумалыся казюлька саўсім. Прібігаіць г Зыхару: ніхай твой Пятрок пыставіць казюлькі на места, ён узяў.*

Какаты мн. Кіпцюры, вялікія ногці. *С кошкыю балывыўся, іна кыкытамі абыдрала рукі. Дыбегыісься адзін, што калі-небудзь вуўкам у кыкаты пупадзесься. Зугудувала какаты, як жа такімі пальцымі ды за бульбу брацца. Павеліч. какацішчы. Во кыкацішчы, ён цябе схваціць, ты й ня пісьніш.*

Калаброд м. Вычвараннік. *Вы ўжо Высіля ня помніця, а я помню, якей ён быў кылаброд. Ну й кылаброд, чаго ён толька ні вытвыр'яіць!*

Калантыранне н. Мітусня. *Так ныдыідаіць кылантырiньня, уремя ўбіваіцца, а толку німа ніякыга, каб бізь мітушэньня, глядзі, сколька б работы было пыдыгнана.*

Калантырыцца незак. Мітусіцца, таўчыся. *Ураньні як стануць кылантырiцца, у іх ні толку, ні ладу німа. Сколька вы тут ні кылантыр'ціся, а сена само ні сыгрэбецца, зы граблі брацца нада.*

Калашмаціцца незак. Тузацца моцна. *Як дывай яны*

кылашмаціцца, а што сьмеху было, што рёгыту! Крепка кылышмаціліся, пытрясьлі адзін аднаго.

Калашмачанне н. Моцная тузаніна. Я іх скоро уніму с кылышмачыньнім зь іхным. Проста балывыліся, якая там было кылышмачыньня.

Калдыбай м., калдыба, калдыбайла, калдыбала м. і ж., калдыбка ж. Кульгавая асоба. Твой кылдыба́й крепка бяреца хызьяйнічыць. Паччэніць пад ручку свайго кылдыба́я і паілі ны прагу́лычку, кажный вечыр так ходзюць. Нейкыга зысыжанскыга калды́бу узіла сабе зяцім. У Мікілая была сістра калды́ба, ёй гадоў дваццыць было, як памёрла. Ну як жа ён ходзіць, кылі ногі ні туды служуць, кылдыба́йла кылдыбайлюю. Ваша кылдыбайла некуды пыкалды́была за ўзгорычык. Жывець калды́была, каенчыцца, ныга ў яго саўсім ня дзействыіць. І Полька тыкая калдыбыла, як я, чуць ны нагу нуступаіць. Гора ў іх, бальшоя гора, первыя дзяўчонычка радзілыся нурма́льныя, а другая калды́бка, адна ножка многа кырацейшынькыя.

Калдыбанне н. Кульганне. Зь яе калды́быньнім пакуля зыпляецца туды, дзень прайдзіць. Ікая ж хыдзьба—кылдыба́ньня, ны нагу ня можыць нуступіць, чуць апіраіцца ны зямлю.

Калдыбы мн. іран. Ногі. Чым с тваімі калды́бымі выбірацца куды, луччы на печы сядзець. Рысставіць свае калды́бы і пачынаіць русусолівыць: я б так зьдзелыў, я б етык скызаў.

Калелый прым. Змёрзлы, перастылы. Уваліўся калелый у хату, духу ня можыць піравесьць, я яму скарей гырячыя капусты ныліла.

Каленне н. Прастыванне на холадзе. Посьлі такога каленьня, яй-богу, успаленія палучыцца, арганізма ні пірінясець еткыга холыду.

Калёска н. Невялікае кола, колца. Ладныя тачычка была, ды адно калёска треснула. Школу кончылі, цяперя яны вольныя, калёска якая пупадўць і кычаюць цэлый дзень.

Калёссе н. зб. Қолы. Қалёсься там ляжыць многа, ну ріманьцірывыць нада, а так пыглядзі, можа, што-небудзь і пыдбяреш к мыжаркі.

Калініна ж. Қаліна (дрэва і ягада, са знач. адзінка-васці і асобнасьці). Пысадзіў кылы прясла нескылька калінін, там нізка, далжны росьць. Узяў калініну, і кіслыя,

і горькыя, ажно рот зводзіць. Памянш. калінінка. Калінінка расьцець, кусьцік будзіць, як рызрасьцецца.

Калоннік м. Той, хто коле. *Зымаріўся калоньнік, ладныю кучу нубузуваў, зы раньня. Калонніца ж. Ікая з бабы калоньніца, тута сілу ды сілу прыкласьць, а йна цюкніць — во і ўсё калоньня.*

Калтунаватый прым. Хворы на каўтун. *Была тута адна култунуватыя, валосься лямцым было, ні рышчысаць. Не, у нашый меснысьці култунуватых ня чутна было.*

Калупа м. і ж. Павольная ў дзеянні асоба. *Ты ж вурушы́ся шустрой, нілізя быць такім калупною. Марья ткая ж калупа, там дзела на дзесіць мінут, дык іна пудня будзіць вазіцца.*

Калупаннік м. Той, хто калупае. *Я січас дам етыму кулупаньніку, усю бульбу пукулупай, зыганю на печ, будзіць цэлый дзень сядзець. Калупанніца ж. Пу руках тваёй кулупаньніцы як пупадзець, тады іна найдзіць сабе зыня́ція.*

Кальчэць незак. Калець, мерзнуць. *Сколько вы там будзіця кальчэць, ідзіця ў хату! Мы лі скыта кальчэлі, кальчэлі, еткыя хыладзіна пытвацілыся, худзь ба ж вы дыгыдаліся, пы якой тряпкі прінесьць.*

Калядашнік м. Каляднік. *Кылядышнікі хадзілі сы зьвяздою, зайдуць у хату і пяюць, ім дывалі сала, кілбасы, а хто жыта насі́піць, усе дывалі. Калядашніца ж. Бувала, як увало́ўца кучыю у хату і кылядышнікі, і кылядышніцы, як ныпяюць, як ныгаворюць, ды так усё складна у іх пулучалыся!*

Калядашний прым. Калядны. *Пелі й песьні кылядышныя, красіва пелі, даўно было, я ўжо ні адну ня помню, забыліся. Кылядышныя марозы як возьму́ца жаріць, ух, пякуць.*

Каляднічанне н. Калядаванне. *Во і дывай-ка успомнім кыляднічы́ння, пойдзім сы зьвяздою, ай стар ужо сь печы злазіць, а?*

Каляднічаць незак. Калядаваць. *Мы ма́лыя і ўжо былі подрысьнімі, знаіш, як кыляднічылі, сы зьвяздою хадзілі, нызьбіраім і сала, і кілбас.*

Калянець незак. 1. Рабіцца цвёрдым, каляным. *Іна ня сохніць, а пряма кылянеіць ета гліна, тута ці ні падмешына трошку цэмінту.* 2. Мерзнуць, стыць. *Ткая хыладзіна, рукі кылянеюць, а ў вязённых ікая работа.*

Калячына ж. Кол. Нідаўна тут вылялыся ладныя кылячына, айдзе йна дзелыся. Як схваціць кылячыны пы пліцах, і дуры пройдуць. Памянш. **калячынка.** Тама ішчэ далжно быць нескылька кылячынык, можна выбрыць і зыгнаць. Узмацн. **калячыніна.** Пріцягнуў трі дубовыя кылячыніны пы сажню, як ён толька дывалок. Павеліч. **калячынішча.** Ету кылячынішчу пыпіліць — печ можна вытыліць.

Камлыжжа н. Глыжэўе. Камлыжжа пассохлыя, быраною ні рыскародзіцца, пырызбываць нада. Такея ўжо балыўнікі, сойдуцца і дывай мыхацца камлыжжым.

Камлюшка ж. Невялікі камель. Каб камлюшык нывазіў, кряпчэй ба былі штындары. Лісьнікі як гавярюць? — Уноччы пріедуць, звальюць, зыбярुць камлюшкі, а тады днём прііжджаюць пыдбіраць макушкі.

Камляватый прым. Камлісты, з тоўстым камлём. Кумлюватый лес — ета ні стырадревіны, у камлі тоўстыя, а тады зразу танеюць, хрыпычкі. У нас на хутырі кумлюватыя дубы расьлі лі аборкыў.

Камсаный дзеепрым. Мяты. Кымсаныга тріп'я троху выляіцца, нада було б качулкыю пыкыцаць. Такая кымсаныя я ўжо ныдзіваць ні стану.

Камянок м. Уступ на печы. Ны кымянок дужа нічога ні кладуць, вязёнкі можна уськінуць, сьпічкі тама ліжаць — у сухом. Памянш. **камяночак.** Мыла ны кымяночыку ляжыць.

Канаваліць незак. Пакладаць. У нас вясною нейкій зысыжанскій мушчына хадзіў, кынываліў. Дзелыць ты ўсё роўна нічога ня хочыш, ішоў ба ўжо кынываліць.

Канаванне н. Прадвызначэнне будучыні. Мы й біс кунуванья скажым, што ў яго цірэзь месіц свадзьба, а тама і хрысьціны ніўзідыўзі.

Канаваць незак. Прадвызначаць будучае. Што ж табе тоя кодла кунувала? Знаіш, каго табе Аксюта кунувала? Надзьку зырічанскыю. **Канаваный дзеепрым.** Посьлі Зьмітрыка яго ат кунуваныя хісьць атхіснўла: Зьмітрок яе прываджывыў нескылька раз.

Каналуп м. перан. Чалавек, які жорстка абыходзіцца з канём, наогул жорсткі чалавек. Во яшчэ быў кыналуп, так мурдуваў коні, яны ў яго руках аж дрыжэлі. Такей самы будзіць кыналуп, як бацька. Узмацн. **каналупіна.** Век кыналупіна дыжываіць, а ніяк сваіх дураў ня кіды-

іць. Павеліч. каналупішча. Кыналу́пішча ты проклітый, ты ж етыга кунюшкѣ зумурдувай, ён чуць ча́пыіць.

Канапатка ж. Жанчына з вяснушкамі. Бірыгець сваю кыныпа́тку, каб г другім ня збегла. Ні хваліся дужа тою кыныпаткыю, знаім мы яе. Памянш. **канапатачка.** І дзяўчонкі такея самыя кыныпа́тычкі, як сыма.

Канарханне н. Мукі, пакуты. Ні люблю я кына́рхынья, ета ўжо ня жызьня, а нівісь што. А ну цябе с тваім кынархыннім, едзь у бальніцу, ніхай паложуць, там дыктары, а я што табе пымагу.

Канархаць незак. Ледзь дыхаць, мучыцца. **Жыць** — якей зь яго жыціль, а кына́рхыць трошку ішчэ будзіць. **Канархацца незак.** Жыцца. Як табе тут кына́рхыіцца, можа б, дывалося як ды нас, свадзьба у скрысенья будзіць.

Канарэз м. Чалавек, які жорстка абыходзіцца з канём, наогул жорсткі чалавек. А ніхай жа бог замілыіць і зыбароніць, якей ён кынарез. Узмацн. **канарэзіна.** Ізыкам мяккіі, ласкывый, кажыцца, хуць ды раны прікльдаі, а хракцірым кынарезіна. Павеліч. **канарэзішча.** Ах, якей жа ён кынарезішча быў!

Канарэзь ж. Хлапчукі-свавольнікі. Ета кынарезь што хочыш сытваріць можыць. У іхный дзярэўні кынарезі як насыпына, і сады аптрісаюць, і гароды выціраюць.

Каніцеленне н. Важданіна. Посьлі ўчырашніа кыніцеліньня мне туды і пыка́зывыцца ня хочыцца. Кылі к Мікілаю пупалыся ў рукі, узной кыніцеліньня пычанецца.

Каньканне н. неадабр. Дакучанне просьбамі. Я яго січас атучу ат канькынья, сядзіць і зумуруіцца. Ці ты біс канькынья ні аднае мінуты пысядзець ня можыш?

Канюшнік м. Канюшня. Як толька гырнізуваўся калхоз, мой ды самыя вайны ны канюшніку работыў.

Канюшний прым. Такі, які мае адносіны да канюшні. Ны канюшні былі калёсы, сані, хумуты, каб падвезыць што нада, вёлкі там усякія, граблі, ета і звайся канюшний інвiтарь.

Каняціна ж. Каніна, конскае мяса. Гаворюць, есьць такея меснысьці, айдзе ядуць адну кыняціну. У вайну і кыняціну елі, як ні было нічога луччыга.

Капаннік м. Капальшчык. Ныработыюць твае кыпа́ньнікі дужа многа: сыбярцуца кучыю і будуць пудня курыць. Памянш. **капаннічак.** Ідзі-ка ты, кыпа́ньнічык,

пірхваці троху. Капанніца ж. У Гаўрліхі сяньня многа кыпаньніц сыбралыся. Зь мяне тыкая кыпаньніца: пяць кустоў вырыю і аддыхаю.

Капачка ж. Кропелька. *Капыюць капычкі, ну на дождж ні пыказыіць. Вады ні капычкі німа, схадзі прынясі суды. Усё выпілі ды капычкі.*

Капачка ж. Прылада для капання. Тут худзь ба ікая-небудзь кыпачка, каб трошку ускывіраць. Памянш. **капачачка.** Ці ня відзіў ты маю кыпачычку, тута ліжала нідаўна.

Капачык м. Капач. У мяне быў ладный кыпачык, а во нейдзі закінуўся, ніяк ні найду. Кыпачыкым трошку выпарі дыў ладна будзіць.

Капельнік м. Піпетка. Нечым і нечым зыкапыць у вочы, дык я ўжо свайго пыслала: купі ты зразу штукі тры капільнікі.

Капоша м. і ж. Павольная асоба. Ай, с такою капошыю сыбірацца хужы некуды, па-мойму, раз, раз пірадзеўся і пашоў. Ты ўжо капоша, як ікая старуха, во прысела і пыдбірай пыдряд скорінька.

Капрызіста, капрызуліста прысл. Капрызна. Капрізіста губы надуў. Ні знаю, нешта пыглідаіць кыпрізуліста.

Капрызістый, капрызулістый прым. Капрызны. Ні люблю я капрізістых: дмецца, гыдай, што яму ні так: ні так, дык скажы прями. А ты ўжо й замеціла, што ён такей кыпрізулістый.

Капусціна ж. Адна расліна капусты. Капўсьціну пысадзілі ў гурках і расьцець ладный кычынчык. Ікая капўсьціна зывізіалыся, і тую коні згрызьлі.

Капуха ж. Павольная жанчына. Што ўжо цяпер гываріць, кылі іна і ў дзявостві была тыкая самыя капўха. У якім дзелі капуха, а жаць іна скоро жнець, ніхто зь ёю дужа ні справіцца.

Капыл м. і ж. перан. іран. Капрызная, надзьмутая, незадаволеная асоба. Нешта твой капыл сяньня надуўся, як індык, чым ты яму ні ўгадзіла? Тыкая была капыл, як сыч, ацставіць губы і ходзіць надутыя цэлы дзень.

Караваший прым. Брудны, неахайны. Як табе ня стыдна хадзіць такім кырявышным? Апусьціўся, цігаіцца кырявышний зь дзяреўні ў дзяреўню.

Каравіца ж. Вельмі добрая карова. Што ўжо была ў мяне на хутырі кыравіца, прями зылівала мылаком. Бы-

гатыю кыравіцу купіў сабе Зьмітрачоньк, чацьвёртым целім, вымя тоя чуць ні ды зямлі.

Каравятнік м. Вялікі воўк, здольны задушыць карову. Такого здыравушчыга кырывятніка у кустах відзіў, каб ня кінуўся на скот, верна, прыбег аткуль, яны пірібігаюць зь места на места.

Каравяціна ж. Мяса каровы. Дужа жырныя кырывяціны ні купляй і касьцей адных ні бярі, глядзі, каб мяса большы. Памянш. **каравяцінка.** Можэ б, і ты зьей кырывяцінкі кусочык, ай ня хочыцца посьлі безара?

Карапузлік м. Карапузік. Што мне с такім кырапузьлікым брацца боріцца! Ікая там вічарінка, адны кырапузьлікі сыбраліся.

Карапузлый прым. Карапузы. Ці я тых кырапузьлых ня відзіла, ні паеду, луччы быразёнычку бульбы выбіру.

Карбаты прым. Скрыўлены, сагнуты. Куды ж такея кырбатыя доскі на мост класьць, ражном будзіць стыяць, ішчэ б на столь парезыліся. І Аксюта стала кырбатыя, ходзіць сагнутыя, сьпіна ні рызьгінаіцца.

Кардыль м. Палачка, якую кідаюць так, каб яна ляцела ўперад, становячыся канцамі на зямлю, гульня ў кардыль. Кардыль нада, каб быў сь цяжолыга дзеріва, лёгінькій далёка ні пыляціць. Малаы любюць гуляць у кырдыля, пускаюць етыя палкі адзін за дным.

Кардылянне н. Кіданне кардыля, гульня ў кардыль. Будзіця кідаць, кідаць, а тады каму-нібудзь у лоб пупадзец зь етым кырдыляньнім.

Кардыляць незак. Кідаць кардыль. Толік умеў кырдыляць луччы ўсіх, зь ляўшы як пусьціць, етый кардыляціць ніізвесна куды. **Кардыляцца незак.** Ляцець (пра кардыль). Другую палку вьіріжыш, дык іна саўсім ні кырдыляіцца, а каторыя дужа хырашо ідзець. **Кардыльнуць зак.** Кінуць кардыль. Ладна кырдыльнўй, палка ацскачыла ў бок ды ў шыбку, Мархва выскычыла, пьдніла крік, було сквілу. **Кардыльнуцца зак.** Паляцець (пра кардыль). Відзіш, як етый раз хырашо кырдыльнўлыся, ні ўсігда так пулучаіцца.

Каржак м. Высахлы кавалак, корж. Кыржак во ёсць, рызмачы ды зьезж, а хочыш — дыжыдай, пакуля пріснок сьпякецца.

Каржэлый прым. Высахлы, цвёрды. Як жа так дупускаць, каб вобуў такей каржэлый выляўся. Ня хочыш

ацскачыць у мыгазін, грызі каржэлыя кускі, ці мне тва-
іх зубоў жалка.

Каржэнне н. 1. Высыханне да зацвярдзення. Якей
толк зь естыга каржэньня, звыліцца і ў шайку выкініш.
2 перан. Бескарыснае жыццё, існаванне. Жызьня яе кар-
жэньня, с хаты чуць выпыўзіць.

Каржэнь м. 1. Высахлы кавалак, корж. Ты кряпчэй-
шый, разббі етый каржэнь, яго бырына ні рызьдзярець.
2 перан. жарт. Стары чалавек. Каржэнь ты, унука гля-
дзі, а ня жонку табе мыладую нада.

Каржэць незак. 1. Высыхаць да зацвярдзення. Ні на-
да многа наку́плівыць хлеба, тады ён толька каржэіць.
Вун ішчэ зыўчыра́шнія пріснакі каржэюць. 2 перан. Бес-
карысна жыць, існаваць. Ікая ўжо ат мяне польза, ся-
джу на печы, каржэю.

Каркала м. і ж. неадабр. Той, хто прадказвае непры-
емнасці. А сьціхні ты, каркыла, ёй і так ні салодка. Вы
толька слухыйця каркылу ету, іна вам ныкаркыйць.

Карміна ж. Корм. Карміну пріпуціць нада, у пагоду
прібраць. Ікая была карміна, іна ўся пыгамзі́лыся ў
етыга хызяіна, ці ён пріпуціць што ўмеіць.

Кармленнік м. Той, хто корміць, утрымлівае. Зь яго
такей кармленьнік: ляжыць і засьнець, і будзіць брјуз-
нуць, пакуля сьвіньні крік справюць. **Кармленніца ж.**
Кінула я сваю кармленьніцу адну ў дваре, прікызала,
каб хырашо глядзела і ўсіх пыныкармлівыла.

Карожыць незак. Круціць, ламаць. Нашто табе ету
лучыну карёжыць, ніхай ляжыць, ны паттопу будзіць.
Нешта мяне карёжыць усю, лумаіць, відна, прастуда
ходзіць па целу.

Карозлівы прым. Карузлы, упарты. Пітрачок карёзь-
лівы зыдаўся, увесь у маму. Стáрыя карёзьлівыя, ніяк
сваіх прівычык ні кідаіць.

Кароўскі прым. Каровін, прызначаны для каровы.
Астыніць кароўскыя поіла, бяріся, вынісім і пыбягім.
Кароўскыя масла кажный любіць. Кароўскыю пацьсь-
цілку складзі у вугалок, каб ні мякла.

Карпенне н. Аднастайная надакучлівая праца. Ні
кажныя выдзіржыць такая карпенья ныв пражыю.
А што толку ат вашыга карпенья, развві ат яго польза
ікая ёсьць?

Карства н. Мука. Пысядзіш, дык ног ні піріцягніш,
карства ёсьць тыкая жызьня.

Картаўнік, картоўнік м. Ігрок у карты, ахвотнік гуляць у карты. *Кыртыўнікі* як зысядуць на цэлыі вечыр, дык да поўнычы ні разойдуцца. У нашых картоўнікыў адно зыняція — нугуляцца.

Картоўнічаць незак. Гуляць у карты. Нашы мушчыны любілі картоўнічыць, тады іх было многа, як зысядуць у каго як сьцяжмеіць, так і разойдуцца толька пьід раньня.

Карханне н. Кашаль, харканне. Яго кáрхынья зы вярсту чутна, выйдзіць, лі ганьк станиць і дывай кархі, кархі.

Карціна ж. Адна карта. *Ета Мішка схувай кáрціну, ён усё вярцеўся.* Харошыя была калода, ды дзьве карціны пьіцiрiялыся. **Памянш. карцінка.** Во тут адна кáрцінка.

Карцініна ж. Карціна, малюнак. Нада будзіць і мне такую карцініну купіць, іна дужа прігожыя. У Мары ў задній хаці большая карцініна вісіць, моря нарисовына.

Карцініцца незак. жарт. Прыхарошвацца. Як скрысеньня, і пьичынаіць карцініцца, цэлыя раньня адзь зеркыла ні атходзіць, мажыцца, красіцца, прічэсыіцца, каб увесь бызар ёю любувайся.

Карыцца незак. Ачышчацца ад кары. Сыроя дзеріва усякыя хырашо коріцца. Сасновінькія паплецінкі нічога корюцца, толька скобля дужа смалою зылінаіць.

Карэнне н. Ачышчэнне ад кары. Посьлі кареньня аж-но плечы быляць зь ніпрывычкі. Ат кареньня рукі ўсе ў смале.

Касабрух м. абраж. Тлусты чалавек. *Кысабрюха свайго пашлі зь вілкымі, а не — сьма пайдзі, а тады мне будзіш указывыць.*

Касабрухій прым. абраж. Тлусты. Вучы свайго кысабрюхыга, а я біс тваіх саветыў абыйдуся.

Касавуранне н. Косае паглядванне. Я табе дам кысаву́рiнья, сагнула гылаву і глядзіць адным вокым — апсяку вярёўкыю, дык пірістаніш кысаву́рiцца.

Касапузый прым. абраж. Тлусты. Ходзіць кысану́зый, як ваперь, брюха цірыз ремінь піравешывыіцца.

Касаты мн. Пеўнікі (кветкі). У нас на хутырі дужа красівыя кысáты расьлі пат пунію, балышэй куст, цьвілі пасьці ўсё лета. Нысадзілі кысатыў у пулусадніку дужа многа. **Памянш. касацікі.** Кысáцікі редка ў каго цяперя ёсьць.

Касмаччо н. Касмацѣ. *Кысмаччо ны гылаве ны аршыну. Надзеў кухвайку, кысмаччо зь дзірік тарчыць.*

Кастра м. і ж. перан. Запальчывая асоба. *Дзёма кыстра быў чылавек, яго ні любілі за ета ў дзяреўні. Іна кыстра баба, як узьесца, то ўжо дыпякець.*

Кастравый, кастрывы прым. 1. Кастравы. *Кыстрыя-выя пінька, відна, ні дымякла, пысьпяшылі мы яе выцігнуць.* 2. Запальчывы. *На від пыгядный, а хракцірым кыстрыый. А ну яго, твайго Мікіпырѣнка, зь ім як шчылавекем ні пыгаворіш, чуць што ні па ім — растопыцца, распырхыцца, дужа кастрыый ны хракцір.*

Кастрыстый прым. Кастрывы. *Калі лён кастрыстый, намучыісься, прясць яго ныдыдаіць, усё кастрынкі выскубыый ды выкідай.*

Катовый, катой прым. Каціны. *І катовыю пасудзіну нада памыць. Катовыю шапку малыму пашылі, і дзеці сталі дражніць катом, бегуюць усьлед і крічаць: кот, кот рыжый. Ні абярні, тама ў каробычкі катова іда. Дзьвері ачыніны — ета катова работа: на дзьвері узлезіць, пычанець кыкытамі драць і ачыняіць хату.*

Кахіканне н. Кашыяне. *Ляжы ўжо ты ціха сы сваім кахікыньнім, у цёплым троху можна цярьпець.*

Кахліць незак. *Моцна напальваць. Кахлілі і кахлілі печ бяз розвылкі, пакуля сьціна зацьмелыся, хырашо — запых пачулі, ато й пыхнула б сьвечкыю. Кахліцца незак. Моцна напальвацца. Грубка кахліцца бяс толку, у хаці ні халодна.*

Кахляный прым. Кафельны. *Кыхляныю грубку куды крысівей пыставіць. У дзяреўні кыхляныя грубкі пасьці ні ставуюць.*

Кацалап м. Чалавек, у якога няма пальцаў. *Во ніхай што кыцылап, а плотнічыць хырашо, бальшым пальцым пріцісьніць тыпарішча к кўксі і дзяўбець. Кацалапка ж. Будзіш торкыць так рукі ў сечку, атрежыць пальцы і астанесься кыцылапкыю на ўсю жызьню.*

Кацельнік м. Качагар. *Кузьма доўга работыў кацельнікым, а тады ў дворнікі пірайшоў. Зыгарей, стаў чорный, што кацельнік.*

Кацярынінскій прым. Такі, які адносіцца да часоў Кацярыны II. *Пы Каробчынскому быльшаку усьцяжстыялі кыцярынінскія бярэзы. Гыварілі, што ета кыцярынінскій быльшак.*

Качарэжжа н. зб. 1. Пні, бясформенныя кавалкі дрэ-

ва. Курчувалі балота, дык кычарежжа нывазіў, сухая будзіць гарець, толька прыпырччыць навозісься. 2 перан. груб. Ногі. Скарей пыднімай сваё кычарежжа, так ды абеда ні дыпляцёмся.

Кашаліцца *незак.* Збівацца, мясціцца (у цеснаце). Чаго вам кышаліцца у такой цесный хаткі, пыпрасіціся у Хадоскіных, яны пўсьцюць, там раскошна, хуць дзьве вічарінкі гуляйця.

Кашаліць *незак.* Накладваць, нагрувашчваць. Пўнчына малінькыя, цеснінькыя, ні нада туды усё ўсякыя кышыляць.

Кашнік *м.* Ахвотнік да кашы. Нылажу міску, мае кашнікі як апсядуць, у міг пыядуць, кашу яны дужа любюць, а я ішчэ нымасьлю хырашо. Памянш. **кашнічак.** Січас я йду, толька кашнічка свайго пыкармлю. **Кашніца** *ж.* Тыкая ўжо кашніца, кажыцца, большы і ня ела б нічога, варі ёй кажный дзень кашу.

Кашырыцца *незак.* 1. Займаць, мець намер заняць. І ну Кузьмову усадзьбу пычынаюць кашыріцца. 2. Выдаткаваць, расходаваць. Ныдбірігай, нечыга так кашыріцца сь сеным, ішчэ ніізьвесна, ікая вісна будзіць. Ні кашырьсь-ка дужа з бульбыю, на семя ні хваціць, кылі будзіш гамзіць.

Квашанка, квашонка *ж.* Квашаная капуста. Міску квашынкi на стол унісла, чугунок бульбы выцігнула, во й есьця, у мяне німа ўрэмя прісмакыў вам ныгытайлівыць. Квашонка як зыдасца, дужа смашныя, ня хужы гуркой, ну ета ішчэ нада сьпіцыяліст квасіць.

Квэцала *м. і ж.* Той, хто пэцкае, забруджвае. Во яшчэ квэцыла, нада хут трошку акуратней дзелыць. Ты сам увідзіш, як ета квэцыла пыдатрець.

Кіданнік *м.* Той, хто кідае, шпурляе. Успакой кідыньнікыў етых, па іх дайно вярёўка рявець. Будуць мыхаць, мыхаць тэя кіданьнікі, пакуля вочы адзін другому павыб'юць. **Кіданніца** *ж.* Вун яны, твае кідыньніцы. Да, сьцябе ніплыхая кіданьніца, ты, глядзі, на вербу ня ўськінё етыя трыпкі.

Кіп *м.* Кіпенне. Якей там кіп, жару пыдгарні. 2. Накіп. Кіп у чугунку лумаіцца кускамі. Нада аччысьціць кастрылю ат кіпу.

Кіпун *м.* перан. Моцны мароз. Я малінькыя была, дык, помню, усю зіму нісьцярьпімыя кіпуні пяклі. Такея кіпуні былі выскычылі, пряма усё гарела.

Лабавіна ж., лабяк м. Пагорак. Мой бацька сьпірва рысьцірябіў усьцяжную пыласу на роўным, а гады ціріз два і лыбавіну рызработыў, як пад год, жыта нядренныя зыдывалыся. Тэй лыб'як ныпрасна пыхалі, на ім дайжа трыва ні рысла, і, пасейшы, нічога ня вырысьціць. Памянш. **лабавінка, лабячок.** Ны лыбавінкі многа ні накосіш, редзінькыя трыва, усігда выгыр'яіць. Коні спутыў і пусьціў у лашчынку, а сам прілёг ны лыб'ячку і заснуў.

Ладжанне н. 1. Папраўлянне. Тваё ладжыньня січас рызваліцца. **2.** Дагаджанне. Ажно праціўна глядзець ны тваё ладжыньня, ты ўжо сыма ні прідумыіш, як ім гадзіць.

Лады мн. Згода. Мы вязём, а ты нам ставіш барыш і лады. Тады будуць лады, як ты зы пытраўу заплоціш.

Лажэнне н. Ускладанне, накладанне. Ну цябе с такім лажэньнім, ня столька на воз, сколька міма. Пыглядзі ны яго лажэньня, во ета кладзець дык кладзець!

Лазіца ж. ласк. Лазняк. У Круглінькім аборычку ладныя лазіца, каб пашоў с тыпаром, высік, іна б в'ысыхла пагодыю, пыттаплівыць дужа б хырашо была сухенічкыя. Памянш. **лазічка.** Пруцікі лазічка, такою ні на-топісься, нада пушукаць айдзе буйнейшыга насеч.

Ламіна 1 ж. Палена. Чаго ты іх ламіныю ні напнеш ат хаты, ета ж нада такей гвалт справілі. **2 м. і ж.** перан. груб. Гультай, абібок. Як ён, етый ламіна, думыіць зіму зімуваць? Па ком толька тыкая ламіна ўдылася? Узмацн. **ламініна.** Во хто быў ламініна, шаг ступіць лянійся. **Павеліч. ламінішча.** Во айдзе яшчэ ламінішча пыдрыстаіць, усіх акасьнець.

Ламком прысл. Ламаючы. Ні нада там нічога резыць, ідзі біз ныжа, ламком нулумаіш вецьця.

Лапанне н. груб. Хапанне, абдыманне. Ні руспускай рукі, ато будзіць лапыньня.

Лапатаннік м. Балбатун. І ты наверіла лыпытаньніку, ён што хочыш лыпатнець, збрешыць — дорга ня возьміць. **Лапатанніца ж.** Тыкая ўжо лыпытаньніца, аткуля ў яе што бярецца, ні сьціхаючы язык верціцца і верціцца кажнюю мінуту.

Лапатня ж. Балбатня. Наслухыўся я ўсякія лыпатні, каб усяму веріць, ні знаю, што дзельць ба нада.

Лапачанне н. 1. Веянне. Пыльный посьлі лупачыньня,

ідзі абмыйся троху. 2. Вастрэнне (касы). Ну яго, с такім лупачыньнім, зывярнуў жа́ла ў касе масьцір етый, кліпаць нада.

Лапленнік м. Той, хто латае. Ды я віджу, што сь цябе лапліньнік ніплахей: знанкыю наверх прішыва́йш. **Лапленніца ж.** Пыгладзі, як тая лапліньніца прішыва́йць, можа, дзьве палы ўмесці шыла.

Ласкатаннік, ласкатун м. Балбатун. *Лыскыта́ньнік*, як баба, як яму толька ня стыдна лыскыта́ць етык. Ну ніхай Аўдотычка, іна баба, дык ён жа тожа еткій самы́й лыскату́н. **Ласкатанніца, ласкатуння, ласкатуха ж.** Адна лыскыта́ньніца хырыша́, а другая яшчэ чышчы бяреца, як зывадзеца зранья, к вечыру ня сьціхніць. Ну ў зыдылася ў Арцёма лыскату́нья, сяредня, так ужо лёгінка язык падвешын, ні ны мінуту ні сьціха́йць тырахцець. Сколька етых лыскату́х тут, во бярі с аднаго краю і гані ў другей, ні прупускай ні аднае хаты.

Ласкатнуць зак. Балбатнуць. Такей жа язык у бабы, што хочыш лыскатнець, а тады: ай, ай, я ні так гываріла, яны самі прідумылі.

Ласкатня ж. Балбатня. Наслухы́сься яе лыскатні, дык у гылаве дурна становіцца, ні пірістыва́ючы ласкочыць.

Латаць ж. Лотаць (кветка). Жоўцінькія крэсычкі такея растуць вясною пы балоту, пы аборках — ета лыта́ць. Пу пуку лыта́ці нырвалі і тыра́нюць.

Лахамудра м. і ж. 1. Неакуратная асоба. Якей жа ты ў мяне зыдаўся лыхаму́дра, ніяк цябе ня пріўчыш к пырядку. Узмацн. **лахамудрына.** Ах ты, лыхаму́дріна, як цябе прілумаць, каб ні кідаў вобуву айдзе зря. Павеліч. **лахамудрышча.** У мяне свой такей самы́й лыхамудрішча, ніяк ні наўчу́ глядзець зы сабою. 2 іран. Разумнік, хітрэц. Ты ішчэ мала знаіш Насьціну лыхаму́дру, іна ўсё сь хітрыкымі, сь хітрыкымі.

Лахамудрыць незак. іран. Паказваць сябе вельмі разумным. Дос ужо табе лыхаму́дріць, ён сам знаіць, што купляць і як купляць.

Лахан м. Вялікі гліняны збан. *Лыханьі* куплялі ны бальшую сям'ю, сырыквашу на творг зьлівалі, піряліць што, каб зьмяніцца, зімою можна было насыпыць чаго, мукі ўнесць.

Лахматка ж. Непрычасаная жанчына; калматая жывёла. Мода нейкыя ніізвесна ікая пышла, лыхма́ткі хо-

дзюць па горыду, як век ні чысаліся. Лыхматка у Гыў-рілёнка бегыіць, тыкая уедлівыя сучычка. Памянш. **лахматачка**. Нейкыю новыю пароду курей зывіла — лых-мáтычкі.

Лахмаценне н. Рызманы. Прыбярэ хуць з моста лых-ма́ціньня, транты ўсякія вяляюцца, ні ступіць, ні прай-ціць.

Лахмачанне н. Ускудлачванне. Дам лыхма́чыньня: пдыбгаіць г дзяўчонкі і кудлаціць прічоску, а йна сьма сь сябе выходзіць.

Лахмачча н. зб. Лахманы. Ці ні зыціраўся твой ножы-чык у тым лыхма́ччы, ты пыглядзі хырашэнька.

Лахмотка ж. Рызман. Лі рук дык іна, і лахмотка, на-да, калі ў дождж накініш, апкрыісься. Памянш. **лахмо-тачка**. Ну ці ета табе дыжыва́цца, што толька лахмотыч-ка на плечы асталыся, ты ж можыш купіць.

Лахудра м. і ж. Неахайная асоба. Ходзіш лаху́дрыю, ці ты ня можыш луччыя адзёжыны надзець. Айдзе ты хацеў, каб лахудра дзяцей калі дагледзіла. Узмацн. **ла-худрына**. Ну й зыдыла́ся лаху́дріна, што ўзапреш, будзіць насіць, пакуля само ні зваліцца. Павеліч. **лахудрышча**. Ува ўсём белым сьвеці такея лаху́дрішчы большы ні найдзіш.

Лахудрасты прым. Неахайны. На від ба яе дзяўчон-кі нічога былі, ну такея лаху́дрістыя, ні прыбярэць, ні прыгледзюць, пы зямле хадзіць ліня́цца,— ну што ты хочыш, мама тыкая самыя была.

Лахудрын прым. Такі, які належыць лахудры. Лаху́д-рыны рызгаворы ізьвесны: то некылі, то нечыга, пару́ніц-ца — сьма, забі, ні парупіцца.

Лашчанне н. Пялеганне. Яму ныравіцца ла́шчынь-ня, большы яго нянчы, гладзь, сядзіць і толька сьмяецца.

Лашчаны прым. Ласканы. Іна і ла́шчыныя кык-ця́мі зу руку хва́ціць, нейкыя ніпутна́я кошка.

Лебядзіна ж. Адна расліна лебяды. Лібядзіна вырыс-ла пысярэ́д морквы, каренья пусы́ла, ня вырв́іш, усю грядку разьверніш. Памянш. **лебядзінка**. Кінь пыра-сёнычку нескылька лібядзінык, ён займіцца і піріста́ніць пішчэць.

Легкадумнік м. Легкадум. Ну што мой савет, ты сам знаіш, якей ён лі́хкаду́мнік, так можыць падвесыць, што будзіш жалець, жалець, ды жалець большы некуды.

Легкадумніца ж. Што ты сьма сабе думыіш, ліхкадўмніца, сы сваімі свытамі, у цябе ўжо дычка — нявеста.

Ледзянелый прым. Надзвычай халодны, застылы, мёрзлы. Як жа такая лідзянелыя яблыкі есьць, іх нагрэць нада. Укаціліся ў хату лідзянелыя, чуць жывэя.

Лепшанне н. 1. Выздараўленне. Банкі яму пашлі на лепшыньня, зразу ляхчэй стала. 2. Паляпшэнне, рамонт. Посьлі твайго лепшыньня карзінычка саўсім рызвалілыся.

Лепшаннік м. Той, хто папраўляе, рамантуе, робіць лепшым. Сь цябе такой самы лепшыньнік, як с Колі, тэй кыляску як атріманыцірывыў, іна рассыпылыся. **Лепшанніца ж.** Ды відна, што тая лепшыньніца пыхадзіла тут, бёрда ляжыць рассыпыныя.

Лескатнуць зак. 1. Бразнуць. Што тама ліскатнуўла ў пуні, каб ні звалілыся бырына с палык. 2 перан. Сказаць, неабдуманая, балбатнуць. Каму ты веріш, чылавек ты, іна ліскатнець што хочыш.

Летавік м. Маладняк свойскай жывёлы летняга нараджэння. Ета бычок летывік, яму во ў юлі будзіць год, пызьнячок. Памянш. **летавічок.** Можна й літывічка карміць, вясеньнія пырысяткі луччы.

Лізнуць зак. перан. З'есці вельмі мала. Зу гульнёю некылі пад'есць, пріляціць, лізьнець і ўзноў на вуліцу: дружыя ждучь.

Ліняць незак. перан. гумар. Худнець. Ліняіцьтроху і Кірейў сыноч, ні тыкая харя, як раншы была.

Ліпучка м. і ж. перан. Навязлівая асоба. Сашка — ладный ліпучка, ат яго ня дужа атвяжысься. Ня будзь ты ліпучкыю, як мама твыя была.

Ліцаванне н. Пераніцоўванне. Нічога з вашыга ліцуваньня ні палучыцца, етый мыціріял ны знанку ні глядзіцца.

Лубець незак. Лубянець. Чаго ты шубку ні прібяреш, выляіцца, лубеіць, а пыляжыць яшчэ, і саўсім прыпадзець.

Лужный прым. Не з калодзежа (пра ваду). Бульбу памыць і ў лужный вадзе можна. Лужныя выда с-пыт каплѣў.

Лузканне н. Лузганне. Ці ета лузкыньня, — так, сядзіць, балыіцца. Ні нада мне такая лузканьня, ці відзіш, сколько ты квасолі у глум пускаіш.

Лузканнѣ н. перан. зб. Здравовыя дзеці. У яе лузкынь-

ня многа, ці ня сёмый сёліта радзіўся. Сідзяць крыснашчокія кырапузы, як лузканьнё.

Лупасіць незак. 1. Лупцаваць, біць. Хто яго толька ні лупасіў, усюдых яму пупыдала. 2. Ісці (пра вялікі дождж). Ды якой дождж лупасіць, во табе й німа ш чаго йціць!

Лупач м. абразж. Лупаты чалавек. Прівазіла нейкыга лупычя, вочышчы во такея, пы яблыку. **Лупатка** ж. Ужо трецій раз павёз Мікілай сваю лупатку у радзільный дом. Памянш. **лупатачка**. Пунай сабе лупатычку і хваліцца: ох, крысавіца, а можа, йна яго пупала, зы цяперішніх дзевык ні бярысь.

Лупачы, лупы мн. абразж. Вочы. Чаго ты свае лупачы ўставіў, ета меншыі Гапкін, ні пызнаіш ці што. Пратры лупы, ужо дзевіць часоў пы радзіву скызалі.

Лупечыць незак. Лупцаваць, біць. Як дывай яго лупечыць, кучыю, відзіць — дзела ні пылыса, вырвыўся ды ўцікаць.

Луплянуць зак. Лупянуць, выцяць. Луплянў, што саў-есься, айдзе твае й дуры дзенуцца. Лупляні, каб ацскачыў, будзіш ты яго угыварівыць. **Луплянуцца** зак. Лупянуцца, выцяцца. Бег, ні пагледзіў жардзіны, як луплянецца з рызмаху, ажно зыікытаў.

Лутка ж. Вертыкальны стаяк у асадзе дзвярэй. На луткі нада, каб крепкыя сысна, смольныя, у іх нада крыкі зыгыняць тойстыя, дзьвері вешыць. Памянш. **лутачка**. Нічога бірнушко прівёз, руспушчў, дык лутычкі будуць.

Лындуля м. і ж. іран. Гультай. Што тут скажыш, лындўля ладныя вырысла, паліц ап паліц ня хочыць ударіць. Памянш. **лындулька**. Прі таком высьпітаніі будзіць другая лындўлька, ты яе хуць патроху г дзелу прівучывый. Узмацн. **лындуліна**. Ладный быў лындўліна, бакі атлежывыў. Павеліч. **лындулішча**. Ні прідумыць, у каго такей лындўлішча удаўся.

Лычаваць незак. жарт. Рабіць падкоп (пад каго-н.). Пыць цябе Пракон, кажыцца, даўно лычыўць.

Лэўдзіць незак. іран. Красці. Чаго там гываріць, твой браціц ні прупускаў, айдзе блізка ляжыць, ўмеў лэўдзіць.

Любісцік, любчык м. Любіста. Табе ўжо асталыся толька любісцікым свайго Колічку пытпаівыць. А ўсякія дураты было і ў наша ўремя, чаго ні тварілі, хлыпцам любчыку пыцсыпалі, яй-богу ж праўда.

Люнуць 1 незак. Ісці гуртам. Кучыю люнуць, ім та-
ма работы на трі часы будзіць, зьдзельюць і нызад
вернуцца. 2 зак. Хлынуць. Люнула выда ў погріб, ды
много ныцякло.

Лядзень м., лядзіна ж. Лядзяк. Лядзень ат каплёў
атырвайся, зваліўся ды чуць ні пы гылаве. **Лядзіны**
пысьсікаў, нада было аткінуць, па іх сані ня пройдуць.
Памянш. лядзінка. Лядзінкымі ні мыхайціся, што як у
ліцо пупыдзіцё адзін аднаму. **Лядзенне н. зб. Лі** кало-
дзіжа дзеці троху цюкылі, апсеклі, нада паткідыць ля-
дзеньня, узноў зьмерзьніцца за ныч.

Лядный прым. Такі, які мае адносіны да ляда; з ля-
да. Нам пріхадзілыся многа курчуваць, лядныя работы
цяжолыя. Лядныя сена ядомыя, карова есьць ня хужы,
чым лугавоя.

Ляпень звыч. м. Няздатная, нязграбная асоба. Ся-
дзіць ляпень у маткі на шыі, ні к якіму дзелу ні прі-
туркыйш. Хата ляпнёў, хлопцы як мяхі і дзеўка тыкая.

Лясіна ж. Бервяно. Здаровую лясіну вязьлі, наре-
жуць пыдвалкыў. **Памянш. лясінка. Табе б сываму**
нада было пару лясінык прівезьць.

ЗМЕСТ

ПРАДМОВА	3
СПІС СКАРАЧЭННЯЎ	4
СЛОЎНІК	5

ГЕОРГИЙ ФЕДОРОВИЧ ЮРЧЕНКО НАРОДНОЕ ПРОИЗВОДНОЕ СЛОВО

Из говора Мстиславльщины. А — Л

Издательство «Наука и техника»

На белорусском языке

Рэдактар М. М. Дубоўская. Мастак Л. І. Усачоў. Мастацкі
рэдактар В. Ф. Грынкевіч. Тэхнічны рэдактар В. І. Кручонак.
Карэктар З. А. Гусельцава

ІБ № 1190

Здадзена ў набор 28.10.80. Падпісана ў друк 18.02.81. Фармат 84×108¹/₃₂.
Папера друк № 1. Гарнітура літаратурная. Высокі друк. Друк. арк.
8,75. Ум. друк. арк. 14,70. Уч.-выд. арк. 15,5. Тыраж 1150 экз. Заказ
№ 2085. Цана 1 р. 20 к. Выдавецтва «Навука і тэхніка» Акадэміі навук
БССР і Дзяржаўнага камітэта БССР па справах выдавецтваў, палі-
графіі і кніжнага гандлю. 220600. Мінск, Ленінскі праспект, 68. Дру-
карня імя Францыска (Георгія) Скарыны выдавецтва «Навука і тэхні-
ка». 220600. Мінск, Ленінскі праспект, 68.